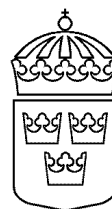

Riksdagens protokoll 1999/2000:63

Onsdagen den 9 februari

Protokoll
1999/2000:63

Kl. 9.00 – 18.01
19.00 – 22.00

1 § Utrikespolitisk debatt

Utrikespolitisk debatt

Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Fru talman! Vid den här tiden nästa år är Sverige ordförande i EU. Det närmaste året kommer att präglas av förberedelserna inför denna stora politiska utmaning och möjlighet.

1900-talet var det sekel då frihet, demokrati och mänskliga rättigheter spreds över världen. Många samhällen formades med välstånd för folkflertalet. Inget århundrade har inneburit större tekniska och vetenskapliga framsteg.

Men 1900-talet var också det första århundrade då mänskligheten hade förmåga att förgöra sig själv och sin miljö. Det var världskrigens och de totalitära diktatureernas århundrade. Vi bär med oss minnet av Förintelsen, av Hiroshima, Gulag, Kambodja och Rwanda.

De tillbakablickar som hjälper oss att forma utrikespolitiken måste ge en sann bild av vad som hänt. Detta ligger till grund för den internationella konferensen om Förintelsen. Bara genom att lära av vad som skett kan vi förhindra att något liknande sker igen.

I det nya århundradet är grunden för våra strävanden värdet om de mänskliga rättigheterna, den enskilda människans värdighet och trygghet.

Vi har i dag en global ekonomi; informationsteknologi, kommunikationer och handel gör nationsgränserna allt mindre viktiga. Men en gemensam ekonomi måste bygga på och balanseras av en gemensam värdegrund av mänskliga rättigheter och demokrati.

Det krävs ett globalt politiskt samarbete för att förhindra ett globalt klassamhälle. Utrikespolitik, bistånd och handel måste ha samma mål för 2000-talet: respekt för människovärdet, rättvisa och välfärd för alla.

Fru talman! Sverige är ett nordiskt land. Gemensam historia, kulturell närhet och ekonomiskt utbyte binder samman Sverige med länderna i Norden och Östersjöområdet.

Sverige tillhör Europa. Vårt samhälle och vår kultur har formats av det mångskiftande Europa.

Sverige har sedan länge ett starkt globalt engagemang.

Vårt lands utrikespolitik präglas av denna trefaldiga identitet.

Det nordiska samarbetet byggs av dagliga kontakter mellan människor och föreningar, företag och kommuner. Det gör det till en del av vår vardag. Samma täta väv knyts nu mellan de nordiska och baltiska länderna.

Sverige vill befästa den samhörighet som vuxit fram i Norden och kring Östersjön. Vår del av Europa ska präglas av gemensam säkerhet, ekonomisk tillväxt och god miljö. Därmed gagnas säkerhet och utveckling i hela Europa.

Östersjöstaternas råd måste stärkas och Barentssamarbetet fördjupas. Genom gränsöverskridande samarbete bygger vi en bredare säkerhet.

Projektet "De baltiska ländernas år" liksom "Polen i fokus" syftar till att fördjupa förbindelserna över Östersjön. Regeringen vill stödja Estland, Lettland och Litauen och övriga kandidatländer inför medlemskapet i EU.

Ryssland befinner sig fortfarande i en svår omvandlingsprocess. Sverige stöder de demokratiska, sociala och ekonomiska reformsträvandena i Ryssland.

Det är inte värdigt en europeisk demokrati att lägga städer i ruiner. Vi respekterar Rysslands territoriella integritet och fördömer terrorism varhelst den förekommer. Men konflikten i Tjetjenien måste få ett slut. Den ryska militära aktionen måste upphöra. Ryssland måste förhandla med tjetjenska företrädare om en politisk lösning. Alla inblandade måste respektera mänskliga rättigheter och humanitär rätt. Civilbefolkningen måste skyddas.

Ryssland är en del av Europa och av vårt närområde. Sverige har ett starkt säkerhetspolitiskt intresse av att ett demokratiskt Ryssland inlemmas i det europeiska och euro-atlantiska samarbetet. Att EU:s första gemensamma strategi gäller Ryssland visar hur stark insikten är om Rysslands betydelse för Europa.

Den nordliga dimensionen öppnar nya möjligheter för EU att främja samarbete, ekonomisk tillväxt, bättre miljö och kulturutbyte i norra Europa. Sverige kommer att som ordförande i EU föra arbetet med den nordliga dimensionen vidare.

Fru talman! Europas säkerhet är odelbar. Nordeuropa – Barentsregionen och Arktis liksom Östersjöområdet – är förankrat i en alleuropeisk säkerhetsstruktur tillsammans med Europas och Nordamerikas övriga länder.

Den positiva säkerhetspolitiska utvecklingen i Sveriges närområde består trots de frågor som måste ställas om Ryssland. Risker för ett stormaktskrig i Europa har upphört för överskådlig tid.

Den säkerhetspolitiska situationen i Europa i dag gör det möjligt att på ett helt annat sätt än tidigare verka för att förebygga väpnade konflikter. Organisationen för säkerhet och samarbete i Europa, OSSE, liksom Europarådet har viktiga konfliktförebyggande uppgifter.

EU har unika förutsättningar att här spela en central roll. EU förenar politisk tyngd med ekonomisk styrka och har ett brett spektrum av instrument som kan användas för att förebygga konflikter. Inför det svenska ordförandeskapet arbetar regeringen för att unionen ska utveckla sin förebyggande förmåga.

EU får inte stå maktlös inför kriser i Europa. Erfarenheterna från Balkan visar att vi måste vara förberedda och kunna handla snabbt.

Regeringen välkomnar därför de framsteg som gjorts i arbetet för att stärka EU:s förmåga till militär och civil krishantering. Det blir en central uppgift för det svenska ordförandeskapet att leda EU på detta område.

Sveriges militära alliansfrihet, syftande till att vårt land ska kunna vara neutralt i händelse av krig i vårt närområde, består. Den stärker säkerheten i vår del av Europa och därmed vår egen säkerhet.

Sveriges säkerhet har en tydlig europeisk dimension. Som EU-medlemmar kommer vi allt närmare varandra i samarbete och värdegemenskap. Denna samhörighet skapar solidaritet och gemensam säkerhet.

Europeisk säkerhet ska byggas kring den internationella rättsordning och de principer som lagts fast i FN-stadgan. Den förmåga vi utvecklar i Europa för att förebygga och hantera kriser ska också bli ett bidrag till FN och det globala fredsarbetet.

Sammanflätningen av länder och folk i EU är den bästa garantin för långsiktig fred och säkerhet i Europa. Därför är utvidgningen av EU och samarbetet med Ryssland, liksom med övriga länder i EU:s närhet, så viktiga.

Sveriges medverkan i fredsfrämjande operationer på Balkan är ett uttryck för vårt ansvar för gemensam säkerhet i Europa. Svensk personal gör utomordentliga insatser i dessa operationer. Den pågående omställningen av vårt militära försvar ska förbättra vår förmåga att snabbt och effektivt medverka i krishantering.

Sverige är aktivt engagerat i Euro-atlantiska partnerskapsrådet och Partnerskap för fred. De fyller en viktig politiskt och militärt förtroendeskapande funktion. Samverkan med Nato är också av stor betydelse för EU:s militära krishanteringsförmåga.

Fru talman! Som ordförandeland i EU ska Sverige verka i hela unionens intresse, och därmed också i vårt eget. Uppdraget är att leda och företräda EU och att effektivt föra de gemensamma frågorna på dagordningen framåt.

För Sverige handlar det framför allt om att stärka EU som fredsprojekt och att föra unionen närmare dess medborgare.

Utvidgningen är ett fredsprojekt. Den styrs av samma visioner och ideal som efter andra världskriget bar fram den europeiska integrationen. Utvidgningen ger oss en möjlighet att bygga en helhet av det Europa som delats av världskrig, ockupation och förtryck. Den är en historisk skyldighet vi som medlemmar i unionen har mot folk som i decennier berövats frihet och demokrati.

Utvidgningen handlar om att befästa vår demokratiska värdegemenskap. Den senaste tidens händelser i Österrike understryker vikten av att denna gemenskap försvaras även inom unionens nuvarande medlemskrets.

Den regeringskonferens som inleds nästa vecka måste reformera EU:s institutioner så att utvidgningen kan genomföras. Konferensen måste slå vakt om alla medlemsstaters rättmätiga inflytande.

Regeringen vill under ordförandeskapet särskilt verka för

- en utvidgad union. Sverige vill föra kandidatländerna närmare ett medlemskap och kommer att lägga stor vikt vid dessa förhandlingar.
- en öppen, modern och effektiv union. EU måste bli öppnare och arbetssättet reformeras.
- en union för hållbar utveckling, välfärd och trygghet – en union nära medborgarna. Miljöhänsyn ska präglade politiken på alla områden.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Jämställdhet ska genomsyra all verksamhet. Alla medborgare har rätt till välfärd och trygghet. EU ska stå för en solidarisk och human migrations- och asylpolitik.

- ökad sysselsättning och tillväxt i en konkurrenskraftig union. Allas kunskaper ska tas till vara. Modern teknik ska användas för att öka Europas konkurrenskraft och skapa fler jobb. Vi ska fullfölja arbetet på att förbättra den inre marknaden.
- en solidarisk och internationellt aktiv union. EU ska bli bättre på att förebygga och hantera kriser. Olika områden ska samverka för att unionen ska bli mer öppen mot omvärlden. Mänskliga rättigheter och demokrati ska lyftas fram i EU:s internationella arbete.

Genom EU kan vi arbeta för att Europa tar sitt ansvar för internationell solidaritet. Genom unionen kan vi hävda våra intressen och påverka en globaliserad världsekonomi.

Det ligger i Sveriges intresse att slå vakt om den politiska dialogen och samarbetet mellan EU och Förenta staterna. Detta är av grundläggande säkerhetspolitisk och ekonomisk betydelse.

Det är viktigt att EMU-projektet blir lyckosamt. Valutasamarbetet underlättar det ekonomiska utbytet inom unionen och kan utgöra en motvikt till det globala kapitalet.

Nu pågår en bred diskussion om Sveriges deltagande i EMU:s tredje steg. Ett beslut kommer att underställas det svenska folket i en folkomröstning eller vid riksdagsval.

Fru talman! Globaliseringen innebär både möjligheter och risker. Vi ser i dag tydligare än någonsin hur utrikespolitikens olika delar måste samverka för att vi ska kunna förebygga konflikter, förtryck och fattigdom.

Regeringens handlingsprogram Att förebygga väpnade konflikter har fått brett internationellt genomslag. Det har presenterats i ett stort antal länder, liksom i FN, EU, OSSE och Nato. Konfliktförebyggande ska vara en integrerad del av utrikes- och säkerhetspolitiken.

En regeringsskrivelse om konfliktförebyggande kommer i år att överlämnas till riksdagen.

I regeringens arbete för global säkerhet står fem mål i centrum:

1. Mänskliga rättigheter och demokrati – därför att demokratiska stater som respekterar mänskliga rättigheter kan lösa konflikter med fredliga medel.
2. Ekonomisk och social rättvisa – därför att minskade klyftor undanröjer spänningar inom och mellan stater.
3. Internationell frihandel – därför att det bidrar till utveckling och välstånd.
4. En god miljö – därför att det långsiktigt tryggar överlevnad, hälsa och möjligheter till utveckling.
5. Nedrustning – därför att det skapar säkerhet och stabilitet och befriar oss från hotet från massförstörelsevapen.

Vart och ett av dessa mål är i sig centralt för att människor ska kunna leva ett värdigt liv och för att länder ska kunna utvecklas i säkerhet. Men de är också nödvändiga delar i en samlad politik för att förebygga väpnade konflikter.

Låt mig upprepa målen:

Sverige ska vara en klar och tydlig röst i arbetet för mänskliga rättigheter och demokrati.

I politik och folkrätt flyttas nu tyngdpunkten från nationell säkerhet och suveränitet till människors säkerhet och mänskliga rättigheter. De högsta ansvariga för mord, tortyr och förföljelse ska aldrig kunna sova gott om natten. Brott mot de mänskliga rättigheterna är en angelägenhet för mänskligheten i dess helhet.

Sverige arbetar i FN, EU, OSSE och Europarådet för att ställa individen i centrum och främja de mänskliga rättigheterna.

Vi gör detta genom vårt engagemang mot rasism, främlingsfientlighet och intolerans, vare sig det gäller homosexuella i Zimbabwe, romer i Slovakien eller judar i Ryssland.

Vi gör detta genom aktiva och i EU samordnade insatser mot dödsstraffet. Så gott som hela Europa har i dag formellt eller i praktiken avskaffat detta barbariska straff, och vi förvånas och upprörs över dess fortsatta tillämpning i Förenta staterna.

Vi gör detta genom vårt arbete mot sexuell exploatering av barn och våra ansträngningar att stärka FN:s barnkonvention. Under svensk ledning togs i januari ett viktigt steg genom överenskommelsen om ett protokoll om förbud mot barnsoldater.

Vi gör detta genom att uppmärksamma den könsdiskriminering som i olika utsträckning drabbar jordens halva befolkning. Kvinnor utgör merparten av världens fattigaste. Flertalet kvinnor saknar möjlighet att hävda sina rättigheter.

Vi gör detta genom att verka för en dialog mellan kristendom, islam och judendom.

Demokrati vinner framsteg världen över. Trots detta förföljs människor för sina åsikter av makthavare i länder som Vitryssland, Iran, Kuba och Kina. Sverige kommer att fortsatt hävda att respekt för medborgerliga och politiska rättigheter tillhör alla länders internationella förpliktelser.

Situationen för de mänskliga rättigheterna i Turkiet måste förbättras. Sverige kommer att noga följa den fortsatta utvecklingen.

Sverige ska stå i främsta ledet i arbetet för ekonomisk och social rättvisa.

Grundtanken i det svenska utvecklingssamarbetet är att de fattiga själva ska ta makten över sin framtid. Fattigdom, förtryck och konflikter ska bekämpas.

Fortfarande lever en femtedel av jordens befolkning i extrem fattigdom. Utvecklingssamarbetet kan inte ensamt nå det överenskomna målet att till år 2015 halvera andelen extremt fattiga. Alla politikområden måste ömsesidigt stödja varandra.

Den parlamentariska kommitté som regeringen tillsatt om Sveriges politik för global utveckling ska anlägga ett sådant brett perspektiv där de fattigas rätt står i centrum.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

EU och dess medlemsstater står för 60 % av världens bistånd. Sverige ska bidra till att göra detta bistånd mer effektivt. Unionens gemensamma politik måste på ett bättre sätt bidra till global utveckling.

Regeringen fäster särskild vikt vid att utveckla långsiktiga och stabila finansieringssystem för FN och utvecklingsbankerna, att följa upp 90-talets FN-konferenser och att stärka FN:s funktionella kommissioner.

Regeringen arbetar för att Bretton Woods-institutionerna ska göra mer för att bekämpa fattigdom. Internationella valutafonden, Världsbanken och de regionala bankerna behöver samordna sitt agerande bättre. Större hänsyn måste tas till sociala och humanitära krav. Skuldbördan är för många fattiga länder ett avgörande utvecklingshinder som måste åtgärdas. Sverige arbetar för att Världsbankens och Valutafondens internationella skuldinitiativ genomförs skyndsamt.

Sverige ska stå upp för frihandel.

Sverige arbetar kraftfullt mot alla tendenser till protektionism. Det är viktigt för oss själva, för Europa och för världsekonomin. Tullar, kvoter och handelshinder gynnar ett fåtal. Priset betalas av fattiga i Afrika, Asien och Latinamerika – och av konsumenter världen över.

Vi behöver mer frihandel, inte mindre. Samtidigt ska vi verka för hållbar utveckling och goda arbetsrättsliga förhållanden.

Regeringen verkar för ett öppet EU med en konsekvent och solidarisk frihandelspolitik. Vi vill intensifiera arbetet för en ny global handelsförhandling snarast, trots misslyckandet vid WTO-mötet i Seattle. Den kan komma att inledas under det svenska ordförandeskapet.

En naturlig del av vår utrikespolitik är att främja svenska ekonomiska intressen. Ökad export och import stöder tillväxt och sysselsättning, och ökade utländska investeringar ger arbete, kompetens och konkurrenskraft. Det är också viktigt att runtom i världen lyfta fram bilden av det nya, unga och spännande Sverige.

Sverige ska vara ledande i det internationella miljöarbetet.

Klimatförändringar, vattenbrist, farliga kemikalier och ökade trafikutsläpp hotar den globala miljön. Arbetet för en god miljö hör samman med kampen mot fattigdom i världen. Samtidigt ser vi en oförmåga hos världens beslutsfattare att låta miljöhänsyn påverka centrala beslut.

Men miljöfrågorna innebär också nya möjligheter. De lär oss att hålla med knappa resurser. De bidrar till ett modernt näringsliv.

Många miljöproblem kräver globala överenskommelser. Regeringen kommer att inom EU arbeta för konkreta åtaganden vid höstens klimatkonferens i Haag. Världens energiresurser ska diskuteras i FN under Sveriges EU-ordförandeskap.

Regeringen arbetar för att få till stånd globalt bindande åtaganden mot farliga kemikalier. Förhandlingar om detta kommer att avslutas i Stockholm nästa år.

Inom utvecklingssamarbetet prioriterar regeringen åtgärder för ett hållbart jord- och skogsbruk och hushållning med begränsade vattenresurser.

Sverige ska med engagemang och kunskap fullfölja arbetet för nedrustning.

Regeringen fäster största vikt vid arbetet för nedrustning, särskilt på kärnvapenområdet. Vi beklagar de bakslag som inträffat i spåren av Indiens och Pakistans provsprängningar.

Sverige har uttryckt sin allvarliga oro över följderna av den amerikanska kongressens nej till provstoppsavtalet och den diskussion som förs om nationella missilförsvar. Den ryska kärnvapenpolitiken och det stora antalet taktiska kärnvapen i vårt eget närområde understryker våra farhågor för att kärnvapnen kan få en ökad betydelse.

Arbetet för att eliminera Iraks massförstörelsevapen är inte slutfört. Detta svåra uppdrag har på nytt anförtrotts åt en svensk.

Kärnvapenmakernas agerande har stor betydelse för icke-spridningsfördragets trovärdighet. Sverige vill lyfta fram det nära sambandet mellan icke-spridning och nedrustning. Samarbetet inom EU och med andra länder inom den s.k. koalitionen för en ny dagordning är särskilt viktigt.

Målet om en värld fri från alla massförstörelsevapen står fast.

Regeringen välkomnar den genomslagskraft som Ottawakonventionen mot antipersonella minor har haft. Tillsammans med andra länder arbetar vi för åtgärder mot spridning och användning av lätta vapen. Vi deltar aktivt i arbetet för rustningskontroll i Europa.

Fru talman! FN:s ansvar är ytterst att stå som garant för att rätt ska gå före makt i världspolitiken. FN:s säkerhetsråd är kärnan i den internationella rättsordningen. Genom globalt samarbete kan vi trygga internationell fred och säkerhet och finna lösningar på de stora överlevnadsfrågorna.

Regeringen vill stärka det globala samarbetet genom att ställa individen och de mänskliga rättigheterna i centrum. Ett vidgat säkerhetsbegrepp får allt större genomslag i FN. Säkerhetsrådets möte om hiv/aids är ett aktuellt exempel.

FN måste stärkas för att bättre kunna möta de utmaningar världen står inför. Alla medlemsstater måste betala sina obligatoriska avgifter till FN – fullt ut, i tid, utan villkor. Millennieförsamlingen, som inleds i september, blir ett viktigt tillfälle att förstärka och förnya FN.

Sverige har fått ett särskilt ansvar för arbetet med att reformera FN:s säkerhetsråd. Vårt mål är att nå enighet om ökad öppenhet och effektivitet i rådets arbete och om en medlemskrets som speglar dagens värld.

Det råder bred enighet om att säkerhetsrådet måste stärka sin förmåga att förebygga konflikter. Sverige välkomnar den fördjupade diskussion om förebyggande åtgärder som inletts i FN.

När kriser ändå uppstår och internationella ingripanden blir nödvändiga måste säkerhetsrådet ta sitt ansvar och fatta nödvändiga beslut. Världssamfundet har viktiga slutsatser att dra från de rapporter som nyligen lagts fram om Srebrenica och Rwanda.

Det är säkerhetsrådet som enligt FN-stadgan har till uppgift att besluta om militär våldsanvändning för andra ändamål än självförsvar. Alla möjligheter till fredlig lösning måste först vara uttömda. Våldsanvändning utan nödvändigt säkerhetsrådsmandat riskerar att försvaga den internationella rättsordningen.

Men nödvändiga åtgärder för att förhindra systematiska kränkningar av mänskliga rättigheter får inte heller stoppas av ett veto eller ett hot om veto. Då undermineras rådets och FN:s ställning.

Världssamfundet kan inte stå passivt inför sådana humanitära katastrofer. Frågan om hur man ska agera måste prövas från fall till fall. Det

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

är viktigt att också beakta långsiktiga och principiella aspekter och att utveckla det folkrättsliga regelverket.

De ständiga medlemmarna har ett särskilt ansvar för säkerhetsrådets förmåga att agera. De bör så långt som möjligt avstå från att använda vetot eller hota med vetot. Ett första steg mot en vetofri kultur vore att vetorätten begränsades till fredsframtvingande insatser.

Fru talman! En utblick över världen visar vilka uppgifter vi står inför i arbetet för fred, demokrati och utveckling.

Västra Balkan förblir ett öppet sår i Europa. Nya krig måste förebyggas, demokratin måste stärkas, ekonomin utvecklas och flyktingarna ges möjlighet att återvända.

Den etniska rensningen, kriget, massflykten och de fortsatta övergreppen i Kosovo har gjort en snar försoning illusorisk. En demokratisk förändring i Förbundsrepubliken Jugoslavien är avgörande för utvecklingen i hela regionen. I Kroatien inger de senaste veckornas händelser hopp om att samarbetets krafter ska ta över.

Stabilitetspakten för sydöstra Europa är uttryck för en politisk vision om att regionen gradvis ska kunna inlemmas i det europeiska samarbetet.

Sveriges engagemang för västra Balkan fortsätter genom deltagande i KFOR och SFOR, stöd till FN:s Kosovomission, civilpoliser, valobservatörer och omfattande insatser för flyktingar och bistånd till regionen.

Afrika uppvisar skarpa kontraster – allvarliga konflikter, misär och marginalisering, men på andra håll demokrati och dynamiska ekonomier.

Stora krav ställs på afrikansk förmåga att förebygga och lösa konflikter. Sverige vill att EU tar ett särskilt ansvar för att stödja de afrikanska länderna i detta långsiktiga arbete.

Regeringen vill vidareutveckla samarbetet med Afrika. Ett bredare och mer långsiktigt partnerskap med afrikanska länder ska byggas genom kontakter med näringslivet, folkrörelser och institutioner i Sverige.

I Mellanöstern har ett nytt skede inletts med den israelisk-syriska förhandlingsöppningen. Positiva resultat är möjliga under detta år mellan Israel och den palestinska myndigheten, mellan Israel och Syrien liksom mellan Israel och Libanon. En rättvis fred förutsätter att Israel kan leva tryggt inom säkra och erkända gränser och att palestinerna kan bilda en egen stat.

Liksom FN:s generalsekreterare beklagar jag djupt de senaste dagarnas israeliska bombningar av mål i Libanon, som också drabbat civilbefolkningen. Det är oerhört viktigt att fredsprocessen går vidare i Mellanöstern.

Sveriges samarbete med länderna i Mellanöstern och Nordafrika fördjupas med upprättandet av Alexandriainstitutet. Ett led i denna politik är också vårt stöd för EU:s Barcelonaprocess.

Asienkrisen tycks ha vänts i en trend som pekar på en ny kraftfull tillväxt bland länderna i regionen. Krisen visade hur starkt de asiatiska ländernas utveckling påverkar vårt eget land och internationell ekonomi och politik.

Kinas ökade ekonomiska öppenhet är välkommen, men står i kontrast mot situationen för de mänskliga rättigheterna. Den demokratiska utvecklingen i Indonesien äger rum under svåra omständigheter och förtjänar omvärldens stöd.

Östtimor går med FN:s hjälp mot självständighet. Därmed återstår *ett* betydande område på FN:s lista över kolonier; Västsaharafrågan väntar fortfarande på en lösning.

I Latinamerika har demokratin vunnit starkt fotfäste. Samtidigt består klyftor mellan befolkningsgrupper, och på några håll förekommer alltjämt övergrepp mot de mänskliga rättigheterna.

Sveriges och EU:s förbindelser med Latinamerika har stärkts. Rio-toppmötet befäste den samverkan som vuxit fram inom politik och utvecklingssamarbete och som fördjupas genom närmare ekonomiska förbindelser.

Fru talman! Fjolårets Kosovoflyktingar bygger upp sina förstörda hus. Svenska soldater levererar mat till serber i en isolerad by.

Skräckslagna familjer gömmer sig undan stridsvagnar i Tjetjenien. Barnsoldater med maskingevär sprider terror i Sierra Leone.

En flickskola i Afghanistan stängs när biståndsorganisationerna tvingats ge upp. En annan skola öppnas i Moçambique dit freden återvänt efter en framgångsrik FN-insats.

I Turkiet stärker EU:s krav kurdernas rättigheter. Ny teknik bryter sönder informationsmonopol och bygger nätverk för mänskliga rättigheter och nedrustning.

EU-utvidgningen säkerställer demokrati i Slovakien. Svenska ungdomar studerar i Tyskland, och svenska småföretagare kan etablera sig i Frankrike – också tack vare EU.

Det är detta som 2000-talets utrikespolitik ytterst kommer att handla om. Fred, demokrati och utveckling – enskilda människors drömmar och farhågor, förhoppningar och möjligheter.

Det är detta som är vårt ansvar – i samarbete – i Norden och Östersjöområdet, i Europa och i världen.

Anf. 2 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Regeringens utrikesdeklaration kan vid första påseendet verka harmlös, men den innehåller en hel del sprängfrågor. Den gamla neutralitetsformuleringen står kvar i deklarationen, men vi noterar att vice statsministern, förre utrikesministern, menar att neutralitetsbegreppet ska slopas. Vi förstår att det kanske råder strid i regeringen om neutralitet. Å ena sidan strävar regeringen efter att isolera Österrike. Några politiska kontakter ska inte förekomma. Å andra sidan vaknade vi i går morse till en försvarsminister som frenetiskt hävdar att Sverige ska sälja JAS till Österrike. Hur det ska gå utan politiska kontakter är lite svårt att förstå.

I regeringsförklaringen finns ett fördömande av Tjetjenienkriget. Samtidigt föreslår regeringen en militär samövning med Ryssland. Vid en sådan samövning kan komma att ingå det marininfanteri som vi vet finns i Tjetjenien. Enligt Human Rights Watch har de ryska trupperna avrättat minst 22 civila, huvudsakligen kvinnor och gamla män, under de senaste veckorna. Tänk om svenska militären ska samarbeta med förband som har varit inblandade i Tjetjenienkriget!

Fru talman! Den mest brännande aktuella frågan nämns i en mening, nämligen isoleringen av Österrike. Parlamentsvalet i Österrike den 3 oktober blev en stor framgång för Frihetspartiet, som blev näst största parti. Det är ett parti som driver en populistisk politik med ofta ofören-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

liga ståndpunkter både till vänster och till höger. Partiledaren Haider säger de mest befängda saker. Det som är mest skrämmande är den syn han har på nationalsocialismen, på invandrare och invandringspolitiken. Han har gett uttryck för åtskilliga ståndpunkter som är oförenliga med de rimliga normer som gäller i civiliserade samhällen. Det finns därför all anledning att vara uppmärksam på vad som sker i Österrike.

Valet där ledde till att tre partier fick, grovt räknat, en tredjedel av mandaten i Österrikes parlament. Österrikes folkparti, som är konservativt och kristdemokratiskt, hade före valet sagt att man ville gå i opposition om man blev tredje största parti. Det blev man också. Men om det österrikiska folkpartiet drog sig ur regeringsansvaret skulle det naturligtvis övergå till de två andra partierna. Därför beslöt man, trots sin föresats, att inleda förhandlingarna med det socialdemokratiska partiet i Österrike. De förhandlingarna pågick i tre och en halv månad, från oktober in till senare hälften av januari. De ledde till en omfattande och detaljerad regeringsöverenskommelse, som undertecknades av företrädare för de båda partierna. Men sist och slutligen underkände socialdemokraterna överenskommelsen, trots att partiordföranden och sittande förbundskanslern Klima lett förhandlingarna för sitt parti och själv undertecknat överenskommelsen.

Nu kommer det märkliga. Därmed blev det klart att regeringsbildningen måste inbegripa Frihetspartiet, alternativet var att gå till nyval. Österrike måste faktiskt få en regering.

EU:s medlemsländer ska engagera sig i varandra. Vi har ett gemensamt ansvar för att de normer som gäller mänskliga rättigheter och demokrati verkligen uppfylls av unionen och av dess medlemsländer. Detta finns med i fördraget, och det finns med i de s.k. Köpenhamnskriterierna som ger villkoren för kandidatländernas tillträde.

Därför är det så märkligt att EU inte ens diskuterar frågan – trots att det allmänna rådet hade sammanträde vid just denna tidpunkt för två veckor sedan. Man borde då ha uppmanat de österrikiska socialdemokraterna att ompröva sitt ställningstagande och acceptera regeringsansvaret. Jag förstår inte varför utrikesministern satt och sov under det allmänna rådsmötet. Det var då det fanns möjlighet för EU att agera. Men det var ingen reaktion under det allmänna rådet. Ännu har EU:s ministerråd över huvud taget inte behandlat frågan.

En vecka senare kommer i stället uttalanden å 14 medlemsstaters vägnar. Det var inte från EU, men gjordes i namn av ordförandeskapet – vilket var missvisande. Det var ett uttalande som gjordes om den bilaterala politiken.

EU kan naturligtvis inte besluta i frågor om inte alla medlemsstaterna har rätt att delta i diskussion och beslut. Fördragen reglerar detta noggrant. Det skulle strida mot EU-samarbetets hela grundidé om man gjorde så.

Internationella medier hävdar att uttalandet snarare var ett resultat av en partipolitisk komplott med ursprung i Österrike. Jag tror att det är angeläget att utrikesministern dementerar att så är fallet – om hon nu kan göra det.

Sveriges regering bröt mot regeringsformen genom att inte samråda i Utrikesnämnden i ett så drastiskt beslut som att bilateralt isolera ett annat

land utan stöd i en resolution från säkerhetsrådet – det är det vi normalt har när vi fattar beslut om sanktion.

Regeringen har alltså beslutat att Sverige ska isolera en annan västeuropeisk demokrati, samtidigt som vi och EU strävar efter att upprätthålla kontakter även med diktaturer som grovt bryter mot mänskliga rättigheter. Var finns logiken i detta? Österrike ska isoleras, men med ett Ryssland – som fördömdes i utrikesdeklarationen för att bomba Groznyj sönder och samman så att en oskyldig civilbefolkning utsätts för enormt lidande – ska vi genomföra militära samövningar. För övrigt har regeringen inte ens samrått i den frågan i Utrikesnämnden. Vad finns det för logik i detta?

I en parlamentarisk demokrati är det folket som avgör sammansättningen i ett parlament, och en regering måste accepteras av en majoritet i detta parlament. Det gäller både i Sverige och i Österrike. Det uttalade syftet med isoleringspolitiken är att få en regering där Frihetspartiet inte deltar. Nu kommer man till frågan hur den svenska regeringen har tänkt sig att det ska gå till inom ramen för den österrikiska parlamentarismen. När och på vilket sätt ska isoleringen upphöra? Har den svenska regeringen tänkt sig att de österrikiska socialdemokraterna ska tvingas acceptera regeringsansvaret och den ursprungliga uppgörelsen med Folkpartiet, eller ska landet tvingas till nyval, eller finns det någon annan lösning som den svenska regeringen har tänkt sig för att isoleringen ska upphöra? Det verkar inte så klokt att tvinga landet till nyval med tanke på att Frihetspartiet enligt opinionsundersökningarna i så fall skulle bli det största partiet.

Regeringen har begått fem allvarliga fel i denna brännande utrikespolitiska fråga. Samråd skedde inte inom EU. Utrikesministern sov på EU:s allmänna rådsmöte. I stället utestängdes Österrike från en diskussion mellan EU-länderna. Det var det andra felet. Regeringens beslut har inte beretts på det sätt som ska ske, och något samråd har inte skett i Utrikesnämnden – vilket ska ske enligt grundlagen. Det finns ingen konsekvens i att isolera Österrike och samtidigt sträva efter att hålla kontakten med diktaturer och regimer som grovt förbryter sig mot mänskliga rättigheter. Regeringen har inte på något sätt inför riksdagen, eller på annat sätt, redovisat vad isoleringspolitiken ska leda till, vad som ska ske i Österrike för att isoleringspolitiken ska upphöra.

Fru talman! Jag har uppehållit mig länge vid denna fråga därför att det är den mest brännande utrikespolitiska frågan i dag, men den nämns bara med en enda mening i utrikesdeklarationen. Låt mig gå in på nästa fråga, nämligen neutraliteten. Föreställningen att Sverige kan stå neutralt vid grovt brott mot folkrätten i vårt närområde är inte realistisk. Sverige kan inte handla på samma sätt som under andra världskriget. Då stod Sverige neutralt trots att det skedde grova brott mot folkrätten i vårt närområde. Vi kan inte stå likgiltiga om ett nordiskt grannland, EU-medlemmar eller baltiska länder angrips. Europa måste få en fast och förpliktande säkerhetsordning. Det kan inte tolereras att länder startar aggressioner, begår folkmord eller folkförföring. Sverige har ett självklart medansvar att denna säkerhetsordning blir förverkligad.

Det pågår nu i Europa en intensiv debatt om nödvändigheten att Europa bättre ska förmå ta sitt ansvar för sin egen säkerhet. Det handlar inte om att minska USA:s roll eller engagemang utan om att öka Europas

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

egen förmåga. Ett första steg tas genom att EU får ett uttryckligt ansvar för konflikthantering och krisförebyggande. Erfarenheten från Balkan visar att Europa varken kunde förebygga konflikten eller hade nödvändig kapacitet för att uthålligt klara av krishantering. USA:s involvering blev nödvändig.

Det vore därför rimligt att vi i Europa ställde krav på varandra i fråga om vilka resurser vi ska ha och vilken inriktning vi ska ha för att kunna klara det här. Tyvärr avvisar regeringen tanken på detta. Det är beklagligt. Hur ska Sverige kunna uppfylla betydligt högre ambitioner om vi samtidigt kraftigt drar ned på våra försvarssatsningar? Omstruktureringskostnader för nya uppgifter kostar mer, inte mindre. Den svenska regeringens attityd håller inte i det längre perspektivet. Sverige måste inse att ska vi ha en säkerhet i Europa måste vi bära den gemensamt och bära bördorna och ansvaret gemensamt. Alla goda krafter behövs.

Fru talman! Ryssland går nu in i ett nytt skede, mera säkerhetsorienterat och nationellt, mera mån om att visa kraft och beslutsförmåga. I de ryska gränsområdena, i det s.k. nära utlandet, finns spänningar och krafter som kan utlösa händelsekedjor som vi inte vet någonting om i dag. Ryssland kan inte uppfattas som ett hot mot Sverige, men det är en del av en instabil europeisk situation som vi måste ta på allvar.

Kriget i Tjetjenien har förts med stor brutalitet. Civilbefolkningen drabbas hårt. Det helt legitima syftet att bekämpa terrorism får inte användas som täckmantel för att bedriva en regelrätt straffexpedition mot ett helt folk.

Det är hela Europas angelägenhet hur Ryssland för kriget i Tjetjenien. Landet kan inte med hänvisning till inre angelägenheter undandra sig omvärldens erbjudande om hjälpsändningar till den lidande befolkningen, om beredskap att medla mellan Ryssland och de tjetjenska företrädarna eller åsidosätta nödvändigheten av återhållsamhet och proportionalitet i sina åtgärder.

Att under ett pågående krig och aviserad rysk återupprustning förorda en kraftig svensk nedrustning är inte ansvarsfullt. Det är inte heller rimligt, som jag tidigare påtalat, att Sverige ska samöva med den ryska krigsmakten samtidigt som kriget i Tjetjenien pågår. Samövning är nog bra, men det måste självfallet ske under förutsättning att Ryssland respekterar de spelregler som gäller samlevnaden i Europa. Såväl OSSE som Europarådet anger regler för detta.

Sverige, Europa och västvärlden måste sträva efter att utveckla goda relationer med Ryssland, att bidra till att få ett Ryssland som är fredligt och demokratiskt och som får en rimlig grad av europeiskt välstånd. Ett fattigt och plågat Ryssland riskerar att bli ett hot mot sig självt och sina grannar.

Eftersom Sverige agerar för att Estland, Lettland och Litauen snarast ska kunna bli medlemmar i EU är det naturligt att vi funderar över hur de baltiska ländernas säkerhet ska kunna utvecklas och garanteras. Kombinationen av medlemskap i Nato och EU ger den bästa möjligheten till både säkerhet och utveckling. Små länder som inte i längden kan försvara sig av egen kraft får därmed en trovärdig säkerhetsgaranti.

Estland, Lettland och Litauen strävar efter medlemskap i Nato. Polen är sedan ett år tillbaka medlem i alliansen. Östersjöns sydkust från Polen till Danmark ligger alltså redan inom Nato.

Den för säkerhet och stabilitet i Norden och Östersjöområdet bästa lösningen vore att de baltiska länderna, Sverige och Finland, om landet så önskar, går med i Nato gemensamt. Därmed skulle de nordiska länderna finnas med i samma säkerhetsordning, och möjligheten till ett intensifierat nordiskt samarbete på det militära området skulle underlättas. En gammal nordisk dröm skulle därmed gå i uppfyllelse. Östersjöområdet skulle i allt väsentligt vara en del av både EU och Nato. Därmed skulle ett oerhört viktigt mål ha uppnåtts i de fria, fredliga och stabila förhållandena i vår del av världen.

Fru talman! Den invändning som brukar riktas mot detta, att det skulle försvåra relationerna med Ryssland, bygger i allt väsentligt på en felsyn. Strävan från Europa och väst ska vara att samarbeta och att integrera Ryssland i ett omfattande och nära samarbete. Det är av avgörande betydelse för att säkra freden och friheten i vår världsdel.

Nato är av avgörande betydelse. Genom att Europa får en fundamental säkerhet kan man med trygghet bygga relationer med Ryssland. Det är det som är förutsättningen för att kunna fortsätta det här arbetet. Ryssland kan dessutom inte utveckla ett ordentligt samarbete med Europa och väst på bekostnad av sina grannländer. Ryssland måste inse att länder som Estland, Lettland och Litauen måste känna sig trygga i sin självständighet. Ska samarbetet med Ryssland fungera måste helt enkelt grannländerna känna att de med fullt förtroende kan öka, och inte som i dag minska, sina förbindelser med Ryssland. Här spelar Nato en nyckelroll. Trygga länder har lättare för att samarbeta och behöver inte nervöst bevaka gränser och höja gränshinder.

För Sveriges egen säkerhet vore också de baltiska ländernas Nato-medlemskap av stort värde.

Nato har också en viktig roll för den interna utvecklingen i Ryssland. Det finns åtskilliga politiska krafter i Ryssland – det noterade vi inte minst under dumavalet i december – som förespråkar något slags revanschism: Förlorade områden ska återtas. En sådan oansvarig politik blir omöjlig om grannländerna ligger fast förankrade i det euro-atlantiska säkerhetssamarbetet. Vi ska aldrig glömma att krig börjar i gråzoner, i områden där det råder osäkerhet om vad som gäller. Ett Europa där säkerhetsgarantierna är tydliga och ligger fast är ett tryggare Europa. Ett Europa där aggressiv politik inte får spelrum är ett Europa där samarbetet främjas.

I den utrikespolitiska deklarationen betonar regeringen att Sveriges säkerhetspolitik har en tydlig europeisk dimension och att vår samhörighet med övriga EU-medlemmar skapar solidaritet och gemensam säkerhet. Det är då också viktigt att vi ger uttryck för detta. Vi kan då inte säga att vi ska stå neutrala, om länder med vilka vi arbetar och känner solidaritet blir angripna. Det är helt enkelt vår skyldighet att stå upp för den europeiska friheten.

Anf. 3 MURAD ARTIN (v):

Fru talman! Lars Ohly kommer att tala om EU senare.

I vår riksdag har vi en debatt om utrikespolitik och en annan debatt om mänskliga rättigheter. Men man kan inte tala om det ena utan att beröra det andra. Man kan inte heller tala om utrikespolitik och mänskliga rättigheter utan att beröra historien.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Den amerikanska självständighetsförklaringen och därefter den franska revolutionen var först med att proklamera de mänskliga rättigheterna. De sades gälla för alla människor. Men det fanns undantag. De mänskliga rättigheterna gällde inte för kolonialfolken. De gällde inte för Nordamerikas indianer, som man utrotade tills det bara fanns en folkspillra kvar att uppvisa för dagens turister. Slavhandeln över Atlanten och slaveriet i amerikanska Södern kunde också fortsätta som om inget hänt.

Än i dag brottas det amerikanska samhället med stora problem som har sina rötter i dessa historiska förbrytelser. Men länder som deltog i denna verksamhet erkänner i dag dessa brott i det förflutna. I Europa talar man kanske inte så mycket om det. Det var inte hit slavarerna kom. Här tjänade man bara pengar på slavhandeln.

Under 1900-talet fick vi se hur man mitt i hjärtat av högkulturens Europa kunde utnyttja och spela på föreställningar om överlägsenhet och styrka för egen del och förakt för andra folk i politiskt och ekonomiskt syfte – och i ett fall med rent industriella metoder utplåna människor i stor skala, såsom skedde under Förntelsen. Där utrotades judar, polack-er, romer och homosexuella. Där utplånades nazismens motståndare såsom stridbara liberaler, socialdemokrater och kommunister.

Men Förntelsen var inte det enda folkmordet under 1900-talet. Det första ägde rum i Armenien under tillblivelsen av dagens Turkiet, då 1–1,5 miljon armenier och över 500 000 syrianer och assyrier mördades. Målet var att utplåna alla armenier, syrianer och assyrier. Själva begreppet *genocide*, folkmord, dyker för första gången upp under dessa händelser 1915. En del lyckades fly till den ryska delen av Armenien – i dag den självständiga staten Armenien. Endast 70 000 lever kvar i Turkiet, där de fortfarande utsätts för nationellt och kulturellt förtryck på samma sätt som kurderna, assyrier-syrianerna och andra minoriteter.

Jag har talat om flera folkmord och MR-brott, men den turkiska staten har inte på allvar erkänt sina historiska förbrytelser. I stället har förtrycket av minoriteter fortsatt.

Jag anser att det var ett förbiseende att Armenien inte inbjöds till Förntelsekonferensen. Det hade varit ett lysande tillfälle för Turkiet att framföra sina ursäkter, skapa försoning och understödja progressiva krafter i Turkiet för att inleda en ny era i Turkiets historia. Det är dock inte för sent att se till att det sker i framtiden. Jag välkomnar därför statsministerns löfte om att det kommer att bli en årligen återkommande konferens om förntelsen av judarna och andra folkmord. Kunskap om alla folkmord och alla brott mot mänskligheten är viktig.

Däremot ställer jag mig tveksam till regeringens politik att strax före Förntelsekonferensen godkänna Turkiet som kandidatland till EU. Självklart kan man inte förvänta sig att en stat plötsligt ändrar sin politik 180 grader. Men jag får en stark känsla av att EU:s regeringar gärna vill se större förändringar än vad som verkligen inträffat. Vi får inte glömma att Turkiet är den enda ockupationsmakten i Europa. Man ockuperar fortfarande en tredjedel av Cyperns territorium. I Izmir pågår rättegångar mot Veli Lök och medlemmar av Human Rights Foundation – Turkiets största MR-organisation.

Jag har påpekat att det är viktigt att inte bara studera grymheter i det förgångna, konstatera deras omfattning och bli indignerad. Det handlar

om att för framtiden utforska samhällsliga strukturer och mekanismer som leder fram till folkmord.

Ur svensk synpunkt är detta särskilt viktigt, eftersom vi i vår utrikespolitik alltid talat om betydelsen av ett *early warning*-system när det gäller svåra konflikter. Vi har diskuterat det när det gällt Rwanda och Burundi, för att nämna några exempel.

Till Förintelsekonferensen var en rad framträdande personer inbjudna. Dessa rönste stor uppmärksamhet i medierna. Ur en synvinkel spelade de en viktig symbolisk roll när det gällde att erinra om Förintelsens alla offer och betydelsen av de mänskliga rättigheterna. Men man måste samtidigt markera att det föreligger en skillnad mellan vad som skedde i 40-talets Europa och vad som sker i dag. Dåtidens lidanden ger inte frikort åt dagens politiker.

Den israeliska staten är i dag själv en ockupant. Det som en dag är tänkt som en självständig palestinsk stat ser på kartan ut som ett gytter av fläckar och prickar. De palestinska områdena är väl isolerade från varandra och områdena mellan dem är väl kontrollerade av israeliska myndigheter när det gäller kommunikationer och tillgång till vatten m.m.

Den israeliska politiken under Ehud Baraks ledning har förändrats men är fortfarande oklar. Vi har sett en del bosättare drivas bort från de områden de lagt under sig. Samtidigt har Barak godkänt beslut om andra nya bosättningar.

För några dagar sedan rapporterade Israels informationscentrum för mänskliga rättigheter i de ockuperade områdena att israeliska myndigheter försöker kringgå det förbud mot tortyr som landets högsta domstol beslutade om så sent som i september förra året. Premiärminister Barak har tillsatt en kommitté som fått till uppgift att undersöka hur man ska finna en lösning på problemet om hur man på lagligt sätt ska kunna använda våld vid förhör. Motiveringen till denna smyglegalisering är krystad. Den handlar om att den israeliska säkerhetstjänsten fortfarande ska kunna fortsätta att tortera palestinier som man anser är misstänkta.

För oss handlar det alltså om att hålla isär respekten för Förintelsens offer och Israels aktuella statsintressen när det gäller palestinierna. Förintelsens alla offer förtjänar den största respekt. Den israeliska statens uppträdande i dag förtjänar däremot hård kritik.

Fru talman! När det gäller statsintressen, folkrätt och mänskliga rättigheter står vi alla inför en rad svåra problem. Natos angrepp mot Jugoslavien var ett brott mot folkrätten. För att förklara sitt ingripande hänvisade Nato till Jugoslaviens brott mot mänskliga rättigheter i Kosovo. Vänsterpartiet fördömde bombningarna av flera skäl. Vi visste vad Milošević stod för sedan kriget i Bosnien.

I stället för att man skyddade kosovoalbarnas mänskliga rättigheter blev de genom bombningarna värnlösa offer för serbiska terrorförband. Många hade varnat för detta. Nato måste ha insett faran, men bortsåg från den. Det som benämnts som en humanitär intervention ledde till en massiv ökning av antalet massakrer. Vi frågar oss fortfarande: Var den humanitära interventionen värd det pris som man betalade i människoliv i Kosovo och Jugoslavien samt ett förstört näringsliv i Serbien och Montenegro? Vad är det man har vunnit?

Förhandlingarna i Rambouillet fördes inte för att uppnå en överenskommelse utan för att legitimera ett ingripande. FN:s säkerhetsråd ställ-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

des helt åt sidan. Säkerhetsrådets permanenta medlemmar tog inte heller sitt ansvar för att nå en fredlig lösning. Vetoätten i säkerhetsrådet är en kvarleva från kalla krigets dagar. I dag är det kalla kriget slut. Nu måste FN anpassas till ny verklighet.

För några år sedan lades Carlsson–Ramphal-rapporten fram, som talade om en reformering av FN. Trots att problemen under senare år ställdes på sin spets har debatten kring FN-systemets reformering blivit alltmer lågmäld.

Vi måste börja diskutera dessa frågor igen, och kanske ännu mer konkret än tidigare. Vem ska bestämma om vålds användning i konflikter? Hur ska vetoätten se ut? Ska den över huvud taget finnas? Ska USA som den enda kvarvarande supermakten kunna sätta sig över FN-systemet? Jag har inga svar på alla dessa svåra frågor, men jag skulle vilja se en livligare diskussion kring dem.

Fru talman! Utvecklingen i Tjetjenien är en källa till stark oro, och Rysslands krig mot Tjetjenien måste starkt fördömas. Detta är inte kamp mot terrorism. Det handlar om storrysk chauvinism och är ett sätt för premiärminister Putin att erövra presidentposten. Det handlar också om försök för vissa fundamentalistiska krafter att få in en fot i Kaukasus. Men majoriteten tjetjenier bekänner sig inte till någon islamistisk fundamentalism – de är anhängare av sufitiska riktningar av islam.

Vad det senare handlar om är vem som ska ha kontrollen över det oljerika Kaukasus, varav Tjetjenien är en del. Vad betyder oljeledningarna från Kaukasus genom Turkiet för Västeuropa och framför allt USA? Vad betyder oljan för Ryssland?

Kriget i Tjetjenien handlar inte bara om ideologi, gudstro, islamistisk fanatism, rysk chauvinism och liknande fenomen. Det handlar också om olja, pengar, makt och inflytande.

Sverige måste protestera starkt och högljutt mot det pågående kriget. Ett sätt är att inte genomföra gemensamma militära övningar med Ryssland så länge inte Ryssland visat sin vilja till fredsförhandlingar.

Sverige måste vara en konsekvent förespråkare för folkrättens principer, för mänskliga rättigheter och mot våldsanvändning i konflikter.

Tyvärr har vår röst i världen inte hörts lika tydligt under senare år. Nu är det dags att tala högt om brott mot mänskliga rättigheter – även om de sker i vår närhet. Det är dags att protestera mot en världsordning som innebär den starkes rätt – även om den starke är USA.

Anf. 4 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Fru talman! Kristdemokraterna ska alltid vara det parti som ger vårt lilla land ett stort engagemang för en medmänsklig utrikespolitik, för fred, frihet och mänskliga rättigheter och för ekonomiskt bistånd till fattiga människor. Det är människorna och synen på människors lika värde som kommer att vara målet för den kristdemokratiska utrikespolitiken. Det innebär att folkrättens och det internationella samfundets ståndpunkter i framtiden måste vidareutvecklas för att sätta människans värde i centrum.

Fru talman! Tyvärr måste vi i dessa dagar bevitna att internationaliseringen också kan leda fram till rädsla och främlingsfientlighet hos politiska ledare och partier inom vår egen europeiska familj, EU. Jag avser naturligtvis utvecklingen i Österrike. Självfallet kan det tyckas

märkligt att man lägger sig i andra staters regeringsbildning efter demokratiskt genomförda val. Den traditionella folkrätten tillåter egentligen inte detta. Men vi står inför en framtid där synen på den enskilda människans värde och ett etiskt förhållningssätt måste få genomslag även i utrikespolitiken, framför allt då utrikespolitiken och inrikespolitiken alltmer flyter samman.

Vi måste stå upp och protestera när främlingsfientliga värderingar får fotfäste i Europa var så än sker. Den österrikiska regeringen ska veta att om den driver en politik som strider mot EU:s grundlagar kommer detta att få konsekvenser. Det är en utveckling av folkrätten som i grunden är positiv.

Vi ställer tuffa krav om demokrati och mänskliga rättigheter på ansökarländerna från Öst- och Centraleuropa. Då måste vi också hålla rent framför vår egen dörr. Det är en trovärdighetsfråga för varje medlemsland.

Kristdemokraterna anser att de 14 medlemsstaterna handlade både resolut och i sak riktigt då man före regeringsbildningen i Österrike markerade såväl ståndpunkter som konsekvenser av främlingsfientligheten. Det gav frågan nödvändig uppmärksamhet och har starkt påverkat regeringsförklaringen i Österrike. Att vidta ytterligare åtgärder mot Österrike innan den nya regeringens politik har utkristalliserats skulle vara något förhastat och ogenomtänkt. Sanktioner bör diskuteras först om den nya regeringen bryter mot bestämmelser i EU:s grundlag.

Det är nu medlemsländernas viktigaste uppgift att anvisa vägen för den europeiska familjen i allmänhet och för Österrike i synnerhet. Det skulle vara olyckligt om omvärlden agerar så att den riskerar att öka Haiders popularitet i landet. Men visar det sig att en främlingsfientlig politik i verkligheten får genomslag i den praktiska politiken, och att Österrike därmed ignorerar EU:s grundlag, då måste detta naturligtvis få konsekvenser.

Fru talman! Under de senaste åren har det skett en dramatisk förändring och utveckling av vårt samhälle. En av de absolut mest påtagliga förändringarna är onekligen internationaliseringen av samhället. Avståndet mellan världens folk har blivit, och blir, allt kortare. Vi har blivit gränslöst beroende av varandra. Detta förändrar helt förutsättningarna för ett självständigt lands utrikespolitik – och därmed för Sveriges utrikespolitik.

I Sverige har vi varit alldeles för dåliga på att pedagogiskt förklara globaliseringens konsekvenser och de nya förutsättningarna för framtidens politik. Här måste vi bli betydligt bättre. Över partigränserna är vi överens om vikten av det internationella samarbetet, även om olika partier väljer att prioritera olika politikområden och olika samarbetsformer.

Regeringens engagemang i utrikespolitik och i internationell samverkan innehåller många deklarationer om bl.a. demokrati, utvecklingssamarbete och mänskliga rättigheter. Men tyvärr är ord och text ofta mer ambitiösa än de handlingar som orden står för. Sveriges utrikespolitiska profil har både försvagats och skamfilats under 1990-talet. Det räcker att peka på ambivalensen i EU-samarbetet, försenade FN-insatser, Sydafrikasans och sist men inte minst en biståndspolitik där vår tidigare positiva profil håller på att bli alltmer utsuddad. Vår trovärdighet är hotad.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Däremot står vi bakom statsministerns insatser för att lyfta fram en av historiens mörkaste sidor – Förintelsen – i syfte att detta fasansfulla aldrig mer ska få rötter varken i Europa eller i andra delar av världen. Samtidigt vill jag uppmana regeringen att vända på varje sten när det gäller vårt eget lands roll i andra världskriget. Allt annat skulle hota vår trovärdighet.

Utrikespolitiken får aldrig bli ett spel där det gäller att tillförskaffa sig tillräcklig makt och tillräckligt anseende på den internationella arenan. Världen har tyvärr ofta haft alltför mycket av det inslaget under det senaste århundradet. Även om Sverige ibland har flaggat högt med moralen har den svenska utrikespolitiken inte alltid styrts av helt ärliga motiv då vi har försökt att undvika problem med hjälp av vår neutralitetspolitik. Det är nu dags att på allvar föra in ärliga värderingar i den svenska utrikespolitiken. Då anser vi kristdemokrater att det handlar om att sätta människovärdet i fokus för *hela* utrikespolitiken. Det bör vara vårt stora ansvar inför det kommande århundradet.

Fru talman! När det talas om mänskliga rättigheter i utrikespolitiken görs det ofta med stora ord av företrädare alltifrån höger till vänster på den politiska skalan. Civila, politiska, ekonomiska och sociala rättigheter betonas. En del debattörer hyllar den amerikanska demokratins förträfflighet, andra har Kuba som sitt ideologiska föregångsland.

I folkrätten sätts ofta staters suveränitet före de mänskliga rättigheterna. Som kristdemokrat känns det oerhört viktigt att få slå fast att vi arbetar för människans okränkbara värde. Alla människor ska omfattas av likvärdiga rättigheter oavsett nationalitet, hudfärg, kön, ålder eller sexuell läggning. Värderingar som finns nedskrivna i bl.a. FN:s olika deklarationer om de mänskliga rättigheterna och andra folkrättsbundna traktat måste utgöra rättesnöre för oss alla. Här får vi inte vara rädda för att föra fram kritik mot vare sig oss själva eller andra regeringar.

Att den svenska regeringen ännu inte har tagit fram en handlingsplan för mänskliga rättigheter trots att alla FN:s medlemsländer har uppmanats därtill vid FN-konferensen i Wien 1993 är ett tecken på nonchalans. Här bör den svenska regeringen lära av den kristdemokratiskt ledda regeringen i Norge, som nyligen presenterade en utmärkt MR-handlingsplan, en handlingsplan där man både granskade MR-situationen i sitt eget land och lade fast riktlinjer för MR-frågorna i utrikespolitiken.

Att våga kritisera det egna samhället samtidigt som man gör en god ansats att sätta människovärdet i fokus för hela den norska utrikespolitiken ger en hög trovärdighet. Anna Lindh, lär av Norge i detta avseende!

Fru talman! Det är dags att Sverige på allvar betonar värderingar och riktar in sig på den enskilda människans situation och utveckling i utrikespolitiken och därmed sätter människovärdet i centrum i det internationella arbetet.

Det måste gälla hela området från utvecklingssamarbete till handels- och säkerhetspolitik. Vi står inför oerhörda utmaningar inom det globala miljöarbetet, något som berör såväl människors överlevnad som våra möjligheter till ett värdigt liv.

Då Kristdemokraterna deltog i fyrpartiregeringen 1991–1994 genomfördes en praktisk effektivisering och integrering av biståndspolitiken genom en samordning med den diplomatiska utrikespolitiken. Det steg

som nu måste tas är av politisk karaktär och är betingat av medborgarnas krav på en miljö som är både hållbar och mera jämlik.

Det gäller att föra in handelspolitiken och de exportfrämjande åtgärderna fullt ut i utrikesrelationerna samt att integrera de viktiga miljöfrågorna.

Vi vet att fria marknadskrafter och strikt frihandel inte löser de svåra miljöproblemen som världen står inför. Här måste miljöpolitikens innehåll vävas ihop med bistånds-, utrikes- och handelspolitik. Utrikespolitiken måste få ett socialt perspektiv och ansvar.

Personal inom såväl Regeringskansliet som Utrikesdepartementet måste i större utsträckning besitta en kompetens med ett sådant innehåll. Den nya världsordningen ställer krav på vår utrikespolitiska anpassning.

Fru talman! De mänskliga värderingarna måste genomsyra även säkerhetspolitiken. Vi har alltför länge gömt oss bakom principer om staters suveränitet och deras inre angelägenheter.

I FN:s säkerhetsråd har man alltför länge satt dessa principer före principer om mänskliga rättigheter. Detta är fel. Det är inte stater som ska skyddas i världssamfundet, utan det är människor.

Varje stat som har ratificerat MR-deklarationer har enligt folkrätten en skyldighet att skydda sina invånare mot hot och främja mänskliga rättigheter. När så inte sker måste omvärlden reagera och komma till undsättning.

Vid grova brott krävs även väpnade insatser, och ibland mot den inhemska regeringens samtycke. Här får världssamfundet inte paralyseras av en föråldrad vetorätt i FN:s säkerhetsråd eller dra sig undan av maktpolitiska skäl. Vi har en etisk förpliktelse att efter största möjliga förmåga tillsammans skydda människors rättigheter. Att vara neutral mot människors lidande är oacceptabelt.

Säkerhetspolitiken måste få så många instrument till sitt förfogande som möjligt för att motverka dagens och morgondagens hotbilder gentemot den enskilda människan.

De konfliktförebyggande insatserna genom den preventiva diplomatin spelar en avgörande roll för att undvika att väpnade konflikter bryter ut. Regeringens nya handlingsprogram *Att förebygga väpnade konflikter* är mycket lovvärt, och vi väntar oss mycket inom detta område.

Då väpnade konflikter trots allt bryter ut måste vi ha tillräckliga instrument för att stoppa mänskligt lidande och humanitära katastrofer, en beredskap att återskapa freden. För att bevara och skydda rätten till liv krävs en effektiv krishanteringsförmåga och ett effektivt försvar för den enskilda människan.

Därför stöder vi kristdemokrater utvecklingen inom EU, där såväl den civila som den militära krishanteringen förstärks för Europas säkerhet, med den transatlantiska länken som den viktigaste militära säkerhetsfrämjande institutionen.

Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Vid millenniets första utrikesdebatt finns det anledning att göra en kort tillbakablick på det sekel som vi nyss lämnat bakom oss. Det har varit det århundrade då demokratin fick sitt stora genombrott. Teknikutvecklingen har fört människan till månen och kopplat ihop människor från jordens alla länder i det världsomspännande datanätet

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Internet. Men det har också varit ett århundrade där två världskrig har ägt rum, där ofattbar ondska tagit sig uttryck i form av folkmord, massakrer och etnisk rensning. Måtte 2000-talet bli ett fredens sekel till skillnad från 1900-talet.

För två veckor sedan ägde Stockholms internationella forum om Förintelsen rum. Konferensen var ett bidrag till det internationella samarbetet om utbildning, hågkomst och forskning om Förintelsen. Vi får aldrig glömma, utan vi måste ständigt föra kunskapen om den mörka tid i allas vår historia och de ideologier som gjorde den möjlig vidare till nya generationer.

Nyheterna den senaste tiden om nynazister, deras verksamhet och illdåd fokuserar på kardinalfelet i svensk nutidshistoria, nämligen att vi aldrig fört in dessa kunskaper i undervisningen. I Sverige har vi aldrig undervisat om vårt lands bruna förflutna, vilket lett till att vi inte förmått sätta saker och ting in i deras historiska sammanhang. Dagens nazister är ideologiska och t.o.m. i vissa fall biologiska barnbarn till 1930-talets nationalsocialister. Vi är ingalunda ensamma om den bristen. Det mest framträdande exemplet är Österrike.

Det är hög tid för Sverige som nation att göra upp med sitt bruna förflutna och dessutom föra in sanningen om det förflutna i undervisningen, annars kommer vi aldrig att kunna bekämpa och besegra rasism, antisemitism, nazism och intolerans i dagens samhället. Det är vår förhoppning att konferensen blir årligen återkommande och då tar upp andra folkmord och illdåd under 1900-talet, folkmordet på armenier, kolonialismens offer, kommunismens offer, Kambodja, Rwanda, Bosnien och Kosovo för att nämna några. Världen måste göra upp med det förflutna för att kunna gå vidare in i 2000-talet.

Fru talman! Den europeiska unionen är genom samarbetets bredd, djup och intensitet utan tvivel den mest kraftfulla politiska och ekonomiska samarbetsorganisationen i Europa i dag. EU:s grundidé, att genom ökad integration främja demokrati, välfärd och stabilitet, utgör ett historiskt bidrag till fredlig samarbets- och samhällsordning.

Sverige har nu varit medlem av EU i fem år och övertar ordförandeskapet den 1 januari 2001, dvs. inom mindre än ett år. Det är en stor utmaning. Centerpartiet är det parti som tidigast drivit kravet på att regeringen måste ha en nationell strategi för ordförandeperioden och att man måste planera i tid vilka frågor man ska driva, osv. Regeringens senfärdighet på denna punkt är ganska oroväckande för svenskt vidkommande, eftersom Sveriges ställning som en konstruktiv och aktiv kraft i Europa och globalt kommer att prövas då. Det är också en unik möjlighet att förankra EU-arbetet i det svenska samhället, bland skolor, föreningsliv, idéburna organisationer och vänorter och som kan fungera som kraftkällor i det medborgerliga Europasamarbetet. Vi anser att mycket mer kunde ha gjorts mycket tidigare.

De frågor som vi tycker måste prioriteras nu när Sverige tar över ordförandeklubban i EU är utvidgningen, institutionella reformer, miljöfrågor, sysselsättningen och jämställdheten.

Utvidgningen av EU till länderna i Central- och Östeuropa inklusive Baltikum innebär en historisk möjlighet att medverka till ökad stabilitet och säkerhet på vår kontinent. EU-samarbetet ska utvecklas i alleurope-

isk riktning, och EU ska fungera som en brobyggare mellan de länder som är med i gemenskapen och de som står utanför.

Vi menar att Sverige bör gå i spetsen för att förändra EU:s arbetsformer och institutioner. Närhetsprincipen, dvs. principen att besluten ska fattas så långt ned och så nära medborgarna som möjligt, måste göras till en bärande och fungerande princip.

Vi menar också att regeringen bör initiera en fullständig genomgång av EU:s fördrag för att förenkla och konsolidera dem och för att klargöra lämpliga kompetensområden för unionen, för medlemsstaterna samt för regionala och lokala organ.

Vidare bör Sverige lyfta fram en strategi för hur en helt ny öppenhetsskultur skulle kunna genomsyra hela EU-systemet. Jag lyssnade på utrikesministern som talade mycket om detta. Det tycker jag var bra.

När det gäller miljö och hållbar utveckling är det viktigt att medlemsländerna tar täten och omsätter de globala miljö- och klimatöverenskommelserna från Rio och Kyoto i praktisk handling.

Vi menar också att Sverige som ordförande för EU bör stärka samarbetet på jämställdhetens område.

Fru talman! EU står nu inför ytterligare en stor konferens, IGC 2000, som syftar till att förbereda och rusta EU för utvidgningen. Vikten av att utfallet av denna konferens blir lyckosam tror jag att alla som sätter utvidgningen i första rummet är överens om. Det är därför angeläget att koncentrera konferensens agenda till de s.k. Amsterdamresterna – frågorna om kommissionens storlek och sammansättning, röstviktningen i ministerrådet samt eventuell ökad användning av omröstning med kvalificerad majoritet; detta för att inte försinka utvidgningsprocessen.

Erfarenhetsmässigt vet vi att det kan ta tid att avgöra och komma överens om sådana här politiskt känsliga frågor och att sådant lätt kan dra ut på tiden. Därför vill jag redan nu betona att det kan vara klokt att ha en beredskap från svensk sida för att IGC-frågorna så att säga spiller över på det svenska ordförandeskapet och alltså inte kan avslutas som planerat i Nice i december. Jag vill fråga utrikesministern vilken beredskap regeringen har om det skulle bli en sådan utveckling att konferensen drar ut på tiden.

EU:s agerande i Österrikeaffären har stått i fokus den senaste veckan. Från Centerpartiets sida har vi fördömt Haider, hans uttalanden och det han står för; det är otvetydigt. Det är viktigt med starka reaktioner för att hävda demokratiska värden och det ger en stark signal till nya ansökländer. Jag tänker särskilt på Turkiet. Nu ser de att respekt för mänskliga rättigheter gäller alla länder – även de som är med, alltså inte bara de som är ansökare – och att det här inte är Europas sätt att t.ex. särskilja ett muslimskt land, som Turkiet brukar tycka och framhålla.

Däremot är vi nog ganska tveksamma till EU:s sätt att redan nu, innan något brott mot EU:s grundlag har begåtts, blanda sig i ett medlemslands inre angelägenheter så som har skett. Skälet är att det kan vara kontraproduktivt i den meningen att det spelar Haider i händerna. Haider är utsedd i demokratiskt val.

Frågan är vad som skulle hända om en regeringskris hade utlösts och nyval måste hållas. Risken för att Haider skulle ha vunnit detta nyval hade varit stor, vilket skulle ha lett till att han enligt Österrikes konstitut-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

ion hade blivit förbundskansler. Den risken är något som man måste ha med i den här diskussionen också. När mänskliga rättigheter kränks är det självklart absolut avgörande att Sverige och EU agerar starkt. På den punkten är vi överens.

Jag tänkte också säga något om EMU. Vi har ju valt att stå utanför EMU från starten. Jag och Centerpartiet tycker att det är bra. De erfarenheter som det hittills varit möjligt att vinna om Sveriges relation till EMU visar att ställningstagandet var riktigt. Vi kommer att noga följa utvecklingen av valutaunionen och pröva giltigheten i argumenten för och mot ett inträde. Vår långsiktiga relation till EMU får värderas utifrån de erfarenheter som vi vinner.

Förutom utvecklingen inom EMU kommer våra relationer naturligtvis att påverkas av hur Storbritannien och Danmark agerar samt av hur utvidgningsprocessen i övrigt fortsätter.

Vårt beslut att stå utanför EMU innebär att vi nu kan följa utvecklingen av valutasamarbetet och dra slutsatser inför framtiden. Ett eventuellt beslut om ett svenskt inträde i EMU får inte fattas på lösa grunder. Att först säga vänta och se och sedan rusa i väg lite blint tycker vi är lite dumt. Då har vi inte utnyttjat det handlingsutrymme som vi skaffat oss och framför allt har vi inte låtit svenska folket få tid att bilda sig en uppfattning om EMU-projektet. Ett deltagande i EMU måste ha en folklig förankring – det är vi alldeles övertygade om. Svenska folkets åsikt uttryckt i en folkomröstning måste vara det som avgör om Sveriges förhållande till EMU ska förändras.

Fru talman! Sverige måste gå i spetsen för en förnyad folkrätt, en folkrätt som står på människornas och de mänskliga rättigheternas sida. Mänskliga rättigheter eller kränkningar av dessa utgör inte enskilda staters inre angelägenheter. För att förhindra humanitära katastrofer eller grova kränkningar av mänskliga rättigheter kan inte respekten för nationell suveränitet stå i vägen. Världssamfundet har rätt att ingripa i interna konflikter för att värna universella mänskliga rättigheter. Ett viktigt led i att legitimera en rätt till inblandning när mänskliga värden står på spel var undertecknandet av den s.k. säkerhetsstadgan vid OSSE:s toppmöte i Istanbul i november som slår fast principen att konflikter inom en stat är allas angelägenhet.

Konflikten mellan humanitär intervention och suveränitetsprincipen är inte någon ny diskussion. Redan ett sekel före den westfaliska freden 1648, då det moderna Europas stater grundades och suveränitetsprincipen etablerades, skrev Thomas More om hur invånarna på den påhittade ön Utopia tänker om krig:

”De inger sig inte lättvindigt i krigiska företag, endast för att försvara sitt land eller för att slå tillbaka fiender som ockuperat vänskapligt sinnade länders områden. De tar sig an varje folk som lever under tyranni och befriar det med hjälp av sina stridskrafter från diktatoriskt förtryck och slaveri. Detta betraktar de som en humanitär handling.”

Fru talman! Syftet med Sveriges säkerhetspolitiska vägval ska vara att skapa möjligheter att i alla lägen, och i former som vi själva väljer, trygga en handlingsfrihet att – såsom enskild stat och i samverkan – kunna utveckla vårt samhälle och bidra till fred och säkerhet i omvärlden.

Militär alliansfrihet är den ram som med nu kända förutsättningar bäst förmår tillgodose svenska säkerhetspolitiska intressen. Rätt utnyttjad kan den svenska militära alliansfriheten vara en stor tillgång i byggandet av en gemensam europeisk fredsordning. Mycket talar för att vår militära alliansfrihet bidrar till ett öppnare samarbetsklimat i Östersjöregionen. Vår militära alliansfrihet minskar inte vår förpliktelse att föra en aktiv utåtriktad säkerhetsfrämjande politik. Tvärtom ska vårt deltagande i internationella civila och militära fredsfrämjande insatser stärkas.

Den militära alliansfriheten hindrar oss inte heller att delta i det framväxande europeiska säkerhetssamarbetet, vilket vi bejakar. Den positiva säkerhetspolitiska utvecklingen talar på inget sätt för att Sverige bör söka medlemskap i Nato för att på detta sätt komma i åtnjutande av militära alliansgarantier. Före kabinettsekreteraren Sverker Åströms inlägg på DN Debatt i går bekräftar det kloka i vår hållning. Neutralitet har som begrepp och koncept blivit föråldrat i en ny säkerhetspolitisk omvärld. Vi har ingenting emot att det begreppet mönstras ut ur den svenska säkerhetspolitiska doktrinen.

För Sveriges del är vårt deltagande med såväl civila som militära medel på stor bredd i det europeiska samarbetet och vårt bidrag till gemensam säkerhetsfrämjande verksamhet och krishantering centrala medel för att trygga vår egen säkerhet. Inte minst på Balkan bör Sverige aktivt medverka för att skapa och säkra en fredlig och demokratisk utveckling. Vi har tidigare kritiserat regeringen och Försvarsmakten för hur ärendet med Kosovostyrkan sköttes. Den svenska snabbinsatsstyrkan kom sist på plats, vilket var illa och genant, och det får inte upprepas. Att den dessutom till delar kan sägas ha kommit till på bekostnad av vår insats i Bosnien gör inte saken bättre. Sverige drog ju förra sommaren ned på det militära deltagandet i den gemensamma nordisk-polska brigaden inom den Natoleda multinationella fredsstyrkan SFOR.

Av de uppgifter som vi har kunnat inhämta om situationen i Kosovo pekar det mesta på att behoven av en internationell militär närvaro kommer att göra sig gällande flera år framöver. I det läget är det viktigt att från vårt politiska håll markera en sådan beredskap. Det är ett svenskt och europeiskt ansvar att stödja Kosovo och Balkan i det svåra återuppbyggnads- och försoningsarbetet.

Jag vill till slut fråga utrikesministern om regeringen är beredd att ställa upp på Balkan och i Kosovo med en långsiktig närvaro om så skulle behövas.

Anf. 6 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Fru talman! En sådan här dag som i dag när vi diskuterar utrikespolitik kan man naturligtvis fråga sig: Vad är utrikespolitikens yttersta syfte? Vad är det utrikespolitiken strävar efter? Hade det varit en skoldebatt hade det inte varit någon tvekan om att det var skolans bästa som vi hade diskuterat. Hade det gällt försvaret hade det varit på ett annat sätt begränsat.

Utrikespolitiken blir väldigt vid. Jag skulle ändå vilja koncentrera det hela till att utrikespolitik är att förhindra krig. Utrikespolitik är att bygga fred, att ge förutsättningar för att trygga en fredlig värld.

För att nå dithän, för att klara av detta uppdrag fordras det att bryta ned gränser mellan människor, folk, länder. Det är ett redskap i byggan-

det av en fredlig värld – att bryta ned gränser. Därför har jag aldrig förstått partier och företrädare som för en politik som är mer isolationistisk och mer för att bygga upp murar än att bryta ned gränser.

Jag säger detta med personlig erfarenhet. Jag har kommit till den åldern nu att jag kan blicka tillbaka några decennier. När jag som född västgöte flyttade till Östergötland var det inga problem. Det gick mycket bra. Hade jag varit född ett antal hundra år tillbaka i tiden hade det varit ett problem. Det var spänningar mellan östgötar och västgötar. Det går fortfarande skrönor mellan östgötar och västgötar.

När jag på 50-talet gjorde min första utlandsresa till Norge var jag tvungen att ha ett pass. Det tycker vi är absurt i dag. Vi bryter ned gränser. Vi reser till varandra, vi besöker varandra, vi jobbar i varandras länder. Det är omöjligt med krig mellan nordiska länder i dag. I början av 1900-talet var det inte omöjligt med krig mellan Sverige och Norge, det var mycket nära.

Nu har vi gått vidare. Vi har äntligen blivit medlemmar i EU. Folkpartiet har drivit det i många år, i decennier. Vi är glada att vi äntligen blivit medlemmar – för att bryta ned gränser, för att bygga ett fredligt Europa, för att öka förståelsen mellan människor.

Och vi går vidare. Vi önskar få in fler medlemmar. Vi tycker att det är en av de viktigaste uppgifterna nu när vi går in som ordförande nästa år, 2001, att utvidgningen fortsätter, att vi skapar de rätta förutsättningarna för detta. Bryt ned gränser!

Det finns en yrkesgrupp som har satt det som sitt emblem: Läkare utan gränser. De vill inte se några gränser. Humaniteten känner inga gränser. De arbetar där det är som svårast.

Jag lyssnade till James Orbinski, som höll talet i Oslo den 10 december förra året när Läkare utan gränser fick Nobels fredspris. Han sade följande: "Om konflikter och krig är staternas angelägenheter så är brotten mot humanitetens lagar, krigsförbrytelser och brott mot mänskligheten inte bara något som angår oss alla, utan också ett ansvar som bäres av alla stater." Och han fortsatte så här:

"Humanitära insatser är inte ett redskap för att avsluta krig och skapa fred. Det är ett medborgarnas svar på politikernas misslyckande. Det faktum att det, i det korta perspektivet, finns behov av humanitära insatser är i sig bevis för att ett sådant politiskt ansvar måste tas."

Hans budskap är att politikerna och utrikespolitiken måste skapa sådana förutsättningar att Läkare utan gränser inte behövs. Det är visionen.

Det är, som det har sagts här tidigare, civilbefolkningen, medborgarna, den lilla enskilda människan som kommer i kläm i krigssituationer, och krigssituationer blir det alltmer inom länder. Folkrätten måste därför lyftas upp, och det har också utrikesministern gjort i sin deklaration, vilket jag välkomnar. Det är bra. Vi har haft interpellationsdebatter här på det temat under årens lopp. Jag har bl.a. interPELLERAT just när det gällt frustrationen att FN inte kan ingripa. Jag har då refererat till Carlsson–Ramphal-rapporten, som före statsministern Ingvar Carlsson varit med och skrivit. Där finns öppningar för att ändra i FN-stadgan för att ge FN mera kraft. Nu har jag förstått i diskussionen att det näst intill är omöjligt att ändra i FN-stadgan, för att man tror att man river upp för mycket av annat. Man vet inte riktigt var man skulle hamna i slutändan. Men i vilket fall som helst har Carlsson–Ramphal-rapporten haft det goda med sig att

den har satt fart på en mycket viktig diskussion. Man kan inte längre hänvisa till att det är statens inre angelägenhet hur man behandlar sitt eget folk, utan det är världssamfundets. Grupper av stater måste ibland gripa in, som vi har sett i Europa under senare år.

En modern folkrätt måste i högre grad stå på människornas, medborgarnas sida, inte bara på staternas sida, precis så som James Orbinski framhöll i sitt tal i Oslo. Läkare utan gränser – politik utan gränser.

Fru talman! Om ett år övertar Sverige ordförandeskapet för EU. Det innebär många och svåra uppgifter att ta hand om. Men ordförandeskapet innebär även chans till profilering och möjlighet att påverka inriktningen på politiken i EU. För att lyckas med ordförandeskapet måste vi vara väl förberedda på vår uppgift, sätta upp klara och tydliga mål och ange vad vi vill uppnå. Jag välkomnar de kontakter som både statsministern och utrikesministern nu tar med de olika partierna i Sveriges riksdag för att lägga upp planer för hur vi ska arbeta med ordförandeskapet nästa år. Det blir inte bara en regeringens angelägenhet utan bör på något sätt vara, för att vara helt tydlig, svenska folkets angelägenhet.

EMU-frågan måste lösas. Här har vi tyvärr tappat tempo i Sverige, mycket beroende på regeringens tövande i denna fråga. Vi förstår varför. Man är oense i regeringen när det gäller det tredje steget i EMU. Det har förlamat. Det är klart att det hade varit en helt annan situation för Sverige om vi nu när vi blir ordförande hade kunnat göra det med full kraft, så att när finansministrarna ska träffas hade den svenske finansministern Bosse Ringholm kunnat vara ordförande. Nu får han lämna över klubban till den belgiske finansministern. Själv får Bosse Ringholm sitta utanför dörren och bara gissa vad man diskuterar där inne. Det är naturligtvis olyckligt.

Jag ser att utrikesministern har publicerat en artikel i Dagens Nyheter av i dag. Så jag ska inte anklaga utrikesministern, eftersom jag förstår att Anna Lindh är för att Sverige ska gå med i EMU. Men jag hoppas att utrikesministern i fortsättningen har större framgång med att övertyga de av sina kolleger i regeringen som strävar emot. Som sagt, vi tappar tempo i den frågan, och det påverkar vårt ordförandeskap.

Jag har talat mycket om gränser. En gräns som alltid har oroat mig och som jag fortfarande känner oro för är om EU sätter upp gränser mot resten av världen. Det får inte bli en Fästning Europa. EU måste föra en generös, genomtänkt, solidarisk asylpolitik och en framsynt biståndspolitik. I det sammanhanget har jag också lite kritik mot regeringen.

Enligt min och Folkpartiets mening har EU fortfarande alltför mycket kontakt med sina gamla koloniala vänner. Det ska vara fattigdomskriteriet som avgör vilka länder som EU ska arbeta med, inte vilka historiska band det finns. Den kretsen måste alltså utvidgas.

Sedan har vi i Sverige också tappat tempo i biståndspolitiken, som jag ser som en investering i framtiden i en fredlig värld. Tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet har regeringen kraftigt sänkt biståndet. För tre decennier sedan fattade riksdagen ett beslut om att 1 % av bruttonationalprodukten skulle gå till bistånd. Detta har tyvärr den socialdemokratiska regeringen svikit. Med den ökningstakt som man nu har i biståndet skulle det ta 40 år innan vi är där.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Folkpartiet har lagt fram ett förslag för riksdagen att man ska vara tillbaka till enprocentsmålet minst inom en tioårsperiod. Det tycker vi borde vara rimligt, och det har vi också lagt fram budgetförslag om.

När det gäller säkerhetspolitiken vill jag citera det som Sverker Åström skrev i gårdagens Dagens Nyheter. Han skrev så här: "Det är uteslutet att regeringen i utrikesdebatten den 9 februari skulle inskränka sig till att mekaniskt upprepa formeln från 1992, vilken var anpassad efter det kalla kriget och som nu är hopplöst förlegad." Och vad gör utrikesministern? Jo, just detta, dvs. upprepar den gamla formeln.

Jag vill ställa en fråga till utrikesministern. Det har tidigare sagts att vice statsministern näst intill har bejakat Sverker Åströms uttalande. Vad säger utrikesministern? Är det inte dags för en omformulering?

Vi har lämnat begreppet neutralitet bakom oss. Sverige ingår ju i en mängd allianser. Folkpartiet vill gå ytterligare ett steg. Neutraliteten är passerad och historisk, men vi ska vara beredda att ingå i allianser. Det är väl ingen hemlighet att Folkpartiet har fattat beslut om att stödja ett svenskt medlemskap i Nato.

Nato är den kraft som under sista delen av 1900-talet har varit aktör och på olika sätt med mycket offer från USA hjälpt till i Europa. Hur många amerikaner är det inte som har fått sätta livet till för Europas skull? Nu kommer länderna i Baltikum och Finland att söka medlemskap i Nato. Då är det naturligt att också Sverige gör det. Det finns andra länder i Europa som redan har kommit med i Nato, t.ex. Polen. Det var ett stort steg för att skapa stabilitet i Europa.

Jag skulle vilja att utrikesministern kommenterade min fråga, dels när det gäller biståndet och den låga profil som regeringen har därvidlag, dels när det gäller neutraliteten och hur utrikesministern ser på det framtida alliansbyggandet i Nato.

Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Fru talman! Jag vill inleda med att instämma i det som Biörsmark sade, att fred är oerhört viktigt och att vi aldrig får förtrötta i vår kamp för fred och nedrustning. Förutsättningarna för att vi ska kunna ha fred är att vi har en hållbar miljö och en livskraftig jord som gör det möjligt för en allt större växande befolkning att överleva.

På en jord med begränsade resurser är vi alla beroende av varandra. Världen står inför gigantiska utmaningar i form av kraftiga befolkningsökningar, storskalig miljöförstöring, minskad bördighet samt brist på vatten och livsmedel. Detta skapar naturligtvis lätt konflikter.

Den konkurrens om jordens resurser som detta innebär skapar alltså ökade spänningar och konflikter. De politiska ledarna, regeringarna och de internationella organen måste ta sitt ansvar liksom vi enskilda medborgare. En solidarisk livsstil ställer i sin tur stora krav på förändringar i vårt samhälle.

Vi behöver resurseffektiv industri och nya lösningar på energiproduktion och energianvändning. Transportsystemen måste förändras och likaså livsmedelsproduktionen. Ur ett globalt miljö- och rättviseperspektiv är det nödvändigt att den rika världen skyndar mot ett kretsloppssamhälle.

En rad viktiga miljöpolitiska frågor såsom försurningen, övergödningen av haven, uttunnningen av ozonskiktet, ökningen av växthusgaser i

atmosfären är internationella eller globala problem. För att lösa dessa miljöproblem behövs ett omfattande internationellt samarbete. Internationella avtal och konventioner är viktiga och bör utvecklas genom att man till ett undertecknande kopplar kontrollmekanismer och bindande beslut.

På global nivå är FN en naturlig samarbetsorganisation som i betydligt större utsträckning borde användas även i miljöarbetet. En reformering av FN-stadgan som möjliggör detta är naturligtvis mycket angeläget för att man ska få ett effektivt internationellt samarbete.

Fru talman! Kommer utrikespolitiken under 2000-talet att skilja sig mycket från den som har förts under 1900-talet? Om vi ser bakåt har det varit stora förändringar när det gäller våra svenska kontakter med omvärlden, hur jordens resurser ser ut i dag, vad vi kan vänta oss av morgondagen och vad vi haft att ta ställning till.

Dagens värld har krympt, hör vi ofta, men den har också gett oss större möjligheter att t.ex. resa. Det går snabbare och det är fler som reser. Det finns stora skillnader mellan hur vi i dag åker över Atlanten till USA och den resa som vi har hört om i Vilhelm Mobergs beskrivning av utvandrarerna och deras situation. Men anledningen till resan är också annorlunda. Våra förfäder utvandrade för att möjligheterna att överleva på de småländska tegarna var otillräckliga. Det gick inte att försörja familjen på det som jorden gav. Tyvärr ser det fortfarande lika illa ut på många håll på vår jord. Många människor tvingas fly för sin överlevnads skull, ibland av politiska skäl. Krig och förtryck av åsikter är vanliga, alltför vanliga, flyktskäl. Men vi ser också hur det antal som tvingas fly för miljöns skull ökar.

Fru talman! Krig har det historiskt sett alltid varit någonstans. Trots ökande kontakter människor emellan fortsätter kriget. Kriget mellan nationer är i dag kanske inte så många men allt vanligare inom länder. Här måste regeringen arbeta för att ändra FN-stadgan så att det blir möjligt att ingripa i ett tidigt skede. *Early warning system* måste kunna användas. Man måste också utveckla kompetens och kunskap när det gäller konfliktlösning och konfliktförebyggande åtgärder, och naturligtvis måste nedrustningsarbetet intensifieras.

Kampen för mänskliga rättigheter och för en rättvis värld där människor kan mötas i fredlig samverkan får aldrig förtröttnas. Det är viktigt att tydligt och i tid markera mot det som strider mot de mänskliga rättigheterna, förtryck och ofred. Men det gäller inte bara att göra det på den internationella arenan, utan vi måste också göra det i vår egen närmiljö. Lär vi inte t.ex. våra barn att möta varandra utan mobbning, slag och strid, ja, då är det inte lätt att tro på en fredlig värld.

Vi måste också blicka framåt och ut över världen, hur den ser ut i dag och hur vi ska möta morgondagen.

Vi kan se att miljösituationen har försämrats. De senaste åren har vi kunnat notera att miljökatastroferna har ökat kraftigt med orkaner, jordbävningar, översvämningar – ja, det finns en mängd tecken på att vår miljö är hotad. Detta måste vi naturligtvis ta på största allvar. Vi får inte blunda för verkligheten utan våga tala om vad som behöver göras. Vi måste våga visa på att det nu är dags att gå från ord till handling och se till att vi kan förebygga och rädda den miljö som vi alla är beroende av, för vi har bara en enda jord, och det är den vi alla ska kunna leva på. Vi

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

har också ett ansvar för kommande generationer och hur de ska kunna leva på vår enda jord.

Jag tycker att det är mycket intressant att lyssna på barn. Jag tror att vi som politiker borde lyssna mycket oftare på barn. Om man frågar barn vad det är som de bekymrar sig för, vad de tror kommer att kunna vara farligt, är det ofta två saker som de pekar tydligt på: rädslan för krig och rädslan för miljöförstörelse.

Ibland skulle jag önska att vi, liksom barnen, vågade se bort från alla dessa om och men och besvärligheter när det gäller att göra förändringsarbetet och vara radikala och säga att nu är det dags att vi vidtar åtgärder innan det är för sent. Nu har vi tillräckligt många larmrapporter som talar om att vår miljö är hotad, att klimatet förändras, att vi står inför gigantiska hot. Vi kan inte fortsätta att leva med den livsstil som vi har i dag och samtidigt mena att kommande generationer ska ha rättigheter och möjligheter att bo och leva på vår jord.

Jag läste och lyssnade på utrikesministerns och regeringens deklaration, och om väldigt mycket av den kan man säga: Javisst, så tycker nog väldigt många av oss i allmänhet. Det här låter väl bra. Samtidigt saknade jag ett mer omfattande förslag när det gäller miljösidan och miljöarbetet. Det kom ganska sent. Inte ens när jag läser om prioriterade frågor inför EU-ordförandeskapet kan jag se att det med tydlighet är miljöfrågorna som regeringen tänker prioritera.

Därför skulle jag vilja fråga utrikesministern hur prioriteringen kommer att vara inför regeringskonferensen. Det är ju ganska många allmänna frågor som tas upp, men alla frågor brukar ju inte hinnas med. Då är frågan var i prioriteringsordningen regeringen placerar miljöfrågorna inför regeringskonferensen.

Den svenska utrikespolitiken kan man säga har stått på tre ben när det gäller det internationella samarbetet: biståndet och solidariteten med de fattiga, fred- och nedrustningsarbetet och miljöfrågorna. I dag känner jag att den här trebeningen är lite skranglig. Det känns ungefär som när jag som scout var på scoutläger där man hade en trebening att göra upp sin eld på. De sista dagarna på scoutlägret stod den inte lika stabilt som den gjorde när vi byggde upp den.

Jag tycker att regeringens agerande på dessa områden är lite skakigt, inte minst när det gäller biståndet. Kommer vi i den ekonomiskt starkare situation som alla talar om att vi har i dag i vårt land att få se en ökad prioritering på biståndssatsningarna? Är biståndet en prioriterad fråga?

När det gäller fred och nedrustning har jag en fråga om vapenexport. Vi har sett en mycket, som jag tycker, aggressiv marknadsföring av JAS internationellt, inte minst i områden där man verkligen kan ifrågasätta om det är en vapenupprustning som behövs, t.ex. i Sydafrika. Vi har också sett kampanjen mot Chile och en del av forna öststater. Är det så att fred och nedrustning också blir naggat i kanten av vårt eget ekonomiska intresse att sälja JAS?

Sedan miljösituationen: Kommer den att vara en prioriterad fråga för regeringen framöver? Kommer man att kämpa för kretsloppsanpassning, skatteväxling och andra viktiga delar för att klara en långsiktigt hållbar miljö?

Det finns ett kinesiskt ordspråk som säger ungefär att vackra tal kokar inget ris. Är det så att vi talar vackert men att det är långt från ord till

handling? Är vi villiga att ta konsekvenserna av den situation som vi i dag lever i med bl.a. de gigantiska miljöhot som vi står inför?

Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Till att börja med vill jag konstatera att det är positivt att det råder enighet kring så många viktiga frågor här i kammaren. Vi kan se en bred samsyn t.ex. kring frågorna om mänskliga rättigheter; de frågorna blir också allt viktigare.

Därför är det kanske lite förvånande att Göran Lennmarker som huvudfråga i sitt anförande just valde en MR-fråga och försvarade den österrikiska regeringen.

Låt oss börja med historieskrivningen! Vilka var det som spräckte koalitionen mellan socialdemokraterna och de konservativa? Det var de konservativa som krävde finansministerposten. Men finansministerposten var ändå inte viktigare än att man redan efter ett par dagars förhandlingar med Haider gav finansministerposten till Haiders parti. För oss andra som såg det från sidan förstärkte det onekligen intrycket av att det hela var ett spel från de konservativas sida i Österrike och att de egentligen hela tiden hade spelat under täcket med Haider. Förhandlingarna med Haider gick väldigt snabbt, trots att de konservativa i Österrike fick många varningar. Det var ju inte en blixtnär när EU:s andra 14 medlemsländer reagerade. Guterres hade ringt flera gånger till Schüssel. Han hade varnat honom för konsekvenserna, och de konservativa i Österrike valde medvetet isoleringen. Det var viktigare att få makten. Jag tycker inte att politiker ska bli så hungriga efter makten.

Vilka var då de drivande? Det var faktiskt Göran Lennmarkers och Bo Lundgrens partikamrater. Det var Chirac i Frankrike. Det var Aznar i Spanien tillsammans med den belgiska regeringen. Varför? Aznar i Spanien har nyligen själv fått uppleva en diktatur och vad en sådan innebär. Frankrike och Belgien har stora främlingsfientliga partier och var rädda för att en regeringsmedverkan av Haiders parti i Österrike skulle legitimera och sprida främlingsfientliga partier till fler regeringar i Europa. En av Göran Lennmarkers partivänner i Europaparlamentet, som hårt argumenterade för Europaparlamentets resolution, citerade häromdagen ur partiprogrammet för FPÖ. Där definierar man fosterland som ett territorium, en kultur, en ras.

Observera att vi inte har beslutat om några gemensamma EU-åtgärder eller några sanktioner mot Österrike. Österrike får naturligtvis välja vilken regering man vill. Men vi som tycker att EU inte bara handlar om gemensam handel utan också om gemensamma värderingar vill inte ha samma politiska kontakter med politiker från en Haiderregering som vi har med övriga EU-politiker, eftersom vi inte har samma förtroende för en regering som styrs av Haider. Har moderaterna ett sådant förtroende? Jag hoppas inte det.

Vi kan se att den svenska regeringen i det här avseendet har sällskap av regeringar av olika partifärg i alla andra europeiska länder. Det har redan fått effekter. Den nya regeringen har tvingats skriva på en rad försäkringar kring MR-frågorna. Österrike har världens ögon på sig nu. Och man kommer säkerligen att föra en acceptabel politik just därför att man står i strålkastarljuset. De konservativa i EU är drivande. USA kallar hem sin ambassadör. Sedan gör de svenska moderaterna stödet till Österrikes

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

regering till huvudfråga i den utrikespolitiska debatten. Jag är förvånad, för att använda diplomatspråk.

Vilka kontakter hade Göran Lennmarker med partiet i Österrike? Vilka kontakter hade Bo Lundgren med partiet i Österrike? Ni tillhör ändå samma international. Jag talade med era partikamrater under förhandlingarna för att försöka övertyga dem om att avstå. Vad gjorde ni? Föreslog ni att de skulle gå vidare? Föreslog ni att de skulle avstå? Eller är ni så utanför den europeiska diskussionen att ni över huvud taget inte hade kontakt med det österrikiska partiet?

Sedan tycker jag att det är viktigt att framhålla det som Marianne Andersson också påpekade. När EU agerar mot Turkiet och mot kandidatländer och när vi ställer hårda krav på andra länder när det gäller mänskliga rättigheter är det viktigt att vi kan visa att vi ställer samma krav inom EU som vi ställer på kandidatländer.

Därmed vill jag lämna Österrike och gå över till en annan av våra diskussionsfrågor: säkerhetspolitiken. Folkpartiet har ju här intagit något av en särställning med kravet på ett svenskt Natomedlemskap. Jag förstår dock fortfarande inte riktigt varför. Tror ni att det skulle öka säkerheten i Sverige? Det skulle det knappast göra. Tror ni att det skulle öka säkerheten i vår del av Europa? Det skulle det inte göra. Skulle det öka Sveriges möjligheter att agera för nedrustning och kärnvapennedrustning? Nej, tvärtom. Vill Nato att Sverige söker medlemskap? Vill de andra Natoländerna att Sverige söker medlemskap? Det vill de förmodligen inte. När Lars Leijonborg häromdagen skrev i en artikel att vi borde söka tillsammans med Finland ska man komma ihåg att den finska regeringen och den nyvalda presidenten i Finland, Tarja Halonen, väldigt tydligt har uttalat sig för en fortsatt militär alliansfrihet.

Jag tycker att det är viktigt att komma ihåg att alliansfriheten är en styrka och inte en belastning. Det var bl.a. alliansfriheten som gjorde det möjligt för Carl Bildt och Martti Ahtisaari att göra fredsinsatser på Balkan. Den bidrar till säkerheten i Nordeuropa, och den ökar möjligheterna för Sverige att t.ex. agera aktivt när det gäller kärnvapennedrustningen.

Sedan har vi då frågan om neutraliteten. Jag vill påminna om att det i utrikesdeklarationen sedan flera år tillbaka står att vårt land ska *kunna* vara neutralt. Är vi militärt alliansfria finns det ju en möjlighet att vara neutrala. Det är vi själva som väljer. Folkrättsligt spelar det i och för sig ingen roll om det står där, men frågan är om vi kommer att utnyttja möjligheten att vara neutrala om ett grannland, Norge eller Estland, angrips eller om ett EU-land angrips. Det är inte troligt. Politiskt är vi ju inte neutrala. Sverige har aldrig varit värdeneutralt. Olof Palme var väl den siste man kunde beskylla för att vara värdeneutral. Politiskt är vi med i en allians, EU. Men i säkerhetspolitiken måste vi också våga tänka på det otänkbara. Vad händer om vi mot all förmodan skulle få en stor konflikt i Europa, om europeiska säkerhetsstrukturer och andra strukturer skulle bryta samman? Då är neutraliteten den sista försvarslinjen. Vi påminner om det otänkbara genom att också påminna om att vi skulle kunna vara neutrala.

Jag kan försäkra Göran Lennmarker och andra om att det inte är någon strid om säkerhetspolitiken i den svenska regeringen. Jag tycker egentligen inte att diskussionen är så dramatisk. Den förändrar inte så mycket i sak. Det är också viktigt att komma ihåg att det inte är regering-

en som med ett pennstreck ska förändra en säkerhetspolitisk doktrin, utan det ska ske genom en bred säkerhetspolitisk debatt i riksdagen, och i sak är den svenska regeringens uppfattning att vi är militärt alliansfria och så ska förbli. Då finns det alltid, om det står i stenskrift eller inte, en möjlighet att också välja neutraliteten.

Men den stora och intressanta diskussionen i dag handlar egentligen inte om de gamla f.d. invasionshoten, om krig i Europa, utan den handlar just om hur vi ska kunna förhindra att kriser, krig och konflikter utvecklas, hur vi ska kunna arbeta med att förebygga kriser och konflikter både i vårt närområde i Europa och i världen i övrigt.

Här kan vi också se en fantastisk utveckling i EU. Hela arbetet där med förebyggande åtgärder och krishantering gör att vi förhoppningsvis ska slippa se att kriser och krig liknande dem i Kosovo upprepas. Genom värdegemenskap, genom ett förebyggande arbete och genom ingripanden både med civila polisinsatser i civila katastrofer och med fredsstyrkor i militära sammanhang i samarbete med FN kan EU och Europa bidra till att vi får stabilitet, fred och säkerhet i vårt närområde och i övriga Europa. Den diskussion som vi bör fortsätta att föra gäller hur vi ska kunna fortsätta att utveckla Europa till en fredens kontinent.

Jag kan här beklaga att Miljöpartiet och Vänstern inte på samma aktiva sätt vill delta i den debatten. Jag får återkomma till övriga frågor i nästa replik.

Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Det är beträffande neutraliteten intressant att notera att flera i kammaren har tyckt att det är dags att skrota detta begrepp. Jag noterar särskilt att Marianne Andersson tyckte det. Jag vet också att det finns ledamöter av regeringen som vill göra det. Det är väl så att utrikesministern och delar av regeringen är släpänkare i denna process. Jag får hoppas att vi nästa år slipper se den formulering som vice statsministern och andra nu är överens om att man kan släppa.

Jag noterar också att utrikesministern inte kommenterade frågan om militära samövningar med Ryssland under pågående Tjetjenienkrig. Jag hoppas att utrikesministern vill kommentera denna väldigt viktiga fråga.

Låt oss också konstatera att hela den österrikiska regeringsfrågan lätt kunde ha avgjorts om det österrikiska socialdemokratiska partiet hade konfirmerat den överenskommelse som det redan har skrivit under. Då hade frågan över huvud taget inte kommit upp. Nu gjorde man inte det, och därmed sprack möjligheterna att bilda en regering med de två andra partierna vid sidan av Frihetspartiet. Det borde man ha diskuterat på EU:s allmänna råds möte för 14 dagar sedan.

Jag förstod inte om utrikesministern sov under detta möte eller om man tyckte att frågan är så oviktig att man inte skulle ta upp den inom EU. Man kan inte å ena sidan hävda att det är en viktig fråga för EU, å andra sidan inte ens ta upp den. Den var, precis som utrikesministern sade, tydlig och klar. Den fanns där.

Jag noterar också att utrikesministern inte dementerade uppgiften om komplotten. I den internationella pressen sägs det att det var ett initiativ från Österrike. Det vore bra om utrikesministern dementerade detta.

Ska JAS-försäljningen bedrivas med Österrike eller inte under den här isoleringen?

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

Slutligen: Vad är det som Österrike nu ska uppnå för att den svenska blockeringen av Österrike ska upphöra? Är det ett nyval som utrikesministern och regeringen vill ha i Österrike, eller vill man att de österrikiska socialdemokraterna ska ompröva sitt nej? Eller finns det någon annan lösning, som jag inte kan se, eller något annat som regeringen vill åstadkomma?

Detta, herr talman, om utrikesministerns replik. Låt mig ta upp en fråga som jag tror är viktig, nämligen frågan om det förflutna. Det finns en aspekt av det förflutna i Sverige som vi nu bör fokusera kring, och det gäller den neutralitetspolitik som Sverige drev under andra världskriget. Det var en politik som innebar att vi tillät transitering av trupper under en period när folkmord bedrevs. Det var inte enskilda stackars förvirrade människor som tog fel beslut, utan det var svenska staten.

Det var t.o.m. så att Sverige inte fick vara med om att bilda FN därför att vi hade bedrivit neutralitetspolitiken under andra världskriget. Med en modern formulering kan man säga att den ansågs strida mot FN:s grundsatser. Det var svenska staten som gjorde detta, och det beslutades i allt väsentligt i den svenska riksdagen.

Det är också viktigt, och kanske ännu viktigare nu, att belysa samtidens brott. De stora brotten i Europa är ändå kommunismens brott. De har skett i sen tid och i halva Europa. Vi har åtskilliga aktiva politiker, ministrar i regeringen, som faktiskt har bekänt sig till kommunismen, proletariats diktatur, idén om att man ska utrota samhällsklasser. Nationalsocialismen handlar om att utrota raser, och kommunismen handlar om att utrota samhällsklasser – klasskampen.

Det är den alldeles viktiga uppgiften att nu belysa, därför att detta påverkar det nuvarande. Det finns partier, personer och ministrar som bekänner sig till detta.

Herr talman! Låt mig ta upp några andra saker. I en punkt i regeringsdeklarationen står det att Sverige ska vara ledande i det internationella miljöarbetet. Hur ska det kunna gå till när Sverige är ledande i att öka utsläppen av koldioxid, tungmetaller och andra föroreningar i atmosfären? Sverige är förmodligen det land som under hösten 1999 kraftigast åstadkom ökade föroreningar och föroreningar i atmosfären. Vi får nog ändra vår egen energipolitik, om vi över huvud taget ska vinna någon som helst respekt.

Jag noterar också att det i flera inlägg finns en idé om att man mera skulle betona folkrätten. Det står också i regeringsdeklarationen. Det är viktigt att säga att det inte handlar om att ändra utan om att kodifiera folkrätten. Det är faktiskt så att det redan i dag finns en idé om att det inte bara är staters rätt utan att det finns en humanitär rätt att göra ingrepp. Därför är det nu angeläget att man inte ändrar folkrätten men kodifierar den, just för att tydliggöra att man har rätt att ingripa i sådana fall som Rwanda, där ju FN grovt svek. Det gäller också hela debatten om Kosovo och fallet norra Irak. Det är de tre exempel som jag nu direkt kommer på.

Det handlar alltså inte om att ändra folkrätten. Vi kan inte påstå att folkrätten i dag inte skulle ta hänsyn till den humanitära rätten.

Låt mig också ta upp det som utrikesministern sade om värdenet i neutraliteten. Det tragiska, utrikesministern, var ju att Sverige under det kalla kriget faktiskt var värdenetralt. Utrikesministern har haft en företrädare

i ämbetet, en socialdemokrat, som talade om att man inte fick kritisera förtrycket i Östeuropa. Det var för ungefär 15 år sedan under en Palmeregierung. Man skulle alltså blunda för förtryck i Östeuropa. Något annat ansågs strida mot neutraliteten. Det var kanske lågpunkten i svensk utrikespolitik. Då hade Sverige sjunkit djupt.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

Anf. 10 MURAD ARTIN (v):

Herr talman! Jag ska svara på de frågor som utrikesministern har ställt om säkerhetspolitiken. Vi i Vänsterpartiet stöder OSSE, och därmed är vi för samarbete med 49 europeiska länder, inte bara med 15 av dessa. Vi vill arbeta för en alleuropeisk säkerhetsordning. Vi vill inte att EU eller Nato ska bestämma över Sveriges eller hela Europas säkerhetspolitik.

Jag fick inte svar på den fråga som vi ställt om Sverige ska genomföra gemensamma militära övningar tillsammans med Ryssland så länge som kriget pågår eller inte.

Jag vill också ta upp frågan om Västsahara. Västsahara är för oss och för FN ett område fyllt av tragik. Mycket tyder nu på att den utlovade folkomröstningen flyttas fram, kanske ända till 2002, trots att det för bara några månader sedan såg ut som om folkomröstningen skulle kunna äga rum till sommaren i år.

Detta är helt oacceptabelt. Flera partier har under flera års tid understött kravet på nationellt självbestämmande för Västsahara. Vi är många i riksdagen som krävt att regeringen ska driva Västsaharafrågan inom EU. Vi ställer fortfarande samma krav. I dag handlar det om ren obstruktion från Marockos sida.

Göran Lennmarker lyfte upp frågan om vilket parti som bekänner sig eller har bekänt sig till utrotandet av klasser. Vem i den svenska riksdagen eller regeringen har någonsin förespråkade proletariats diktatur? Det vill jag fråga Göran Lennmarker.

Herr talman! Det finns exempel som vi inte har nämnt förut när det gäller krig, och det handlar om kriget mellan Etiopien och Eritrea. Det finns sådana fall i historien där s.k. autonomier inom demokratiska regimer fått förfärande resultat. Jag tänker på den s.k. autonomi som Eritrea sades åtnjuta i Haile Selassies Etiopien. Som bekant ledde det till nya motsättningar, ofred och flera krig, ett trauma som dessa båda länder ännu inte lyckats komma över, trots att Eritrea och Etiopien i dag har blivit självständiga stater. Återigen har ett förödande krig ägt rum mellan dessa båda länder. Vår förhoppning är att den svenska regeringen gör sitt yttersta för att understödja OAU och Algeriet när det gäller att få slut på striderna och skapa fred mellan dessa båda länder vilkas befolkning trots avståndet historiskt stått Sverige så nära. Jag anser att regeringen har varit passiv när det gäller denna fråga. Förhoppningsvis får vi svar från utrikesministern i den här frågan.

Anf. 11 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Att stå upp för människovärdet i utrikespolitiken och visa solidaritet med alla människor innebär att med kraft bekämpa fattigdomen i omvärlden. Ett viktigt bidrag till fattigdomsbekämpningen är ett effektivt bistånd till utvecklingsländerna. Västvärldens vilja att bistå de fattigaste i världen minskar, och Sverige följer med i den trenden.

Regeringen bedriver, med stöd av Vänstern och Miljöpartiet, en undermålig biståndspolitik. Det finns stora brister i engagemanget för just fattigdomsbekämpningen utanför rikets gränser.

I stället för exempelvis sex timmars arbetsdag i Sverige borde kanske debatten inriktas på hur vi kan bidra till att bekämpa de ekonomiska ojämlikheterna i världen, motverka ekologiska katastrofer och hindra spridningen av dödliga sjukdomar. Social oro, naturkatastrofer och sjukdomar som aids, malaria och tuberkulos är i dag direkta hot mot samhällsutvecklingen och ofta även direkta orsaker till krig och konflikter främst i de fattiga delarna av världen.

Utvecklingssamarbetet för den fattiga världen är en avgörande del av utrikespolitiken, och det är beklämmande att regeringen låter effekten av statsbudgetens utgiftstak gå ut över de fattiga i tredje världen.

Herr talman! På senare tid har det uppkommit en intressant diskussion om biståndet och handelspolitikens påverkan på utvecklingsländerna. Från i-länderna överförs i dag livsstilar, konsumtionsmönster och produktionsmönster. Tyvärr är det inte så ofta de nya ekologiskt hållbara produktionssystemen som investeras i utvecklingsländerna utan de traditionella teknikerna som har byggt upp i-ländernas välbefinnande, men också vår ekologiska obalans.

Detta är en ohållbar utveckling, och vi ser en tydlig koppling mellan naturkatastrofer och den globala industriella utvecklingen. Kanske måste vi radikalt tänka om när det gäller investeringar och biståndspolitik till utvecklingsländerna. De har en självklar rätt att utvecklas och öka sitt välbefinnande med teknik som är miljömässigt hållbar. Detta är också en överlevnadsfråga för den utvecklade världen.

Herr talman! Näringslivets alltmer globala relationer ligger ofta utanför den traditionella utrikespolitiken, men påverkar i stor omfattning människorna i den fattiga världen och deras situation och utvecklingsmöjligheter. För oss kristdemokrater är det viktigt att de mänskliga värderingarna genomsyrar även handelspolitiken. Frihandel är bra. Öppna marknader skapar ofta välbefinnande och ger en positiv utveckling. Men i stället för att peka ut näringslivet och multinationella företag som hänsynslösa bör relationen till näringslivet utvecklas så att näringslivet kan spela en viktig roll i realiseringen av de internationella mänskliga rättigheterna. Tillsammans med näringslivet borde regeringen utarbeta koder för rapportering, övervakning och verifiering av näringslivets roll och påverkan på de mänskliga rättigheterna i bl.a. utvecklingsländerna. En god affärsetik ökar långsiktigt svenska marknadsandelar i världen och blir också en god affär såväl för utvecklingsländerna som för Sverige.

Herr talman! Kristdemokraterna kommer att med engagemang och kraft arbeta för att den enskilda människan och människors lika värde ska genomsyra svensk utrikespolitik i framtiden.

Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Utrikesministern kommenterade inte ordförandeskapet i sitt anförande, och jag vill återkomma till detta. För att avgöra frågor som får någon betydelse under den tid då Sverige sitter som ordförande gäller det att ha förankrat frågorna i EU-samarbetet årtal tidigare. Det är där som vi ser bristen. Jag skulle vilja ha en kommentar från utrikesministern om varför man inte har arbetat på det sättet. Vi tycker att det är

ganska sent nu, så att säga. Vad har regeringen egentligen gjort i det avseendet?

Sedan ska jag säga någonting om det nordiska samarbetet. Det har ju en lång tradition och har stor betydelse för människor i våra nordiska länder. Vi känner samhörigheten. Norden har legat i framkant i arbetet med att främja den fria rörligheten. Medan EU har ägnat sig åt att i första hand åstadkomma ett fritt utbyte av varor, tjänster och kapital har Norden satsat på individens fria rörlighet sedan lång tid tillbaka. Det handlar om passfrihet, fri arbetsmarknad, bostadsmarknad m.m.

Men fortfarande återstår en hel del att göra för att förenkla. Det gäller alldeles särskilt kontakterna inom Barentssamarbetet och gentemot Ryssland, där vi vet att krångel och byråkrati från alla sidor sätter käppar i hjulet för våra medborgare att ta sig mellan våra länder på ett smidigt sätt, oavsett om man reser privat, handlar med varor eller något annat. Vi menar då att det är väldigt viktigt att positionen när det gäller att utveckla EU:s koncept beträffande den nordliga dimensionen är att vi måste ta ett särskilt ansvar där. Det är viktigt i EU-samarbetet, det är viktigt i det nordiska samarbetet och det är viktigt när det gäller våra nationella relationer till länderna inom Barentsområdet.

En annan viktig utmaning i det nordiska samarbetet är att ta ledningen i satsningen på informationstekniken. Inte bara Sverige behöver den digitala allemansrätten, utan IT måste göras tillgänglig för alla i hela Norden. Här kan ett ökat nordiskt samarbete resultera i en infrastrukturell revolution; det tror vi. I dag har de nordiska länderna en tätposition när det gäller utveckling av IT-tjänster, mobila telekommunikationer och den nya generationens datatelefoni. Låt oss inte tappa den positionen!

Från det rika Norden ska jag gå ut lite vidare i världen. Det handlar om klyftorna. Även om vi ser ökade klyftor i Norden är klyftorna ute i världen, de globala klyftorna, enorma. Samtidigt som andelen fattiga i världen minskar enligt den statistik vi har ökar antalet fattiga. Klyftorna ökar. Många sjukdomar som var på väg bort sprids återigen, t.ex. tbc.

Mer än 1 miljard människor lever på mindre än 1 dollar per dag i en situation som ingen i Sverige kan föreställa sig. Den stora utmaningen är att utrota fattigdomen, minska klyftorna mellan rika och fattiga och att vända trenden. Det är tragiskt att WTO-förhandlingarna som skulle ha startats i Seattle förra året slutade innan de hunnit börja. De som drabbas mest av det är de fattiga länderna.

Vi menar att Sverige måste gå i bräsch för nya förhandlingar som öppnar världshandeln för de fattiga människorna i de fattiga länderna. De som i förlängningen drabbas värst av den rika världens mur mot omvärlden är kvinnorna och barnen i de länderna. Jag håller väldigt mycket med om det vi här hörde från Kristdemokraterna om näringslivets ansvar när det gäller etik och moral i handel, i umgänge och över huvud taget för att minska klyftorna i världen. Det tror jag är oerhört viktigt med tanke på globaliseringen och den snabba utvecklingen av de stora företagen.

Biståndet hör till vårt lands viktigaste och mest konkreta utrikespolitiska insatser. Biståndet från världens rika till de fattiga är ett uttryck för solidaritet och rättvisa och dessutom ett sätt att bidra till fred och säkerhet. Sverige är ett rikt land och behöver snabbare visa att det återtar enprocentsmålet. Vi tycker att ambitionsnivån från regeringen och stödpar-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

tierna v och mp är alldeles för låg. Ryckigheten i biståndsnivån som skedde förra året får inte upprepas.

Nu ska biståndspolitiken utredas. För vår del vill vi fokusera på demokratiutveckling, respekt för mänskliga rättigheter och fungerande institutioner. Vi är konsekventa när det gäller småskalighet framför stor-skalighet, landsbygds- och jordbruksutveckling, hållbar utveckling och miljö, anpassad teknik och hjälp till självhjälp. Kvinnornas roll i biståndet bör ytterligare stärkas. Den gamla sanningen att den som hjälper en man hjälper en individ medan den som hjälper en kvinna hjälper en hel familj står sig väl. Att stödja kvinnor är också ett sätt att stödja de mest utsatta – världens barn. Vi tycker att det är oerhört viktigt.

Jag har en fråga till utrikesministern. Det handlar om skuldbördan, som det står om i deklarationen. Vad gör egentligen regeringen rent konkret för att minska skuldbördan? Vi har inte sett särskilt många ekonomiska tecken på Sveriges engagemang för detta. Vi skulle vilja ha mycket större engagemang för att minska skuldbördan. Det är verkligen ett av de stora världsproblemen i dag.

Anf. 13 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Folkpartiet välkomnar de kraftfulla markeringar som EU-länderna gjort mot Österrike och stämmer in i fördömandena av de främlingsfientliga och kränkande uttalanden som gjorts av FPÖ:s Jörg Haider. Vi har sett de fenomenen även hemma i Sverige. Vi hade i början på 90-talet Ny demokrati som kom in i riksdagen på just den typ av program som Jörg Haider för fram: stopp för asylinvandring, och skumma uttalanden i utkanterna på vad som är anständigt.

Folkpartiet gjorde kraftfulla markeringar från start. Jag kan bara påminna om partiledare Bengt Westerbergs reaktion när han i TV reste sig ur soffan. Det är så det ska gå till även här: kraftfulla markeringar, och låta partier av den här typen krakelera inifrån. Det kommer de att göra. Det är jag övertygad om. Men det fordrar kraftfulla markeringar från oss andra.

Jag hann inte i mina tidigare anföranden komma in på frihandeln. Jag ska nämna några ord om detta. Det är samma tema som jag har anslagit i den utrikespolitiska debatten, nämligen vikten av att bryta ned gränser. Frihandel är just detta att inte sätta upp tullmurar av olika slag som snedvrider den fria handeln. Det viktiga är att utvecklingsländerna här går miste om en potential i sin utveckling på grund av den rika världens olika restriktioner, subsidier, subventioner, osv. som förvrider den fria konkurrensen och prisbildningen.

Jag såg här uppgifter om att man har räknat ut att en frihandelsrunda skulle höja produktionen i världen med ofattbara 1 200 miljarder dollar. Ja, ni hörde rätt: 1 200 miljarder dollar. Det är ofattbara siffror. Jag vet inte hur man kommer fram till dem, och man får väl ha lite plus och minus på detta. Men det visar ändå inriktningen på vad frihandeln kan göra. Därför var det som hände i Seattle tragiskt. Det verkar som det är en ganska knagglig väg till att man åter sätter sig kring bordet och diskuterar frihandel. Där måste vi alla från olika länder försöka bjuda till.

Vad händer om vi får en stor konflikt i Europa, även om den är otänkbar i dagens situation? Så frågar utrikesministern med anledning av Folkpartiets resonemang om Nato. Vad händer om vi får en stor konflikt

i Europa? Det är en berättigad fråga. Vi har under 1900-talet i Europa i ofredstid förlitat oss mycket på Nato. Nato har under sina 50 år byggt upp ett enormt förtroendekapital. Förtroende är en nyckelfråga i säkerhetspolitiken. 40 år av enighet från år 1949 till år 1989 då inte ett enda skott avlossats i strid har resulterat i tio år av segrar. Det är segern i det kalla kriget, segern över Milošević i Bosnien, segern över samma Milošević i Kosovo, och om man tänjer lite på begreppet Nato segern över Saddam Hussein i Gulfkriget.

Sverige är redan i dag engagerat i det nya Nato med anpassning av det svenska försvaret för gemensamma operationer, gemensamma PFF-övningar, svenska officerare i Natohögkvarteret, svensk ambassad inne på området, och sist men naturligtvis viktigast, svensk trupp under Natobefäl i militära operationer. Sverige är djupt involverat. Men utan fullt medlemskap finns Sverige inte med i den krets där avgörande beslut fattas. Vi dras på något sätt in i samarbetet, men vi är inte beredda att ta det fulla ansvaret. Det anser Folkpartiet att vi ska göra.

Jag kan konstatera att neutraliteten är på väg ut som begrepp, och jag tror att Natomedlemskapet är på väg in. Folkpartiet går före även i den här frågan, och andra partier traskar patrullo. Jag tror att verkligheten även i det här fallet kommer att ge Folkpartiet rätt.

Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Återigen får vi rapporter om miljökatastrofer i Europa. Den här gången kommer de från Rumänien. Det är en gruvdamm som har brustit. 100 000 kubikmeter förgiftat vatten innehållande cyanid och tungmetaller har läckt ut och därmed tagit allt liv med sig på sin väg nedåt floden. Det är samma katastrof som för ett par år sedan inträffade i Bolidens gruva i Spanien. Det skedde i Doñanaområdet, som också är ett stort naturområde. Jag besökte det och såg med förskräckelse hur miljökatastrofen drabbar omgivningen.

Det här visar bara på ett av många problem som vi har i vår värld. Men det är ett problem som faktiskt bör åtgärdas. Det finns gott om gruvdamm runt om på vår jord, och ju äldre de blir, desto större påfrestningar och desto större risker innebär de.

Jag tycker att det är dags att EU tar ett ordentligt initiativ i frågan och försöker lyfta fram den. Man skulle kunna ha någon form av internationellt kontrollorgan, ungefär som man har när det gäller kärnkraften. Jag vill fråga utrikesministern om hon har tänkt sig att ta något initiativ i frågan för att det ska hända något innan det sker ytterligare sådana här katastrofer.

Det här är bara en del av de miljöproblem vi har, som vi faktiskt skulle kunna ha bättre kontroll över. Vi skulle kanske till stora delar kunna förebygga katastrofer genom att agera i tid. Det är det jag har försökt att lyfta in här. Miljösituationen är i dag sådan att vi inte kan blunda för den. Vi måste agera och vi måste agera internationellt.

Jag är lite besviken över att utrikesministern inte heller i sitt andra anförande lyfte in miljön som ett tydligt prioriterat område inför regeringskonferensen i Sverige. Om vi inte från svenskt håll lyfter in att ett ekologiskt hållbart samhälle är en prioriterad fråga, vad kan vi då förvänta oss att övriga länder gör? Det är ju ganska ofta så att vi i Sverige i alla fall vill framhålla att vi är en pådrivande nation när det gäller miljökontroll,

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

miljöhänsyn och framförhållning. Jag känner oro i maggropen när jag tänker på att inte ens Sverige tänker sätta den frågan som den absolut viktigaste. Jag har ingen förhoppning om att något av de andra EU-länderna kommer att göra det, och jag känner att något tyngre miljökrav från EU på den internationella arenan kommer vi inte heller att få se. Det krävs faktiskt att något land som har ansvar tar initiativet för att det ska hända någonting.

Jag skulle gärna se att vi t.ex. får en ordentlig miljögaranti som tar hänsyn och att vi har rätt att ställa miljö- och hälsokrav. Jag skulle gärna se att detta förs vidare inte minst i handelsfrågorna, som naturligtvis också finns med när det gäller miljöaspekterna. Det har här framförts kritik mot att det inte blev någon ny WTO-runda. Jag tror att det ändå blev ett uppvaknande för de politiker som ansvarar för frågorna. Det krävs att man har ett mer genomarbetat samarbete med solidaritetsrörelsen i världen för att man ska få en handel där man tar hänsyn till både miljö och socialt ansvar i ett globalt perspektiv.

Om Sverige ska driva den här frågan är det väl dags att man gör det med en ökad öppenhet gentemot NGO:erna. Det är dags att man plockar in dem i förberedelsearbetet så att man kan få den kunskap och kompetens som finns och behövs i det här sammanhanget.

Sedan kan jag inte låta bli att säga något till Holger Gustafsson, som tyckte att vi skulle ta bort det här med sextimmarsdag och i stället prata bistånd. Jag tycker att Holger Gustafsson måste lära sig att se helheten. Tänk om vi kunde genomföra sex timmars arbetsdag och därmed få ned sjukskrivningar och förtidspensioneringar och öka livskvaliteten. Då skulle vi få mycket pengar över som vi skulle kunna satsa på internationell solidaritet. Vi skulle dessutom öka livskvaliteten hos den svenska befolkningen, och det är inte oväsentligt.

Anf. 15 Utrikesminister ANNA LINDH (s):

Herr talman! Låt mig först vända mig till Göran Lennmarker igen. Göran Lennmarker klamrar sig fortfarande fast vid sin egen bild av Österrikes regering. Någon österrikisk komplotte låg inte till grund för de 14 ländernas agerande. Det var Chirac och Aznar som drev på. Men frågan är fortfarande: Vad sade Göran Lennmarker och vad sade Bo Lundgren till Schüssel i Österrike? Hejade ni på? Bad ni honom avstå? Eller står ni utanför den europeiska debatten och sade därför ingenting?

Göran Lennmarker hävdade också att Sverige var värdeneutralt under kalla kriget. Jag minns än inmarschen i Tjeckoslovakien, och jag minns än Olof Palme som talade om diktaturens kreatur. Exemplet på att ta avstånd från Sovjet och från kommunismen kan mångfaldigas. Det var definitivt inte en värdeneutral tid, Göran Lennmarker.

När det gäller försvarsövningen med Ryssland vill jag till Murad Artin säga att det naturligtvis beror på utvecklingen. Det här kommer att diskuteras med hela oppositionen i Utrikesnämnden. Alla är överens om att Rysslands krig i Tjetjenien måste upphöra. Den militära aktionen måste upphöra och man måste söka en politisk lösning.

Jag vill också uppmana Murad Artin, Vänstern och Miljöpartiet att komma ihåg, när vi diskuterar kriser och konflikter, att inte motarbeta utan tvärtom bejaka det samarbete vi i dag har kring utrikes- och säker-

hetspolitik i EU. Det är nämligen det effektivaste sättet vi har i dag att förebygga kriser och konflikter, inte bara i EU utan också i vår närhet.

Inför det svenska ordförandeskapet i EU, där den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken naturligtvis är en viktig del, vill jag understryka att det är hela Sveriges ordförandeskap, precis som K-G Bior-smark tidigare sade. Förberedelsearbetet, Marianne Andersson, har pågått länge. Jag har följt det bl.a. på miljöområdet. Jag har sett hur ett tidigt miljöinitiativ nu har vuxit fram – och här kan jag också svara Marianne Samuelsson – och blivit en stor punkt på dagordningen i samband med toppmötet i Göteborg. Man ska inte längre bara se miljöpolitiken som en isolerad del, utan meningen är att även inom EU ska nu alla delar av politiken styra mot ett hållbart samhälle och mot större miljöhänsyn. När det gäller miljöfrågorna är EU vårt bästa instrument. Bejaka det, i stället för att motarbeta det! Exemplet Rumänien visar detsamma. Det bästa vi kan göra för miljön i Östeuropa är att se till att utvidgningen fortsätter, att de kommer med i EU, att de får följa EU:s miljökrav och att de får hjälp med investeringar som ibland kan vara kostsamma på miljöområdet.

Min sista stund här – även om jag hade velat ägna det betydligt längre tid – gäller diskussionen om biståndet. När den svenska ekonomin nu blir bättre är det oerhört väsentligt och viktigt att vi kan öka biståndet. Vi ökar nu biståndet varje år.

Men det räcker inte med bistånd, utan det krävs också att vi ser utrikespolitiken i dess helhet. Frihandeln, miljöpolitiken, immigrationspolitiken – alla delar måste samverka för att hjälpa de allra fattigaste länderna att få ett mindre utsatt läge.

Det är också i det arbetet nödvändigt med ett starkare FN. Sverige prioriterar FN-arbetet mycket högt. Vi kan här se att vi har varit ett av de mest aktiva länderna, och det tänker vi fortsätta med. Vi kan också se att ska vi kunna fortsätta det förebyggande arbetet mot våldsupptrappning – vare sig det är i Mellanöstern, i Afrika eller i andra delar av världen – är det genom att arbeta med FN som vi har vår stora chans och möjlighet.

Anf. 16 GÖRAN LENNMARKER (m):

Herr talman! Först noterar jag en klyfta mellan utrikesministern och mig. Jag och Moderata samlingspartiet tycker att det hade varit bra om österrikiska Folkpartiet och österrikiska Socialdemokraterna hade slutit en regeringsöverenskommelse. Den underkändes av österrikiska Socialdemokraterna. Jag får nästan intrycket att utrikesministern tycker att det var bra att österrikiska Socialdemokraterna underkände överenskommelsen. Det vore i så fall ett sensationellt besked.

Sedan fanns det faktiskt under det kalla kriget delar där Sverige inte stod upp för de goda värdena. Utrikesminister Bodström sade att man inte fick kritisera systemen i Östeuropa. Man fick kritisera enskilda händelser. Han var utrikesminister i regeringen Palme. Det tror jag var den lägsta punkten vi haft i svensk utrikespolitik, när Sverige krökte rygg inför diktaturen.

Jag noterar att utrikesministern sade att vi ska diskutera försvarsövningen med Ryssland – jaha. Oppositionen har ju krävt att man skulle samråda om detta i Utrikesnämnden. Nu ska vi tydligen äntligen disku-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

tera denna fråga, som ju är en central fråga i svensk utrikespolitik. Det hade varit något klokare att på ett tidigt stadium ta upp detta.

Herr talman! Jag vill sedan ta upp den fråga som Murad Artin ställde. Han frågade vem som stod för proletariatets diktatur och klasskampen. Låt mig först säga att detta är centrala inslag i kommunismen. Det finns inte en enda kommunistisk regim som inte har proletariatets diktatur – från Kuba i väster till Nordkorea i öster. Det innebär att det finns ett enda parti. Vill man starta ett annat parti blir man fängslad eller skjuten. Klasskampen, föreställningen om samhällsklasser som står emot varandra, är en central del i kommunismen. Stora delar av kommunismen handlar om att utrota samhällsklasser – självägande bönder och vad det nu kan vara.

Låt mig också säga, Murad Artin, att det fanns ett parti i den svenska riksdagen – det finns här nu också – som var en del i den kommunistiska internationalen, som Josef Stalin ledde. Det svenska kommunistiska partiet var inte ett självständigt parti utan en del i den kommunistiska internationalen. Det fanns kontrollanter från Komintern som såg till att det svenska kommunistiska partiet fullföljde de intentioner som Josef Stalin hade. Han var de facto partiledare för det svenska kommunistiska partiet. Så var historien, Murad Artin. Ni borde lägga ned ert parti!

Anf. 17 MURAD ARTIN (v):

Herr talman! Göran Lennmarker sade faktiskt att kommunismen finns här och nu i riksdagen och regeringen. Jag ska läsa för Göran Lennmarker vad som står i vårt partiprogram. Jag ska inte läsa Internationalen, även om det skulle ha passat jättebra i dag, men jag ska läsa några ord ur partiprogrammet:

”Vänsterpartiet försvarar den parlamentariska demokratin – – –.”

”Det representativa flerpartisystemet är det bästa sättet att fatta övergripande beslut – – –.”

”Vänsterpartiet respekterar beslut och lagar som är fattade i demokratisk ordning.”

Sluta, Göran Lennmarker, med lögnen och svepande anklagelser gentemot oss!

Anf. 18 HOLGER GUSTAFSSON (kd):

Herr talman! Nu har regeringen fördömt främlingsfientligheten hos Haider, och det är bra. Men Sverige måste också mobilisera utrikespolitisk kraft att exempelvis se Kinas agerande mot rörelsen Falun gong, en rörelse som ägnar sig åt kroppsrörelser, gymnastik och meditation och som nu uppfattas som ett hot mot regimen. Såvitt jag känner till har den inga politiska ambitioner, men myndigheterna slår nu ned dessa människor därför att de samlas på vissa ställen och utför sina aktiviteter. Sådant här är oacceptabelt, och det måste synliggöras också av den svenska regeringen.

I den deklaration vi har fått av utrikesministern i dag står det också om De baltiska ländernas år, och det är bra. Men låt mig säga så här: Vi har fått viss kritik för att Polen i fokus blivit lite mer av ett svenskt projekt än ett polskt projekt. Detta är synd. Jag vill alltså uppmana regeringen att mera lyssna på Baltikum. Vilka är behoven där? Projektet måste

styras av människornas behov i Baltikum och inte bli ett projekt för den svenska regeringen.

Slutligen vill jag vända mig till Marianne Samuelsson. Sex timmars arbetsdag kanske var ett dramatiskt exempel. Men jag är inte säker på att om svenska folket ska göra samma arbetsuppgifter på sex timmar som man i dag gör på åtta så minskar arbetsskadorna, stressen och ohälsan och ger därmed ökade resurser och ökat engagemang till bistånd. Jag är inte säker på det.

Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Först vill jag vända mig till Vänsterpartiet, som i dagens debatt har kritiserat Nato för de bombningar som genomfördes i Kosovo. Det kan man göra när det gäller utförandet, men frågan är hur världssamfundet skulle ha agerat enligt Vänsterpartiet. Vilket annat alternativ stod till buds? Skulle världssamfundet stillatigande sett på hur fördrivningen av kosovoalbaner accelererade för att också i vissa fall gå över i massakerer?

Svenska Freds förre ordförande Magnus Jiborn argumenterar i debattboken *Fredens gränsland* just för hur oacceptabelt ett sådant agerande från världssamfundets sida i Bosnienkriget var. Bristen på politisk vilja och förmåga att samla sig kring ett mer resolut ingripande drog ut kriget och ledde till att oskyldiga civila inte skyddades, inte ens i de av FN skyddade zonerna. Brotten mot de mänskliga rättigheterna kunde fortgå tack vare omvärldens tystnad.

Vad har Vänsterpartiet för alternativ när det gäller att agera? Vi har inte hört någonting om det. Jag skulle gärna vilja ha en kommentar – men det kanske blir vid ett annat tillfälle, eftersom Vänsterpartiet inte har någon talartid kvar.

Sedan vill jag vända mig till utrikesministern, som pratar om att vi måste arbeta förebyggande och använda FN. Självklart tycker vi att det är väldigt viktigt att göra det. Då vill jag bara säga en sak: Vi får inte glömma de konflikter som inte har storpolitisk betydelse. Jag tänker särskilt på Afrika och det som har kallats de glömda krigen. Vi kan ta Kongo-Brazzaville och Kongo-Kinshasa, som nu kallas Afrikas världskrig. Omvärlden är egentligen inte så intresserad. Sedan har vi Etiopien och Eritrea, Västsahara och alla de konflikterna. Vi får inte glömma dem. Vi måste agera på samma sätt och med stor kraft driva på världssamfundet så att man inte glömmar bort den fattiga delen av världen när det handlar om konflikter. Här tror jag att vi är ganska överens, och det är viktigt.

Anf. 20 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp):

Herr talman! Vi ska lära av historien. Historien visar på många misstag, men även på lyckade saker för utvecklingen. Ett historiskt skede som vi är inne i nu är det som jag har försökt ha som tema i dag: Bryt ned gränser! Ett redskap i detta är det vi har varit inne på, nämligen demokratibyggande.

Medborgare röstar inte fram företrädare som vill starta krig. Det är därför vi inte heller kan se att demokratier startar krig med varandra. Därför är det så otroligt viktigt att i olika sammanhang, inte minst när det gäller utvecklingssamarbete, arbeta för demokratin.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Ett hot i världen är naturligtvis de ökande klyftorna. Klyftorna mellan den rika norra delen och den fattiga södra delen av vårt jordklot ökar.

Världsbanken visade i en statistisk uppgift häromdagen att mer än halva världens befolkning lever på mindre än 2 dollar om dagen. Försök ta till er den siffran, att leva på mindre än 16 kr om dagen. Det gör mer än halva världens befolkning. Det är klart att det är grogrund för spänningar, konflikter och krig.

Här har vi i vår del av världen ett absolut ansvar. Vi kan inte springa ifrån det. Jag tycker att det är lite tragiskt, för detta insåg man i denna kammare – ja, det var inte på den här platsen, men i det östra huset – för mer än 30 år sedan, när man lade fast enprocentsmålet. Nu har Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet en fin chans att i vårbudgeten presentera en mer expansiv biståndspolitik.

Anf. 21 MARIANNE SAMUELSSON (mp):

Herr talman! Jag vet inte om jag ska välja att tolka utrikesministern som hon uttryckte sig eller om jag ska vara mer snäll i min tolkning. Men jag tror att jag hårdnar det och säger: När Rumänien kommer med i EU ska de lyfta miljöfrågorna. Det fanns ingen koppling mellan gruvolyckan i Rumänien och medlemskapet, för Spanien var medlem i EU när den olyckan inträffade. Regelsystemet lär väl inte vara så mycket bättre i den ena eller den andra delen.

Jag tycker att den kommentaren är lite förvånande.

Likaså tycker jag att det är lite förvånande när utrikesministern gång på gång säger att Miljöpartiet borde bejaka samarbetet när det gäller säkerhetspolitiken. Vi tycker att samarbetet när det gäller säkerhetspolitiken ska ske på FN-nivå i ett globalt perspektiv.

Jag måste säga att jag blev ganska förvånad och upprörd när jag läste att det ska hållas en stor militär övning i Östersjön i juni månad. Östersjön är ett av världens mest förorenade innanhav och mycket känsligt miljöområde. Juni månad är barnkammartiden för livet i Östersjön och däromkring. Jag undrar verkligen om man har gjort en miljökonsekvensanalys av denna militära övning. Finns det någon som helst anledning att ha en sådan militär samövning när vi tror på fred och nedrustning?

En tredje sak som jag har noterat och som jag gärna skulle vilja ha ett besked om – men det lär jag väl inte få nu – är det som regeringen vill, nämligen att föra unionen närmare dess medlemmar. Jag skulle gärna vilja veta hur det ska gå till. Det har snarare blivit så att människor har tagit mer och mer avstånd från politiskt engagemang och samhällsengagemang de senaste åren. EU-medlemskapet har inte inneburit att människor har känt sig mer delaktiga, snarare tvärtom.

Anf. 22 VIOLA FURUBJELKE (s):

Herr talman! Murad Artin efterlyste i sitt anförande en fördjupad debatt om FN. Jag ska ägna mitt anförande åt detta. Men innan jag börjar har jag en fråga som jag vill ställa till Holger Gustafsson som företrädare för Kristdemokraterna.

Jag tyckte att de flesta av inläggen som hölls av oppositionens företrädare var mycket givna i debatten. Men en sak förvånade mig, och ett frågetecken kvarstår. Det är Holger Gustafssons mycket positiva ansats

när det gäller regeringens ställningstagande gentemot Jörg Haider i Österrike.

En kristdemokrat har KU-anmält utrikesministern för detta agerande. Jag vill bara fråga Holger Gustafsson: Är det Kristdemokraterna som står bakom detta, eller är det Björn von der Esch som enskild ledamot som har gjort anmälan?

Herr talman! Så till FN. Aldrig förr har kraven och förväntningarna på FN varit så höga som under det senaste årtiondet. Frustrationen över att FN inte förmår lösa all världens konflikter är stor och tar sig ofta uttryck i starkt kritiska och besvikna frågor och kommentarer om världsorganisationen.

FN som organisation får bära skulden för att dess medlemsländer, framför allt de permanenta medlemmarna i FN:s säkerhetsråd, inte förmår samverka. Hur ofta har jag inte under de senaste åren mötts av åsikter som: FN är för fattigt och svagt för att klara av att förhindra krig och skydda kommande generationer från krigets gissel, som det står i stadgan. En annan vanlig uppfattning är att FN-stadgan i sig, med sin betoning på nationell suveränitet, är huvudproblemet. Dagens krig uppstår ju i huvudsak inom länder. Kan man hantera det med dagens FN-stadga? Kan man hantera det inom dagens FN?

Är FN så svagt, fattigt och omodernt som kritikerna anser? Finns det i så fall några möjligheter att stärka och reformera FN? Är det önskvärt, eller ska man riva och bygga nytt?

Det är djärva frågor, som sätter saken på sin spets, och de kräver sina svar.

Vi socialdemokrater har alltid sett FN-arbetet som en central del av svensk utrikespolitik. Därför vill vi delta i och stimulera diskussionen om FN:s framtid. Vi får inte väja undan för de provocativa frågeställningarna. Utan ifrågasättande, ingen utveckling.

Samtidigt måste vi seriöst analysera varje förslag och se vart det leder. Det duger inte att bara ägna sig åt ytligt tyckande. För detta är FN alltför viktigt.

Det är i dag svårt att säga vilken fråga som är den viktigaste för att FN-stadgans höga principer om fred, solidaritet och mänsklig värdighet ska kunna uppnås. Sambanden är mycket komplexa och aktörerna inte alltid fullt synliga.

Globaliseringen av ekonomierna, regelverket runt handelsfrågorna och den ekonomiska maktfördelningen i världen får förnyad aktualitet så snart sårbarheten i världens ekonomiska system demonstreras. Ett börsras i ett land kan starta en lavin av kollapsande ekonomier i andra delar av världen. Ekonomisk krigföring och valutaspekulationer är relativt nya ingredienser i dagens säkerhetsdebatt, som vi måste skapa medvetenhet omkring.

När FN bildades för 55 år sedan var kanske uppdelningen av ansvarsområden mellan säkerhetsrådet å ena sidan och generalförsamlingen och FN:s olika specialorgan för utvecklings-, befolknings-, barn-, kvinno-, miljö- och hälsofrågor å den andra funktionell. I dag blir det emellertid alltmer uppenbart att dessa frågor svårligen kan skiljas från säkerhetsfrågorna.

Det är likaledes uppenbart att andra former av konfliktlösning än de konventionellt militära måste utvecklas för att möta dessa komplexa

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

orsakssammanhang. Det måste återspeglas i FN:s arbete att säkerhetsbegreppet i dag har en helt annan innebörd än när FN-stadgan skrevs.

Många diskussioner om FN har sin grund i säkerhetsrådets beslut eller brist på beslut. Säkerhetsrådets sammansättning och arbetssätt är därför en central fråga när man diskuterar reformering av FN. Att dagens säkerhetsråd är behäftat med många brister håller nog t.o.m. säkerhetsrådsmedlemmarna själva med om. Det är ändå ett av de områden som är svårast att förändra. Det handlar om att förändra rådande maktstrukturer, och de som måste göra det är de som själva har störst makt.

FN:s medlemsländer har ökat i antal under de senaste åren, men säkerhetsrådet är i huvudsak en återspeglings av de maktförhållanden som rådde när FN bildades. Det västeuropeiska inflytandet är oproportionerligt stort och andra regioner är underrepresenterade. Säkerhetsrådets utvidgning är en demokratifråga av stor betydelse. Västvärldens synsätt och prioriteringar har alltför länge varit de förhärskande, och många utvecklingsländer anser med rätta att de saknar inflytande.

Det är en farlig utveckling om säkerhetsrådets legitimitet fortsätter att ifrågasättas, eftersom de dominerande västorienterade länderna gärna vill se sig själva som garant för en demokratisk utveckling i världen. Därmed blir deras ovilja att dela makten med fler för att uppnå en bättre representativitet i rådet smått absurd. Man kan inte trovärdigt arbeta för demokratiska värden i en odemokratisk organisationsform. Den insikten måste säkerhetsrådets medlemmar själva komma fram till. Det går nämligen inte att genomföra en utökning av säkerhetsrådet mot medlemmarnas vilja. En demokratisk kultur måste således vinna insteg i säkerhetsrådet.

Herr talman! Den svenska regeringen skulle med fördel kunna initiera en diskussion i EU-kretsen om att reducera EU-ländernas inflytande i rådet. Jag tror att det skulle uppfattas som mycket positivt och ge en skjuts åt förhandlingarna om en utökning. Frågan om säkerhetsrådets utvidgning hänger intimt samman med de permanenta medlemmarnas vetorätt. Vetot har visserligen inte så ofta utlösts efter det kalla krigets slut, men vid ett par tillfällen har det på ett flagrant sätt missbrukats. Vid andra tillfällen har risken för att ett veto skulle föreligga helt förhindrat en frågas behandling i säkerhetsrådet. Vid två tillfällen har det varit fråga om Kina, och USA har också vid flera tillfällen underlåtit att föra upp frågor på dagordningen därför att man har trott att ett veto skulle föreligga.

Vetomakterna är naturligtvis medvetna om de stämningar som råder. De har nog försökt minimera användningen av vetot. Tyvärr har deras vilja att slippa vara den som utlöser vetot bidragit till att många frågor inte alls har kommit upp på säkerhetsrådets dagordning i dag, precis som under det kalla kriget. I korridorkonsultationer har man kommit fram till att det inte går att enas i en fråga. Det är det dolda vetot, och det är inte ett dugg bättre än ett öppet veto. Det innebär att man inte vet vem som filibustrar eller på vilka grunder det sker. Då är det mycket svårare att utöva en folklig påtryckning.

Vetots vara eller inte vara är en mycket komplicerad fråga. Vetots tillkomst var att skydda stormakterna från att konfronteras i en konflikt som kanske var värre än den som vetot var relaterat till. Men för att vetot

verkligen ska kunna minimeras behövs frivilliga överenskommelser. Vi behöver en vetofri kultur i säkerhetsrådet.

Herr talman! På de frågor som jag ställde inledningsvis, om FN var för gammalmodigt, svagt och fattigt, vill jag svara följande. FN är ekonomiskt svagt framför allt därför att USA inte betalar sina avgifter, men FN är en stark organisation med en modern inriktning på mänskliga rättigheter och dess stadga är fortfarande aktuell – liksom MR-konventionerna och den allmänna förklaringen om mänskliga rättigheter. Sverige är bra för FN. FN är bra för Sverige.

Anf. 23 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik:

Herr talman! Jag vill svara på följande sätt i fråga om Björn von der Esch och mitt agerande när det gäller Österrike. Björn von der Eschs agerande är självfallet en fråga om hur ärendet har handlagts och en kritik mot att regeringen inte i ett tidigt skede hade en diskussion med Utrikesnämnden.

Jag har tidigt agerat i den sakpolitiska frågan. Där har det inte rått något tvivel om var partiet står. Jag tror inte att det ska vara svårt att skilja på att vi är kritiska mot handläggningen. Det hade varit bättre om samtliga, eller ett flertal, partier hade ställt upp genom en överläggning i Utrikesnämnden. Sverige hade som land tjänat på den ordningen.

Jag har tidigt i ett pressmeddelande informerat om det sakpolitiska läget, dvs. var partiet står i Österrikefrågan. Det har varit solklart. Jag hoppas att jag har redogjort för det också här i dag.

Anf. 24 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag välkomnar detta klargörande inlägg. Det innebär i sak att kristdemokraterna står bakom regeringens ställningstagande och anser att Jörg Haiders frihetsparti på olika sätt bör fördömas och att aktionen antagen av ordförandelandet i EU och medlemsländerna är riktig. Då ser jag KU-anmälan som ett mindre problem.

Anf. 25 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Herr talman! Nu fick vi delvis bekräftat vad saken rör. Det är inte första gången som man på ett försåtligt sätt från socialdemokratiskt håll har kopplat ihop min anmälan till Utrikesnämnden med fallet Haider. Det är inte det det handlar om. Det handlar om att regeringen i en av de största utrikespolitiska frågor vi över huvud taget har haft inte har gått till Utrikesnämnden. Detta står i direkt strid med grundlagen. Eftersom jag sitter i KU, och det är en av mina uppgifter att bevaka att grundlagen följs även av regeringen, har jag gjort denna anmälan – ingenting annat.

Anf. 26 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Eftersom Björn von der Esch nu får tillfälle att förklara sig finns det inte skäl att höja rösten utan i stället att tacksamt ta emot tillfället. Återigen bekräftas att kristdemokraterna står bakom den isolering av Jörg Haiders frihetsparti som regeringen har svarat för. Procedurfrågan får i övrigt självklart löpa enligt de regler som finns i riksdagen.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Anf. 27 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik:

Herr talman! Det är inte bara Viola Furubjelke som har kopplat detta till Haider – och gjorde det återigen. Även utrikesministern gjorde det på ett mycket försåtligt sätt i Aftonbladet.

Anf. 28 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag kan självfallet bara svara för mina egna funderingar. För mig har det framstått som om kopplingen var självklar och naturlig. Jag är glad att detta har utretts och att det inte finns några motsättningar mellan kristdemokraterna och socialdemokraterna i agerandet mot Jörg Haiders parti.

Anf. 29 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Viola Furubjelke hade ett intressant och bra resonemang kring FN-stadgan och en eventuell reformering av densamma. Jag håller med om att det är annorlunda i dag än när FN bildades. Det var då ett femtiotal stater, och det är nästan fyra gånger fler i dag. Det blir påfrestningar i själva organisationen.

Viola Furubjelke sade att säkerhetsbegreppet är helt annorlunda, och säkerhetsrådet hade nog inte sett ut så om det hade bildats för första gången i dag. Utvecklingsländernas inflytande är undermåligt med tanke på deras intressen och storlek.

Viola Furubjelke sade att hon tyckte att EU skulle ta initiativ för att förändra stadgan – åtminstone få i gång arbetet. Eftersom utrikesministern är kvar finns det en möjlighet att uppmana henne att ta ett initiativ i den riktningen. Är Viola Furubjelke beredd att göra det?

Anf. 30 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag sade att jag skulle välkomna om Sveriges regering i EU-kretsen kunde initiera att EU minskade sina platser i säkerhetsrådet. Det skulle säkert välkomnas och innebära ett positivare klimat för förhandlingarna om en utvidgning av rådet. Självfallet utgår jag från att utrikesministern lyssnar på detta.

Det är inte EU som har platserna i dag. Även om det sker en EU-samordning också i FN-frågor sitter man på var sitt mandat i säkerhetsrådet. Icke desto mindre är det en stark dominans av västorienterade länder. Mycket av den kritik som utvecklingsländerna har mot säkerhetsrådet går ut på att de inte känner sig rimligt representerade. Jag utgår från att frågan kan fortsätta att diskuteras.

Anf. 31 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik:

Herr talman! Jag är glad att Viola Furubjelke har fört in det här resonemanget. Jag har haft det uppe tidigare i omgångar, just om reformeringen av FN-stadgan, bl.a. mot bakgrund av Carlsson–Ramphal-rapporten. Då har det varit ett ganska svalt intresse från Viola Furubjelke och från andras sida att över huvud taget röra FN-stadgan; man har trott att det skulle riva upp så mycket att det skulle förlama.

Jag välkomnar denna sinnesförändring och hoppas att ett initiativ ska tas av Sverige. Vi har ett bra material att bygga på i Carlsson–Ramphal-rapporten *Vårt globala grannskap*.

Anf. 32 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag är ledsen, men det föreligger kanske ett missförstånd. Karl-Göran Biörsmark hörde säkert också att jag sade att det måste ske på frivillighetens väg från de länder som i dag sitter på makten och som är permanenta medlemmar och vetomakter.

En sådan här diskussion bör självfallet leda fram till att vetomakterna och de permanenta staterna själva föreslår denna reduktion. Det är inte en stadgeändring av den ordning som vi tidigare har diskuterat, när man skulle tvinga fram en helt annan ordning i säkerhetsrådet och med våld tvinga bort vetot. Det går tyvärr inte att kommendera bort de avarter som vi i dag ser, som är rester från den tid när FN bildades och det var en kalla kriget-atmosfär.

Vi hoppas ändå, eftersom debatten är i full gång, att vi kan se resultat inom en snar framtid så att FN kan stärkas, fungera på ett bättre sätt och få större legitimitet och auktoritet.

Anf. 33 BERTIL PERSSON (m):

Herr talman! Vårt mål är en värld med respekt för människovärdet och för mänskliga rättigheter, en värld med rättvisa, ett rättssamhälle och välfärd för alla.

Trots detta är det så att 1 miljard människor somnar hungrande, och det är lika många sedan årtal tillbaka. Andelen har minskat, men antalet är detsamma. Det här är naturligtvis helt oacceptabelt. Det gäller faktiskt att inte ge upp, utan ändra metoderna. Vi har haft biståndsarbete i snart ett halvt sekel, och vi har inte kommit längre än hit.

Fattigdomen måste utrotas. Biståndet måste bli bättre. Det måste bli annorlunda. Det måste bli ett led i en samlad utrikespolitik. Vi kan se att det är möjligt att utrota fattigdomen, att gå till relativ välfärd inom loppet av 20–30 år, om vi tittar på Stilla Havets region. År 2015 ska antalet fattiga ha halverats, och fattigdomen ska kunna vara borta relativt snart därefter, så att vi kan koncentrera oss enbart på katastrofbiståndet.

Kunskaperna har ackumulerats, och vi vet ganska väl vad som är framgångsrikt, men det gäller också för oss att tillämpa de här metoderna.

Hotet mot utvecklingen är framför allt *bad governance*, vanstyrelse. Vi vet dessutom att bistånd förvärrar situationen i vanstyrda länder. Vi vet också att nästan hälften av världens dollarbiljonärer finns i tredje världen, och de måste också fås att bidra till att utrota fattigdomen.

I länder med *good governance*, bra styrelse, leder biståndet till snabba resultat. Vi vet att bra projekt också ger snabba resultat men att dåliga projekt aldrig blir bättre för att man håller på med dem i långa tider.

Skuldsanering är en utomordentligt viktig metod att ge utvecklingsinriktade regimer möjlighet att slippa dras med tidigare regimers bördor.

Vi vet att frihandeln är den viktigaste insats vi kan göra för tredje världen. Deras handel är mer än tio gånger större än det bistånd de får. Men vi måste samtidigt vara medvetna om att det kan upplevas som ett hot mot egna svaga branscher, samtidigt som vi också ska veta att det i realiteten skapar generell välfärd för alla. Men det gäller att hålla vakt mot dolda handelshinder.

Kunskapsöverföring måste vara det viktigaste inslaget i biståndet. Det handlar inte längre om välgörenhet och gåvor. Det handlar om att bistån-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

det ska vara oljan i motorn, inte bensinen i tanken. Det gäller att hjälpa till och bygga upp och stärka marknadsekonomins institutioner, stärka rättssamhället och stärka demokratin. Det handlar om att satsa på utveckling av familj jordbruk och småföretag, inte minst för kvinnor, att se till att basala funktioner som skola, inte minst för flickorna, och hälsovård fungerar samt att hjälpa till att bekämpa aidsepidemierna.

Jag tror att vi måste inrikta oss på att vårt bistånd alltmer ska koncentreras och göras flexibelt och att man ska kraftsamla när det gäller Afrika. Afrika har genomgått sina tre konsekutiva katastrofer: slavhandeln, kolonialismen och socialismen. Det är där fattigdomen ökar och där aids ökar, och det är där krigen vållar så svåra mänskliga offer.

Men det finns också ljuspunkter. Moçambique och Botswana är de länder som leder tillväxtligan för närvarande.

Jag tror att det är viktigt att vi när vi gör insatserna i framtiden går in och satsar rejält på länder där man har förutsättningar att nå resultat, gör kraftfulla insatser, gärna i trepartssamarbete, med något land involverat som har gått från fattigdomsfällan till välstånd, för att dra nytta av de erfarenheter som man kan få därifrån.

Jag tror också att det är viktigt med en planerad nedtrappning, så att man på ett planerat sätt överför ansvaret för utvecklingen till det lokala styret i den takt som tillväxten skapar möjligheter. Jag tror att det är viktigt att sätta upp slutdatum för de insatser vi gör.

Jag tror också att det är viktigt att planeringen av biståndet sker på platsen, att utvecklingsavdelningen för Sida ligger i Afrika, så att man har nära kännedom om de aktuella lokala problemen.

Vi ska nu få en biståndspolitisk utredning, och jag tycker att det är utmärkt. Det är oerhört viktigt att vi nu också drar nytta av alla de forskningsresultat som har kommit fram de senaste åren och att vi koncentrerar oss på att utrota fattigdomen – den är obehövlig, grym och oacceptabel – och på att arbeta med mätbara mål så att vi hela tiden vet vad vi gör.

Herr talman! Vi ska skapa fred, demokrati, tillväxt och utveckling i hela världen.

Anf. 34 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det finns många vackra ord i regeringens deklaration om utrikespolitiken. Målsättningarna är fina, och många av formuleringarna är det väldigt lätt att ställa upp på.

Samtidigt finns det i praktiken en glidning i den svenska utrikespolitiken. Vi har sett små positionsförskjutningar i viktiga frågor som sammantaget ger en annan bild av svensk utrikespolitik än den som fanns för 10 eller 15 år sedan.

I flera fall kan dessa positionsförskjutningar knappast förklaras på något annat sätt än med EU-medlemskapet. Det märkliga är att varje litet steg i EU-anpassning tas under starka försäkringar från regeringen om att ingenting egentligen har förändrats. Men så småningom blir det nog svårt och kanske omöjligt för regeringen att påstå att svensk utrikespolitik är densamma som den har varit.

Det är naturligtvis så att politiken ska förändras i takt med verkligheten. Men då är det också viktigt att man lyckas argumentera för vilken

förändrad verklighet som man har att ta ställning till och varför förändringarna i verkligheten har lett till de ställningstaganden man har gjort.

Införandet av en militär dimension i den europeiska unionen gör det allt svårare att på sikt tala om militär alliansfrihet, särskilt med den formulering i den säkerhetspolitiska doktrinen som gäller sedan 1992 om vår militära alliansfrihet, syftande till att vårt land ska kunna vara neutralt i händelse av krig i vårt närområde.

När Vänsterpartiet påpekade detta efter Kölnmötet och inför EU-parlamentsvalet i somras påstod regeringsrepresentanter att vi överdrev. Det sker inga stora förändringar här. Det är inte frågan om att överge den traditionella alliansfrihet och neutralitetspolitik som Sverige har stått för. Nu börjar tydligen regeringsföreträdare själva inse att deras retorik inte riktigt stämmer överens med praktiken. Vice statsministern Lena Hjelm-Walléns uttalande om att neutraliteten kan tas bort ur doktrinen kommer kanske därför inte så överraskande. Den alliansfrihet som regeringen förespråkar har knappast samma innebörd som vi traditionellt vant oss vid. Snarare handlar det om att förminska alliansfriheten till att enbart handla om att Sverige inte ingår i en överenskommelse om ömsesidiga försvarsförpliktelser med andra nationer.

Tyvärr har den nya svenska utrikespolitiken också inslag av undfallenhet mot stormakter. Den svenska alliansfriheten och neutralitetspolitiken har aldrig inneburit att Sverige har avstått från att protestera tydligt. Sverige har aldrig varit likgiltigt inför förtryck, inför krig och inför orättvisor i namn av neutraliteten – tvärtom. Det är bara moderaterna som förtalar den svenska neutralitetspolitiken genom att påstå något sådant. Men när Nato med USA i spetsen utan folkrättsligt stöd eller FN-mandat påbörjat bombningarna mot Jugoslavien mumlade regeringen och talade om att det inte fanns något entydigt stöd i folkrätten för dessa militära attacker mot civilbefolkningen, men man uttryckte förståelse för dem. Ett sådant ställningstagande hade inte varit möjligt för 15 år sedan.

Marianne Andersson frågade vad Vänsterpartiets alternativ var. Vi tycker att det för väldigt långt om man accepterar att ett antal stater, en militär allians eller en supermakt tar sig rätten att använda våld i en nationell konflikt. Tycker Marianne Andersson att det är rimligt att vi nu förespråkar en militär intervention i Ryssland, som faktiskt håller på att kriga på samma nesliga och skändliga sätt som Milošević gjorde i Kosovo? Är det rimligt att svenska soldater skulle ha deltagit? Det borde vara en naturlig följd av Marianne Anderssons resonemang. Skulle Marianne Andersson och Centerpartiet ha förespråkat att en svensk militär kontingent skulle ha skickats för att delta i attackerna mot Jugoslavien?

Jag är glad över de klara ställningstaganden som deklarationen innehåller vad det gäller Rysslands överfall på befolkningen i Tjetjenien. Jag hoppas att det också leder till handling. Särskilt vill jag framhäva det olämpliga i att militärt samöva med en stat som bedriver ett utrotningskrig.

Indignationen har varit stor över att högerpopulisten Jörg Haider har varit med och bildat regering i Österrike. Det finns få som kan säga med samma självklarhet att de tillhör Jörg Haiders största politiska fiender som jag kan göra. Jörg Haider står t.ex. för förbudet av kommunistpartiet i Österrike som en del. Det är naturligtvis en skam och en mörkrets dag i Europa när hans främlingsfientliga parti tar del av regeringsmakten.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Men när EU börjar uttala sig om regeringsbildningen i ett enskilt land går man väldigt långt. Den svenska regeringen avbryter kontakter med Österrike på ministernivå och slår därmed ett ganska svårslaget rekord i ogenomtänkt handlande. Menar regeringen att EU ska lägga sig i regeringsbildningen i ett enskilt land? Menar man allvar med att man inte ska ha några kontakter med Österrike på ministernivå borde också det rimliga förhållningssättet vara att man ifrågasätter den utbildning av österrikiska stridspiloter som försiggår i Sverige eller det samarbete som syftar till att sälja JAS till Österrike. Björn von Sydow får inte skaka hand med sin österrikiske försvarsministerkollega, men sälja JAS går bra.

När Göran Persson i lördags kommenterade Sveriges eget ansvar och regeringens eget ansvar för rasismens utbredning sade han att det till viss del berodde på att Sverige tagit emot för många invandrare. Men det är vi, sade han, på väg att rätta till.

Det är en ny strategi som heter duga mot högerpopulisterna, må jag säga. Man slår högerpopulismen på fingrarna genom att göra som de vill.

Också regeringens helomvändning när det gäller Turkiets status som kandidatland till EU är ett exempel på att enhetligheten inom EU väger tyngre än regeringens egen politik. Så sent som i november ansåg regeringen inte att Turkiet var värdigt att tas upp i kandidatkretsen, men på en månad skedde tydligen så avgörande förändringar i Turkiets politik att det som tidigare hade varit felaktigt plötsligt blev rätt.

Ja, politiken ska förändras i takt med verkligheten. Men regeringen har misslyckats med att tala om vad som har gjort svensk neutralitetspolitik omodern, varför det nu är okej med brott mot folkrätten, på vilket sätt EU har att göra med regeringsbildningen i ett medlemsland efter ett demokratiskt val, vilka stora förbättringar den förtryckta minoriteten i Turkiet har erhållit eller varför Ny demokratis flyktingpolitik var fel 1991 men rätt nu. Man måste ha en konsekvens och en linje i utrikespolitiken, och tyvärr saknas det många gånger.

Anf. 35 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! I stället för att redovisa alternativ går Lars Ohly till motangrepp och frågar hur vi ska hantera frågan om Tjetjenien. Det är naturligtvis i och för sig en berättigad fråga. Men vad ville Vänsterpartiet att man skulle ha gjort i Kosovo i det läge som var? Vi kan räkna upp massor av misstag som skedde på vägen fram till Natoaktionen; visst kan vi göra det. Jag stod många gånger på Norrmalmstorg och talade om Kosovo år innan detta hände. Vi kunde förutse hur det skulle bli, och världssamfundet gjorde ingenting. Vi kan vara oerhört starkt kritiska mot den processen och den utvecklingen, och mot oviljan att med kraft ta tag i de problem som fanns i Kosovo.

Sedan blev det som det blev. Då kunde, som jag ser det, världen inte stillasittande titta på när den etniska rensningen bara ökade och ökade i Kosovo. Därför måste man göra någonting.

Anf. 36 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Våldsanvändning i konflikter ska alltid vara den allra sista utvägen. Jag menar att fredsförhandlingarna i Rambouillet inte fördes på ett seriöst sätt för att undvika den sista utvägen. Det är också så att FN-systemet dels inte tog sitt ansvar, dels i ett avgörande läge helt

ställdes åt sidan. Den etniska rensningen i Kosovo fördubblades eller tredubblades efter Natos angrepp.

Principiellt leder det väldigt långt om man accepterar att en superstat eller en militär allians självt tolkar när våld får användas – när militär makt ska användas – utan att höra världssamfundet. Därför är mina frågor fullt berättigade. Vilka principer för det mot i världsgemenskapen? Vad anser Marianne Andersson att vi ska göra med Ryssland? Tycker Marianne Andersson att vi skulle ha sänt svenska bombplan till Jugoslavien?

Anf. 37 MARIANNE ANDERSSON (c) replik:

Herr talman! Jag håller verkligen med om att våld är den sista utvägen när det gäller att hantera sådana här konflikter. Som jag sade tidigare begicks massor av fel under vägen, men vi kan inte göra någonting åt dem i efterhand. Detta må bli en lärdom.

När det gäller Tjetjenien är läget tyvärr så att det är svårare med en stor makt som Ryssland. Vi vet det. Vi befinner oss i en utveckling när det gäller folkrätten. Den väg som man måste gå som jag ser det är att det som hände i Kosovo måste vara ett undantag. Där är vi helt överens. Men vi måste ha en utveckling där vi ser att det är mer accepterat att ingripa i ett land, att ingripa i förebyggande syfte.

Jag tror att alla i den här kammaren är väldigt överens om att vi måste göra på det sättet. Vi har inte kommit dithän ännu. Det är många svårigheter, och det finns många svagheter i den här processen. Men det är ändå den vägen vi måste gå. Till slut kan det ändå vara så att våld måste tillgripas.

Anf. 38 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Jag välkomnar Marianne Anderssons klara uppfattning att det här måste vara ett beklagligt undantag. Frågan är: Hur förändrar vi det internationella rättssystemet? Hur förändrar vi Förenta nationerna? Gör vi det genom att starka stater tar sig rätten att sätta sig över de regler som gäller internationellt? Eller gör vi det genom ett tålmodigt och svårt förhandlingsarbete helt i linje med det som Viola Furubjelke sade i sitt anförande?

Ett förändringsarbete är helt nödvändigt. Det gäller inte bara vetorätten i säkerhetsrådet utan framför allt handlar det om att få en internationell rättsordning som kan hantera konflikter som var oerhört ovanliga när Förenta nationerna bildades. Det arbetet är jag beredd att tillsammans med Marianne Andersson försöka driva på. Men jag kan aldrig acceptera att en militär allians får tolka när våldsanvändning är riktig och göra det utifrån sina egna säkerhetspolitiska bedömningar.

Anf. 39 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att Lars Ohly gör det väldigt lätt för sig när han förskjuter fokus beträffande Frihetspartiet i Österrikes regeringsbildning så att det i stället handlar om krigsmaterielexport, eventuell sådan, från Sverige. Jag vill ha klarhet i var Vänsterpartiet står i den här frågan.

Jag ser i ett citat från EU-parlamentet att Vänsterpartiets ledamot Herman Schmid säger att det österrikiska folket har gjort ett val som inte gillas när det gäller Haider. Men när nu alla människor säger att de inte

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

vill finna sig i det här underkänner man ju det österrikiska folkets rätt att välja sina partier självt.

Är det en gängse uppfattning att man kan hänvisa till den regeringsbildning som nu har skett och skylla resultatet på det österrikiska folket?

Anf. 40 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Jag tycker att Herman Schmidts citat är alldeles utmärkt. Det är nämligen så att vi ska bekämpa alla främlingsfientliga, rasistiska, högerpopulistiska tendenser i Sverige såväl som utomlands, men vi ska göra det i en öppen debatt. Och vi ska inte utesluta möjligheten att det finns ett antal människor som vill rösta på ett parti som står för dessa förhatliga åsikter. I Sverige har vi haft ett sådant parti, som dessutom var ett stödparti åt en borgerlig regering. Vi har haft ett parti som har gått i de grumliga träskmarkerna av rasism och främlingsfientlighet.

Jag försökte bekämpa dem på gator och torg. Jag försökte bekämpa dem genom artiklar. Jag är säker på att Viola Furubjelke gjorde samma sak. Men inte ska vi underkänna de människor som efter en demokratisk process väljer ett alternativ i ett demokratiskt land.

Anf. 41 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Herr talman! Jag tycker att det är fel att skylla ett helt folk för den regeringsbildning som nu sker i Österrike och som är oönskad av ett flertal regeringar. I stället anser jag att skulden ligger hos det konservativa partiet, som har tagit in Frihetspartiet i regeringsbildningen. Det torde inte vara omöjligt att bilda en minoritetsregering i Österrike heller. Man kunde också ha fortsatt ansträngningarna tillsammans med Socialdemokraterna. De konservativa, och moderaterna här, väljer att skylla på socialdemokraterna för att man inte nådde ända fram. Men det är trots allt det konservativa partiet som har sett till att Jörg Haiders parti har kommit i regeringsställning – inte det österrikiska folket. De fick 27 %, och det är väldigt illavarslande. Men det är ingen majoritet som ensam bär till regering.

Anf. 42 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Vi skyller definitivt inte Haiders framgångar på ett helt folk. Och det finns säkert ett stort ansvar för det konservativa ÖVP, liksom för Socialdemokraterna i Österrike – särskilt med tanke på den korrupta samregim som har funnits under ett antal år och som har gjort det omöjligt att hitta alternativ i politiken. Det har varit ett val utan egentligt val. Människor får rösta men inte välja. Det är klart att sådden är tydlig, och skörden blir därefter. Men vad ni attackerar är skörden och inte sådden.

Likadant är det med den politik som socialdemokrater står för. Det gäller t.ex. Poul Nyrup Rasmussen, som efter nyår höll ett av de mer främlingsfientliga tal som hållits av en nordisk statsminister någonsin. Ni vill på det här sättet säga: Vi är minsann emot rasism – tillsammans med Poul Nyrup Rasmussen, som går det danska främlingsfientliga folkpartiet till mötes genom sitt agerande.

Jag tycker att det är viktigt att skilja på sådden och skörden. Bekämpa sådden så får vi en annan skörd.

Herr talman! Vi lever i en omvälvande tid i början av det nya milleniet. Det internationella samarbetet utvecklas, och världen blir alltmer globaliserad. Länder och världsdelar blir alltmer inflettade i ett globalt samhälle och en global ekonomi. Den här utvecklingen är positiv på många sätt, men den innebär också uppenbara risker.

Sveriges roll i Europa har starkt förändrats sedan kommunismens fall för lite mer än ett decennium sedan. Vi har i dag större möjligheter än kanske någonsin tidigare att medverka till att binda samman hela Europa i ett fungerande samarbete. Vår utgångspunkt och tradition som ett alliansfritt land med starkt internationellt engagemang för frihandel och solidaritet med tredje världen ger oss särskilda möjligheter att nå framgång i det här arbetet.

En annan stark utgångspunkt i detta arbete är den bakgrund vi har i det nordiska samarbetet. Jag noterade särskilt att också utrikesministern, som nu har gått, betonade det nordiska perspektivet och Östersjösamarbetet i dagens regeringsdeklaration. Det nordiska samarbetet är och förblir enligt Centerpartiets uppfattning en stor tillgång och en viktig del i Sveriges internationella arbete. Värderingar och principer som fri rörlighet, decentralisering, öppenhet och offentlighet är nyckelord som förtjänar en vidare spridning.

En starkare nordlig dimension har också tillförts EU-samarbetet genom Sveriges och Finlands medlemskap. Ett fördjupat samarbete inom Barentsregionen har kunnat påbörjas, och det är mycket viktigt att det kan komma vidare.

Herr talman! En stor fråga för framtiden är vilken fortsatt roll vårt land ska ha i det europeiska samarbetet. Jag tänker i mitt fortsatta inlägg koncentrera mig på hur vi nu hanterar den fråga som utgör något av ett vägval i fråga om hur Sveriges samarbete i Europa ska utvecklas. Det handlar om Sverige och EMU.

En knapp majoritet av de svenska väljarna röstade 1994 för att Sverige skulle bli medlem i Europeiska unionen. Detta innebar emellertid inget folkligt klartecken för att vårt land ska reduceras till något som skulle kunna bli en nordlig delstat i en framväxande federal stat, ett Europas förenta stater.

I dag går utvecklingen inom EU i tydlig federalistisk riktning. Senaste exemplet är väl agerandet i Österrikefrågan, oavsett vad man tycker om det i sak. Där har Marianne Andersson utvecklat Centerpartiets ståndpunkt. Den här utvecklingen förnekas ofta av de mest pådrivande unionsförespråkarna. Det gör man av taktiska skäl. Man försöker dölja det för folket. De som vill utveckla unionen i federalistisk riktning vet naturligtvis att medborgarna i Sverige är rätt motsträviga, för att uttrycka det försiktigt, när det gäller att ge upp den nationella självständigheten.

Vi måste sätta in EMU-frågan i det här sammanhanget. För den som arbetar för decentralisering, förstärkt demokrati och lokalt inflytande mot storskalighet och centralisering finns det naturligtvis väldigt många invändningar mot EMU. Att oåterkalleligt ge upp den egna valutan och centralisera makten över penningpolitiken till ett antal politiskt opåverkbara bankdirektörer i Frankfurt får väldigt långtgående konsekvenser. Kommande steg på den federalistiska vägen blir naturligtvis samordning av skattepolitiken, arbetsmarknadspolitiken, regionalpolitiken och i för-

längningen kanske hela den ekonomiska politiken. Det är viktigt att vi försöker se igenom det här; att federalismen ofta utvecklas stegvis enligt salamimetoden – en skiva i taget.

Herr talman! Nu står en ny regeringskonferens för dörren, där syftet är att, som det heter, effektivisera samarbetet genom institutionella förändringar. Vi vet redan nu från exempelvis kommissionsordföranden Romano Prodis sida att tanken är att öka de större medlemsländernas inflytande på de mindres bekostnad, att i hög grad avskaffa de enskilda medlemsländernas vetorätt. Ingen som lyssnar på vad den mäktige Prodi säger kan tvivla på att han försöker påskynda skapandet av en europeisk motsvarighet till USA.

En annan påtaglig tendens i federalistisk riktning är att EU:s gränser mot den övriga omvärlden byggs allt högre när Schengenavtalet nu har inordnats i EU-fördragen. Önskar vi verkligen denna typ av utveckling?

Vi måste få en bred och ärlig diskussion bland allmänheten om vilket samarbete i Europa vi önskar att Sverige ska delta i. Anser vi att Sverige ska samarbeta i Europa och världen som aktiv, självständig och stark stat även i fortsättningen, eller anser vi att det är bättre att vårt land ingår i en alltmer överstatlig union, där medlemsländerna alltmer liknar delstaterna i Amerikas förenta stater?

Svaret på denna nyckelfråga är enligt min mening avgörande för hur vi ser på EMU och euron. Men det finns rätt många som vill skymma den grundläggande frågan med teknikaliteter, detaljer och sådant som att det är enklare att växla pengar.

För min del är jag som centerpartist och decentralist motståndare till centralisering och en allt större överstatlighet. Mångfalden i Europa är, som jag ser det, en tillgång. Att pressa på de europeiska folken en enda likartad mall från ovan skapar lätt nya spänningar. Samarbetet måste växa underifrån mellan folken och nationerna.

Sverige ska självklart ha ett nära samarbete med övriga Europa och världen i övrigt som en självständig stat. Som självständig stat med egen röst på den internationella arenan kan vårt land agera brobyggare och medlare. Jag är exempelvis övertygad om att Sverige kan göra en större insats för att utveckla samarbetet med länderna i Central- och Östeuropa om vi inte avhänder oss vår egen valuta.

Min vision är att Sverige, gärna tillsammans med Norge och Danmark, kan bli ett Europas Kanada, ett land som samarbetar nära med den stora grannen i söder utan att för den skull ge upp sitt eget självbestämmande.

Trots att Kanada till stora delar har språk och kultur gemensamt med USA och är handelsmässigt långt mer beroende av stormakten i söder än vi är av övriga EU ser inte kanadensarna några fördelar med att ge upp den egna valutan eller att ansöka om inträde i USA. I stället utvecklar Kanada och USA hela tiden ett allt närmare mellanstatligt samarbete.

Jag vill gärna avsluta med att uppmana alla partier och kolleger här i kammaren att lyfta debatten om Sveriges roll i Europa på ett förutsättningslöst sätt. Låt oss, oberoende av vilken grundläggande syn vi har på hur Sverige bör delta i det europeiska samhället, medverka till att ställa de viktiga frågorna för framtiden. Utvecklingen under de närmaste åren blir avgörande för om vårt land kommer att kunna agera starkt och själv-

ständigt i det internationella samarbetet eller om vi bara ska fungera som en anpassad röst i EU-kören.

Anf. 44 HELENA BARGHOLTZ (fp):

Herr talman! Kan vi i början av det nya årtusendet enas om ett gemensamt och symboliskt nytt initiativ på området för mänskliga rättigheter? Jag anser att en lämplig fråga för ett sådant initiativ vore att sätta stopp för diskrimineringen av kvinnor.

Alla människors lika värde, oberoende av kön, ras bakgrund eller sexuell läggning, är för de flesta av oss en självklarhet. Ändå utsätts kvinnor världen över för svår diskriminering. Många brott mot de mänskliga rättigheterna är könsspecifika. Kvinnor och flickor nekas rätten till utbildning och arbete. I vissa länder nekas kvinnor rösträtt eller rätten att delta i det offentliga livet. Våldtäkt har blivit ett vanligt vapen i väpnade konflikter för att förödmjuka och tortera fienden. Tusentals unga flickor könsstympas varje dag. Handel med kvinnor har blivit en internationellt organiserad affärsverksamhet. Kvinnor över hela världen utsätts för grovt våld i hemmet.

Efter FN:s förklaring om de mänskliga rättigheterna har det kommit många internationella förklaringar om kvinnors rättigheter. Ungefär 160 länder har undertecknat konventionen om avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor. Men ändå har sådana deklarationer ofta inte genomförts. Det gäller också den deklaration och det handlingsprogram som undertecknades vid den fjärde världskvinnokonferensen i Beijing 1995. I vissa delar av världen har kvinnornas situation förbättrats avsevärt, men miljontals kvinnor diskrimineras och utnyttjas fortfarande. EU har här ett stort ansvar för att främja kvinnors rättigheter, inte minst för att försöka se till att alla länder inte bara ratificerar utan också genomför de viktiga deklarationerna för mänskliga rättigheter.

Det internationella samfundet inklusive FN, EU och andra regionala organisationer har ett klart ansvar att uppmana regeringar att vidta omedelbara åtgärder mot våld och diskriminering som riktar sig mot kvinnor. Europaparlamentet företräder 350 miljoner invånare i demokratiska länder, och vad EU beslutar i detta avseende är mycket betydelsefullt. Det kan få väldigt stort inflytande på regeringar som underlåter att respektera de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Många av hindren för kvinnors rättigheter beror på samhället eller på traditioner och religiösa uppfattningar. Detta gör det visserligen svårare för det internationella samfundet att vidta åtgärder för att ändra dessa orättvisor, men det får inte bli en orsak till att förbli passiv. Och detta gäller särskilt beträffande kvinnovåldet.

Världsorganisationen mot tortyr kom nyligen med en rapport som antyder hur omfattande kvinnovåldet är, och denna rapport bör följas upp med närmare undersökningar. Vi behöver mer detaljerade uppgifter om hur diskrimineringen nu går till i olika länder och världsdelar. När EU tar fram nya initiativ på detta område måste man ta lärdom av det arbete som redan lagts ned av medlemsstaterna, internationella organisationer, t.ex. Unifem, och frivilligorganisationer på området för mänskliga rättigheter.

De allra flesta länder har antagit lagstiftning som gör kvinnor och män lika inför lagen och som skyddar mot våld. Ändå missar dessa lagar ofta problemet med våld i hemmet. Många länder, faktiskt också några

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

europiska, saknar lagstiftning mot våld i hemmet när det gäller t.ex. misshandel, våldtäkt och tvångsäktenskap. Men det allra största problemet med lagstiftningen är den totala bristen på vilja att tillämpa de lagar som ändå gäller i många länder världen över. Det i sin tur legitimerar ju olika typer av våld mot kvinnor. Länderna uppfyller inte heller sina internationella förpliktelser, eftersom allt våld mot kvinnor är ett klart brott mot förklaringen om de mänskliga rättigheterna och förklaringen om avskaffande av våld mot kvinnor. Här har EU ett enastående tillfälle genom att uppmana alla regeringar att utan reservationer ratificera och genomföra alla viktiga människorättskonventioner. Det gäller konventionen om barnets rättigheter, det gäller också konventionen mot tortyr, och det gäller naturligtvis deklarationen om avskaffande av våld mot kvinnor.

En annan mycket viktig åtgärd för EU är att driva en varaktig kampanj genom politisk och diplomatisk lobbying gentemot tredje land. Om det behövs, och det gör det faktiskt, måste EU fördöma s.k. förbrytarregimer, t.ex. talibanregimen i Afghanistan som ju verkligen går väldigt illa åt kvinnorna i Afghanistan. EU bör också kritisera regeringar som är ovilliga att samarbeta.

Klausuler om mänskliga rättigheter för kvinnor måste införas i alla avtal som ingås i tredje land. EU bör också driva en flerårig kampanj om mänskliga rättigheter för kvinnor, och denna bör synas i unionens externa kontakter. Största möjliga finansiering måste ges till program som Daphne och Stop som utformats för att ta itu med sådana problem som diskriminering och kvinnohandel. EU-kommissionen bör också följa upp detta och lämna detaljerade rapporter om resultatet av sådana åtgärder.

EU bör också ställa sig bakom FN:s rekommendationer till regeringar att anta nationella strategier för att avskaffa kvinnlig könsstympning.

EU-länderna måste kunna ge lämplig rehabilitering och behandling av flickor och kvinnor som könsstympats. Här ska EU ha ett bra samarbete med frivilligorganisationer och lokala initiativ liksom, naturligtvis, med religiösa ledare som ska ta fram andra initiationsriter för unga flickor.

Skydd för misshandlade kvinnor som söker asyl i EU bör också ingå i den gemensamma asylpolitiken. Invandrarkvinnor, särskilt fränskilda, som riskerar att utsättas för våld och diskriminering i sina hemländer bör ges asyl i EU och inte behöva oroa sig för att bli utvisade.

När EU utvidgas till länderna i Central- och Östeuropa måste man ge uppmärksamhet åt respekten för de mänskliga rättigheterna, särskilt när det gäller kvinnor där.

Full respekt för kvinnors rättigheter, inklusive kriminalisering av våld i hemmet, måste vara ett absolut anslutningsvillkor som ska lyftas fram i medlemskapsförhandlingarna.

Slutligen, herr talman, måste EU självklart sopa rent framför egen dörr. Våra svenska representanter i EU måste också bekämpa diskriminering och främja jämställdhet inom den europeiska unionen och dess institutioner. Tyvärr är det ju fortfarande så att de allra flesta tjänsterna på högre nivå i EU, även sådana politiska poster som särskilda representanter, tillsätts med män.

Anf. 45 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! I dag här i kammaren står utrikespolitiken i fokus från många olika utgångspunkter. Jag kommer att ta upp dödsstraffet och understryka vikten av att ännu ytterligare uppmärksammas. Kort kommer jag också att beröra några andra områden. I övrigt får jag av tidsbrist hänvisa till kolleger och till tidigare ställningstagande.

Men att i dag helt gå förbi Österrike mot bakgrund av hur allvarligt jag ser på läget och på Haider liksom på att FPÖ nu ingår i regeringen vore en omöjlighet. Självfallet stöder jag helhjärtat utrikesminister Anna Lindhs ställningstagande. Det känns skönt med denna tydlighet, inte minst med tanke på hur andra tofflar omkring i debatten och väjer av rädsla för de egna skeletten.

När det gäller Afghanistan har det handlat om flygkapningar men det som främst varit föremål för debatt vid flera tillfällen här i kammaren är de afghanska kvinnornas situation. Den ska vi fortsätta att bevaka. Samtidigt finns det anledning att gå vidare och lyfta upp kvinnornas allt svårare situation även i grannlandet Pakistan. Fundamentalism och kvinnoförtryck spiller nu över gränsdragningarna och vinner terräng. Det är en negativ utveckling, som jag tagit upp bl.a. i artikelform och vars allvar bekräftas i en färsk rapport av Amnesty. Jag rekommenderar den oroande läsningen.

Görs då något? Ja, något. EU har i en deklaration tagit upp ämnet ”hedersmord” men fortfarande skymmer de många kvinnornas verklighet av intresset för en enda person, Pakistans f.d. premiärminister Benazir Bhutto.

Herr talman! När det gäller dödsstraffet, sett till Europa, så genomfördes endast i Vitryssland en avrättning. Albanien har avskaffat dödsstraffet. Från Turkiet har det kommit positiva signaler. Europa håller på att bli en dödsstraffsfri zon men motsatta trender finns också. Jag vill då gärna peka på den olyckliga utvecklingen i USA där dödsstraffet finns i 38 av de 50 delstaterna. Jag kan också tillägga att det har varit en aktion. Hela 176 ledamöter av denna kammare har skrivit vädjande brev till de här olika delstaterna i USA. Detta visar på det starka engagemang som finns här i kammaren.

Det kan också tilläggas att många av de delstater som vi har uppmärksammat även tillämpar dödsstraff för unga under 18 år. Guvernören och presidentkandidaten George Bush har fattat beslut om avrättning av 111 män och 1 kvinna – rekord i barbari; detta samtidigt som överklagningstiderna förkortas och rättshjälpen försämrats. Dödsstraffet förknippas ofta, med rätta, med diktaturer men fega politiker i demokratier kan också döda.

Kampen mot dödsstraffet är en svensk hjärtefråga. Därför förväntar jag mig att vi ska kunna göra mer inom EU för att skärpa profilen mot tredje land.

Herr talman! Jag vet vad man glömde på World Economic Forum i Davos. Man ska visserligen lite vagt ha talat om det sociala ansvaret men man undvek samtidigt att ta upp frågan om hur jakten på företagsvinster blir konflikt drivande. FN:s generalsekreterare Kofi Annan har vid ett tidigare möte i Davos talat om just storföretagens ansvar.

Vad brist på ansvar kan leda till har Volvo nu lärt sig. De hårt kritiserade kontakterna med Billy Rautenbach har gett mycket negativ publici-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

tet för Volvo. Fortfarande har Volvos ledning inte insett värdet av en ökad öppenhet kring skandalen.

Vilka är det vars ekonomiska intressen har lett till att fingrarna stoppas i Kongo-Kinshasas syltburk förutom Rautenbach? Var och genom vem förvandlas inkomsterna från Kongos gruvor till vapen?

Kontroll över råvaror blir kontroll över makten. Afrikas råvaror bidrar till att hålla de förödande krigen vid liv och kan även motverka en demokratisering. Den tillväxt som oljan ger förbättrar t.ex. heller inte levnadsvillkoren för Angolas folk. Diamanterna från Angola är krigsdiamanter. FN:s säkerhetsråd beslutade i maj 1999 att inrätta en expertpanel för att se över efterlevnaden av sanktioner mot Unita. Vi väntar nu på deras rapport.

Det världsledande sydafrikanska diamantbolaget De Beers, som tillhör de utpekade, lär ha beslutat att tills vidare se över verksamheten i västra och centrala Afrika. Samtidigt fortsätter kritiken mot bolaget. Resultatet från FN:s expertpaneler kommer att ge vägledning för Sverige och EU:s framtida linje.

Än så länge finansierar Angolas krigsherrar liksom lokala krigsherrar i Sierra Leone sina blodiga krig genom att sälja diamanter från gruvor i länderna. Det finns en studie av Ian Smille, Ansana Gberie och Ralph Hazelton i organisationen Africa Canada. Författarna anklagar diamantbolagen och belgiska politiker för att blunda för den hantering av krigsdiamanter som dagligen pågår i Antwerpen. De hävdar samtidigt att Liberias diamantinkomster har koppling till den brutala Revolutionära Förenade Fronten, RUF. Om rädslan att förlora diamanthandeln till länder som Israel och Libanon spelar in vill jag nog låta vara osagt. Belgien har i alla fall ett ansvar, liksom EU.

Herr talman! Vi står inför ett toppmöte mellan EU och Afrika. Men Lusakaavtalet måste ha fått stöd redan innan i form av observatörer och militär personal. Lusakaavtalet har undertecknats av Kongo, Namibia, Angola, Rwanda och Uganda.

Jag ser därför med oro på att Burundi, som inte omfattas av avtalet, står utanför och på så sätt framöver kan komma i kläm på ett olyckligt sätt. Burundi har tagit flera positiva steg och Nelson Mandela har tagit på sig en medlande roll som har fått stor betydelse. De omdiskuterade lägren finns i fokus och ska enligt löfte nu som ett första steg avvecklas. Av erfarenhet väcker läger oro.

Att begränsa det krig i Kongo som hotar freden i en stor del av Afrika söder om Sahara är en oerhört viktig uppgift. Zambia med president Frederick Chiluba har spelat en konstruktiv roll och har som ett neutralt land både en särskild ställning och ett särskilt ansvar. Frågor kring Lusakaavtalets implementering är också mycket levande i huvudstaden Lusaka. Hur Sverige stöder processen kommer utrikesminister Anna Lindh att senare utveckla i ett skriftligt svar till mig.

Herr talman! Det har varit en Afrikamånad i FN. I FN:s säkerhetsråd stod den 10 januari aids på dagordningen. USA:s vicepresident Al Gore, som bevistade mötet, vidgade synen på hiv/aids genom att betrakta sjukdomen inte bara som en hälsofråga utan också som ett hot mot internationell fred och säkerhet. Fler människor kommer att avlida i aids under 2000-talets första decennium jämfört med antalet soldater som stupat i krig under hela 1900-talet. Endast några procent av världens befolkning

lever i Afrika men hälften av aidsfallen finns där. Mer än 40 talare från olika kontinenter deltog i den öppna debatten. Vi kan konstatera att aids äntligen på allvar har satts överst på dagordningen i det internationella samfundet.

Herr talman! I Afrikas dödssjuka syns dock inte någon lönande köpkraft – en död utan lönsamhet. Malariafrågan är en fråga där marknadskrafterna visat sin oförmåga att lösa problemet. Skulle 3 000 barn ha fått fortsätta att dö varje dag om deras föräldrar hade kunnat efterfråga medicin? Vi glömmer lätt att fler dör i malaria än i aids. Men varken de som dör i malaria eller de som dör i aids kan fullt ut lita på marknadskrafterna.

En uppgiven man i Harare utbrast uppgivet: ”Vi försöker sända hem våra sjuka till hembyn med bussen, vi har inte råd att vänta tills hemfärden måste ske i kista.” Det blir dyrare.

För denne man var det en utopi att kunna efterfråga medicin till sina släktingar.

Nu har den uppgivne mannens land, Zimbabwe, fått en aidsstrategi – en strategi som redan har hunnit möta positiva reaktioner. Vid utrikesminister Mudenges besök här förra veckan tog jag upp aidsfrågan i ett säkerhetsperspektiv. Frågan blir nödvändig att ställa när medelåldern i Zimbabwe riskerar att sjunka till 30 år 2015.

För forskning och efterfrågan av medicin ligger det yttersta ansvaret på oss politiker, på staterna. Vi måste tillsammans upprepa våra krav på lägst 0,7 % av BNP till samarbete med de fattiga länderna.

Sverige har tagit fram en strategi för hiv/aids-arbete i internationellt sammanhang. Bakgrunden är naturligtvis att problemen gradvis växer i samtliga våra samarbetsländer. I de hårdast drabbade länderna är var fjärde vuxen hivpositiv. Jag kan bara stödja beslutet att inrätta ett sekretariat för hiv och aids i Harare. Därutöver har Sida tillsatt en intern projektgrupp med konkreta mål för att underlätta arbetet.

Jag kan inte fortsätta, men det ska bli intressant att höra mina två kolleger som reste tillsammans med mig i Uganda och Zambia utveckla vidare erfarenheterna kring sexuell och reproduktiv hälsa i de båda länderna.

Anf. 46 BRITT-MARIE DANESTIG (v):

Fru talman! FN:s arbete för fred, jämlikhet och demokrati samt för social och ekonomisk rättvisa äventyras av att världens rikaste och mäktigaste nation, USA, inte fullföljer de avtal som finns och inte tar sitt ekonomiska ansvar. FN:s ekonomiska situation är, som säkert många vet, bekymmersam. Bl.a. kostar de fredsbevarande insatserna i Kosovo och Östtimor stora pengar.

USA har under flera år underlåtit att betala sin medlemsavgift, vilket har resulterat i att landets skuld till FN vid förra årets slut uppgick till inte mindre än 1,6 miljarder dollar. Det gick så långt att USA riskerade att mista sin rösträtt i generalförsamlingen, vilket naturligtvis skulle ha inneburit en betydande diplomatisk prestigeförlust för landet. Realpolitiskt saknar dock en förlust av rösträtten betydelse, eftersom USA ändå skulle ha kvar sin plats i säkerhetsrådet och därmed kunna utnyttja sin veto rätt.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

Den amerikanska kongressen gick efter påtryckningar från olika håll som en kompromisslösning med på att betala 926 miljoner dollar av den totala skulden under en treårsperiod. Men av dessa var det endast 100 miljoner som man sade sig vara villig att villkorslöst betala. Resterande del avsåg man att betala endast om ett tjugotal villkor som kongressen ställt kunde uppfyllas.

Några av kraven var att USA:s andel av FN-budgeten i fortsättningen skulle sänkas från nuvarande 25 till 22 % och från 31 till 25 % vad avser bidragen till fredsbevarande operationer samt att den kvarvarande skulden på nästan 700 miljoner dollar helt avskrevs. Det är i det här sammanhanget värt att notera att EU som andel av budgeten betalar 37 % och Japan 20 %, trots att Japan inte har säte i säkerhetsrådet.

Uppgårelsen i USA:s kongress nåddes först efter ett antal märkligheter kring främst republikanernas krav på restriktioner för de amerikanska bidragen till internationella organisationer som arbetar med familjeplanering och som förespråkar aborträttigheter i bidragsländerna. Flera av kongressledamöterna förefaller totalt okunniga om de problem som finns i den fattiga delen av världen. Hur ska man kunna bekämpa aids i de afrikanska länderna om man inte tillåter en fungerande preventivmedelsteknik?

USA:s krav är att likna vid utpressning. Tillmötesgår inte övriga medlemsstater USA:s krav får inte FN det ekonomiska tillskott som är nödvändigt för ett fortsatt engagemang i Kosovo, Östtimor, Cypern, Kongo, Angola osv. USA:s agerande kan komma att undergräva förtroendet för FN och förstärka konflikten mellan världens fattiga och rika länder. Den maktförskjutning som skett i världen genom USA:s dominans och självpåtaga rätt att självständigt agera i olika konflikter kan också i sin förlängning äventyra världsfreden.

Sverige måste inta den hållning som vice statsminister Lena Hjelm-Wallén gav uttryck för under en frågestund i riksdagen i december förra året. USA ska fullgöra sina skyldigheter som medlemsland och betala hela sitt skuldpaket till FN inom anvisad tid och utan villkor.

När detta väl skett menar jag emellertid att det kan finnas skäl för att seriöst diskutera om olika länders andelar av FN-budgeten bör ändras. Statsminister Olof Palme framförde vid FN:s 40-årsjubileum 1985 idén om att sänka taket för de största bidragsgivarna i syfte att inte göra FN alltför beroende av något enskilt land. Därigenom skulle en upprepning av en liknande utpressningssituation som nu föreligger kunna undvikas i framtiden. Olof Palme nämnde inte några siffror i New York, men i de diskussioner som senare fördes var ett tak på 15 % det som var mest aktuellt. En sådan diskussion bör dock starta först efter det att USA fullgjort sina skyldigheter och betalat tillbaka de pengar som amerikanerna hållit inne men som rätterligen tillhör FN.

Det kan också vara på sin plats att nämna att USA tjänar miljarder dollar årligen på att FN är lokaliserat till New York och att mycket av FN:s upphandling sker inom USA.

I likhet med Viola Furubjelke menar jag att det också finns starka skäl för att förändra säkerhetsrådets både sammansättning och arbetssätt. Vetoätten måste förändras. Den uppstod som en konsekvens av andra världskriget och hade kanske ett visst berättigande under det kalla krigets dagar. Men i dag ser det säkerhetspolitiska läget helt annorlunda ut, och

vetorätten har nu en förlamande inverkan på FN:s möjligheter att skyndsamt agera vid svåra konflikter. En anpassning till den situation och de problem som råder i världen i dag är nödvändig. Jag är medveten om att det är förenat med svårigheter. När det gäller vetomakten råder Moment 22. Förslag om förändringar av vetomakten kan effektivt stoppas genom att någon av de tidigare s.k. stormakterna använder sig av den.

Trots detta menar jag att den svenska regeringen aktivt och oförtrutet bör arbeta vidare för att få ett slopande av vetorätten till stånd, både inom EU-kretsen och även som en fri och självständigt tänkande nation med ett grundmurat gott rykte i FN-sammanhang, ett rykte som säger att Sverige faktiskt alltid vågat vara både obekvämt och ifrågasättande. Jag kan inte inse att vår profil måste bli alltför utslätad på grund av vårt medlemskap i EU.

Anf. 47 ANA MARIA NARTI (fp):

Fru talman! För inte så länge sedan deltog vi alla här i kammaren i en minnesstund för Förintelsens offer. Tal och musik tvingade mig att tänka på något som jag hade stött på flera gånger i mitt liv: antisemitismen.

När jag var liten brukade jag, precis som barn brukar, gömma mig och lyssna på vad de stora sade. Kanske därför att de inte visste att jag lyssnade fick jag höra fruktansvärda berättelser. De vardagliga samtal som jag lyssnade på kretsade kring hemska ord: pogromer och massmord. Någon talade viskande om judar mördade av järngardets legionärer och om människokroppar som hängdes upp på slakthusets krokarna. Min moster, som var socialarbetare och jobbade nära fronten, berättade för mamma om en liten pojke som hon hade hittat, en pojke på två tre år. Han låg skadad över en hög döda människor någonstans i det område som på den tiden kallades Transnistrien.

På gatorna kunde jag höra ett tyskt uttryck som verkade väldigt konstigt, *echte jüdische Seife*. Vi trodde då att det var ett skämt, men det var faktiskt en produkt: tvål gjord på judiska kroppar.

Detta hände i början av 40-talet under den korta period då Rumänien var dominerat av järngardet och senare under den mycket längre perioden när Rumänien var allierat med Nazityskland.

Tio år senare, på 50-talet, rasade antisemitismen omkring mig på nytt, men då var det inte fascister som ledde klappjakten på judar. Vi levde då i det kommunistiska imperiet. Vi visste, men samtidigt visste vi inte vad som hände runtomkring oss. Ett av kommunismens starkaste vapen mot människorna var förvirringen, dimmorna. Vi fick aldrig klarhet över de händelser som vi själva utsattes för.

Vi visste att folk jagades och fängslades och mördades, men vi visste inte vilka de var och varför man jagade dem. Vi gissade av vissa namn att det var judar som förföljdes, men sanningen om 50-talets grymma och sofistikerade terror mot judarna fick vi veta mycket senare.

Det var inte sista gången som jag stötte på antisemitismen. På våren 1970 när jag var en nyanländ flykting i Sverige med humanitära skäl – man ville inte ge mig politisk asyl, för det var inte säkert att Ceausescu skulle ha tagit livet av mig om jag hade återvänt – skulle jag lära mig svenska. I klassrummet träffade jag människor som hade lämnat det kommunistiska Polen på grund av judeförföljelser.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Och mycket senare under mirakelåren 1989 och 1990 när kommunismen äntligen föll av sin egen svaghet, då kom antisemitismen på nytt i en ännu vidrigare skepnad. Det var f.d. kommunistiska lakejer till Ceausescu, f.d. ledare för hemliga polisen Securitate som över en natt upptäckte att de egentligen var extremnationalister. De började publicera hemska s.k. dokument om den judiska världskonspirationen.

Varför vill jag berätta om detta? Jo, därför att den oro som vi lever med i dag på grund av Haiders inträde i den europeiska politiken kan inte förklaras på annat sätt än genom våra synder när det gäller populismen. Vi har inte varit tillräckligt aktiva i angrepp på populismen, och därför inträffar det i dag mycket allvarliga händelser.

När det gäller populismens och intoleransens politiska läror tycker jag att skillnaderna mot förra seklets våldsideologier är mindre viktiga än de drag som förenar dem. Sökandet efter den våldsamma konflikten är kärnan i dessa politiska s.k. läror. Viljan och lusten att finna lovliga mänskliga byten är deras drivkraft.

Offren är judar, främlingar, människor av annan nationalitet eller s.k. klassfiender. Det finns alltid en grupp som utpekas som den grupp som man får slå på, först med ord och senare kan det gå mycket längre.

De totalitära ideologierna lever i och genom hatet. De kan inte rekrytera anhängare om de inte pekar ut vissa grupper. De kan inte mobilisera ungdomen. De kan inte förföra mycket unga människor om de inte klart nämner sina mobbningsobjekt.

Praktiken visar oss att pendlingen mellan klasshat och rashat inte alls är omöjlig, tvärtom. Titta vad som hände under hela 90-talet i stora delar av f.d. kommunistiska länder!

Så vi tvingas gång på gång att ta upp kampen mot intoleransen och mot våldets propaganda. Men jag tror att vi inte gör det tillräckligt mycket för att stoppa vansinnet.

Vi bör arbeta med mycket tydligare mål och betydligt större envishet. Världssamfundet borde ha reagerat i tid, i mitten av 80-talet, när kommunisten Milošević blev högerextremist.

Anf. 48 PER LAGER (mp):

Fru talman! Brotten mot de mänskliga rättigheterna sker överallt i världen, dag och natt. Etniska rensningar, folkmord, kulturmord på ursprungsbefolkningar är inget som hör till historien, utan det pågår ständigt runtomkring oss. Det handlar faktiskt om våra systrar och bröder. Det handlar om solidaritet och ansvar för överlevandet och om livskvalitet för alla på vårt gemensamma klot. Därför bör just mänskliga rättigheter alltid stå överst på alla politiska dagordningar i världen, menar jag.

Fru talman! På andra sidan Atlanten pågår sedan en lång tid tillbaka ett kulturmord av dinehianerna, som också benämns navajo, ett ursprungsfolk i det väldiga landområdet Dineta, som sträcker sig genom de amerikanska delstaterna Arizona, Utah och New Mexico – USA:s största indianreservat. Där har dineh- och hopifolken funnits i hundratals, kanske tusentals, år i bergsområdet.

Big Mountain, även kallat Black Mesa, är en helig plats för dinehfolket, men det gömmer också på en av de rikaste kolfyndigheterna i Nordamerika. Här finns även naturgas, olja och uran. Rakt över området har

stora ledningar för elektricitet – ”den vite mannens gud” – dragits utan att dinehfolket har haft någon glädje av det.

Folket lever här av fårskötsel. Man odlar och väver, men klarar sig inte på grund av myndigheternas restriktioner. Fattigdomen är svår, och nu återstår endast 200 indianer av de drygt 13 000 för 25 år sedan.

Man vaktar sitt berg, precis så som lokalbefolkningen på Kynnefjäll i Bohuslän har gjort i 20 år, vilket nu glädjande nog upphörde i måndags. Men dinehfolkets kamp och vaktande av sitt berg är betydligt svårare och har kostat betydligt mer.

Dinehindianerna har genom bedrägligt förfarande lurats eller tvingats att flytta från sitt land genom olika lagar, såsom t.ex. Relocation Act och Bennet Freeze för att den federala regeringen vill komma åt de rika fyndigheterna av fossila bränslen, just sådana bränslen som i sin tur är förödande för livsförutsättningarna på jordklotet. Sådana bränslen borde över huvud taget inte längre utvinnas.

Myndigheten, Bureau of Indian Affairs, har tillsammans med regeringen lyckats skapa konstlade konflikter mellan hopistammen, som lever inom samma område, och dinehstammen.

Folket har trakasserats genom årtionden, förbudits tillgång till mark att bygga på samt vatten och att ha så många får, 40–60 stycken, som de måste ha för att kunna försörja sig. I stället får de försöka överleva med 10–20 får, vilket är en omöjlighet.

En gång var också deras språk, som är ett av världens mest komplicerade och därför unikt, förbjudet men har sedan några årtionden tillåtits igen.

Kolet, som Peabody Coal Companys grävskopor nu förtär, är enligt indianerna moder jords lever. Oljan är blodet i ådrorna och uranet själva lungorna. De ser helheten och hur den nu föröds, hur ozonskiktet förtunnas, fåren blir blinda, torkan breder ut sig och hur luften och jorden förgiftas. De tusentals olika heliga gravplatserna i Big Mountain kommer att förstöras.

Fru talman! Det behövs en miljö- och socialkonsekvensanalys vad gäller både exploateringen av kolfyndigheterna och tvångsförflyttningarna. Det handlar om förödande effekter både på miljön och för en unik ursprungsbefolkning.

Huvudparten av dinehfolket finns i dag, efter tvångsförflyttningen, på området New Lands, ca 20 mil bort. Det är ett jordbävningshotat område med bl.a. radioaktivt smittat vatten efter en stor dammolycka 1976 som djuren tvingas dricka av. De får inte ha så många djur de vill ha. Ingen dineh får ha affärsrörelse, samtidigt som de tvingas betala hyra, avgifter och försäkringar. Det råder social misär i det här området. New Lands kommer de att få vara på i högst 65 år. Sedan ska allt jämnas med marken. Det vi ser, fru talman, är etnisk rensning. Indianerna är grundlurade, och de känner sig grundlurade.

Med hjälp av folk runtom i världen har nu dinehfolket i sista stund fått råd att stämma den amerikanska staten för brutna avtal med indianerna om att få bo inom reservatet så länge gräset växer och vattnet flyter. Nu har de 6–24 månader på sig.

Fru talman! Det är hög tid att protestera mot den form av etnisk rensning och kulturmord som skett i Big Mountain. Nya murar har byggts och mänskliga rättigheter förtrampats. Vi har inte lärt av historien och av

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

de internationella överenskommelser som vi har ingått. Vi lever inte upp till dessa. Vår solidaritet med människor i världen måste också omfatta ett sådant folk som dinehindianerna vid Big Mountain i Arizona.

Jag ställde, fru talman, en fråga till utrikesministern vid frågestunden för några veckor sedan om just dinehindianerna. Men ministern kände inte alls till deras situation. I stället ställde jag då en skriftlig fråga och fick ett svar, som inte andades mycket av engagemang för de nordamerikanska indianerna. Jag beklagar detta. Därför har Miljöpartiet i dag skrivit en särskild vädjan till bl.a. den amerikanska regeringen.

För att försöka leva upp till våra åtaganden som försvarare av mänskliga rättigheter och ursprungsbefolkningars rätt måste enligt min mening regeringen inte bara, som i svaret på min fråga, notera att frågan kommit upp i FN:s arbete för mänskliga rättigheter. Det krävs också ett aktivt intresse, en aktiv medverkan för att vi någonsin ska komma åt dessa fruktansvärda problem.

Anf. 49 AGNETA BRENDT (s):

Fru talman! Två s-kvinnor från Stockholm besökte i början av december förra året de västsahariska flyktinglägren i Tindouf. Jag har valt att använda min tid här i dag till att återge en del av det som kvinnorna berättade när jag sammanträffade med dem förra veckan. En av dessa kvinnor arbetade för tio år sedan med ett projekt i Västsahara och kunde därför göra vissa jämförelser mellan då och nu.

Det finns fem flyktingläger. De kallas wilayer. Fyra av dem har namn efter städer i hemlandet Västsahara: Layoun, Smara, Dakhla och Auserd. Det femte lägret kallas 27 februari-lägret, efter den dag då exilregeringen bildades.

Avsikten var att invånarna från samma stad skulle flytta samman i lägren för att organisationen sedan skulle kunna tas med hem igen efter folkomröstningen. I varje wilaya finns sex dairor, en sorts stadsdelsnämnder. Lägren är väl organiserade, och det var kvinnorna som skötte dem när männen var ute i kriget fram till vapenvilan 1991. Kvinnorna i kvinnoorganisationen tar bl.a. ansvar för de äldre och de handikappade.

Under besöket i lägren bodde de svenska kvinnorna i Rabuni, som är ett slags reception och administrativt centrum för lägren. I närheten finns en trädgård som startades då västsaharierna kom till flyktinglägren. Den har länge betraktats som ett mirakel men kan existera på grund av både yttligare och djupare liggande underjordiska sjöar för bevattning.

Fru talman! Syftet med trädgårdsodlingen var att ta till vara det traditionella kulturella jordbruket – alla var inte nomader – att utveckla det och att samla folket kring detta. Folk från wilayorna får komma dit och hjälpa till med att röra om i sanden, och i skolorna får barnen lära sig en del om jordbruk. Några kan studera vidare till agronomer.

För tio år sedan blomstrade den här trädgården, fåglar kvittrade och fjärilar flög omkring bland träd och odlingar. Morötter, sallad, rödbetor, tomater och många fler sorters grönsaker frodades, och man häpnade och såg detta som ett under, berättade min sageskvinna. Det var grönskande träd och odlingar mitt i öknen.

Nu fanns inga grönsaker. Trädgården såg förfallen ut. Orsaken var att någon eller några hjälporganisationer – jag vill betona att det inte var svenska hjälporganisationer – hade sänt utsäde och frön för vilka för-

brukningsdatumet hade gått ut, och därför hade ingen gröda kommit upp. Det här är katastrof för människorna i lägren. Tidigare har framför allt barn och sjuka kunnat få grönsaker. Nu har en viktig näringskälla tagits ifrån dem. Kosten är i allmänhet mycket ensidig, och alla kvinnor i fertil ålder lider av blodbrist. I samband med många förlossningar måste man på grund av detta ge blodtransfusion till kvinnorna.

Fru talman! En tredjedel av Västsahara är befriat område. Dit blev mina sageskvinnor inbjudna, vilket de betraktade som en ynnest. Framkomna dit, till Tifariti, fick de se att landet börjat bebyggas. Med hjälp av sponsring från Navarra i Spanien höll man på att bygga ett sjukhus. Utrustning av sjukhuset pågick för fullt. Långtradare fanns på plats med kuvöser m.m. Två mammor med nyförlösta barn träffade de också. Projektet andades optimism och framtidstro, berättade de.

För dem var det ett stort ögonblick att få uppleva detta samhällsbygge. Då gick västsaharierna och väntade på Kofi Annans rapport. Man hade börjat bygga upp infrastrukturen inför en inflyttning. Man ville att vissa viktiga institutioner skulle finnas för att samhället skulle kunna fungera när människorna från lägren flyttade dit. Mina sageskvinnor kände att västsaharierna genom att visa detta ville förmedla till omvärlden hur läget är i dag, att kraften och viljan till återuppbyggnad finns.

Fru talman! En glädjande nyhet är att exilregeringen har en kvinnlig minister som basar för kultur och idrott. Hon har också besökt Sverige. Hon vill att västsahariernas historia berättas och skrivs ned, att det nationella arvet bevaras och att den västsahariska traditionen presenteras. Kulturen kan fungera som en brygga mellan nationerna.

1999 upptäcktes gamla klippmålningar nära Tifariti. De är målade på klipporna under utskjutande klipputsprång, men väder och vind tär hårt på dem. De är mycket värdefulla och borde skyddas och bevaras. I ett av lägren har man uppfört ett museum där västsahariernas historia finns beskriven på stora skärmar med ett stort bildmaterial.

Fru talman! När min sageskvinna besökte Västsahara och det befriade området för tio år sedan var vapenvilan ännu inte ett faktum, och hon fick då se militärförläggningarna och hur soldaterna övade. Den här gången låg tonvikten på framtiden hos de människor som hon talade med. Men de uttryckte också en stark oro inför framtiden och möjligheten till en folkomröstning.

Det är mycket trafik mellan det befriade området och lägren. Som jag sade har västsaharierna fått hjälp med att bygga institutioner, bl.a. ett sjukhus och en skola. Och man har utvecklat en stor farm med egen vattenförsörjning. I Tifariti vill också de flesta saharierna i lägren rösta i en kommande folkomröstning, och man har en viss planering för detta. En av FN:s övervakningsstationer ligger i närheten, och man har mycket kontakt med dem.

Fru talman! Det är viktigt att vi och den svenska regeringen sätter hård politisk press på Marocko och att regeringen driver frågan inom EU, så att Marocko accepterar en folkomröstning om Västsahara. Arbetet med att identifiera röstberättigade har dragit ut på tiden. Många har överklagat, och resultatet är att nästan allt identifieringsarbete måste göras om. Än en gång har tidpunkten för folkomröstningen skjutits på framtiden. Det finns ett starkt engagemang i Sverige för Västsahara, och det är viktigt att vi även i fortsättningen, på sätt som FN:s generalsekreterare

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

bedömer lämpligt, bidrar till att omröstningen kan ske under demokratiska och öppna former.

Förhoppningarna och förväntningarna på och tilltron till Sverige är stora i Västsahara. Vi får inte svika dessa människor. Tack!

Anf. 50 STEN TOLGFORS (m):

Fru talman! Detta är situationen i Folkrepubliken Kina, jordens största kommunistiska diktatur: massavrättningar, dödsstraff för mer än 60 brott, politiskt styrda skenrättegångar, utbrett bruk bland polisen av tortyr och misshandel, förtryck och fängslanden av oliktankande och religiösa, repressalier mot oppositionella och statlig kontroll av Internet, tidningar och andra medier.

Det beräknas att man 1998 höll 200 000 människor fängslade utan rättegång i arbetsläger där de skulle omskolas genom hårt arbete. Grundarna av det kinesiska demokratiska partiet förföljs och fängslas. Amnesty registrerade över 2 700 dödsdomar i Kina 1998. Förmodligen är siffran en grav underskattning. Mellan 1990 och 1998 registrerade Amnesty 25 400 dödsdomar och mer än 16 500 verkställda avrättningar.

Ostasien har vuxit snabbt i ekonomisk och därmed också politisk betydelse under de senaste decennierna. Den snabba ekonomiska tillväxten i Kina, speciellt i delar av Kina, har särskilt lyfts fram. Kina kombinerar starkt politiskt förtryck med inslag av marknadsekonomi. Även om handeln med Kina redan i dag är betydelsefull är potentialen ännu mycket större. Viljan till handel får dock inte hindra största tydlighet vad gäller situationen för mänskliga rättigheter och avsaknaden av demokrati i Kina.

Men det är inte bara demokratin i enskilda länder, som Kina, som är utsatt. Asiens demokratier är också utsatta. Sydkorea, Japan och Taiwan lever som grannar till kommunistiska diktaturer som inte bara förtrycker den egna befolkningen utan också är mycket utrikespolitiskt aggressiva.

Nyårsbudskapet från Nordkoreas diktator var att landet måste öka satsningarna på militären trots att den egna befolkningen svälter. Landet strävar efter kärnvapenkapacitet. Nordkorea har genomfört missilprov där roboten passerade i riktning över Japan. USA har gjort betydande ansträngningar för att förhindra nya prov.

Kina skickade missiler mot Taiwan 1996, eftersom Taiwan höll fria och demokratiska presidentval. Sammantaget har Kina avfyrat ett hundratal missiler i sundet mellan Folkrepubliken Kina och Taiwan. 1996 slog fyra missiler ned i vattnet i närheten av Taiwan. Kina fruktade sannolikt det goda exemplet. Taiwan visar nämligen att demokrati av västerländsk modell alldeles utmärkt låter sig kombineras med den kinesiska traditionella kulturen. Folkrepubliken Kina har också vid upprepade tillfällen hotat Taiwan med militärt våld och invasion. Taiwan har inga offensiva ambitioner. Dem avskaffade man 1991, men Kina har dem fortfarande kvar.

Den 18 mars i år håller Taiwan på nytt fria presidentval. Den här gången måste världen vara tydlig. Vi måste stå på demokratins sida om den än en gång hotas av kinesiska aggressioner.

Den säkerhetspolitiska utvecklingen i Ostasien måste ges ökad uppmärksamhet. Kinas konventionella och nukleära styrka och rustningar påverkar balansen i hela regionen. I politisk mening påverkar fientlighet-

en mot grannarna oss redan i dag. Kina hindrade fredsbevarande insatser i Makedonien, eftersom Makedonien hade erkänt Taiwan.

Kina har de senaste åren ökat sin kärnvapenkapacitet högst betydligt, vilket knappast ens har noterats i Sverige. Jag frågade riksdagens utredningstjänst om vilka uttalanden utrikesministern hade gjort om Kina under de tre senaste åren. Ingenstans kan jag hitta att utrikesministern ens har nämnt Kinas kärnvapenrustningar. Det är högst anmärkningsvärt.

Folkrepubliken Kina har nu tillsammans med USA och Ryssland full nukleär kapacitet. Man kan avlossa robotar från marken, luften och havet. Man har också såväl kortdistans- som medeldistans- och långdistanskapacitet. Man har enligt egen utsago atombombsteknik, vätebombsteknik och neutronbombsteknik. Enligt vissa uppgifter har man också redan testat en neutronbomb. Man har testat den nya generationens militäriserade stridspetsar som är små, lätta och som gör det möjligt att utrusta en långdistansrobot med ett antal styrbara stridspetsar. På så vis kan man nå flera mål på längre avstånd. Senast har man testat Dongfeng 41 som är en långdistansmissil som kan nå ungefär 12 000 kilometer.

TV i Folkrepubliken Kina har lyft fram att man klarar av att slå ut Seattle på den amerikanska västkusten. Också mål i Europa ligger numera inom räckhåll.

Jag avstår från fler tekniska detaljer. De finns återgivna i motion 1999/2000:U405. Men det står alldeles klart att Sverige inte har varit tillräckligt observant på Folkrepubliken Kinas kärnvapenkapacitet.

Jag frågade i våras Anna Lindh, som tyvärr har lämnat salen, om hon hade tagit upp Kinas kärnvapenprogram och hoten mot grannen Taiwan med Kinas utrikesminister när han besökte Sverige. Uppseendeväckande nog hade hon inte det. Svaret blev: "Kinas kärnvapenprogram berördes inte, och inte heller Taiwan, mer än indirekt."

Lindh sade också: "Många frågor återstår att diskutera, och det kommer att ges tillfälle vid våra fortsatta kontakter med Folkrepubliken Kina." Då inställer sig frågan om så har skett. Jag har inte kunnat hitta att så har varit fallet, trots oppositionens påstötningar, senast på Nordiska rådets utrikesdebatt här i Stockholm.

Den svenska regeringen har varit alltför eftergiven mot Folkrepubliken Kina. Man har tagit upp bristerna när det gäller de mänskliga rättigheterna med kinesiska företrädare. Det är bra – det fanns också med i utrikesdeklarationen – även om jag skulle önska en än större tydlighet. Det är likaså bra att man beklagade att Kina hindrade fredsbevarande insatser i Makedonien. Men likväl finns det ett mönster där de riktigt stora frågorna, som kärnvapenupprustning, aggression mot grannar och Kinas vilja och försök att styra en svensk linje, inte kritiserats nog tydligt.

Den taiwanesiske vicepresidenten fick inte komma in i Sverige trots att han kom som vetenskapsman och inte som politiker. Man anticiperade Kinas reaktioner. Kina vägrade att acceptera en viss kandidat som kulturattaché i Peking. Dessvärre är det också svårt att glömma statsministerns famösa stabilitetsuttalanden om politiken i Kina.

Nyligen angrep Pierre Schori USA för att landet skulle söka skapa ett skyddssystem mot angripande missiler, som bl.a. skulle kunna skydda de asiatiska demokratierna mot angrepp. Demokratierna har ett legitimt behov av att söka skydd mot angripande missiler. Det som primärt ska kritiseras är diktaturens hot mot demokratin.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Sverige och EU måste markera att det inte är acceptabelt med hot mot grannar. Detta måste också drivas av Sverige inom ramen för den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken. Sverige måste alltid stå på demokratins sida. Lika lite som det var moraliskt försvarbart att Sverige stod neutralt mellan demokrati och diktatur under det kalla kriget i Europa är det i dag försvarbart att stå neutral mellan demokrati och diktatur i Asien.

Vi måste stödja de demokratiska krafterna i Kina. Vi måste uppmärksamma de oppositionella som löpande förtrycks. Vi måste kritisera Kinas konventionella och nukleära upprustningar, som hotar stabiliteten i regionen. Vi måste avvisa Kinas aggression mot grannar. Vi måste kräva respekt för mänskliga fri- och rättigheter för alla i Folkrepubliken Kina. Vi måste använda den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken för ett gemensamt agerande och förhållningssätt. Vi måste uppmuntra ökad handel, som skapar välbefinnande, underblåser uppbyggnaden av marknadsekonomi och öppnar Kina för kontakter som driver fram krav på demokrati. Vi måste också kräva att Folkrepubliken Kina börjar ta ansvar i FN:s säkerhetsråd.

Det behövs en ny svensk linje gentemot Folkrepubliken Kina.

Anf. 51 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! I slutet av sitt anförande kom Sten Tolgfors in på den upprustning som pågår och den debatt om upprustning som pågår i USA. Anledningen till att utrikesministern protesterade mot nya antimissilsystem är framför allt att de bryter mot de nedrustningsavtal som har ingåtts.

Jag vill därför fråga Sten Tolgfors: Hur ska vi kunna kritisera kärnvapenupprustning i andra delar av världen, om Sten Tolgfors menar att vi ska vara tysta när supermakten USA bryter mot ingångna avtal?

Anf. 52 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! Poängen i min kritik mot regeringens och Pierre Schoris agerande är att de placerar skulden för upprustningen på fel plats. Man börjar med att kritisera – det gjorde Schori i Aftonbladet – att USA tillsammans med demokratierna i Asien vill bygga upp ett skyddssystem. Man säger att Folkrepubliken Kina på grund av detta tvingas att upprusta, men förhållandet är precis det omvända: att Folkrepubliken Kinas konventionella och nukleära rustningar skrämmer de människor som bor i Asiens demokratier och gör att det där finns en efterfrågan på ett skyddssystem mot en aggressiv diktatur.

Jag delar vidare helt uppfattningen att det är mycket beklagligt att uppbyggnaden av ett skyddssystem skulle orsaka att avtal med eller relationer till Ryssland skulle äventyras, men min poäng här i dag var att betona att det finns ett hot i Asien och att det är det som i första hand ska kritiseras.

Man ska inte göra som man i Sverige av tradition har gjort i decennier, kritisera den som man vågar kritisera, dvs. den stora demokratin, men inte den största diktaturen, som har aggressiva ambitioner.

Anf. 53 LARS OHLY (v) replik:

Fru talman! Om jag tolkar Sten Tolgfors välvilligt instämmer Sten Tolgfors i min kritik av den amerikanska upprustning som ett antimissil-system skulle leda till, eftersom det bryter mot ingångna avtal om kärnvapenedrustning.

Om jag tolkar Sten Tolgfors lite mer fientligt ska vi enligt honom när USA, som Sten Tolgfors kallar den största demokratin i världen, upprustar tala om andras upprustning i stället för om USA:s. Jag menar att en konsekvent svensk hållning måste innebära att vi protesterar mot alla som saboterar nedrustningsarbetet och bryter mot ingångna avtal.

Anf. 54 STEN TOLGFORS (m) replik:

Fru talman! För att ta fasta på det sista som Lars Ohly sade skulle det vara intressant att få höra honom kritisera Folkrepubliken Kina, som är den stormakt som i dag utövar aggression mot sina grannar, som hotar demokratin med invasion, som avfyrar robotar mot demokratier och som fruktar demokratis och marknadsekonomis exempel, därför att det hotar den härskande klassen i det egna landet.

Detta har jag aldrig hört Lars Ohly uttala någon kritik mot, men jag uppmanar honom att efteranmäla sig i den här debatten och göra just detta: kritisera vad Folkrepubliken Kina sysslar med i detta sammanhang.

National Missile Defense är ett defensivt system. När man ser på vad demokratierna i Asien tycker om det är det tydligt att det just handlar om att skydda mot de missilupprustningar som Kina och Nordkorea står för. Men frågan gäller, Lars Ohly, att kunna se vad som är orsak och verkan. Det är inte så att demokratiernas efterfrågan på ett skyddssystem driver på Folkrepubliken Kinas rustningar. Det är tvärtom så att Folkrepubliken Kinas rustningar framtvingar att demokratierna söker skydd. Det handlar om att placera skulden på rätt ställe. Detta har Sverige haft svårt att göra i många år, och man har svårt med det också här. Detta har i dagens debatt och vid andra tillfällen visats av Lars Ohly, Anna Lindh och även Pierre Schori.

Anf. 55 ULLA HOFFMANN (v):

Fru talman! Det råder i dag ingen tvekan om att kvinnors rättigheter ingår i begreppet mänskliga rättigheter. Kvinnor är jämbördiga med män och har okränkbara rättigheter. Trots detta pågår det ett krig mot kvinnor, så vardagligt att det röner bara liten uppmärksamhet. Det är antingen som i Pakistan ett öppet krig eller som i Sverige ett tyst medgivande.

Pakistan ratificerade 1996 FN:s konvention om avskaffande av allt slags diskriminering av kvinnor. Amnesty International konstaterar att landets regering varken har lämnat någon rapport eller vidtagit några åtgärder för att skydda kvinnors mänskliga rättigheter.

En viktig del i denna konvention är kvinnors rätt att fritt välja make. I Pakistan är alla äktenskap arrangerade. En man som precis dödat sin dotter för att hon gift sig med den hon älskar säger: "Vem kan låta sin dotter ägna sig åt otillåten kärlek?"

Straffet för en kvinna som begår äktenskapsbrott är tio års fängelse. Hennes brott behöver inte bevisas. Det räcker med att hon tittat på sin manlige kusin för att hon ska dömas. Innan det pakistanska samhället tar ut sin hämnd har maken ofta själv tagit ut hämnd genom att hålla syra

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

över kvinnans ansikte och kropp, s.k. syrabränning. En av tio kvinnor överlever detta.

Situationen för kvinnorna i Pakistan har förvärrats de senaste åren. ”Kvinnorna i Pakistan är defekta”, säger en pakistansk man. Och världssamfundet håller med. Ingen reagerar, inga sanktioner riktas mot Pakistan för att minst 10 000 kvinnor årligen stenas, syrabrännas, misshandlas, torteras eller mördas i landet.

Hedersmord anses inte som ett brott mot mänskliga rättigheter i de flesta västdemokratier, inklusive Sverige. Visst hävdar vi att mord är brott mot mänskliga rättigheter, men borde då inte den kvinna som hyser välgrundad fruktan för hedersmord få uppehållstillstånd i Sverige? Flera hundra iranska kvinnor lever gömda här därför att de hyser välgrundad fruktan att stenas till döds om de avvisas. En 19-årig kurdisk kvinna mördas därför att hon ville välja sin make. Genom att Sverige accepterar arrangerade äktenskap med hänvisning till att det är ett traditionellt kulturmönster accepterar Sverige också manssamhällets rätt att mörda de kvinnor som vägrar att gifta sig av något annat än kärlek.

Menar vi allvar med alla deklarationer om internationell solidaritet måste Sverige med kraft i alla internationella sammanhang driva pakistanska, iranska, kurdiska och alla andra kvinnors mänskliga rättighet att fritt få välja make. Vi borde också med kraft hävda att arrangerade äktenskap är ett traditionellt kulturmönster som inte accepteras i Sverige. Vi borde anse att hedersmord är ett brott mot mänskliga rättigheter.

Så, fru talman, till en helt annan del av världen.

För någon tid sedan diskuterade säkerhetsrådet hiv/aids. Det var en för säkerhetsrådet ny fråga. Hittills har man ägnat sig åt att försöka lösa väpnade konflikter, som är den enklaste delen av säkerheten i världen. Orsaken till väpnad konflikt är ofta fattigdom, förtryck av minoriteter och samhällen där rika bygger murar med glassplitter för att stänga ute de fattiga. Ytterst handlar det om att ett land inte lyckats leva upp till vad som är mänskliga rättigheter.

Jag välkomnar säkerhetsrådets beslut och diskussion. Men det går inte att undvika frågan: Är det den rika västvärldens skräck för hiv/aids som gör att säkerhetsrådet diskuterar just detta? Är det för att vi i västvärlden har bot mot malaria, tuberkulos och kolera och har en utbyggd sjukvård – men inte har bot mot hiv/aids – som gör att vi glömmer de största dödsorsakerna i utvecklingsländerna?

Under två veckor har jag, tillsammans med Carina Hägg och Ewa Larsson, studerat sexuell och reproduktiv hälsa och hiv/aids i Uganda och Zambia. Sverige har under flera år varit en aktiv biståndsgivare. Det samlade intrycket är att Sverige, under partnerskapets ledstjärna, måste fortsätta med sitt bistånd till de båda länderna. Det är, som en läkare i Uganda uttryckte det, ”omöjligt att ta en halv magnecyl eller ge en halv dos med antibiotika”. Vi måste också ha tidsperspektivet klart för oss och vara beredda att stanna kvar i dessa båda länder under en lång tidsperiod.

Man har kommit olika långt i sina strävanden. I Uganda finns en nationell samling kring den sexuella och reproduktiva hälsan i syfte att minska mödra- och spädbarnsdödligheten och för att förhindra spridningen av hiv/aids. Anledningen till att man pratar om sexuell och reproduktiv hälsa är att president Museveni börjat tala om hiv/aids som en nationell angelägenhet. Man har också lyckats i sitt arbete. Frekvensen

smittade har planat ut och ligger nu på 10 %, och den sjunker bland 15–19-åringar. Hiv/aids är nu den sjätte största dödsorsaken. Större dödsorsaker är t.ex. kolera, tuberkulos, malaria och mödra- och barnadödlighet.

Mödradödligheten är ett stort problem. Huvudorsakerna till att kvinnorna dör i barnsäng är blödning, illegala aborter och sepsis, dvs. blodförgiftning. I Uganda är abort illegal, vilket leder till att många unga flickor använder sig av precis samma metoder som vi gjorde när vi var unga: kör upp stickor i livmodern, dricker svagt gift, stoppar upp örter i slidan. 43 % av alla graviditeter är tonårsgraviditeter, många av dem oönskade, beroende på den bristande tillgången på p-piller och kondomer.

Zambia kom i gång med sitt arbete senare än Uganda, vilket har gjort att det varit svårare att diskutera sexuell och reproduktiv hälsa och hiv/aids. Under vår vistelse lyfte president Chiluba upp hiv/aids som en nationell angelägenhet när han öppnade parlamentet. Detta kommer med all säkerhet att leda till att Zambia blir ett öppnare samhälle vad gäller dessa frågor.

I Zambia är 20 % av befolkningen smittad. De flesta är i åldern 20–40 år. En hel produktiv generation slås ut. Man anställer två personer därför att man vet att en kommer att dö. Kistorna ställs på rad i en kollektiv begravning. Efter fem år grävs kropparna upp för att ge plats till nya döda. I båda länderna saknas välfärdssystem; i stället blir det den utvidgade familjen som får ta ansvaret för barnen. Zambia räknar med en miljon föräldralösa barn i år.

Alla åtgärder sätts därför in i de båda länderna för att få stopp på spridningen av bl.a. hiv/aids. Männen uppmanas att vara trogna sina fruar i stället för att ha älskarinnor eller köpa sex. Våldtäkter är vanligt förekommande, och männen förmanas att inte våldta kvinnor. Det är tradition att en man ska ha samlag med sin avlidne brors hustru för att rena henne. Männen uppmanas att sluta med denna tradition. *Sugardaddies* och *sugarmummies* tar sig an en ung flicka eller pojke för sexuella tjänster, samtidigt som han eller hon försörjer barnens familjer, eftersom ju yngre barnen är, desto mindre är risken att de har hiv/aids. Allt detta görs för att minska spridningen av hiv/aids.

Samtidigt med kampen mot hiv/aids måste också budskapet om kvinnors rättigheter gå fram. Män ska inte våldta kvinnor, därför att kvinnor har rätt till sin egen kropp, inte enbart beroende på smittorisken. En man ska inte ha samlag med sin svägerska, inte därför att han kan överföra hiv/aids utan därför att svägerskan inte är ett arvegods. Små barn ska inte användas för sexuella tjänster därför att de har rätt till sin egen kropp och ett liv utan förtryck och utan sexuellt utnyttjande. Det är viktigt att Sverige i det fortsatta biståndet till Uganda och Zambia – och till andra länder för den delen – kräver denna *gender*-analys. De kvinnor som arbetar med *gender*-analys och kvinnors rättigheter måste få stöd i sin kamp för kvinnors rättigheter. RFSU driver sedan några år ett projekt i Kafue i Zambia som vilar på just dessa värderingar. Det projektet är värt efterföljare!

Fru talman! För att kvinnors rättigheter ska bli mänskliga rättigheter, inte bara teoretiskt och på papperet, krävs att länder som Sverige i alla internationella sammanhang lyfter fram dessa frågor. När nu frågan om hiv/aids kommit upp i säkerhetsrådet är det därför viktigt att Sverige för

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

fram *gender*-perspektivet och kvinnors rättigheter. Kvinnors situation kan inte enbart komma i fokus när det handlar om att minska spridningen av hiv/aids. Kvinnors rättigheter är mänskliga rättigheter!

Anf. 56 MARIANNE JÖNSSON (s):

Fru talman! Demokrati, solidaritet och människovärde är inte bara tomma ord. De genomsyrar det svenska samhället och den svenska barnomsorgen. Det som är en självklarhet för oss har vi nu OECD:s ord på. I den rapport där man jämför förskoleverksamheten i olika länder imponerar Sverige. Valfärdssamhällets stöd till barn och barnfamiljer ges högt betyg.

Men det är inte bara i vårt eget land som vi ska värna barnen. Vår solidaritet ska sträcka sig längre än så. Den ska omfatta alla barn.

Trots att det är tio år sedan världens länder skrev på Förenta nationernas konvention om barnens rättigheter kränks tusentals barn varje dag. Det är barn som arbetar när de borde få utbildning, barn som skickas ut i krig när de borde få leka och kramas och barn som berövas sin barndom och bär med sig trauman för resten av livet.

Vi måste visa att vi bryr oss lika mycket om vad som händer med den uppväxande generationen i Uganda, Sudan och Afghanistan som här hemma. Vi måste sätta politisk press på företag som utnyttjar barn i skadligt barnarbete för sin egen vinnings skull. Vi måste kräva att regeringarna uppfyller alla delar av barnkonventionen, inte minst artikel 32, som innebär en absolut skyldighet att göra allt för att stoppa ekonomiskt utnyttjande av barn.

I krig är det alltid barnen som är de stora förlorarna. Mer än två miljoner barn har dött i krig de senaste decennierna. Ett sätt att arbeta mot detta är att försöka höja åldersgränsen för rekrytering till väpnade styrkor. Tyvärr går detta arbete trögt. Särskilt beklagansvärt är att USA, som för övrigt inte ens har anslutit sig till barnkonventionen, är en av motståndarna och hävdar att en åldersgräns på 18 år skulle försvåra möjligheterna att rekrytera pojkar och flickor till det amerikanska försvaret. Priset för den sortens politik får betalas av barn någon helt annanstans.

Fru talman! När vi nästa gång kommer att ha den utrikespolitiska debatten är Sverige ordförandeland i EU. Vår kanske främsta prioritet blir utvidgningen av EU. Men har vi egentligen ägnat några tankar åt hur barnen har det där? Har vi insett att många barn och ungdomar i flera av ansökarländerna lever under svåra umbäranden?

Förra året gav Unicef ut en rapport om barnen i Central- och Östeuropa och i det forna Sovjetunionen. Rapporten har det omskakande namnet *Generation in Jeopardy, En generation i fara*. Vad är det då man berättar om? Jag ska inte redogöra för hela rapporten, men låt mig ta några exempel som vi kan reflektera över.

Vi ser våra baltiska länder som nästan klara med sin omställning till EU-länder. Bilden är att de är ekonomiskt relativt framgångsrika. Men sanningen är att när Sovjetunionen kollapsade, då kollapsade också de baltiska staternas ekonomier. De har mödosamt byggts upp, men till priset av en enorm social kostnad, inte minst för barnen. Den nödvändiga omställningen gjorde att arbetslösheten blev skyhögt och inkomsterna i många familjer sjönk. Sociala problem som alkoholism och familjeproblem ökade. 1994 levde över 50 % av barnen i Lettland under fattig-

domsgränsen, nästan hälften av barnen i Litauen och 34 % av barnen i Estland.

Barnomsorg och förskoleverksamhet har minskat dramatiskt. I Lettland och Litauen är det mindre än hälften av barnen som nu har tillgång till detta, om man jämför med situationen före omvälvningarna. Barnens och ungdomarnas frustration uttrycks i våld och t.o.m. mord. Ungdomsmorden i de baltiska länderna är åtta gånger fler än i Centraleuropa.

Jag tycker att det är viktigt att vi inte bara kräver ekonomiska och lagliga förbättringar utan också inser att barnen får betala ett pris som kräver omvärldens engagemang.

De senaste åren har vi talat mycket om hemlöshet. Men blickarna har stannat i den egna staden och det egna landet. Problemen med hemlösa barn i Öst- och Centraleuropa är mycket stora. Fattigdom, krig, konflikter och försummelser av barnen har lett till att många barn tvingats ut på gatorna. I Moskva räknar man med 60 000 stycken, i Budapest mellan 10 000 och 12 500. Även i Bukarest finns stora skaror hemlösa barn och ungdomar.

Eftersom vi alla är så glada att muren föll och att länder som förut varit utsatta för kommunistiskt förtryck nu är demokratiska verkar det som om vi vill undvika att tala om de problem som förändringen från diktatur till demokrati faktiskt för med sig också på det sociala planet. Men det gynnar ingen, allra minst barnen.

Jag hoppas att Sverige under sitt ordförandeskap kan se till att skynda på kandidatländernas fulla inlemmande i EU och att de då får del av vårt välstånd. Det skulle väl vara befriande om en del av de stora bidragen till jordbruket i EU i stället kunde gå till att bygga upp en bättre infrastruktur för barnen i Öst- och Centraleuropa.

Nästa år ska Utrikesdepartementet presentera en skrivelse för riksdagen där den nu pågående översynen av internationella barnfrågor ska presenteras. Jag förutsätter att de frågor som jag nu har tagit upp kommer att ges stort utrymme och att regeringen har lyckats hitta nya vägar att hjälpa och stödja världens utsatta barn.

Det är vår skyldighet som politiker att ständigt påminna om hur barn exploateras och att arbeta för förbättringar. Annars är vi också medskyldiga.

Anf. 57 KARIN ENSTRÖM (m):

Fru talman! Jag kommer att tala om en del av utrikespolitiken, nämligen säkerhetspolitiken. Jag tog till ett anförandetrick, nämligen att slå upp ordet säkerhetspolitik i Norstedts stora svenska ordbok via min dator här på riksdagen. Norstedts förklarar det så här: "säkerhetspolitik, sammanfattningen av de åtgärder en stat vidtar för att bevara sin nationella säkerhet". Det tycker jag förpliktigar.

Vi moderater vill att Sverige ska driva en aktiv säkerhetspolitik. En sådan politik kräver stöd av ett militärt försvar som är aktivt och insatsberett samtidigt som förutsättningar för en framtida upprustning bibehålls och utvecklas. Det ställer krav på en verklighetsförankrad politik som tar vara på möjligheterna till samarbete över gamla nationsgränser och mellan folken som motverkar de hot och de osäkerheter som i dag finns. Läget i Europa i dag ställer betydligt större krav på svensk försvars- och

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

säkerhetspolitik än vad det gjorde under det kalla kriget då spänningen mellan öst och väst var det säkerhetspolitiskt dominerande faktumet.

Internationella insatser är modeordet för dagen i debatten om försvars- och säkerhetspolitiken. I den debatten har det från regeringens sagts väldigt många fina ord om Sveriges deltagande i militär krishantering. Men när det verkligen gäller har både viljan och förmågan saknats. Ett av de tydligaste bevisen är hemtagandet av den svenska bataljonen i Bosnien för att kunna finansiera en insats i Kosovo. Kosovoinsatsen, som är mycket lovvärd, skedde tyvärr på bekostnad av det mycket framgångsrika svenska engagemanget i Bosnien. Som sagts flera gånger tidigare i debatten i dag kom Sverige sist i Kosovo. Det är ett misslyckande för Sveriges ambitioner att bidra till freden i Europa.

Regeringen och försvarsministern har också talat sig varma för vilka konster det svenska försvaret ska kunna utföra i framtiden. Inte heller här har det saknats ord. Men när jag läser propositionen om det nya försvaret tycker jag att det saknas både resurser och förutsättningar för att detta ska bli verklighet. Sverige ska ha möjlighet att påverka skeendet i vår närmaste omvärld. I dagens läge fordrar detta att vi har både vilja och förmåga att utnyttja våra militära resurser för krishantering och för att delta i internationella insatser på olika sätt.

I förlängningen ligger naturligtvis förhoppningar om möjligheter att minska risken för att vi i Sverige ska behöva hamna i situationer som innebär hot mot vår handlingsfrihet, våra vitala intressen och vår självständighet. Här vill jag framhålla att försvarets utformning och inriktning inte bara är en intern fråga för försvarspolitik, överbefälhavaren och officerare. Försvarets inriktning måste vara en direkt följd av de krav som vår säkerhetspolitik ställer. Vi får inte avhända oss möjligheten att skapa förutsättningar för att aktivt kunna använda försvaret som en del i den dagliga säkerhetspolitiken.

Grunden för försvaret måste alltid vara att vi kan försvara landet mot invasion och ockupation. Till detta kommer att alla insatsförband ska kunna delta i fredsframtvängande eller fredsfrämjande operationer. Det finns en minsta kritisk massa för att vi i det svenska försvaret ska kunna personal- och materielförsörja förband för internationella insatser. Jag påstår att om regeringens politik genomförs innebär det att försvarets kritiska massa helt enkelt blir för liten. Vi kommer varken att klara av att försvara vårt eget territorium eller att ta vår del av ansvaret för militär krishantering.

Fru talman! Vi i Sverige måste aktivt kunna ta vår del av ansvaret för fred och säkerhet i Europa och i övriga världen. Ett avgörande instrument för att göra detta är ett väl fungerande svenskt försvar av tillräcklig storlek.

Anf. 58 WILLY SÖDERDAHL (v):

Fru talman! Murad Artin talade tidigare om det svårhanterliga förhållandet mellan folkrätten och mänskliga rättigheterna och problemen att kunna hantera detta dilemma i den stormaktspolitiska situation vi lever i.

Det är enligt folkrätten förbjudet att föra krig. Saddam Hussein begick ett sådant brott när han angrep Kuwait. Svaret blev Operation ökenstorm, där sannolikt över 100 000 människoliv gick till spillo. Operationen hade FN:s stöd. FN har sedan följt upp kriget med sanktioner mot

Irak. I nio år har Irak utsatts för ekonomisk blockad. Syftet har varit att framtvinga eftergifter från den irakiska ledningen avseende vapeninspektionen och avveckling av massförstörelsevapen. Sanktionerna var då i grunden viktiga och riktiga åtgärder.

Men vem lider av detta nu? Inte Saddam Hussein, men väl det irakiska folket. Enligt norska Rädda Barnen har över 1,5 miljoner människor dött som en följd av sanktionerna. Vad gör man när sanktionerna drabbar lika många som folkmordet på armenierna? Vidare har USA och Storbritannien på egen hand och utan sanktion från FN bombat Irak. Fortfarande lider Iraks befolkning. Fortfarande svälter tusentals barn ihjäl eller dör av annars lätt botade sjukdomar.

Saddam Hussein sitter kvar – i orubbat bo. Det är en smula egendomligt att detta i så ringa grad bekymrar de bombande stormakterna och att bombningarna tycks ha motsatt effekt. Även om tillgängligheten på livsmedel har ökat efter den s.k. olja-för-mat-överenskommelsen med FN har den långvariga bristen på näringsriktig mat och det dåliga allmänna hälsoläget fått förödande konsekvenser för en hel generation. Sverige bör i FN verka för att livsmedels- och medicinsanktionerna mot Irak helt upphävs.

Fru talman! När det gäller kampen för mänskliga rättigheter riktas våra blickar ofta mot Mellanöstern och de länder där islam är dominerande religion – främst mot Iran. Den 18 februari är det parlamentsval i landet. Det ser ut att bli en kraftmätning mellan dem som stöder Khatemi, som anses vara mer framstegsvänlig, och de konservativa grupperna inom regimen. I svenska medier har Khatemi framställts som en möjlighet till en mer demokratisk och mänsklig regim i landet.

Förändringarna sker mycket snabbt. Pressen har slagit sig till en yttrandefrihet som tidigare inte ens var tänkbar. Det politiska klimatet förändras snabbt. Likafullt utövar de konservativa krafterna stor makt och innehar viktiga positioner i samhället – inte minst bland krigsmakten, domstolarna och polisväsendet. Samtidigt som allt större rikedomar samlas i de korrumperade mullornas händer strejkar arbetarna – främst oljearbetarna – för att de inte fått sina löner på flera månader. Detta betyder att spänningarna i samhället ökar. Man närmar sig en situation där vad som helst kan hända.

Brotten mot de mänskliga rättigheterna fortsätter. Fortfarande hänger de ännu ej verkställda dödsdomarna över studentledare som Akbar Muhammad och Mariam Shansi. Samtidigt går underrättelsetjänstens professionella mördare fria – dvs. de som mördat studenter, intellektuella, författare, konstnärer, religiöst och politiskt oliktankande.

Vi står inför en utveckling som plötsligt kan få mycket hög fart, eftersom de maktägande mullorna i dag i folkets ögon för många inte ens framstår som goda muslimer utan endast som makthungriga, giriga och korrupta. När det gäller den kritiska dialogen som Europas politiska ledare försökt att upprätthålla torde det i dag vara svårt att fastställa vem man egentligen talar med i denna dialog. Förr eller senare kommer den process som pågår i Iran att nå sin kulmen. Vad som kommer att ske är svårt att förutsäga. Men det måste vara vår förhoppning och strävan att den inte leder fram till nya våldsamma utbrott som skedde när shahen störtades.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

Det hoppingivande är att det iranska folket kräver sina mänskliga och politiska rättigheter. Det val som kommer att äga rum är inte demokratiskt. Det kan ändå bli ett steg i en reformprocess. Men eftersom det s.k. väktarrådet förbjudit vissa kandidater att ställa upp, och vi vet att regimens olika fraktioner har en benägenhet att i krissituationer sluta sig samman, kan valutgången också bli ett tillfälligt bakslag.

Situationen i Iran är sådan att utvisningar dit måste ske med yttersta restriktivitet. Sverige måste på olika sätt stödja de demokratiska krafter som finns i Iran och i internationella forum ta initiativ som påskyndar en demokratisk utveckling och respekt för de mänskliga rättigheterna.

Anf. 59 EWA LARSSON (mp):

Fru talman! Kriser och krig ska undvikas, anför utrikesminister Anna Lindh och talar om EU-samarbete. Och det är väl knappast någon här som bestrider ministrerns *statement*. Sätten kan dock vara många, och definitionen på vad som är kris och krig varierar. Jag tänker här ta upp några erfarenheter från resor i Uganda och Zambia och ge min definition. Jag tänker ta upp dem ur ett kulturellt perspektiv. Kulturmönstren avgör ofta hur ett land ser på krig och kriser och hur man väljer att hantera situationen.

I Uganda, som har en ny konstitution sedan 1996, hotas homosexuella av dödsstraff, detta trots att landet har kommit längst i Afrika och avser att stoppa aidsepidemin och trots att man på ett i övrigt mycket förtjänstfullt sätt arbetar med sexualupplysning. Man säger att ca 10 % av befolkningen är hiv/aidssmittad. Hur man kan nämna en sådan bestämd siffra är svårt att förstå eftersom man saknar resurser för att göra test. Är det här en krissituation? Självklart anser de flesta i Uganda det, och det borde vi också göra.

Hur stöder då världen Ugandas arbete? Jag menar att mer ekonomiskt stöd borde gå till just kultursatsningar. Via sång, musik och teater nås alla människor, dvs. även männen nås. I Taso utanför Kampala – det var där som aids först uppmärksammades internationellt – stöder vi i Sverige via biståndsorganisationer en klinik som arbetar med kultur för att sprida budskapet att det går att leva med hiv/aids. En fantastisk kör, där de flesta är smittade, är ute i byarna och på gatorna och sjunger om sitt liv med smitta, om sitt ansvar att inte smitta andra och om sina möjligheter att leva med sin smitta. De inger hopp mitt i all förtvivlan.

I många delar av världen, fru talman, är det fortfarande svårt att tala om sex och samlevnad. Dock ej i Uganda. Tidningen New Vision, ett regeringsorgan, är ett föredöme av frispråkighet. Där har vi en del att lära. Det är nog inte många parlamentariker som har diskuterat könsstympling med en vice president. Men det har Ulla Hoffmann, Carina Hägg och undertecknad gjort. Han påstod att könsstymplingen i Uganda är symbolisk, men han kunde inte riktigt redogöra för vad den symboliserar. Här kan teater fungera som en befriare från ett kulturellt beteende som ingen i dag riktigt kan förklara, men som resulterar i en mödradödlighet över allt förnuft. 50 % av besökarna på en klinik i bergen Egon var kvinnor med komplikationer i samband med barnafödande och abort som är förbjudet men som tillämpas flitigt.

Regeringen arbetar aktivt med att försöka få kvinnorna att inte gifta sig när de är 12 år utan vänta tills de är 18. Man vill också att kvinnorna

ska vägra sex utan kondom. Hälsoministern sade att till slut är mannen så kåt att han går med på att använda kondom. Men mannens ansvar glömde han bort. Han sade heller ingenting om att mannen kanske spöade upp kvinnan i stället och sedan våldtog henne. Och till sist: Borde inte vi i Sverige och andra länder officiellt fördöma Ugandas hot om dödsstraff mot homosexuella?

Kulturella beteenden kan ta sig många uttryck. I norra Uganda vid gränsen till Sudan rövas ugandiska barn bort av en krigisk, fanatisk, religiös sekt. De hjärntvättas att förakta sitt tidigare kulturella liv och endast hedra den kristna guden. När hjärntvätten är klar uppmanas barnen att gå tillbaka till sina byar för att mörda föräldrarna och bränna byn, allt i den kristna gudens namn. I deras egen mer naturbetonade religion hedras den bördiga röda jorden i detta Uganda som kunde vara jordens paradys. Den tron ska förintas från jorden enligt sektens sätt att sprida sin syn på kristendomen som den enda rätta religionen i världen.

Vi ska självklart via bistånd stödja kvinnor. Det är de som bär upp familjen och står för en stor del av matförsörjningen. De afrikanska kvinnorna behöver stöd för att bli självförsörjande och ekonomiskt självständiga i stället för att bli övergivna när mannen förstår att kvinnan är hivsmittad och går till en ny kvinna. Men vi bör också utkräva ansvar av männen. I Zambia stöder svenska Sida tillsammans med hälsodepartementet i Zambia teaterklubben Profound. Och de gör verkligen skäl för namnet. Den kväll som Carina Hägg och jag besökte teatern spelades en föreställning skriven och producerad av Kabwe Kasoma. Den handlade om kvinnan som offer, men det var mannens roll som lyftes fram. Det var han som gjorde henne till offer. Under två och en halv timme problematiserades våldtäkt, misshandel i hemmet, nödvändigheten av att amma sitt barn, spridande av aids, kvinnans utsatthet och ekonomiska beroende men framför allt mannens rätt till tolkningsföreträde i alla situationer. Detta gjordes i rappt tempo och på ett mycket självvironiskt sätt. I publiken satt 75 % män. De levde sig in i föreställningen på ett sätt som sällan skådas i väst. De skrattade, ojade sig, kom med egna repliker och skruvade generat på hela kroppen med skammens rodnad på kinderna, allt i en salig blandning. Jag lovar att de hade en hel del med sig hem att sova på. Men biljetten kostar pengar, vilket direkt utesluter de 72 % av befolkningen som lever på mindre än 8 kr om dagen. Här borde Sverige satsa mer. Kontaktnätet är redan uppbyggt.

Att män är viktiga att nå när det gäller jämställdhetsarbete är i dag en självklarhet i Sverige. Att män har ett ansvar för sin säd är i dag något som det sällan talas om i Afrika. Och så fortsätter aids att spridas. Att kulturella beteenden ibland är oförklarliga börjar vi alltmer förstå. Efter tre dagar i Zambia kom det till vår kännedom att 86 % av alla samlag genomförs med *dry sex*. Vi hade aldrig hört talas om det här fenomenet. Men det visade sig att för att det ska gå fort för mannen ska slidan vara torr. Det uppnås genom att kvinnan för in bark i vagina eller äter slemuttorkande medicin. Slidan blir självklart sårig av detta torra samlag och så sprids aids ännu mer. Sanslöst! Varifrån kommer torrt sex? Jo, mannen ska genom snabb utlösning direkt efteråt kunna prestera en orgasm till, inte nödvändigtvis med samma fru eller samma kvinna. Det här fenomenet, *dry sex*, är nu enligt säker källa på väg att spridas i USA.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Fru talman! FN:s säkerhetsråd har nu tagit upp att aids inte kan ses som en hälsofråga längre utan ska ses som en säkerhetsfråga. FN:s representant i Zambia talar om en social kris i Afrika då över 20 % av befolkningen är hiv/aidssmittad. Via FN måste vi också blottlägga ländernas egna egoistiska intressen i utrikespolitik och bistånd. USA:s volym på biståndet till Afrika under ett år motsvarar vad man lägger ned i Kosovo på en dag. Bläddra i en nyhetstidning med föresatsen att hitta nyheter från Afrika och se vad du finner! Det är inte många spaltmeter, det. Sverige har en uppgift att lyfta Afrika på dagordningen inte bara de dagar som statsministern är på turné.

Det finns 16 kvinnor i det zambiska parlamentet. De menar att kvinnorna i Zambia aldrig har fått lära sig att säga nej. De är uppfostrade att göra som mannen säger att de ska göra. Deras sexuella upplevelser finns över huvud taget inte med på dagordningen.

Till sist, fru talman, träffade vi också Zambias nationella dansgrupp. Snacka om proffs. Jag kan se dem framför mig på turné med Rikskonserter spela på Falu folkmusikfestival och i Hultsfred. Våra svenska ungdomar som älskar att dansa till trummor skulle hänföras av deras skicklighet. På så sätt kan också kulturbistånd hjälpa oss att bearbeta våra egna fördomar om svarta människor och få oss att se de olika kulturernas olika kvalitet. Musik och dans är gränslösa. Genom att sprida världens musik motverkar vi kommande krig och öppnar för ökad förståelse mellan människor.

Anf. 60 BIRGITTA AHLQVIST (s):

Fru talman! En varböld växer sig allt större i dagens Europa. Detta sker utan att någon verkar bry sig om det på allvar. Hur kommer det sig att den alltmer despotiska ledaren Lukasjenko i ett av våra närområden, Vitryssland, inte fått större politiskt intresse i Sverige och EU? Det är faktiskt närmare till Minsk än till Luleå, min hemstad, från denna talarstol.

Vitrysslands folk har fått stå ut med mycket under de senaste åren. Den katastrof som skedde natten mellan den 25 och den 26 april 1986 var en katastrof som motsvarade 500 Hiroshimabomber. Sverige upptäckte katastrofen via våra egna mätstationer och upplyste världen om händelsen. Tjernobylnkatastrofen drabbade Vitryssland hårdast av alla länder och har gjort sydöstra delarna av landet obeboeliga. Vitryssland fick 70 % av det totala radioaktiva nedfallet, och Europas största miljökatastrof var ett faktum.

Under 90-talet har den demokratiska katastrofen förvärrats. Val har manipulerats och medier tystats. Det är en skam för Europa att min partikollega Nikolaj Statkevitj, ordförande för det socialdemokratiska partiet, nyligen har suttit fängslad för sina politiska åsikter. Nina Stuzinskaja, ordförande för det socialdemokratiska kvinnoförbundet i Vitryssland, utsattes i december för en polisrazzia. Att politiska ledare fängslas efter demonstrationer och förföljs hör till en förgången tid. Trots att detta skett under flera år verkar ingen ha upptäckt och tagit katastrofen på allvar. Ska Sverige upptäcka denna katastrof också?

I svensk utrikespolitik har under hela 90-talet stödet till våra närmaste Östersjögrannar varit en hörnpelare. Snart sagt varje kommun, kyrka och län har ett samarbete med en partner i någon av de tre baltiska staterna.

Den socialdemokratiska regeringen går nu vidare efter Polenåret med De baltiska staternas år. Dessa insatser är mycket betydelsefulla och viktiga.

Samtidigt som dessa åtaganden fortsätter är jag bekymrad över att det gjorts så lite för att stödja en demokratisk utveckling i Vitryssland. Minsk ligger bara 20 mil från Vilnius i Litauen, men kontrasterna är stora. Det är dags för oss och regeringen att visa samma engagemang inför förtrycket av mänskliga rättigheter och den alltmer tilltagande diktaturen i Vitryssland som man visar inför samma problem i mer avlägsna och fjärran länder. Det är dags att på allvar inse att varbölden växer i dagens Europa. Jag vill se en framsynt politik som griper sig an problemen innan de blommat upp. Vi ser alltför ofta att världssamfundet och EU rycker ut när konflikter redan brutit ut eller samhällen redan rasat samman.

Med vår nuvarande vilja inom EU att utvidga gemenskapen för fredens skull har vi nu en chans att visa att Europa inte slutar vid Polens eller Litauens östgräns. Vi behöver snarast utarbeta en strategi för hur man kan bidra till att göra Vitryssland till en demokrati. På samma sätt som våra ambassader i de baltiska staterna spelade en stor roll i demokratiseringen där skulle en svensk ambassad i Minsk kunna göra nytta. Det är högst rimligt att Sverige har en ambassad i ett så närbeläget land. Våra diplomatiska relationer med Vitryssland borde inte skötas från Moskva. Det är dock viktigt att en svensk representation i Vitryssland etableras på ett sådant sätt att det *inte* kan tolkas som ett stöd för Lukasjenkos politik.

Fru talman! Sverige bör inför ordförandeskapet i EU också fundera över Sveriges och EU:s hållning gentemot Lukasjenkos regim. Metoden att isolera landet kanske rentav är kontraproduktiv. Som det verkar i dag gynnas endast Lukasjenko själv av den politiken. Han vill inte att Vitryssland ska närma sig Europa och våra värderingar om demokrati och mänskliga rättigheter. Han har i stället siktet inställt på Moskva.

För två veckor sedan undertecknade Rysslands tillförordnade president Vladimir Putin tillsammans med den vitryske presidenten ytterligare ett avtal som för de båda länderna ännu närmare varandra. Avtalet var det femte som tecknats mellan Ryssland och Vitryssland på lika många år. Ländernas parlament har ratificerat avtalet, som enligt Lukasjenko utgör ett steg mot återskapandet av ett söndrat land. En mäktig militär gruppering skapas dessutom vid Vitrysslands västra gräns, enligt Lukasjenko som flera gånger uttalat en stark önskan om ett fullständigt samgående mellan Vitryssland och Ryssland.

Denna utveckling är oroande, eftersom det inte ställer några krav på demokratiska förbättringar. Vitryssland har fr.o.m. i år en ambassad i Stockholm, och den har givit oss möjlighet att ge information om hur vi ser på situationen. Vi socialdemokrater har redan haft samtal med ambasadören och mycket tydligt markerat vår ståndpunkt: Demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna är ett krav som går först.

Samtidigt som vi ställer krav på den sittande regimen finns det saker vi kan göra själva. I år arrangeras parlamentsval i Vitryssland. EU och Sverige behöver förbereda sig inför dessa val och hjälpa till så att de blir så demokratiska som möjligt. Efter demokratiska val kan isoleringen brytas. En strategi för detta behöver utarbetas.

Vi bör titta på om Sveriges stöd via biståndet till Vitrysslands demokratiska krafter är tillräckligt. Det 100-procentiga stöd som kanaliserats

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

via Forum Syd till enskilda NGO:er för demokratistöd på ca 6 miljoner är kanske inte tillräckligt. Har dessa medel använts rätt? På vilket sätt kan de svenska ideella organisationerna hjälpas för att ytterligare stärka demokratiska kontakter mellan Vitryssland och Sverige? Jag vill hävda, fru talman, att det handlar om både medel och förbättrade former.

Anf. 61 BERTIL PERSSON (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara få instämma i mycket av de kloka synpunkter som Birgitta Ahlqvist har fört fram, alldeles särskilt detta om behovet av en svensk ambassad i Minsk.

Anf. 62 BIRGITTA AHLQVIST (s) replik:

Fru talman! Jag får tacka så mycket för att jag får ett stöd för den åsikten.

Anf. 63 ANNA LILLIEHÖÖK (m):

Fru talman! Jag vill börja med att citera vad utrikesministern sade i slutet av sitt anförande: "Fjolårets Kosovoflyktingar bygger upp sina förstörda hus. Svenska soldater levererar mat till serber i en isolerad by. Skräckslagna familjer gömmer sig undan stridsvagnar i Tjetjenien." Dessa exempel utgör en del av utrikesministerns beskrivning av 2000-talets utrikespolitiska utmaningar och, som hon säger, "vårt ansvar – i samarbete – i Norden och Östersjöområdet, i Europa och i världen".

Det här är i sanning stora uppgifter som verkligen måste tas på allvar och som innebär konkreta åtaganden. Det innebär också att vi svenskar ska vara med och bära vår del. Vad jag vill ta upp är läget för vår faktiska förmåga att leva upp till dessa åtaganden och vad det ställer för krav på t.ex. försvar och polis, som är de som faktiskt kan göra någonting i de situationer som utrikesministern beskriver.

Konflikt- och krishantering innebär i praktiken att Sverige ska kunna ingripa med fredsstyrkor och poliser. Ibland hänvisas det till att det inte är det man menar, utan man ska förebygga kris och konflikt på andra sätt. Det är naturligtvis det mest önskvärda, om det vore så enkelt.

Att ingripa tidigt i en konflikt mot parter vilja är nu en gång en mycket svår fråga och ofta omöjligt. När det kommer till kritan är krishantering vår förmåga att ställa upp med militära och civila resurser.

När vi ställer oss bakom åtagandet att Europa ska klara sin egen krishantering anser vi moderater att det ställer krav på att vi vågar tydliggöra och ta oss an uppgiften redan på hemmafronten. Regeringens politik under det senaste året har inneburit mycket stora brister i den förmågan.

Som tidigare talare har tagit upp tog det ett halvår innan den fredsstyrka vi skulle delta med i Kosovo var på plats. Oförmågan att avsätta resurser och fatta politiskt beslut var mycket tydlig. Den svenska bataljonen i Bosnien drogs in utan förvarning, trots att de svenska insatserna hade behövts för lång tid framöver. Att även andra europeiska länder agerade lika illa gör det minsann inte bättre.

Att vi nu har ställt oss bakom att bygga upp EU:s förmåga att hantera kriser ställer också krav. Det får inte innebära en byråkratisk papperstiger. Den amerikanske försvarsministern William Cohen varnade i förra veckan just för detta. Det är en lång väg EU har att gå för att bygga upp en trovärdig och förtroendeskapande krishanteringsförmåga.

Sveriges regering har sagt att vi ska kunna delta med två bataljoner i fredsooperationer. Samtidigt halverar man Sveriges försvar. Vad det här innebär är att man ska tredubbla rekryteringen och det ska ske från ett halverat försvar. Detta är en mycket svår ekvation, där regeringen faktiskt måste vara beredd att ställa upp med en lösning. Våra insatser kan naturligtvis inte villkoras med att vårt nedskurna försvar ska hinna spara fram medel.

Förmågan att delta i krishantering på den civila sidan med svenska poliser kräver också åtgärder. Den europeiska förmågan att bidra till krishantering har visat sig ha väldigt stora brister. En stor del av FN:s insatser innebär civila polisinsatser för att skydda befolkningen och hjälpa till att bygga upp trygghet i just de situationer som utrikesministern beskriver. En tredjedel av FN:s insatser skulle i dag utgöras av civilpoliser, om de gick att få tag i.

I Kosovo har EU, för att återgå till unionen, åtagit sig att bidra till den civila delen av krishanteringen. Men den förmågan har man inte heller. FN behöver och har begärt 6 000 polismän, men har fått knappt 2 000, varav EU-länderna bara svarar för något över hälften.

Återigen, om vi menar allvar med att vara med och bygga upp en krishantering måste vi självklart först se till att vi har skapat resurser här hemma. I det här fallet är det att vi har tillräckligt med poliser.

Under socialdemokratiskt regeringsinnehav har antalet poliser minskat och polisutbildningen dragits ned så att man knappt klarar situationen här hemma i Sverige. Det här rimmar naturligtvis mycket illa med att regeringen samtidigt säger att man ska klara av internationella insatser.

I dag har Sverige med nöd och näppe lyckats rekrytera 150 poliser till internationella uppdrag. Begränsningen är inte att polismännen inte vill, utan att poliserna helt enkelt är för få och att länspolismästarna således inte kan släppa till fler.

Situationen är nu sådan att man kan läsa arga insändare skrivna av poliser om hur många som *måste* vara borta på utlandsuppdrag. Självklart är det här ingen bra jordmån för att vi konstruktivt ska kunna bidra till att hantera kriser i Europa.

Hur ska det gå nästa år, när vi ska leva upp till Schengenavtalet? Kommer vi över huvud taget att klara av några internationella insatser med poliser?

Det räcker tyvärr inte med högtidliga deklarationer, det måste till verkliga insatser. Här har jag visat på två områden där regeringen måste ingripa omedelbart och lägga om sin politik för att vi ska kunna leva upp till de åtaganden som utrikesministern gör sig till tolk för.

Den stora utmaningen, som man också kunde hoppas på, vore att Sverige också skulle kunna stå för ledarskap och visa vägen för en trovärdig kris- och konflikthanteringsförmåga i Europa. Regeringen måste ändra sin politik så att vi inte har en enorm klyfta mellan retorik och verklighet. Risker är då att Europas förmåga förlorar förtroende, när det vi verkligen behöver är att lyckas med att bygga upp det förtroende för europeisk krishanteringsförmåga som är så nödvändigt inför framtiden.

Anf. 64 BENGT SILFVERSTRAND (s):

Fru talman! I gårdagens Svenska Dagbladet hyllade folkpartiledaren Lars Leijonborg Nato som vår tids S:t Göran, alltid beredd att ingripa på

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

de svagas sida mot demoner och diktatorer. ”Nato är en säkerhetspolitisk success story”, skriver Leijonborg och framställer bl.a. krigen i Bosnien och Kosovo som stora segrar över Milošević, där Nato visat kraften.

Segrar för vad och för vem? frågar man sig. Segrar för förnuftet och humaniteten? Vad har Nato och dess västallierade uppnått med tio års sanktioner mot och 78 dagars intensiva bombningar av Jugoslavien? Har stabiliteten i området förbättrats? Svaret är nej. Har flyktingsituationen i området förbättrats? Svar: Nej, den har drastiskt försämrats.

I 40 år har USA bojkottat Kuba med målet att störta diktatorn Castro.

Castro sitter kvar. Folket mår illa, främst på grund av sanktionerna.

I tio år har USA och väst bojkottat och bombat Irak med målet att störta diktatorn Saddam Hussein. Saddam Hussein sitter kvar, men miljoner människor, varav många hundratusentals oskyldiga barn, har dött av svält och brist på medicin.

I tio år har USA och EU bojkottat och under våren 1999 bombat Jugoslavien med målet att avsätta diktatorn Slobodan Milošević. Milošević sitter kvar, folket lider. Folket lider av brist på mat, värme och medicin. Ett samhälle bringas på knä. Infrastruktur och försörjning slås ut. Försvagade människor omkommer.

Det man gör är att plåga människor, plåga dem till underkastelse inför maktspråk, för att citera Olof Palmes ord från ett annat krig som drabbade människor, inte makthavare.

I mitten av januari besökte jag för andra gången Jugoslavien. Den här gången ingående i en delegation för kommittén Solidaritet med Jugoslaviens folk – observera: solidaritet med Jugoslaviens folk – med Internationella Röda korset och dess chef, Sten Swedlund, tidigare chef för den svenska kustflottan, som sakkunnig värd.

Vi besökte flyktingläger, soppkök och sjukhus i Užice, Požega, Čačak och Novi Sad, den sistnämnda en underbart vacker stad i Vojvodina i norra Serbien, där 26 etniska folkgrupper lever sida vid sida i bästa sämja och samförstånd. Den 19 januari blickar jag ut över Donau i Novi Sad. Jag fäster blicken på de tre sönderbombade broarna, varav en bar en huvudvattenledning som förstördes av bomberna och utestängde 35 000 människor på andra sidan floden från vanligt dricksvatten. Och så är det hela vägen.

Den sociala situationen är alarmerande. I Kosovo, stort som Skåne och med en miljon människor, verkar 400 flyktingorganisationer. I Serbien med 10 miljoner invånare finns blott ett trettio-tal flyktingorganisationer på plats. Sedan 1991 har över 800 000 flyktingar från Kroatien och Bosnien tagit sin tillflykt till Serbien och Montenegro. Därutöver har 300 000 människor under 1999 tvingats lämna Kosovo. Smärtgränsen är nära. Vårens Natobombningar har slagit hårt mot landets försörjning, el- och värmeförsörjning är tidvis avstängd, tiotusentals arbetsplatser är utslagna. Landet lider brist på livsuppehållande mediciner – insulinet är snart slut. USA har med tyst samförstånd av EU-länderna bl.a. stoppat importen av röntgenrör, något som fått mycket allvarliga konsekvenser för sjukvården i landet.

Jugoslavien är i dag Europas fattigaste land. Över två miljoner – var femte invånare – lever under fattigdomsstrecket. Medelinkomsten är ungefär 400 kr per månad. Omkring en miljon människor får hjälp genom Röda korset, som har en väl fungerande verksamhet med kontor på

180 platser. Det är en fantastisk struktur och ett imponerande arbete både av de anställda och av de många oavlönade frivilliga.

Var bomber, som i stor utsträckning drabbade civilbefolkningen, verkligen den enda utvägen för att stoppa våldet i Kosovo? Varför valde inte västmakterna någon av de möjliga utvägarna till en fredlig lösning i Kosovo? Frågan ställs i en intressant artikel av Gunnar Jervas, forskare vid Forsvarets forskningsanstalt, FOA, i *Finanstidningen* den 5 februari. Jervas konstaterar att Belgradregeringen förvisso gjort sig skyldig till allvarliga övergrepp i Kosovo men att man tvekade att ta i med hårdhandskarna mot UCK – den kosovoalbanska gerillan. Först sedan gerillan hade lagt under sig betydande landområden, tagit kontroll över viktiga vägförbindelser osv. trappade serberna upp sina motattacker. Nato lät utan att ingripa UCK smugla in mängder av vapen, vilket ytterligare skärpte motsättningarna mellan serber och kosovoalbanser. Belgrad förelades ett ultimatum med formuleringar som ingen självständig stat kunde acceptera. När Belgrad vägrade böja sig för detta ultimatum började Nato med EU:s goda minne att bomba i Kosovo och Serbien. Det var då de verkliga flyktingströmmarna satte i gång.

Gunnar Jervas avslutar sin artikel med en fråga: ”Som synes har det inte saknats tillfällen att lösa Kosovokonflikten på fredlig väg. Varför inget av dessa har tagits tillvara förblir oklart. Beror det uteslutande på oförmåga och inkompetens eller kan det möjligen ha funnits inofficiella motiv till att inte vilja pröva de fredliga framgångsvägar som faktiskt förelegat? Kan det till och med ha varit så att starka krafter ville ta tillfället i akt och visa vem som verkligen bestämmer?”

Den före australiske premiärministern Malcolm Frazer, som besökte Balkan fem gånger under 1999, är ännu tydligare: ”Det förekom inga förhandlingar. Detta diplomatiska initiativ, det s.k. Rambouilletavtalet, föreföll skraddarsytt för att tillhandahålla en ursäkt för krig.”

Den 25 januari i år sjönk temperaturen till minus 20 grader inom stora delar av Serbien. De bombskadade kraftledningarna kunde tidvis inte klara av uppvärmningen av bostäderna. Samma dag som kölden slog rekord i Serbien träffades EU:s utrikesministrar i Bryssel för att diskutera om man skulle kunna gå med på att häva delar av sanktionerna mot Serbien, vilket begärts av Italien, Tyskland, Frankrike och Grekland. Sådana lättnader hade kunnat tillåta export till landet av olja för uppvärmning, mediciner och komponenter nödvändiga för att reparera vitala delar av den civila infrastrukturen. Men USA:s mest trogna vasaller i Europa, Storbritannien och Holland, motsatte sig lättnader i sanktionerna.

”Det är inte värdigt en europeisk demokrati att lägga städer i ruiner. – – Civilbefolkningen måste skyddas” framgår det i regeringens utrikespolitiska deklaration. Gäller inte detta också Jugoslavien? I deklarationen framgår vidare: ”Fjolårets Kosovoflyktingar bygger upp sina förstörda hus. Svenska soldater levererar mat till serber i en isolerad by.”

Jag tänkte ställa ett par frågor till utrikesministern, men jag riktar dem till utrikesutskottets ordförande Viola Furubjelke. Hur ställde sig Sverige vid utrikesministermötet i Bryssel? Vad gör Sverige för att hjälpa den miljon flyktingar som i dag finns i Serbien? Det borde vara hög tid att häva de sanktioner som drabbar en oskyldig civilbefolkning och medverka till en återuppbyggnad av landet.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Regeringsdeklarationen talar också om att ”stabilitetspakten för sydöstra Europa är uttryck för en politisk vision om att regionen gradvis ska inlemmas i det europeiska samarbetet”. Det är ett tema som utrikesutskottets ordförande Viola Furubjelke utvecklat i en intressant artikel i Östgöta-Correspondenten den 25 januari under rubriken *Norden förebild för Balkan*. Men hur ska man kunna uppnå stabilitet på hela Balkan om det forna Jugoslaviens största nation – Serbien – lämnas utanför?

Anf. 65 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Eftersom Bengt Silfverstrand riktar sig direkt till mig med en fråga som i första hand gäller den artikel jag hade skrivit om ett nordiskt samarbete som en förebild för Balkan, vill jag gärna säga att målet för vår politik måste vara att överbrygga det hat som i dag existerar mellan olika folk på Balkan. Ett bra sätt att göra detta på är att genom biståndet och andra insatser av återuppbyggnadskaraktär främja och stimulera fram ett samarbete mellan samtliga folkgrupper. Man ska utifrån hjälpa till att föra samman dessa folkgrupper. Jag inser att det är oerhört svårt.

Bengt Silfverstrands fråga om detta kan göras så länge Serbien står utanför är naturligtvis berättigad. Det är besvärligt så länge Serbien har Milošević vid makten. Jag anser att vi bör stödja alla demokratiska krafter, den demokratiska oppositionen, i Serbien för att få en sådan situation till stånd att samtliga EU-länder kan gå med på att lyfta sanktionerna.

Det värsta som skulle kunna hända är att Serbien fastnar i långvariga sanktioner. Vi har sett – och det nämnde också Bengt Silfverstrand inledningsvis – vad detta har lett till i t.ex. Irak. Så länge sanktionsinstrumentet inte har förfinats bättre så att det träffar dem som faktiskt ska träffas bör man vara oerhört sparsam med dess användning. I dag sitter emellertid Serbien i karantän för en tid framöver. Jag hoppas att det inte ska bli långvarigt.

Anf. 66 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Tack för svaret, även om det kanske var något otydligt.

Standardsvaret från regeringens sida har varit att så länge Milošević finns kan sanktionerna inte hävas. Jag har svårt att se att det finns något exempel i världshistorien där djävulen blivit mer förhandlingsvillig ju mer förvärrat helvetet blivit.

Där finns en opposition, där finns fria TV-kanaler. Under vårt besök skällde oppositionen varje kväll i sina egna TV-kanaler. Folk har varit ute på gatorna. Det har inte hjälpt. Det måste till syvende och sist vara det serbiska folket självt som avgör vilken regim man vill ha. Frågan kvarstår, Viola Furubjelke, vad Sverige gör – behjärtansvärda insatser görs i Kosovo – för att medverka till att lösa de mycket större flyktingproblem som finns i Serbien.

Anf. 67 VIOLA FURUBJELKE (s) replik:

Fru talman! Bengt Silfverstrand säger att det är det serbiska folket som måste avgöra hur länge Milošević ska sitta vid makten. Det är i och för sig riktigt. Det är ett förpliktigande från oss demokratiska stater att stödja en demokratisk opposition och en demokratisk utveckling i Serbien. Det finns en del hoppfulla signaler i den riktningen. Jag tror att en

ändring kommer till stånd snabbare än vad vi har tänkt oss eller har vågat hoppas på. Det kommer sannolikt omedelbart att leda till att sanktionerna lyfts och att Serbien kan inlemmas i den gemenskap som de olika folken på Balkan så väl behöver bygga upp och få nytta av.

De förtjänar detta. Många människor har lidit svårt. Det gäller koso-voalbaner, serber, kroater, och det gäller inte minst romerna som har suttit emellan i dessa situationer. Det är sant som Bengt Silfverstrand säger, nämligen att flyktingarna är av alla kategorier. Serbien är i dag det enda multietniska området på Balkan. Många områden har rensats. Det är en paradox. Vi vill att hela det före detta Jugoslavien ska vara ett multi-etniskt område. Olika insatser måste vidtas för att det ska bli så i slutändan.

Anf. 68 BENGT SILFVERSTRAND (s) replik:

Fru talman! Jag kan ta ett exempel på vilka drastiska konsekvenser den typen av sanktioner får. Man levererar i dag olja till de av oppositionen styrda städerna, bl.a. Novi Sad och Niš. Det innebär bara att regimen dirigerar om andra transporter till de städer som styrs av socialistregeringen. Det skapar ytterligare motsättningar inom landet.

Eftersom Viola Furubjelke rimligen måste känna till det, vill jag veta vilken hållning Sverige intog i Bryssel, när länder som Italien, Tyskland och Grekland nu har insett att det här inte håller, att man inte kan stoppa medicin och medicinsk utrustning till svältande och sjuka människor, varav många barn. Har vi inte lärt oss av vad som har drabbat de hundratusentals barnen i Irak? Måste samma misstag upprepas?

Ge mig ett svar, Viola Furubjelke: På vilken sida stod Sverige? Var det på de länders sida som har insett realiteterna, eller var det på Englands och Hollands benhårda men fullständigt misslyckade utrikespolitiska, till katastrof ledande, linje?

Anf. 69 TREDJE VICE TALMANNEN:

Viola Furubjelke har ingen replikrätt kvar.

Anf. 70 HILLEVI LARSSON (s):

Fru talman! Jag skulle vilja prata om EU. EU är enligt min mening det bästa som har hänt Europa under 1900-talet. Den första halvan av 1900-talet präglades av krig och förödelse. Det är först den andra halvan av 1900-talet som vi har fått se utveckling, integration och samarbete.

Jag tycker mig se lovande tecken på att den här utvecklingen ska fortsätta. Det mest lovande är att länderna i EU är så överens om att markera mot Österrike när Haider nu har kommit in i regeringen. Om vi backar tillbaka i tiden till 30-talet var det en liknande situation. När Hitler kom till makten släpptes han faktiskt fram av demokratiska partier i Tyskland som inte var speciellt misstänksamma och inte anade konsekvenserna. Detta är vad man kan se hända i Österrike. Nu har det naturligtvis inte gått så långt som det gjorde med Hitler, men utvecklingen under 30-talet var också smygande, precis som man kan se i Österrike i dag.

Därför är det viktigt att EU på ett så tidigt stadium markerar mot Österrike, för att visa att vi trots allt har lärt någonting av historien, att vi den här gången inte låter dessa krafter växa till sig utan att någon reage-

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

rar, utan nu agerar vi. Det är väldigt hoppingsivande att EU tar detta initiativ.

Det är självfallet också mycket hoppingsivande att de östeuropeiska länderna står på tur att få komma in i EU. Det har trots allt bara varit en del av Europa som har haft en så positiv utveckling. De östeuropeiska länderna har legat efter när det gäller både demokrati och ekonomisk utveckling. Det är nu en historisk möjlighet att släppa in de här länderna. Det är också hoppingsivande. På sikt hoppas jag naturligtvis också att f.d. Jugoslavien blir en EU-medlem.

Europasamarbetet är naturligtvis inte utan problem. Jordbrukspolitiken är ett gigantiskt problem, inte minst med tanke på att jordbrukspolitiken drabbar tredje världen i form av att de får mycket svårare att konkurrera med sina jordbruksprodukter när vi dumpar billiga jordbruksprodukter från Europa på grund av den absurda jordbrukspolitik som vi har byggt upp här. Konsumenterna i Europa drabbas naturligtvis av högre priser på grund av att frihandeln på detta område inte är klar.

Sedan är det problem med öppenheten. Demokratin skulle kunna bli mycket bättre. Det här hänger också samman med de problem med korruption som har funnits inom EU, som t.o.m. har klättrat ända upp i EU-kommissionen.

Jag anser att det här hänger samman. Jag tror inte att det handlar om att européerna har sämre karaktär eller att sydeuropéerna har sämre karaktär än t.ex. vi i Sverige. Jag tror att det är själva systemet som gör att man på ett mycket tidigt stadium kan stoppa sådana här tendenser, genom att allmänhet och journalister har tillgång till alla papper och kan säga ifrån så fort någonting håller på att gå snett.

Jag tycker ändå inte att de här problemen är så stora att det finns någon anledning att ge upp EU-samarbetet. Snarare tycker jag att det är hoppingsivande att utvecklingen på de här områdena och på de andra områden som är problematiska i Europa i de flesta fall går åt rätt håll, även om det går långsamt. Det hade ju varit skräckinjagande om det hade gått i fel riktning, men det sker trots allt steg för steg en förbättring på dessa områden.

Jag skulle även vilja beröra EMU-projektet, den ekonomiska monetära unionen. EMU är i första hand en fortsättning på de integrationssträvanden som hela EU-projektet bygger på. Därför är det naturligtvis ett politiskt projekt och inte bara ett ekonomiskt. Man kan säga att de här sakerna samverkar på det sättet att det som hittills har skett, där man har försökt vältra över nationella problem på andra länder, har drabbat både ekonomin i Europa, med sämre ekonomi, och det politiska samarbetet. Det blir naturligtvis spänningar.

Det jag menar med att vältra över problem är t.ex. devalveringar. En devalvering leder ju till ett uppsving för exporten i det land som genomför devalveringen, men självfallet drabbar det grannländerna i form av sämre möjligheter för dem att konkurrera. Det leder naturligtvis till spänningar och konflikter. På lång sikt blir det inte ens fördelaktigt för det land som ger sig på det. Det visar historien; det har snarare lett till högre arbetslöshet, högre räntor och en allmänt sämre utveckling.

Därför har de europeiska länder som ingår i EMU valt att avstå från möjligheten att manipulera ekonomin genom framför allt devalveringar. Man har sett att på längre sikt gynnas ingen av det. Dessutom blir verk-

ningarna av de här försöken att vältra över problemen på någon annan mycket negativa mycket snabbt. Det är med elektronikens hastighet som de länder straffas som försöker manipulera ekonomin utan att ha ett ekonomiskt underlag för det. Därför har man valt att avstå från de här möjligheterna.

Jag tror att Sverige har allt att vinna på att gå med i EMU, eftersom vi är ett strålande exempel på hur illa det kan gå när man låter inflationen öka hejdlöst och försöker lösa problemen genom devalveringar.

Nu tror jag inte att detta att gå med i EMU eller själva EMU-projektet ensamt kommer att lösa Europas arbetslöshet. Jag tror däremot att det kan vara ett viktigt steg på vägen. Sker ingenting mer än EMU kommer det inte att bli bättre. Nationerna har ju mycket att göra på egen hand, och arbetet med EU:s sysselsättningsunion fortsätter naturligtvis. Den har hittills mest haft väldigt fina mål, men det är inte förpliktigande på något sätt att fortsätta det arbetet. Man kan självfallet föra en ansvarsfull ekonomisk politik utan att på något sätt förbättra läget när det gäller sysselsättningen, men det vill inte säga att man inte kan göra både-och. Jag tror att det långsiktigt är bra att föra en ansvarsfull politik och kombinera den med utbildningsåtgärder, välfärdssatsningar och satsningar på en aktiv arbetsmarknadspolitik. Erfarenheten visar att detta samverkar på ett positivt sätt.

Jag tror därför att det skulle vara i Sveriges intresse att gå med, eftersom vi redan i dag driver en sådan politik som EMU innebär. Vi är redan med i EMU:s två första steg, som är huvuddelen av EMU-projektet. Jag tror inte att vare sig vi eller resten av Europa gagnas av den politik som vi har drivit tidigare, med inflation och devalveringar, som handlar om att skjuta problemen på framtiden och på andra länder. Självfallet ska frågan avgöras i folkomröstning eller val. Det är svenska folket som ska avgöra.

Anf. 71 BENGT-GÖRAN HANSSON (s):

Fru talman! Jag har spämt mig väldigt mycket inför att tala i den fulla kammaren, men jag inser att det blir spännande att tala inför en nästan tom kammare.

Jag är ersättare i riksdagen under tre månader och vill inleda denna period med att debattera Östersjösamarbetet, vilket har intresserat mig mycket under många år.

Jag kommer att koncentrera mig på södra Östersjön med särskild inriktning på det i mitt tycke mest underskattade landet vid Östersjön sett genom svenska ögon, nämligen Tyskland. I den av regeringen sammankallade *Utrikesfrågor 1999* finns förvisso Tyskland omnämnt på några ställen, men mest i samband med Polenåret och Öresundsregionens behov av Fehmarn bält-förbindelsen.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

Jag känner att Tyskland underskattas som hävstång för tillväxt i Östersjön och för Sverige. Som tidigare ordförande i Kommunförbundet Skåne har jag också varit svensk ordförande – och är numera vice ordförande – i Euroregion Pomerania. Det är ett område som består av västra Pommerns län i Polen, nordöstra delen av Mecklenburg-Vorpommern, norra delen av Brandenburg samt hela Skåne. Det är ett område med ca 4,5 miljoner invånare.

Euroregionen ligger som ett kärnområde i södra Östersjöregionen med ca 17 miljoner invånare, dvs. dubbelt så många invånare som Sverige har. I Ystad har jag lika långt till Hamburg – Europas rikaste region – och Berlin – Europas nya huvudstad – som till Göteborg, dvs. 35 mil. Det måste stå klart för alla att området är av stor betydelse för Sverige både nu och i framtiden.

Detta polsk-tysk-svenska samarbete är fortfarande på krypstadiet mycket på grund av brist på svenska pengar och EU-medel, men också på grund av det något ensidiga tyska sättet att samarbeta på. För att få mer pengar att samarbeta med har vi försökt att få kommande Interreg-program att innehålla ett Interreg III a-område för södra Östersjön. Det har dock varit omöjligt på grund av EU-kommissionens ovilja att godkänna ytterligare maritima gränser, men också på grund av delstatens Mecklenburg-Vorpommerns ovilja att utöka befintligt Interregområde.

Såvitt jag har förstått är nu förhandlingarna avslutade mellan medlemsländerna och EU-kommissionen. Resultatet blev att enbart ett Interreg III a-område kommer att godkännas, nämligen det redan framgångsrika Öresundsprogrammet. Interreg III b-området kommer att delas upp i fyra områden, där två områden – Barentsregionen och Swebaltcop – kommer att ha särskilda program. Kvar nere i södra Östersjön blir en liten rest bestående av Tysklands och Danmarks Östersjöområden. Detta kan vara olyckligt för det svensk-polsk-tyska samarbetet.

Den s.k. Östersjömiljarden kan vara en möjlig finansiering för vissa projekt, men då dessa pengar är öronmärkta för svenska näringslivsprojekt finns det naturligtvis begränsningar. Vi hoppas att ansvariga för dessa pengar kommer att ställa sig speciellt positiva till våra framtida ansökningar med tanke på den uppkomna situationen.

För två år sedan var jag som kommunstyrelseordförande i Ystad värd för ett viceminister- och statssekreterarmöte mellan Sverige, Polen och Tyskland som tidigare statssekreteraren och nuvarande EU-ambassadören Gunnar Lund tog initiativ till. Sammanträdet uppfattades som framgångsrikt och skulle följas upp med ytterligare möten. Olyckligtvis har alla tre viceministrarna eller statssekreterarna fått andra arbetsuppgifter, varför jag är nyfiken på hur arbetet har gått vidare och vad den svenska regeringen har för avsikt att göra i fortsättningen för att utveckla våra relationer med Tyskland som helhet, men särskilt med våra närmaste delstatsgrannar som Mecklenburg-Vorpommern, Schleswig-Holstein, Berlin och Brandenburg.

Det mycket framgångsrika arbete som den svenska regeringen och många regioner har genomfört i Polen 1999 skulle kanske kunna vara modell för en kommande Tysklandsoffensiv, på samma sätt som den nystartade Öresundsdelegationen kan stå som modell för en Pomeraniadelegation för integration mellan Sverige, Polen och Tyskland.

Fru talman! Gränsregionalt samarbete ska naturligtvis ske just lokalt och regionalt, men regeringens övergripande kontaktskapande arbete är självklart alltid viktigt. När det gäller våra relationer med Tyskland är det helt avgörande för att få ett bra resultat i framtiden.

Anf. 72 KENT HÄRSTEDT (s):

Fru talman! Sedan andra världskriget har över 150 väpnade konflikter ägt rum, över 20 miljoner människor har blivit dödade och ungefär 60 miljoner människor har blivit skadade i dessa konflikter på vår jord. Trots att dessa siffror är fasansfulla speglar de ändå inte den fulla omfattningen av den smärta och tragik och ekonomiska och sociala misär som följer i konflikternas spår. Fattigdom, sjukdomar, miljöförstöring, förtryck och brist på frihet och mänskliga rättigheter är ibland orsak till uppkomsten av konflikter, men också ofta något som följer på en väpnad konflikt. En av dessa konflikter är den mellan israeler och palestinier.

I dag har utrikesministern kort men klart redogjort för att Sveriges stöd för ett bildande av en palestinsk stat står fast. Detta är ett självklart men icke desto mindre välkommet klarläggande då det förekommit spekulationer om att regeringen stod inför någon form av kursändring.

Sida vid sida med ett Israel som självfallet ska ha rätt att leva inom säkra och erkända gränser ska palestinerna ha möjlighet att på nytt slippa att leva under ockupation och bygga upp ett självständigt Palestina. För mig som har följt konflikten och fredsprocessen under snart 15 år känns förhoppningarna stora. Fredsprocessen har med Israels nya regering, ledd av det israeliska Labourpartiet, fått nytt liv. De fredsförhandlingar som under Netanyahus ledning nådde fryspunkten har nu konkret börjat röra på sig igen.

Jag vill dock i dag i likhet med utrikesministern – det har tidigare också kommit uttalanden från FN – beklaga de senaste dagarnas israeliska bombningar av infrastrukturen i Libanon, som på inget sätt tjänar freden utan bara drabbar oskyldiga civila.

Inte heller betjänas fredssträvanden av palestinska terrordåd eller av att man som nu från den israeliska regeringens håll tagit sig för att bygga en stor *checkpoint* på vägen mellan Jerusalem och Betlehem. Enligt planerna ska denna *checkpoint* innehålla två stationer – den första för turister, VIP:are och bosättare. Palestinierna kommer att tvingas gå längs en 650 meter lång gångväg. Denna nya *checkpoint* kommer på ett mycket olyckligt sätt att öka den palestinska frustrationen, underbygga hat och på ett allvarligt sätt drabba betlehembornas ekonomi och beskära deras livskvalitet. Projekt av detta slag tjänar inte freden utan underminerar densamma.

För det israeliska och det palestinska folkets skull hoppas jag att regeringarna på ömse sidor mäktar stå starka i sin övertygelse, fortsätter sina konkreta steg mot fred och inte låter sig vilseledas av extremgrupper och terroristdåd. I detta arbete bör Sverige fortsatt nyttja sina politiska kontakter på bägge sidor, främja folkrörelseprojekt och fortsätta att genom

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Utrikespolitisk debatt

biståndet till den palestinska sidan stödja framväxten av en infrastruktur och ett civilt samhälle i det kommande Palestina.

Fru talman! En annan av de tidigare väpnade konflikterna där vapnen tystnat men där fredsprocessen har gått i stå ägde rum i Västsahara. Frågan har lyfts här i kammaren av en rad talare i dag, vilket är mycket positivt och kanske i bästa fall ett tecken på att Västsaharafrågan på allvar börjar ta sig in på den politiska dagordningen.

Det var i juli i år som Afrikas sista koloni skulle ha sin folkomröstning, en folkomröstning som skulle avgöra huruvida Västsahara skulle bli en del av Marocko eller, vilket är mest sannolikt, välja självständighet.

Förberedelserna har pågått under lång tid. Mängder av människor har identifierats för att upptas i röstlängden. Biståndsstrategier har gjorts upp från olika länder och FN-strukturer för att kunna stödja i processen. Bl.a. har svenska minröjare varit på plats i Saharaöknen för att röja väg för de ca 150 000 västsahariska flyktingarna i södra Algeriet för att dessa ska kunna söka sig en säker väg tillbaka genom öknen och delta i den planerade folkomröstningen.

I juli 1999 offentliggjorde FN de preliminära röstlängderna. Det visade sig att ca 85 000 västsaharier är röstberättigade enligt identifieringsgruppen, men Marocko krävde att ytterligare 80 000 personer skulle få rösträtt. Det vann naturligtvis inte bifall. Kraven och reglerna för vem som ska få och inte få rösträtt är klara och tydliga. De ytterligare personerna uppfyller inte kriterierna. Nu har man från marockansk sida överklagat, allt i syfte att fördröja och om möjligt förändra förutsättningarna för folkomröstningen.

I december kom en rapport från FN:s generalsekreterare Kofi Annan som började tala om att folkomröstningen sannolikt måste skjutas upp ännu en gång och tidigast äger rum år 2002. Detta är helt oacceptabelt. Det är också så som jag uppfattar att man ska tolka FN:s generalsekreterares rapport. Det är nu upp till oss att sätta tryck på den marockanska regeringen att låta Västsaharafrågan avgöras en gång för alla.

Jag noterade med tillfredsställelse att Västsaharafrågan nu också fått ett omnämnande i regeringens deklaration i dag. Det är rimligt, inte minst eftersom jag vet att Västsaharafrågan möter ett starkt intresse här i riksdagen. I vårt Västsaharanätverk har vi företrädare för alla partier, och i höstas skrev vi tillsammans en tvärpolitisk motion i denna fråga.

Västsaharafrågan måste enligt överenskommelse drivas till ett avgörande. Det kan inte vara rimligt att Marocko, ett land som får bistånd av och bedriver handel med EU-länderna och som flitigt och gärna vill odla sina kontakter med demokratier i Europa, samtidigt ska få förhåla Västsaharafrågans avgörande. Västsaharierna är helt biståndsberoende, och huvuddelen av dem lever under mycket påvra omständigheter i öknen i södra Algeriet. En annan del av dem lever under ockupation i Västsahara eller är tvångsförflyttade in i Marocko.

Detta är en orimlig situation. Därför bör Sverige i bilaterala samtal med Marocko kraftfullt föra fram kravet på en folkomröstning och se till att en sådan förverkligas. Sverige bör överväga att öka biståndet till de västsahariska flyktingarna i Algeriet. Sverige bör driva såväl kravet på folkomröstning som en ökning av biståndet inom både EU och FN.

Fru talman! Med 30 sekunders talartid kvar ska jag göra en kort version av motiveringen till varför vi bör öka biståndet. Det är beklämmande att se att klyftorna ökar mellan fattiga och rika i världen samtidigt som det sammanlagda biståndet minskar såväl totalt sett som från EU. Sverige, vars ekonomi nu har en hälsa som en elitidrottsman, bör se till att biståndsbudgeten ökar lite fortare än i snigelfart.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Utrikespolitisk debatt

Anf. 73 MARGARETA ANDERSSON (c):

Fru talman! Dödsstraffet är en fråga som jag som centerpartist vill ta upp. Dödsstraffet är barbariskt, inhumant, godtyckligt och diskriminerande. Därför måste det avskaffas.

Det gångna seklet fick en dystur avslutning. USA avrättade seklets sista år över hundra personer. Det var den högsta siffran på 45 år. Även om dödsstraffet tillämpas i färre länder nu än för tio år sedan har antalet avrättningar inte minskat. Antalet brott som kan bestraffas med döden har tyvärr också i flera författningar i olika länder ökat. Det förekommer även dessvärre att länder som avskaffat dödsstraffet återinför det och att avrättningar återupptas efter långa uppehåll.

EU har intagit en ledande roll i kampen för dödsstraffets avskaffande. När signaler nu kommer om att president Bill Clinton är redo att studera en begäran om att dödsstraffet i USA ska omprövas är det därför oerhört angeläget att EU ökar pressen på USA. EU måste följa upp sitt initiativ från i november, då man inför FN:s generalförsamling lade fram en resolution mot dödsstraffet.

Resolutionen kräver ett moratorium, ett tillfälligt stopp, för dödsstraff. Den vänder sig särskilt mot avrättningar av minderåriga. För trots att FN:s barnkonvention förbjuder dödsstraff för dem som var under 18 år när brottet begicks förekommer det fortfarande i bl.a. USA och Pakistan att unga personer döms till döden. Jag förutsätter att Sveriges utrikesminister fortsätter att arbeta hårt för den här resolutionen både i EU och i FN.

Av världens ledande demokratier är det bara Japan, Indien och USA som har kvar dödsstraffet. Om USA slutgiltigt skulle avskaffa detta barbariska straff skulle det vara en kraftig signal till andra länder om att straffet saknar all legitimitet. FN och andra människorättsorganisationer skulle få större tyngd i sitt arbete med att avskaffa dödsstraffet i flera länder där man i dag med politiska och religiösa argument försvarar statens rätt att döda.

En annan fråga som inte för ofta kan tas upp, fru talman, är Kashmir. Konflikten var för ungefär två och ett halvt år sedan, när jag hade förmodnen att vara där, med mycket små steg på väg mot något som kunde ha blivit en politisk lösning.

Tyvärr har situationen förändrats till det sämre. Man har trappat upp våldet på både den indiska och den pakistanska sidan. Situationen vad gäller de mänskliga rättigheterna för människorna som lever i Kashmir-området har blivit sämre. Västvärlden måste ta ett större ansvar för konflikten, som bottnar i en situation som grundlades redan för mer än 150 år sedan. Det var under kolonialtiden som man inte lyckades dra gränser mellan det som då var Indien och Kina. Nu gäller det Indien, Pakistan och Kina. Och i denna konflikt har då den lilla delstaten Kash-

mir – det är för all del ett ganska stort område – hamnat med alla dess människor.

Man måste nu ta ett ansvar för att den här konflikten löses, för att man drar riktiga gränser som är godkända av alla parter och för att familjer får förenas även i denna del av världen, såsom har skett i t.ex. östra Tyskland och som är på väg att ske i Nordirland. Det måste också få ske i Kashmirområdet.

Den utrikespolitiska debatten var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 3 februari.

3 § Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan

Andre vice talmannen meddelade att ett meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan delats ut till kammarens ledamöter.

4 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Motioner
1999/2000:T5 till trafikutskottet
1999/2000:Ju13 och Ju14 till justitieutskottet

5 § Redovisning och aktiekapital i euro

Föredrogs
lagutskottets betänkande 1999/2000:LU8
Redovisning och aktiekapital i euro (prop. 1999/2000:23).

Anf. 74 STIG RINDBORG (m):

Fru talman! Ledamöter! Det är mycket välkommet att regeringen har valt att tillmötesgå det behov som många företag har av att kunna redovisa i euro. Den föreslagna lagstiftningen innebär en anpassning till den verklighet som följer av inrättandet av den europeiska valutaunionen EMU. I och med den kommer euron att vara den aktuella valutan i en mycket stor andel av affärshändelserna. De svenska företagen får tack vare detta möjlighet att slippa några av de konkurrensnackdelar som följer av att Sverige står utanför valutaunionen.

Samtidigt finns det ändå skäl att konstatera att det föreliggande lagförslaget i flera delar är komplicerat och svåröverskådligt. Det kommer att vara till nackdel för inte minst små och medelstora företag.

Många av de svåra avvägningar som regeringen har tvingats göra har sin bakgrund i att Sverige står utanför valutaunionen.

Som ett exempel kan nämnas att den rörliga växelkursen mellan kronor och euro uppenbarligen har varit orsak till mycket huvudbry. Detta gäller såväl vikten av en rättvisande redovisning som eventuella möjligheter till skatteplanering, exempelvis i samband med byte av redovisnings- och aktiekapitalsvaluta.

Förslaget kan inte helt och hållet uppväga de nackdelar som följer av att Sverige står utanför valutaunionen, även om dessa mildras något. Inte minst finns det anledning att påminna om de stora kostnader som valutakursrörelser orsakar många svenska företag. Det kan inte nog betonas att en anslutning av Sverige till EMU:s tredje steg är angelägen.

Precis som det också framhålls i propositionen är den gemensamma valutan av stor betydelse för Sverige trots vårt utanförskap. Därför borde företagen inte bara ges möjlighet att redovisa i euro utan också att deklarera och betala skatt i euro.

En närliggande fråga är att enskilda näringsidkare, handelsbolag och stiftelser inte redan i dag ges möjlighet att redovisa i euro, mer eller mindre uteslutande av skatteskäl. Vad framför allt gäller handelsbolag med enbart aktiebolag eller andra juridiska personer som bolagsmän kan det inte uteslutas att detta kommer att medföra betydande praktiska problem. I en koncern med ett moderbolag som äger aktier och andelar i såväl aktiebolag som handelsbolag i en sådan omfattning att dessa inkluderas i koncernredovisningen kommer handelsbolaget att vara det enda av bolagen i koncernen som inte får ha sin redovisning i euro. Motsvarande situation uppstår när flera aktiebolag gemensamt äger ett handelsbolag, där handelsbolaget många gånger kan fungera som själva centrum i verksamheten. Det är verklighetsfrämmande att inte handelsbolaget i denna situation ska kunna redovisa i euro.

Ett lagförslag med denna inriktning bör beredas med förtur och läggas fram för riksdagen så snart som möjligt.

Det svenska näringslivet har en mycket internationell inriktning, och på många håll finns det ett stort behov av redovisning i annan valuta än euro eller svenska kronor, framför allt US-dollar. I takt med att gränserna för handel blir alltmer utsuddade kommer detta behov att fortsätta öka. Mot den bakgrunden är det viktigt att få till stånd en möjlighet att redovisa i andra utländska valutor än euro, i första hand US-dollar, japanska yen, brittiska pund och danska och norska kronor.

Fru talman! Den föreliggande propositionen är ändå, trots att den i vissa delar är otillräcklig, ett steg i riktning mot en anpassning till den alltmer gränslösa tillvaro vi lever i. Jag tillstyrker bifall till propositionen men vill samtidigt yrka bifall till reservation 1.

Anf. 75 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Samtidigt som debatten pågår i Sverige om vi ska gå med i EMU eller inte, tar vi här i denna kammare små steg mot ökade möjligheter för de företag som verkar i internationella miljöer att använda EU:s gemensamma valuta.

Man kan väl säga att det betänkande som vi nu diskuterar och ska fatta beslut om innebär en möjlighet för företagen att använda euron i sina redovisningar, trots att vi inte deltar i valutasamarbetet samtidigt som det också ökar möjligheten för oss att som nation stå utanför EMU i och med att företagen ändå kan använda euron som redovisningsvaluta.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

*Redovisning och
aktiekapital i euro*

Det är inte möjligt att beräkna hur många svenska företag som kommer att nyttja möjligheten att redovisa i euro, men det är ett steg mot att underlätta affärskontakterna för de företag som verkar i en global miljö.

På lite längre sikt ser vi framför oss en möjlighet för svenska företag att redovisa även i andra valutor än kronor och euro. Det är troligt att vi om några år kommer att se redovisningar också i dollar och yen eller någon annan valuta, precis som Stig Rindborg efterlyste. Det som vi nu talar om är alltså ett steg som kan följas av flera.

Lagutskottets betänkande 8 handlar om svenska aktiebolags möjligheter att redovisa sina räkenskaper och sitt aktiekapital i euro. Den möjligheten ska också gälla för ekonomiska föreningar, sparbanker, medlemsbanker, understödsföreningar, försäkringsbolag och ömsesidiga försäkringsbolag. Det ska bli möjligt för den som vill och som bedriver sin verksamhet i någon av nämnda företagsformer att redovisa i euro i stället för i svenska kronor. Detsamma föreslås gälla utländska filialer i Sverige.

Undantagen i detta betänkande är enskilda näringsidkare, handelsbolag och stiftelser. De som driver sin verksamhet i någon av dessa företagsformer är tills vidare undantagna från möjligheten att göra sina redovisningar i euro och är därmed hänvisade till att även fortsättningsvis redovisa i svenska kronor.

Det är viktigt att påpeka att den som tillåts välja och som väljer redovisning i euro även fortsättningsvis ska avlämna deklarationshandlingar och kontrolluppgifter och redovisa skatter m.m. i svenska kronor enligt särskilda omräkningsmodeller som ska tillämpas vid beskattning.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till hemställan i lagutskottets betänkande 8 och avslag på reservationerna 1 och 2.

Anf. 76 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag vill yrka bifall till Miljöpartiets motion 1999/2000:L10. Regeringens förslag att vissa företag, bl.a. aktiebolag, ekonomiska föreningar, sparbanker och försäkringsbolag, ska kunna välja att redovisa antingen i euro eller i svenska kronor är som Rune Berglund sade ett steg på väg mot euron.

Vi tycker, vilket vår motion går ut på, att det ska finnas en parallell bokföring och att dessa företag ska redovisa även i svenska kronor. Skälen till vår ståndpunkt är att det finns en risk att schabloniserade omräkningar från euro till kronor, vilket måste göras när man ska redovisa skatt, kan inbjuda till skatteplanering. Det blir också svårare att få en översikt. Även Sveriges Aktiesparares Riksförbund har i sitt remissvar hävdade att företag som redovisar i euro även bör vara skyldiga att ha en parallell redovisning i kronor. Jag kan inte se deras motiv här i betänkandet, men det är väl detsamma som Miljöpartiets, nämligen att det är viktigt att kunna se och jämföra, speciellt för borgenärer och kreditupplysningsföretag som det nu blir mycket svårare för. Anledningen till att man inte tycker att detta ska genomföras är kostnaderna. Man säger att det blir krångligt för företag och jättestora kostnader, och det finns inga dataprogram för detta. Men inom denna verksamhet, dvs. dataprogram, går det med rekordfart, och om det finns en efterfrågan är det självklart att sådana dataprogram skulle tas fram, och det skulle bli enklare för företagen, speciellt som det sägs här att det är små steg som tas och att nästa steg

blir att tillåta även andra valutor. Då skulle det ju vara bra att, nu när man tar det första steget, ha denna parallella redovisning. Det skulle bli lättare med tanke på andra valutor om man gjorde det, annars kommer det att bli svårt att få en översikt.

Av dessa skäl vill vi att det betänkande som jag har redogjort för ska omformas på ett annat sätt.

Anf. 77 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 2 under mom. 3. Vi kristdemokrater tycker att man ska ta steget fullt ut. I en situation där man får redovisa i euro ska man också kunna deklarera och betala i euro.

Mot detta har det invänts att det krävs ytterligare skatteöverväganden – jag har inte riktigt förstått vad det är för överväganden – och att detta medför kostnader för Riksskatteverket som man inte är beredd att ta. Däremot är man beredd att ta en schablonisering av omräkningen från kronor till euro på ett som jag tycker ganska krångligt vis. Det skulle *inte* kosta pengar. Men det skulle vara mycket enklare att köra med euro rätt igenom. Jag tycker alltså att argumentationen här är i varje fall något tveksam.

Däremot vill jag också understryka att det är bra att regeringen varit djärv nog att i dessa tider ändå lägga fram ett sådant här förslag där man så att säga går åt rätt håll. Till skillnad från isolationisten Kia Andreasson tycker jag att det är väldigt fint att vi blir lite mer internationella och faktiskt också anpassar oss till den verklighet som ändå gäller.

Jag förstår inte riktigt Miljöpartiets inställning att vi ska ha ett slags parallellredovisning. Då är det väl ingen poäng med detta över huvud taget. Jag tror inte att det är svårt att jämföra om man väljer kronor eller euro.

Det handlar alltså om ett bra förslag. Det bör följas upp i enlighet med de önskemål som vi här har framställt.

Anf. 78 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Jag tyckte mig höra Rolf Åbjörnsson säga att det inte skulle kosta någonting om de företag som får göra sina redovisningar i euro också fick göra skatteredovisningar i euro. Jag hoppas att jag hörde rätt.

Det kommer naturligtvis att kosta någonting, anser jag. Vad som händer om man skulle göra som Rolf Åbjörnsson säger är ju att Riksskatteverket får ta kostnaderna för att översätta de här summorna i svenska kronor. I det svenska officiella valutasystemet har vi ju kronor. Såvitt jag förstår kan Riksskatteverket inte hantera pengar i annan valuta när det gäller skatter och avgifter.

Jag skulle vilja passa på att yrka avslag på motion L10 av bl.a. Kia Andreasson, Miljöpartiet.

Anf. 79 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag menar nog inte att det inte kostar någonting men det här systemet blir ju också krångligt. Hur vi än gör blir det vissa administrativa kostnader. Jag inbillade mig bara att genom att gå hela vägen skulle de administrativa kostnaderna faktiskt bli lägre – det var min synpunkt.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

*Redovisning och
aktiekapital i euro*

Anf. 80 RUNE BERGLUND (s):

Fru talman! Jag skulle också kunna tro att kostnaderna kan bli lägre för företagen men det är ju ett frivilligt inträde som företagen gör. Vi avser ju inte att lagstifta och säga att man måste göra sina redovisningar i euro. Om det vore så skulle jag ha förståelse för att svenska staten också fick ta på sig kostnaderna för det men eftersom det är frivilligt tycker jag att det är rimligt att företagen själva tar kostnaderna. När redovisningarna kommer till svenska staten är de i svenska kronor.

Anf. 81 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Möjligen skulle jag vilja nyansera synsättet genom att säga att det som är bra för företagen ofta är bra för staten och, ytterst, bra för medborgarna.

Anf. 82 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag kan inte förstå att jag får tillmälet isolationist därför att vi vill att man ska redovisa parallellt i svenska kronor. Den schabloniserade omräkningen för inkomstskatt, mervärdesskatt och reklamskatt vilar på ett osäkert underlag. Varje enskild transaktion ska, tycker vi, räknas upp löpande – det har alltså inte med ordet som sådant att göra. Det är även en åsikt som skattemyndigheterna, Skatteverket, har framfört. Jag tycker att man ska ta stor hänsyn till deras synpunkter eftersom det är de som sedan ska ta hand om det hela.

Anf. 83 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Man kan ha olika uppfattningar om detta. Jag tycker inte att uppfattningen är riktig att det ska vara en parallellredovisning. Jag förstår faktiskt inte poängen med det här lagförslaget om det ska vara så men det är möjligt att jag inte trängt in i detta fullt ut. Jag har i varje fall min uppfattning.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 7 §.)

Polisfrågor

6 § Polisfrågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU6
Polisfrågor.

Anf. 84 MAUD EKENDAHL (m):

Fru talman! I betänkande JuU6 behandlas ett antal motionsärenden – gamla motioner som rör polisfrågor och som har framställts under den allmänna motionstiden hösten 1999.

När det gäller polisens arbetsuppgifter anser jag att det är mycket bra att vi kunde få en majoritetstext och därmed ett tillkännagivande till regeringen. Det är oerhört viktigt att få till stånd en utredning för att noggrant kartlägga polisens arbetsuppgifter. Då ges möjlighet att analysera och tränga in i polisens arbete på ett helt annat sätt.

Efter en sådan här kartläggning finner man kanske att polisen har arbetsuppgifter som inte alls behöver ligga hos polisen längre. Det är kanske också på det sättet att man finner att det finns arbetsuppgifter som inte rör polisen i dag men som i framtiden kanske borde underordnas polisen.

Fru talman! Jag kan ta ett exempel: trafikpolisen, alltså trafikövervakningen. Det kanske visar sig i en sådan här utredning – om den kommer till stånd – att trafikpolisen är ännu viktigare och betydelsefullare för polisväsendet än som är fallet nu. Detta är alltså bara *ett* exempel på vilka lösningar man kan hitta om man gör en total utvärdering och översyn av polisväsendet.

När det gäller behovet av poliser har ni socialdemokrater sedan regeringsskiftet 1994 och fram till nu konsekvent hävdat att antalet poliser inte blivit mindre, snarare större.

I den senaste budgetpropositionen fann man faktiskt en nyhet, nämligen att regeringen anser att rekryteringen av nya poliser måste öka väsentligt. I annat fall, antar regeringen, blir det omöjligt att fullfölja polisreformen och att utveckla det problemorienterade arbetssättet.

Vi moderater har i debatt efter debatt påpekat hur idiotiskt det var att stänga Polishögskolan under två år. Det har vi fått känna av i dag. Vi har gått miste om 800 poliser under Polishögskolans stängningsperiod. Bara i Skåne saknas det 200 poliser. I Stockholmsområdet lider man akut brist på ca 300 poliser. I de norra delarna av landet är det glest med poliser.

För en vecka sedan besökte vi från utskottet Umeå, och då erhöll vi information om den nya polishögskolan. Moderata samlingspartiet välkomnar denna utveckling, och jag vill i detta sammanhang särskilt framhålla våra tidigare framförda ståndpunkter vad gäller polisutbildningens geografiska placering. Om man placerar polishögskolor på flera orter kan det innebära att fler kvinnor lockas att söka polisyrket och genomgå en utbildning utanför Stockholm.

I vår gemensamma reservation angående polisutbildningen framför vi också att det inte är givet att alla poliser måste ha exakt samma utbildning. Vad jag menar är att kanske vissa utbildningsavsnitt bör ha en mer geografisk karaktär.

Det kommer i alla fall att bli väldigt spännande att följa utvecklingen i Umeå och hur utbildningen kommer att fungera. Det har också uttalats från regeringen att det på sikt kan bli nödvändigt att bedriva polisutbildning på ytterligare en eller flera orter. Jag vill passa på att säga att jag personligen anser att det, i och med den stora polisbrist i Skåne på 200 poliser som jag nyss nämnde, skulle vara klokt att lägga en polishögskola just i Skåne. Jag har också ett annat skäl till det. Som alla vet kommer vi att stå inför ett försvarsbeslut. Om regeringen och Centern får sin vilja igenom om förbandsnedläggningar kommer åtskilliga militärer att bli arbetslösa.

Justitieutskottet valde att i höstens budgetbetänkande ta upp frågan om utbildning av officerare till poliser, och detta gjorde vi med tanke på de planerade förbandsnedläggningarna. Utskottet ville i detta sammanhang lyfta fram officerarnas kompetens, som skulle komma till stor nytta inom polisen. Officerarna skulle kunna vara en tillgång inom polisväsendet, eftersom de är välutbildade, har högskoleutbildning och besitter en

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

erfarenhet i ämnet ledarskap, och det är viktigt när man ska arbeta som polis.

Fru talman! Polisens arbetstider är en fråga som diskuterats många gånger. Vi moderater har hävdat att det borde vara helt naturligt att fler poliser tjänstgör då de behövs som bäst.

Vi har tidigare talat om polisfackets starka ställning som försvårat för arbetsgivaren att få fler poliser att arbeta i ännu högre grad på tider då brott begås. Jag tänker närmast på kvällar, nätter och helger. Men nu finns det lokala avtal som slutits och som innebär att man kan hantera dessa arbetstidsfrågor på ett helt annat och mer flexibelt sätt ute i organisationen.

Jag kan ge ett exempel. Vi fick häromdagen från Riksdagens revisorer ett förslag, RR7, om organisationsförändringar inom rättsväsendet. Man har gjort en studie och följt utvecklingen från 1995 t.o.m. 1999 som redovisas här. Man har tagit mars månad för att mäta hur många poliser som var i tjänst av det totala antalet i tre län – Stockholms län, Östergötlands län och Västernorrlands län. Jag ska bara nämna hur det låg till i Stockholm län 1999 under lördagskvällar. Då tjänstgjorde 8,7 %, och söndagar 7,3 %. Då undrar jag när vi sitter här i Stockholm där det ändå händer mest: Har man en så låg procentsats här, hur står det till i övriga landet? I texten framgår att Rikspolisstyrelsen har en särskild arbetsgrupp som sagt att varje polismyndighet måste ha en rationell personalplanering. Man tycker det ska vara minst 15–16 % av poliserna i länet som tjänstgör under nätterna lördag till söndag. Det får jag nog hålla med om.

Jag kan också lyfta fram ett bra exempel då man sätter in fler poliser. Det gjorde man under augusti månad förra året längs Avenyn i Göteborg. Då halverades gatuvåldet jämfört med tidigare år. Mer effektiva insatser gör att färre brott begås. Men alla kan ju inte bara ha kvälls- och natttjänstgöring. Det begås ju brott även på dagarna. Jag tänker närmast på alla villainbrott. Det är ett typiskt dagsbrott.

Tanken med närpolisreformen var ju att man skulle analysera sitt närpolisområde och därefter anpassa sina insatser och arbetstider för att kunna bevaka sitt närpolisområde, men den fungerade inte, och därför har vi inte den hjälpen till hands av polisen.

En annan aspekt på att ha fler poliser som är ute på kvällar och nätter är att människor som rör sig ute i samhället kan ge tips till polisen om brott, händelser och misstänkta personer som man ser i sin omgivning.

Polisen måste tillåtas olika arbetsmetoder för olika situationer. Här skulle jag vilja se en ännu större kreativitet som ger bra resultat. En arbetsmetod som flera av oss från olika partier har fastnat för är New York-modellen. Det är inte meningen att applicera modellen direkt på den svenska polisorganisationen, men visst finns det bra inslag man borde ta vara på. Att ingripa vid alla brott och ordningsstörningar borde vara en självklarhet. En lyckad arbetsmetod är en annan liknande modell som prövats, det s.k. Eskilstunaprojektet. Det borde få fortplantera sig ute i landet. Man har fått en god ordning i Eskilstuna när man slog till direkt oavsett brottets storlek och bakgrund.

Men, fru talman, för att få ett bra arbete utfört av sina medarbetare måste man också ha en tillfredsställande arbetsmiljö. Och det är glädjande att Rikspolisstyrelsen uppmärksammat frågan så att RPS nu kommer att anställa specialister med särskild inriktning på de mjuka frågorna.

Arbetsmiljöområdet har en väldigt stor spännvidd, från den fysiska arbetsmiljön till de mer komplicerade psykosociala frågorna. Det handlar om vikten av att samtliga poliser i yttre tjänst har skyddsutrustning såsom skyddsvästar, vilket inte alla har i dag. Det är också viktigt att poliserna har tillgång till moderna förstärkningsvapen. Varför ska brottslingarna ligga steget före med betydligt bättre vapen än poliserna?

En annan arbetsmiljöfråga är: Ska en polis behöva tåla att bli bespottad? Enligt vår moderata uppfattning är det inte rimligt att en polis ska behöva utstå kränkningar av detta slag. Vi anser att ersättning för kränkning i dessa fall bör beviljas. Det är en ytterst känslomässig och tung fråga.

Av någon anledning ställer sig samhället vid sidan om, och man hör inte alltför sällan att polisen väl får tåla lite i sitt jobb. Men här måste vi beslutsfattare klart och tydligt markera att det inte finns någon acceptans för sådana beteenden. Jag vill påstå att en sådan kränkning som att någon spottar på en polis egentligen är en kränkning mot hela rättsstaten.

I betänkandet behandlas också en motion av ledamöter från olika partier som handlar om anställandet av ordningsvakter. Motionärerna vill att man ska ha en behovsprövning för ordningsvakter, att de ska anställas efter behov och att marknaden ska reglera ordningsvakterna och inte som bestämmelserna är i dag. Det vore kanske en fråga för regeringen att diskutera vidare.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag ta upp något om utnyttjanderätten till sitt pass under fängelsetiden. Frågan aktualiserades ju kort tid efter polismorden i Malexander då en av de misstänkta flydde till Costa Rica. Det var fullt möjligt eftersom passlagen medger att även en person som avtjänar ett fängelsestraff har rätt till sin passhandling.

Justitieministern initierade en beredningsgrupp som ska se över reglerna, och det anser vi moderater är bra. Men det är otroligt viktigt att kommande regler utformas på ett sådant sätt att de helt enkelt förbjuder användande av pass under fängelsetiden. För mig finns det inte ett enda skäl till att en intern ska vara i behov av sitt pass under en permission.

Fru talman! Jag ställer mig naturligtvis bakom samtliga reservationer där vi moderater står ensamma eller tillsammans med andra partier och jag står även bakom vårt särskilda yttrande. Men jag yrkar bifall endast till reservation nr 5.

Anf. 85 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag ska börja med att yrka bifall till reservationerna 7 och 12. Men vi står naturligtvis bakom våra övriga reservationer och även våra särskilda yttranden.

Hur många poliser ska vi ha i Sverige? Var ligger lagomnivån? Ska vi anslå pengar till 100, 200, 1 000, 2 000 eller till 3 000 nya poliser? Jag anser att den frågan är fel ställd.

När vi diskuterar polisen måste man hela tiden börja i den andra änden, nämligen: Vad ska polisen göra? Vilka arbetsuppgifter ska polisen ha? Hur ska polisen utföra sitt arbete? Utifrån detta kan man sedan gå vidare och se på hur många det skulle behövas för att få ett visst mått arbete utfört på ett visst sätt och under en viss tid.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

När det gäller rättsväsendet och framför allt polisen har vi politiker ett mycket stort och ibland tungt ansvar. Det gäller att noga väga både ord och pengar så att man hamnar på rätt nivå.

Statistik är många gånger bra, men inte alltid så lätt att läsa. Bakom all statistik finns det värderingar och bakgrundsfakta som kanske inte alltid kommer fram.

Polisens uppgift är att trygga människor i vårt samhälle. På helsidor i massmedierna talar moderaterna om att det är seriöst att värna om tryggheten – i Stockholm. Min förhoppning är att moderaterna värnar tryggheten även i övriga delar av landet. I Stockholm går det ca 400 människor per polis. I Västerbotten, som utskottet nyligen besökte, går det 735 invånare per polis. Jag tycker att det vore mer seriöst att också ge tillräckliga resurser så att skola och omsorg kan värna tryggheten innan polisen behöver ingripa.

Enligt Västernpartiet utför polisen i dag en hel del arbete som andra instanser inte lägre har resurser att utföra på grund av nedskärningar. Vi behöver fördela tillbaka medel till framför allt skola och omsorg, men det räcker dock inte enligt oss. Om man ska kunna genomföra ett gott förebyggande arbete måste stora summor omfördelas på sikt.

Moderaterna medverkar till att öppettiderna på krogen blir längre och längre. Alla vet att det enda syftet med detta är att människor ska dricka mer alkohol. Enligt polisen själv är 80 % av våldsbrotten alkoholrelaterade. Lösningen är enligt moderaterna fler poliser. Borde inte den självklara lösningen vara att ta ansvar så att människor inte dricker så mycket alkohol under sena nattimmar?

Alkoholrelaterade problem, oavsett om de för med sig konsekvenser för sjukvård, socialtjänst eller rättsväsendet, har enligt mig mycket låg prioritet. De flesta krafter i samhället vill att vi ska dricka mycket och är mycket ovilliga till förändringar som skulle leda till minskat drickande. I det sammanhanget spelar det ingen roll hur problemorienterat polisen arbetar, om politikerna inte tar ansvar för helhetsbesluten som påverkar polisens arbete.

Det är förunderligt om det inte i varje artikel om våld i samband med musik- och idrottsevenemang nämns att våldsverkarna nästan alltid är berusade. Förbundssekreteraren i Polisförbundet, Tore Schånberg, har utifrån sina insikter i polisarbete inbjudit socialministern till diskussion om Sveriges alkoholpolitik kopplat till polisens insatser. Socialministern har hittills inte nappat på denna inbjudan.

Neddragning av antalet vuxna i skolan, stängning av fritidsgårdar, minskning av subventioner till fritidsverksamhet och kultur, bostadssegregation, utslagning – lösningen är enligt moderaterna fler poliser.

Enligt Vänsterpartiet är det inte polisen ensam som har ansvaret för att människorna i Sverige ska kunna känna sig trygga och harmoniska. Vänsterpartiet anser att det är ett tecken på ett samhälles misslyckande när behovet av poliser ökar. Det är inte rättvist och rättfärdigt att polisen ska dra det tyngsta lasset när andra instanser inte ges möjlighet att utföra ett bra förebyggande arbete.

Trygga, harmoniska människor, oavsett ålder, som fått sina grundläggande behov tillgodosedda begår inga brott. Trygghet handlar om att känna att jag duger som jag är och inte för vad jag gör. Trygghet är att känna att jag kan, jag duger när jag gör det allra bästa utifrån min egen

förmåga, när jag har tillräcklig självaktning så att jag inte behöver trycka ned andra för att växa lite själv. Grunden för trygghet är vänlighet, rättvisa och kärlek. Det är de allra bästa brottsförebyggande vapnen.

För oss i Vänsterpartiet är grundsynen klar och tydlig: Alla människor måste ges den bästa grunden för att leva goda liv. När orättvisorna ökar och klyftorna mellan samhällsklasser blir större, ökar också människors benägenhet att begå brott.

Alla föräldrar gör alltid så gott de förmår när de fostrar sina barn. Ingen förälder vill sina barn ont. Barn är enskilda individer med olika behov. Jag brukar säga att barn har olika tjock hud. Det betyder att vissa barn har tunn hud och tar mycket skada av relativt lite ovänlighet och kärlekslöshet. Andra barn har tjockare hud och tål en hel del utan att de för den skull börjar missbruka eller begå brott.

Svårigheten med oss människor är att det aldrig går att sätta mått på hur mycket vi tål. Det tycker jag är bra, för det betyder att varje människobarn måste aktas och behandlas som om det hade mycket tunn hud. Det är enligt Vänsterpartiet allas ansvar.

När det lilla nätverket med familjen i centrum inte räcker till för att trygga barn måste det finnas självklara riktlinjer för vem och vilka som ska hjälpa till att trygga barnet. Det måste finnas en välutbyggd förskola, en grundskola som ser till alla barns grundbehov, en socialtjänst som stöder när föräldrars och skolans insatser inte räcker till, en sjuk- och psykvård som hjälper sårade kroppar och själar.

Det måste ges kunskaper och insikter så att förskola och skola lär sig att reagera och agera tidigare när sårade själar signalerar efter hjälp.

Många gånger förstår inte vuxenvärlden när barn signalerar. Det går att avhjälpa med mera kunskaper. Vad som är ännu mer alarmerande är när vuxenvärlden ibland inte reagera fast alla ser och alla förstår barnens signaler och situation. Jag tänker bl.a. på barn till alkoholister, barn till narkomaner, barn till psykiskt sjuka, barn till dömda, barn som miss-handlats, barn som kommer från krigsdrabbade länder, barn som upplevt naturkatastrofer, barn som kuvats och trakasserats – listan kan tyvärr göras ännu längre.

Hur många av oss har inte varit med om att höra vuxenvärlden säga: Det kunde vi ha räknat ut att det skulle gå illa för den och den. Detta löser vi inte genom att tillsätta fler poliser.

På många orter bedrivs det många bra brottsförebyggande arbeten där polisen tillsammans med andra instanser kommer fram till hur man på bästa sätt kan förebygga brott. Vänsterpartiet ser fram mot de kommande träffarna med regeringspartiet och Miljöpartiet för att diskutera rättsväsendet inför vårbudgeten som både statsministern och justitieministern uttalat som ett område som behöver mera resurser.

Vår ingång är att tala om fler poliser men framför allt att ge möjlighet till fler människor i förebyggande syfte.

I poliskåren är medelåldern hög. Många poliser har läkarintyg på att det är olämpligt att de arbetar sena kvällar och nätter. Detta leder till att de yngre poliserna får arbeta desto mer på sena kvällar och nätter, vilket i längden inte är nyttigt.

I statistik syns det att på många ställen finns det många poliser under tider när få brott begås och få poliser när många brott begås. Ca 85 % av

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

närpolisen har inte periodplanerad arbetstid, dvs. att man inte planerar antalet poliser utifrån behovet av uttryckningar och ingripanden.

Allt kan man inte förutse, men det är enkelt att räkna ut att med moderaternas givmilda öppettider på krogarna är behovet av poliser under natten extremt stort, vilket kan leda till att antalet poliser inte räcker till på övriga tider av dygnet.

Vi behöver fler yngre poliser. Det är glädjande att fler kvinnor och fler med invandrarbakgrund rekryteras, men vi ser gärna att de blir fler. Polishögskolan i Sörentorp ökar sin intagning, och vi får ytterligare en skola i Umeå. Det tycker vi är bra. Tankar finns på att starta ytterligare en polisskola. Det tycker vi också är bra. Tyvärr gör Schengenavtalet att vi behöver fler poliser på svensk mark.

Jag vill tro att svensk polis är den bästa i världen. Det beror på den svenska polisutbildningen och på polisens arbetsuppgifter. Vänsterpartiet anser att det är mycket viktigt att vi värnar om polisens möjligheter att även i fortsättningen få vara till människors hjälp, kanske ibland även i det lilla. Det är bra att ha en poliskår som är aktiv ute i våra skolor och på ett otvunget sätt får kontakt med elever i elevernas egen miljö. Det tror vi gynnar både polisen och eleverna.

Vi ska ha tillräckligt med poliser så att vilsna människor på ett betryggande sätt finner sig till rätta. Detta sker ibland med polisens hjälp. Polisen ska vara en del i vår vardag. Då krävs det att polisen också kan hjälpa människor i vardagssituationer.

Vänsterpartiet vill inte medverka till att polisen i Sverige får färre och våldsammare arbetsuppgifter. Den som ofta utsätts för svåra och hårda provningar blir ofta hård själv och kan få svårt att visa respekt och empati för utsatta människor.

Förra helgen inträffade en våldsam och tragisk händelse i Skåne. En man sköt ihjäl en annan man hemma i sin trädgård. Mannen som sköt säger att han har blivit utsatt för inbrott vid flera tillfällen. Detta har han dock inte anmält till polisen som brukligt är vid inbrott. Varför vet vi inte. Polisen vet alltså inget om inbrotten. Tyvärr tröttnade mannen på inbrotten, beväpnade sig och sköt en man i mörkret i sin trädgård. Tragedin är ett faktum, en tragedi för en man som får sluta sitt liv, en tragedi för den skjutande mannen som förmodligen får tillbringa många år i fängelse, en tragedi för den skjutande mannens familj som kanske aldrig får flytta in i sitt nyköpta hus, en tragedi för offrets anhöriga som förmodligen inget hellre önskar än att inbrotten skulle ha anmälts så att polisen getts möjligheter att gripa in. Detta har inget att göra med att antalet poliser är för få eller att polisen är för svag. Brott ska alltid anmälas, och hela rättsväsendet ska få möjlighet att använda hela sin kompetens.

Vi i Vänsterpartiet blir mycket upprörda när framstående företrädare för riksdagens justitieutskott talar om att den svenska polisen är för svag och säger sig förstå enskilda människors hämndreaktioner. Upprepade osanningar kan rota sig i människor, och resultatet kan bli som i Skåne förra helgen.

Vi som finns i Sveriges högsta organ måste med kraft ta avstånd från att brottsoffer eller medborgare utdömer och verkställer straff. Vi måste med kraft hävda att det alltid är de rättsvårdande instansernas uppgift. Vi

måste också med kraft ta ansvar för det allmänna rättsmedvetande som finns hos människor.

Vi i Vänsterpartiet står bakom alla våra reservationer och jag vill nämna några.

Vi anser att polisen måste få möjlighet till mer kunskaper om andra kulturer och etniska grupper. Det skulle innebära en klar förstärkning om fler poliser med etnisk bakgrund i länder utanför Europa kunde rekryteras.

Vi har i en partimotion påtalat vikten av att poliser inte utreder varandra. Ett sätt är att en grupp bestående av domare, advokater och poliser tillsätts inom varje åklagarmyndighet enligt norsk modell. Alla misstankar om brott ska granskas noga, inte minst om det är misstankar mot poliser. Ibland är det nödvändigt att polisen använder våld, och därför är det förståeligt att det blir anmälningar. Många gripanden uppfattas som kränkande och de gripna tycker att det har använts övervåld. Ibland är det så och ibland inte.

Många tror att det inte lönar sig att anmäla poliser efter människor vet att polisen utreder sig själv. Det är naturligtvis viktigt att poliser ska dömas om de har begått brott, men det är lika naturligt och viktigt att de ska frias om brott inte begåtts. Det ska vara klart och utan allt tvivel att utredningen har gått rätt till. Det är en rättighet som poliser borde ha liksom alla vi andra.

Anf. 86 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Yvonne Oscarsson säger klart och tydligt att Vänsterpartiet inte vill ha fler poliser. Då är frågan hur vi ska göra i de delar av landet där det saknas poliser, i Norrland, i Skåne osv. Är Yvonne Oscarsson då beredd att flytta poliser till dessa delar av landet?

Sedan undrar jag hur man, när Yvonne Oscarsson är ute på studiebesök hos polisen, tar budskapet att Vänsterpartiet inte vill ha fler poliser. Det är ju nästan bara ni som säger så nu. Nu har t.o.m. Socialdemokraterna vänt och talar om hur viktigt det är att vi får fler poliser. Rikspolisstyrelsen och övriga partier anser också det.

Jag skulle gärna vilja ha svar på dessa frågor.

Anf. 87 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag ska börja med det första. Vänsterpartiet vill inte ha fler poliser. Jag kan läsa innantill igen här. Inför våra diskussioner med Socialdemokraterna och Miljöpartiet kommer vi att föra fram Vänsterpartiets åsikter när det gäller rättsfrågor. Så här sade jag i mitt anförande:

Vår ingång är att prata om fler poliser men framför allt att ge möjligheter till fler människor i förebyggande syfte. Vår grundpolitik är nämligen att man måste göra både–och, öka antalet poliser men samtidigt se på den andra änden i förebyggande syfte, så att vi så småningom en dag kan stå tillsammans i den här kammaren och säga: Vi behöver inte lika många poliser.

Nästa fråga var hur det upplevs när jag och andra vänsterpartister är ute och träffar poliser. Jag har aldrig gjort någon hemlighet av vad Vänsterpartiets inställning är när jag träffat poliser, och hittills har jag aldrig träffat någon polis som har sagt något emot eller haft synpunkten att vi är

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

inne på fel linje. Tvärtom får vi uppmuntrande ord när vi talar om det som jag har försökt beskriva som helhet i mitt anförande.

Anf. 88 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Yvonne Oscarsson läser upp igen och säger: Vi är beredda att prata om fler poliser. Prata kan man ju göra, men då kommer nästa fråga. Om ni har pratat och tycker att det ska vara fler poliser, är ni då beredda att tillskjuta mer pengar?

Anf. 89 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Enligt mitt förmenande handlar allas anföranden i den här kammaren och på alla andra ställen där politiker verkar om att tala och att prata, så jag förmodar att Maud och jag är på samma linje vad gäller detta.

Vi kommer att tala om vår ingång, som jag sade förut, att vi behöver fler poliser. Sedan ska vi tillsammans med regeringspartiet och Miljöpartiet diskutera hur vi ska finansiera det. Det är det allt samarbete handlar om. Vi är tre partier, och jag är övertygad om att vi kommer att hitta en bra lösning.

Anf. 90 RAGNWI MARCELIND (kd):

Fru talman! Vi ska fortsätta att diskutera betänkandet JuU6 om polisfrågor. Vi kristdemokrater står bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinning yrkar vi bifall till reservation 9 under mom. 7.

I det här betänkandet tas, som någon tidigare sade, en del motioner från den allmänna motionstiden upp. Det är motioner som man sammanfattningsvis kan säga mynnar ut i ambitionen att vi ska få en fungerande polisverksamhet som har resurser till sitt förfogande för att kunna arbeta med det som är polisens huvuduppgifter: förebygga brott, upprätthålla ordning samt utreda och beivra brott.

Jag tror att vi alla i kammaren är överens om att all brottslighet, inklusive vardagsbrottsligheten, måste bekämpas. Vad är det då som allmänheten tänker på när den säger "vardagsbrottsligheten"? Jo, det är bostadsinbrott, cykelstölder, biltillgrepp, klotter och skadegörelse m.m. När vi tittar på utredningsstatistiken och ser hur det är i verkligheten handlar detta just om den mellannivå där det händer minst. Vi har en skaplig statistik när det gäller utredning av den grövre brottsligheten, som mord, misshandel, överfall, våld och hot. Även på den lägre nivån med snatterier fungerar det bättre än på mellannivån. Vi kan bara konstatera att det, för att man ska kunna få det här att fungera, behövs mer resurser. Vi har också den grova gränsöverskridande brottsligheten, som utvecklas, och den alltmer växande ungdomsbrottsligheten. Det här måste bekämpas med kraftfulla insatser. För att det ska vara möjligt måste vi se till att det finns förutsättningar för polisen att arbeta på ett effektivt sätt.

Då det gäller den hänvisning som utskottet gör i betänkandet med anledning av att det problemorienterade arbetet måste utökas vill jag påpeka att det inte är så enkelt i verkligheten. Hur ser det ut ute i polisorganisationen? Det går inte att sopa bort brottsligheten enbart genom en ny organisation; man måste också få tillräckligt med resurser.

Regeringen skriver i budgetpropositionen att arbetet med att anpassa polisens arbetstider till verksamhetens behov är viktigt för det problemorienterade arbetet. Ett instrument för en sådan anpassning skulle vara periodplanering. Samtidigt konstaterar man, precis som Yvonne Oscarsson sade, att det bara är 15 % av våra närpolicer som periodplanerar arbetstiden. Varför gör man inte det? Man hinner helt enkelt inte med.

Låt mig citera rikspolischefen Sten Heckscher från skriften *Polis i förändring*. Han får frågan: Vad innebär ett problemorienterat arbetssätt? Då säger han: "Att man frigör sig från ärendefixering och att arbetet inriktas på att komma åt orsaker till varför brott begås. Det problemorienterade arbetet innebär att polisen handlar proaktivt och sätter upp långsiktiga mål för verksamheten". Tyvärr hinns detta inte med. Nedskärningarna har lett till att det här är en omöjlighet. Närpolisreformen – man hade så goda intentioner och gick in i den nya organisationen med både förväntan och glädje – har inte kunnat verka fullt ut som det var tänkt. Det är en besvikelse för många.

Enligt de besked som jag har fått då jag har varit ute och talat med närpolichefer har man faktiskt tappat inspirationen i dag. Ett exempel fick jag för någon vecka sedan när jag talade med en närpolichef i Västmanland. Han sade att det förebyggande polisarbetet helt har kommit bort. Av dygnets 24 timmar ska åtta timmar gå till utryckningsverksamhet. 16 timmar ska gå till närpolisverksamhet. Men de åtta timmarna är utspridda över hela dygnet. Då blir det en halvtimme här och där som man kan ägna till närpolisverksamheten. Detta har styckats sönder.

Målet, att närpolisverksamheten ska uppgå till 40 % av verksamheten, uppnås inte.

I måndags besökte jag närpolischefen i Sandviken och mötte kriminalchefen och närpolicer i arbetet där. De sade: Vi hinner inte med något närpolisarbete över huvud taget. Vi får koncentrera oss på utryckningsarbetet. Om det blir någon tid över måste vi sätta oss med våra högar av utredningar som ligger på skrivbordet för att åtminstone beta av en del av dem.

Kristdemokraternas krav kvarstår. Statusen måste höjas på närpolisarbetet, och arbetet måste få möjligheter att utvecklas. Frågan om polisens arbetstider och vad polisen ska syssla med måste få en bra lösning. Kristdemokraterna har i ett antal motioner krävt en total översyn av vilken verksamhet polisen enligt lag ska syssla med. Därför, fru talman, är det bra att det har blivit en majoritet i utskottet för att en utredning ska tillsättas med uppdrag att se över den här frågan.

Jag talade med en poliskommissarie i Jönköpings län som ansåg att samhället, på grund av de besparingar som görs i det övriga samhället, utnyttjar de lagliga möjligheter som finns i LPT, LVU och LVM för biträde av polis vid exempelvis transporter. Han berättade om transporter som kunde uppgå till 65 mil, om läkare som begärde handräckning för person med psykiska besvär. Beslut om husrannsakan fattas. Hämtning sker. Det blir transport till läkare och skydd under läkarundersökning. Det blir transport till ett annat sjukhus, och det blir 22 mil och fem timmars arbete. Det är ju bra i sig. Men under den här tiden finns det inte någon polis i det närpolisområdet som den här bilen var satt att patrullera i. Noterbart är också att de transporter som polisen får göra från avgiftningsenheten på sjukhuset till olika behandlingshem med långa restider

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

har ökat. I Jönköpings län har det t.ex. blivit en fyrdubbling av de här transporterna under de senaste två åren. Vi behöver fler poliser, men vi behöver också genomlysa vilka arbetsuppgifter polisen ska syssla med. Därför välkomnar vi en utredning.

Fru talman! Centern tar upp frågan om att ha fler civilanställda i reservation 1. När vi debatterade den här frågan i utskottet konstaterade vi att det här egentligen var en budgetfråga som inte hörde hemma på det här området. Kristdemokraterna vill också ha fler civilanställda, men vi tycker i likhet med utskottet i betänkandetexten att det är viktigt att man i bedömningen av det framtida personalbehovet finner en väl avvägd sammansättning av personal inom polisen, bestående av såväl poliser som civilanställda och experter. Det är viktigt att ha helhetsbilden. Jag ville göra ett förtydligande i den här frågan.

Regeringen skrev i budgeten: "Inom närpolisen ska olika verksamheter och resurser integreras. Det är av strategisk betydelse att utvecklingsarbetet fortsätter och intensifieras så att närpolisreformen inte stannar av. Det är också viktigt att erfarenheter av olika modeller sprids och tas tillvara".

Det var med anledning av San Diego-modellen, som vi har motionerat om. Vi anser inte att medborgarna ska behöva utföra polisiära arbetsuppgifter. Vi vill inte ha medborgargården, som tar lagen i egna händer. Men samtidigt behövs samhällsmedborgarnas engagemang och vilja att ta ansvar. Under polisens ledning kan t.ex. San Diego-modellen, som kristdemokraterna har beskrivit i sin motion, innebära en positiv utveckling. Vi tror att alla goda krafter behövs i det stora samhällsprojektet när det gäller att minska kriminaliteten.

Det har talats mycket i kammaren om New York-modellen eller, senare, Eskilstunamodellen. Maud Ekendahl var inne på detta alldeles nyss. Jag tror också att alla är överens om att vi behöver ingripa mot alla brott och ordningsstörningar tidigt. Det är vad den här modellen handlar om. Det ska vara en snabb och tidig åtgärd för att man på det sättet ska få bukt med den kriminella verksamheten. Därför påpekar vi också i vår reservation att dessa arbetsmetoder förtjänar uppmärksamhet i Sverige. De förtjänar att tittas på, belysas och användas.

Då det gäller unga lagöverträdare har vi i en motion lyft fram behovet av snabba åtgärder och reaktioner från samhällets sida vid bl.a. enklare snatterimål. Vid enklare brott är det viktigt vilka signaler vi ger till dem som börjar sin kriminella bana. Signaler från polisdistrikten, som jag har varit ute och besökt, från Riksåklagaren m.fl. om att det är alltför höga siffror vad gäller avskrivna mål är oroväckande. Vi vet att det inte blir några åtgärder för barn under 18 år. En polis frågade mig: Hur många gånger tycker du att jag ska haffa en snattare utan att jag gör någonting åt det, utan att ärendet går vidare? Vi vet att antalet personrån och snatterier är stort i denna grupp.

När jag patrullerade med ett par poliser här i Stockholm aktualiserades frågan för mig. De menade att alltför unga människor i dag inträder på den kriminella banan. Det är barn som är så unga att man inte kan hålla regelrätta förhör med dem eller åtala dem. När poliserna efter ingripandet följer barnen hem visar det sig dessutom enligt polisernas utsagor ganska lite av förståelse för detta från många av föräldrarna.

Vi har i tidigare debatter påpekat att vuxnas insatser betyder mycket för att få barn och unga att avstå från att börja begå brott. Höjd upptäcktsrisk, fasthet och konsekvens är viktiga signaler i detta preventiva arbete.

Vi noterar att Rikspolisstyrelsen i en skrivelse till regeringen har föreslagit utvidgade möjligheter att utfärda ordningsbot, och vi ser fram emot att få ta del av den skrivning som nu bereds i Regeringskansliet.

När det gäller ungdomsbrotten är det också värt att notera att enligt den rapport om slutna ungdomsvård som nyligen kommit dömdes många fler ungdomar än väntat 1999. Vi tog i en motion som behandlas i betänkandet upp att anslaget för 1999 motsvarar 10 helårsplatser. I utskottet meddelades häromdagen att det för år 2000 behövs 50–60 platser. Alltså är det viktigt med det förebyggande arbetet, som Yvonne Oscarsson här tog upp.

Vad gäller vår motion So481 och reservation 21 under mom. 22 kan jag bara konstatera att yrkandet där har tillgodosetts efter det att utskottstexten skrivits. Ingela Thalén har på en fråga från Inger Davidson svarat att hon håller med Inger Davidson om att den svenska handlingsplanen vad beträffar kommersiell sexuell exploatering av barn måste revideras och att detta ska ske innan den uppföljningskonferens som för närvarande diskuteras mellan de berörda länderna ska hållas.

Avslutningsvis vill jag ta upp frågan om pass vid permissioner. Vi välkomnar den översyn som nu bereds i departementet, och vi understryker i vår reservation att det är angeläget att översynen resulterar i regler som på ett effektivt sätt hindrar att man under permission kan använda pass för att rymma från landet. Detta är både en kostnadsfråga och en fråga som det är mycket viktigt för oss att få genomlyst.

Avslutningsvis sade Yvonne Oscarsson i sitt inlägg att det är oerhört viktigt att man inte tror att poliserna ska ha ansvaret för alla samhällsproblem. Jag tror inte att någon här i kammaren tycker att det är polisen som ska ha ansvaret för alla samhällsproblem. Det är väl snarare så att beslutsfattarna har fört en politik som inte har möjliggjort för den äldre generationen att ge mer tid till sina barn eller att andra åtgärder från beslutsfattarna har lett till att samhället har utvecklat det klimat som vi i dag har.

Jag tror, fru talman, att vi allesammans är överens om att vi skulle vilja ha ett varmare och mjukare samhälle, där människor är mer rädda om varandra och där vi för över värderingar och normer som påverkar den uppväxande generationen att få den inre kompass som vi kristdemokrater brukar tala om, dvs. en känsla för och vetskap om vad som är rätt och fel. När vi får mer resurser till polisorganisationen så att den kan fungera kommer det att hjälpa till, men det kan inte vara svaret på alla frågor om social misär. Där har vi alla ett stort ansvar.

Anf. 91 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Visst är det viktigt med ett förebyggande arbete, säger Ragnwi Marcelind. Enligt oss i Vänsterpartiet är det helheten som är grunden i det brottsförebyggande arbetet. Jag måste rikta en fråga till Ragnwi Marcelind. Fler poliser behövs för att polisen mer ska kunna arbeta på ett brottsförebyggande sätt, säger kristdemokraterna. Min inställning är den att det någon gång långt tidigare i ungdomars liv har

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

blivit fel. Jag menar att man aldrig någonsin kommer till rätta med det med hjälp av den kompetens som polisen har, utan det måste andra göra.

Ragnwi säger själv att många föräldrar är väldigt oförstående när polisen skjutsar hem ungdomar. Det lilla nätverket familjen förmår inte alltid att ta tag i problemen. Man kan ta fina ord om gemenskap och t.o.m. solidaritet i sin mun och tro att det då blir så bra. Visst skulle jag önska att vi hade ett varmare klimat oss människor emellan, men det är inte så enkelt som Maud Ekendahl tidigare sade. Det går bra att använda ord, men det krävs också handling. För politikerna består en del av handlingen i pengar till de människor som är satta att utföra en uppgift för att ge dem möjlighet att utföra den. Jag tänker då på människor i skolan, omsorgen osv. som finns som skydd när den lilla familjen inte längre orkar.

Anf. 92 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Jag förstår inte riktigt den problematik som Yvonne Oscarsson tar upp i sitt inlägg. Är det några som har arbetat förebyggande för att barn och ungdomar ska få en god start i livet är det kristdemokraterna. Är det några som har kämpat för mer resurser till vård och omsorg, så är det faktiskt kristdemokraterna. Är det några som har talat om missbruksproblematiken och krävt statliga utredningar för kartläggning av situationen för missbrukarnas barn i samhället, så är det kristdemokraterna.

Vi har, Yvonne Oscarsson, stått ganska ensamma i detta arbete, men jag välkomnar Yvonne Oscarssons stöd i det framtida arbetet i de här frågorna. Jag tycker att det är oerhört angeläget att arbeta brottsförebyggande, men vi måste också ha poliser på våra gator för att bekämpa den akuta brottslighet som trots allt finns.

Anf. 93 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Det är naturligtvis bra om vi kan komma överens, men jag vill bara påminna om att ord och handling inte alltid stämmer överens. Det är faktiskt så att kristdemokraterna har varit med i den borgerliga gemensamheten, bl.a. i Stockholm, och dragit ned på pengar för behandling av missbrukare. Man har sett till att öppettider på krogarna har förlängts, så att människor dricker mer. Man ser inte till krogar som inte sköter sig så som jag skulle önska när det gäller att följa de lagar som finns, dvs. ser inte till att brott på olika sätt blir beivrade. Man ska som politiker använda de verktyg som finns.

Kristdemokraterna har inte i handling medverkat till att missbrukares barn får möjlighet till en god vård och behandling.

Anf. 94 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Det blir här en nästan hårresande debatt med ur luften tagna anklagelser. Yvonne Oscarsson! Om vi ska gå in på kommunalpolitik, kan jag ta upp Vänsterpartiets stöd till mig i Gävle, där jag har suttit i kommunfullmäktige sedan 1991. Man har där inte velat stötta mig när jag har kämpat för situationen i samhället för barnen till missbrukare. Man har inte stött mig när jag har kämpat för att vi ska ha färre systembutiker, färre krogstillstånd och kortare öppettider på nätterna. Man har

över huvud taget inte ställt sig bakom våra krav på mer resurser i missbruksvården, t.ex. för att undvika att missbrukarna ska ligga ute på gatan.

Ska vi dra in kommunalpolitiken i detta kan vi konstatera att det ser väldigt olika ut ute i landet, Yvonne Oscarsson. I många avseenden är det faktiskt så att Vänsterpartiet trots sina goda intentioner har backat i sådana här livsavgörande frågor därför att det har valt makten i stället för den lilla människan.

Anf. 95 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Varje människa måste kunna känna sig trygg när hon går på gator och torg eller var hon än befinner sig i samhället. Polisen är en viktig del av den rättsvårdande verksamheten. Att veta att den fungerar och finns nära, om något skulle hända, är utomordentligt viktigt för tryggheten.

Yvonne Oscarssons argumentation när det gäller fler poliser i samhället var inte särdeles övertygande. Det är kanske inte så konstigt att regeringen med en sådan partner inte kan åstadkomma tillräckligt med resurser och poliser i samhället.

Däremot tyckte jag att Yvonne Oscarsson hade en betydligt mer övertygande argumentering för mer av förebyggande verksamhet. Jag och Centerpartiet delar Yvonne Oscarssons synpunkter på det förebyggande arbetet, men vi ansluter oss inte till uppfattningen att polisen inte behöver mer av resurser och att det inte behövs mer poliser i vårt samhälle.

Också Ragnwi Marcelind var inne på de förebyggande åtgärderna. Men kd har inte ensamt kämpat för t.ex. barnens trygghet i samhället. Den kämpade Centerpartiet för långt innan Kristdemokraterna fanns med i det sammanhanget.

Men det verkar som om Yvonne Oscarsson och flera i utskottet som inte vill öka polisresurserna inte har läst Centerpartiets motioner och min egen motion på det här området, och jag beklagar, fru talman, om jag måste ta lite tid för kammaren i anspråk för att förklara hur verkligheten ser ut generellt i stort sett överallt i landet i dag.

I ett skede när säkerhetsbranschen förväntas omsätta 12,5 miljarder kronor i år, vilket kan jämföras med det totala anslaget till polisväsendet som är 11 ½ miljarder, när försäljningen av bevakning, säkerhetsutrustning och konsulttjänster de senaste åren ökat med i genomsnitt en halv miljard om året, när alltfler kommuner anlitar privata vaktbolag för bevakningsuppgifter och medborgargarden bildas på alltfler platser runtom i landet; då står det helt klart att något har gått snett och att något inte fungerar som det ska. Det är klart: Är man emot privat verksamhet, som jag har uppfattat att t.ex. Vänsterpartiet är, borde man ju sätta in resurser för att förhindra att privat verksamhet växer på det här området och att vi i stället får mer resurser till polisen och fler poliser i samhället, poliser som är anställda och tillhörande statlig verksamhet.

Den centralisering och nedrustning som har ägt rum de senaste åren har allvarligt försvagat polisens och de rättsvårdande myndigheternas möjligheter att fungera på ett tillfredsställande sätt. Jag belyste detta mycket tydligt i min motion med exempel hämtade från mitt eget län, Kalmar.

Vad får det här för konsekvenser? Ja, nedrustningen leder till att medborgarnas förtroende för rättsväsendet undergrävs. Den enskildes

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

rättstrygghet och rättssäkerhet hotas. Många känner sig rättslösa och fyllda av vanmakt. Det slutar med uppgivenhet. Brott anmäls inte. Det känns ju meningslöst. Inget händer. Brottet kommer ändå inte att kunna klaras upp. Händer något en natt i norra delen av Kalmar län ska vakthavande befäl larmas. De befinner sig 20 mil bort i centralorten Kalmar. Är inte telefonledningen upptagen kan beskedet bli att närmaste polispatrull befinner sig 10 mil bort från olycksplatsen. Det är lätt att förstå uppgivenheten. Otryggheten breder ut sig. Ett sådant rättssamhälle kan vi inte ha. Den enskilde måste kunna känna sig trygg i sitt hem, på gator och i sin bygd.

Fru talman! I ett demokratiskt samhälle är det avgörande att medborgarna känner denna tilltro till och detta förtroende för rättsväsendet. Respekten för rättsväsendet och hur väl rättsväsendet fungerar är i den meningen omvänt beroende av medborgarnas förtroende.

Fru talman! Det här betänkandet berör förslag vad gäller polisens arbetsuppgifter, arbetsmetoder och utbildning. Det berör inte helheten, och den är viktig, dvs. att allt fungerar som en helhet. Polisen kan ha vilka arbetsmetoder eller vilken utbildning som helst: Om det saknas resurser, ja, då hjälper inte metoderna. Det var ju just för att på sikt få ökade resurser till angelägna samhällsområden som vi i Centerpartiet samarbetade med regeringen under den förra mandatperioden om att sanera statens finanser. När de nu visar överskott är det viktigt att pengarna kommer medborgarna till del och att medborgarna känner att det finns resurser att upprätthålla tryggheten i samhället.

December månads interpellationsdrive är ett led i Centerpartiets trygghetssatsning. I den partimotion om ökad trygghet och minskad brottslighet som vi lade fram i höstas nämner vi ca 40 förslag till hur vi kan stärka och upprusta rättsväsendet. Den satsningen har vi i vårt budgetalternativ kompletterat med ekonomiska kraftsamlingar. I vårt budgetalternativ i höstas avsatte vi närmare en halv miljard kronor mer till rättsväsendet än regeringen gjorde, och mer än något annat parti i den här kammaren. Resurserna till polis och rättsvårdande myndigheter skulle med vårt budgetalternativ ha förstärkts kraftigt. Resursfrågan är viktig.

Men resursfrågan måste lösas parallellt med andra åtgärder. Detta är nu utlovat både av statsministern under sin trettondagsaftonsintervju och av justitieministern i ett interpellationssvar till mig i förra veckan. På den punkten tycks Centerpartiets rop ha hörsammats, trots samverkan med Vänsterpartiet. Det återstår nu för regeringen att visa att man sätter kraft bakom orden när man lägger fram vårpropositionen i april.

Polisväsendet måste vara flexibelt och snabbt kunna möta en ny situation på lokal nivå. Statsmakterna har att kontinuerligt följa denna utveckling och vid behov ingripa för att tillse att polisorganisationen fungerar optimalt.

Närpolisreformen skulle lösa problemen när den kom. Vi anser att närpolisreformen i grunden är bra, eftersom den skapat förutsättningar för ett mer lokalt utformat polisväsende. I och med detta borde det nu finnas möjligheter att i högre grad än tidigare utforma polisens arbete efter lokala behov och förutsättningar.

Även om närpolisreformen på papperet är genomförd är det inte riktigt tillräckligt, eftersom bristerna är så uppenbara. Närpolisreformen måste ges nödvändiga förutsättningar i form av olika resurser för att

genomföras och nå de uppsatta målen. Problemen måste snarast åtgärdas för att inte hela reformen ska gå i stöpet.

Polisen måste få vara polis. Närpoliserna måste vara synliga och därmed vara ute i samhället så mycket som möjligt inom sitt närpolisområde. Det är därför angeläget att inte närpolisernas tid upptas av för mycket inre tjänst. En annan angelägen åtgärd för att stärka närpolisreformens genomslag är att begränsa närpolisens ansvar för uttryckningsverksamheten. Närpolisen får i dag ofta rycka in och förstärka uttryckningen. Detta bidrar till att många närpolistjänster inte är besatta. Förutsättningarna för närpolisreformen har därmed allvarligt rubbats. Utryckningsverksamheten måste grundas på egna resurser. Yrkande om bättre planering för närpolisens arbete finns i min motion och i reservation nr 10.

Fru talman! Vi välkomnar justitieministerns besked i interpellationssvaret till mig att överväga att tillsätta en utredning med uppgift att undersöka om vissa av de uppgifter som polisen i dag utför kan utföras av andra, och vi ser gärna att utredningen även får titta på just hur behovet av polisresurser i glesbefolkade områden ska kunna tillgodoses, i enlighet med det justitieministern har antytt.

I vår partimotion lägger vi fram ett antal sådana förslag till hur polisens arbetsuppgifter kan renodlas. För att låta polisen ägna sig åt det den är utbildad för och bra på kan man dels återanställa fler civila administratörer, dels låta andra myndigheter eller organ utanför polisen ta över uppgifter från polisen. Yrkande om renodling av polisens arbetsuppgifter tas upp i reservation nr 1.

I reservation nr 8 tar vi upp polisutbildningens organisation. Det är viktigt att fler polisutbildningsenheter kommer till.

Fru talman! Det är dags att skärpa trygghetsarbetet och skapa ett polisväsende som fungerar i alla dess delar så att alla kan känna tryggheten i sin närhet.

Jag ber att få yrka bifall till reservationerna nr 1 och 8, och i övriga punkter och moment yrkar jag bifall till utskottets hemställan med undantag av de punkter och moment där Gunnel Wallins namn finns med i reservationer som står emot.

Anf. 96 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Agne Hansson tycker inte att vi i Vänsterpartiet är särskilt övertygande när vi talar om polisen. Vänsterpartiet vill ha fler poliser. Jag vet inte hur många gånger jag har sagt det i dag, och jag har sagt det tidigare, men nu säger jag det igen: Vänsterpartiet vill ha fler poliser. Vi vill ha fler yngre poliser, vi vill ha fler kvinnliga poliser, och vi vill ha fler poliser med etnisk bakgrund. Men vi vill också ha mer resurser till förebyggande arbete som inte sköts av polisen.

När man ska ta tag i saker sätter man alltid in resurser på katastrofstadiet. Vi tycker att man ska titta lika bakåt och se på det primära och det sekundära. Det är riskgrupper som mer eller mindre redan är kända. Där ska polisen inte medverka. Det finns andra människor i samhället som har utbildning och kompetens för att göra ett bra arbete på sekundär nivå.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

Anf. 97 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Självklart är tryggheten för medborgarna inte bara avhängig fler poliser. Det finns en rad åtgärder som jag kan peka på som vi har föreslagit för att se till att det förebyggande arbetet blir bättre.

Det är bra, Yvonne Oscarsson, att vi nu igen fått höra att Vänsterpartiet vill ha fler poliser. Ju fler gånger Vänsterpartiet säger det, och ju fler som säger det, desto större tryck blir det på regeringen att få fram resurser till fler poliser. Det är jättebra.

Yvonne Oscarsson säger att Vänsterpartiet också är berett att föreslå mer resurser av annat slag. Varför har då Yvonne Oscarsson varit med i utskottet och avstyrkt Centerpartiets reservation om fler civilanställda till polisen? Är inte Vänsterpartiet berett att se till att vi också får fler civilanställda?

Varför ser det ut som det gör i samhället? Varför är det som jag beskriver det? Man måste fråga sig om de åtgärder som Yvonne Oscarsson nu är med och utformar tillsammans med regeringen leder åt rätt håll och förbättrar situationen och det förebyggande arbetet. Det finns anledning att trycka på även på den biten: fler poliser och bättre förebyggande insatser.

Anf. 98 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Agne Hansson och jag är helt överens om det sista. Det behövs mer pengar till kommuner och landsting. Det är inte underligt att Vänsterpartiet står för det. En av våra stora frågor inför valet var mer pengar till kommuner och landsting, och framför allt till skola och omsorg. Det är ett av våra stora vallöften.

Sedan vill jag bara påminna om att Vänsterpartiet aldrig var med och fattade beslut om att man skulle stänga polishögskolan i Sörentorp. Centerpartiet var däremot med på det beslutet. I det sammanhanget är vi faktiskt oskyldiga.

Jag glömde en fråga som Agne Hansson talade om i ett tidigare anförande. Han sade att vi i Vänsterpartiet borde vara oroliga – eller vilket ord Agne Hansson nu använde – eftersom som många vaktbolag i privat verksamhet används. Det är alldeles riktigt. Vi är oroliga.

Anf. 99 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag tar det som ett tecken på att Yvonne Oscarsson och jag är överens om att vi ska försöka minska den privata verksamheten på det området, även om Centerpartiet är för privat verksamhet. I det här fallet är det viktigt för oss att vi får fler poliser och mer resurser till polisen över huvud taget.

Tryggheten i samhället ökar för familjerna när våra barn och våra unga får goda uppväxtförhållanden, blir sedda, hörda och bekräftade. Det sker också när föräldrarna ges tillräckligt stöd, vägledning och tid för sina barn, skolan får tillräckliga resurser för att arbeta med barn och ungdomar, för att ta några exempel, och vuxna står upp och visar civilkurage.

Det är några sådana åtgärder som behövs. Jag säger det som ett tips. Det finns andra lösningar än att bara ägna sig åt maxtaxeproblem och annat i den förebyggande verksamheten. Det får vi väl anledning att diskutera i andra sammanhang.

Fru talman! Jag hälsar Vänsterpartiet välkommet i arbetet att jobba för fler poliser och mer resurser till polisen.

Anf. 100 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Vi moderater har år efter år i vår budget föreslagit ganska mycket pengar till just poliser. Vi kan nu konstatera att Centerpartiet har gjort en svängning åt rätt håll. Förra året valde ni att ligga på samma nivå som regeringen, trots att vi har påpekat hur mycket mer polisresurser och pengar till den verksamheten som behövs. I år har ni i Centerpartiet lagt er över regeringens förslag. Det går som sagt åt rätt håll. Min fråga är om Agne Hansson i dag vet om Centerpartiet kommer att fortsätta att vilja satsa pengar för poliserna.

Anf. 101 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag skulle i stort sett kunna ställa samma motfråga till Maud Ekendahl. Är Moderaterna berett att följa med Centerpartiet och ge ökade resurser till polisen? De facto har Centerpartiet yrkat mer pengar till rättsväsendet totalt sett än vad Moderata samlingspartiet har gjort under det budgetår som vi nu befinner oss i.

För oss är rättstryggheten för den enskilde i alla delar av landet, var man än befinner sig, väldigt viktig. Om nu Maud Ekendahl anser sig vara en särskild värnare om just den delen råder det inga delade meningar oss emellan på den punkten. Välkommen, Maud Ekendahl, med fler resurser upp till den nivå som Centerpartiet bedömer att rättsväsendet i dag behöver!

Anf. 102 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Jag uppfattar nästan att Agne Hansson tar lite illa upp när jag konstaterar hur det har varit. Det var inte min avsikt med frågan.

Jag tycker att det är glädjande att Centerpartiet har gått ifrån regeringens nivå. Centerpartiet har i så många år legat på samma nivå. Man kan inte komma ifrån att ni har haft ett visst samarbete med regeringen emellanåt.

Moderaterna har alltid legat högre i budgetar. Just nu talar jag om polisfrågor. Där ligger Moderaternas förslag till budget över Centerpartiets förslag.

Anf. 103 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Det är riktigt att Moderaternas förslag ligger över regeringens förslag, men ni ligger inte över Centerpartiets. Det är vad vi diskuterar, om vi nu ska diskutera den delen. Vi är båda överens om inriktningen.

Maud Ekendahl antydde att vi tidigare har samarbetat med regeringen och inte föreslagit lika mycket resurser i budgeten till polisen som moderaterna har föreslagit. Det kanske var tur det, Maud Ekendahl.

Om vi inte tagit ansvar för samhällsekonomin hade vi inte kunnat stå där vi står i dag och satsa på dessa viktiga frågor. Om vi fortsatt att undergräva ekonomin hade förutsättningarna att värna vår rättstrygghet varit betydligt mindre i dag än vad de just nu är.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

Det är tack vare Centerpartiets ansvarsfullhet som vi nu kan börja en återgång till ökade resurser till polisen. Det är väldigt viktigt att ha med det i bakgrunden när man angriper Centerpartiet för att inte alltid ligga högt när det gäller resurserna. Vi ska erinra oss vilken ekonomi vi utgick ifrån när vi prioriterade resurserna.

Anf. 104 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Kolleger! Det är väldigt trevligt att få delta i denna mycket viktiga debatt om polisen. Det är ju flera talare före mig som väldigt förtjänstfullt har berättat om polisens centrala roll för ett anständigt samhälle. Då är det lite tråkigt att konstatera att polisen i dag utgör en sorts politiskt slagfält. Det är ju värst där det råder en annan majoritet i länens polisstyrelser jämfört med den som råder i Sveriges riksdag. Men det förekommer även spänningar hemma i mitt eget län, där regeringspartierna faktiskt har ett politiskt majoritetsstöd i styrelsen.

Det jäser också bland medborgarna och i folkleden. Risker för medborgargården är i dag ganska stor, skulle jag vilja påstå. Yvonne Oscarsson tog tidigare upp den här tragiska dödsskjutningen vid någon sorts inbrottssituation. Den är väldigt allvarlig, men den är en produkt av den situation som vi i dag befinner oss i.

Jag var själv med om en polisdebatt i Täby by utanför Örebro för inte så länge sedan. Då kom det fram en mängd vittnesbörd från medborgarna. De berättade om deras cyklar, motorcyklar och mopeder som blir stulna och om de inbrott som utförs i de verktygsbodar som bönder tydligen har. Det var en man som vittnade om att han hade satt efter någon med en yxa. Sedan hade hans fru sagt åt honom när han sprang omkring där halvnaken att det kanske vore bra om han i stället bara tog ett basebollträ eller något. Det är ju allvarligt, och det talar om hur människor ser på situationen.

Någon annan talare har nämnt effekterna på ett annat håll, den stora privatiseringen av polisen i dag. Fler och fler människor och företag känner sig föranledda att söka sig till privata företag för att garantera sin säkerhet. Det är ju allvarligt. För att ha perspektiv på den debatten är det ju så att regeringen annars är väldigt angelägen om att se till att inte delar av samhället privatiseras och att tjänster utförs privat. Det gäller t.ex. sjukvård. Då är det väldigt allvarligt att polisens arbete börjar utföras privat. Det måste vara än allvarligare tycker jag.

Det skrivs ju en del om vem som bär ansvaret för att det är som det är inom polisen. Det är klart att det historiskt har fattats en del strategiska felbeslut. Men de här breven som skickas fram och tillbaka leder ju också till rena annonskampanjer som är lite uppseendeväckande.

Sammantaget om man ser på alla de här breven som har skickats mellan polisstyrelserna och Justitiedepartementet är det väl ändå så att de handlar om problemet att få kartan att stämma med verkligheten. Vi får inte den polisverksamhet som vi önskar få levererad, och det beror ju på någonting.

Jag skulle vilja påstå att bakgrunden till problemen i dag är den okänslighet på många håll som var karakteristisk när man genomförde närpolisreformen. Man genomförde den ofta utan någon tillförsel av extra resurser. När den genomfördes på andra ställen i världen där man börjat tänka i de här banorna tillförde man resurser för att omorganisat-

ionen, som slukar resurser, skulle bli effektiv, bra och positiv. Här drogs i stället nödvändiga resurser tillbaka, och det har blivit ett lägre antal poliser rent fysiskt i många län i Sverige. I mitt eget län, Örebro, är det särskilt kraftigt.

Rikspolischefen har ju själv i sin egen polistidning kommit fram till slutsatsen att det faktiskt ofta är viktigare att man har med sig medarbetarna och hela kåren i en sådan här omorganisation än att man följer en teoretisk modell till punkt och pricka. Här finns det alltså anledning att idka lite självrannsakan från hans eget håll.

Hur som helst har det här lett fram till att tanken med närpoliserna har förfuskats, eftersom det i dag finns för mycket utryckningsverksamhet som är akut. Det finns dock ingen anledning att backa från denna reform. Den är bra. Den ska ligga fast. Vi måste förstärka den och motverka de problem som i dag finns.

Ett problem är ju de enorma balanser som finns hos polisen. Det leder, inte minst i mitt eget län i en redan pressad situation för närpolisen, till att fler närpoliserna plockas bort för att sättas att beta av de många utredningar som ligger på bordet.

Man kan prata mycket om de problem som finns, men jag tänkte också se på de förslag till förbättringar som finns. Det första gäller resurser och utbildning. Det är helt klart att Yvonne Oscarsson, och även Agne Hansson och Maud Ekendahl, har rätt när de säger att det behövs mer resurser. Man måste ju fysiskt ha pengar till att betala de poliser som behövs. Här verkar vi vara överens. Jag ordar inte mer om det.

Men de rekryteringsbehov som vi ser framöver, och de vakanser som redan finns i dag, är ju verkligen oroande. Här måste också utbildningen sättas i centrum så att det fylls på med de resurser som framtiden kommer att kräva. Det är viktigare än att resonera och kanske försöka finna vem som är orsaken till de problem som har varit de senaste fem eller tio åren.

Det andra gäller arbetssätt och arbetstider. Det problembaserade arbetet är egentligen en självklar lösning. Det är den senaste trollformeln för att få verksamhet att fungera bra. Den är inte mycket att säga emot. Det är bara att hålla med och arbeta på den modellen, en modell som över-sätts i form av New York, Eskilstuna eller San Diego. Det är ord som snart sagt återkommer i var mans eller kvinnas mun när man pratar om polisverksamhet. Men det måste omsättas i praktiken, och vi måste se till att det fungerar hela vägen ut i rättskedjan. Det måste ju vara så att det även hos åklagarna finns resurser och att man har samma tankesätt i arbetet så att nolltoleransen inte släpps så fort man kommer på åklagarnivå. Man ska gå vidare i processen.

Jag har noterat att Centerpartiet har reserverat sig till förmån för fler civilanställda. Det är nog riktigt att civilanställd personal ska sköta mycket av den administrativa verksamheten hos polisen. Folkpartiet betraktar det här som en budgetfråga, men det finns väl anledning att även nämna de civilanställda i detta sammanhang. Inte minst är ju Sveriges deltagande i Schengensamarbetet något som kommer att ställa ganska kraftigt ökade krav på de civilanställda.

På ett område tycker jag att det verkar vara särskilt angeläget med civilanställda, och det är på teknikerns sida. Det finns i dag en betydande brist i polisutredningarna på vissa ställen. Det beror på att det inte finns

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

tillräckligt med kvalificerade tekniker som kan jobba med utredningarna. Det är väldigt allvarligt om det faller på det när det sedan ska gå till åklagare eller domstol.

Sedan är det detta att poliser ska vara poliser. Visst är det så. I dag är det ju så att polismyndigheternas uppgifter av rent administrativ karaktär kan lyftas bort och utföras utanför polisorganisationen. Det skulle leda till ökad kraft och ökad fokusering, tror jag. Det är väldigt viktigt. Det kan gälla trafikövervakning, tillståndsärenden osv.

En annan sak som ständigt återkommer, och som Folkpartiet är kritiskt till, är alla dessa evenemang av större eller mindre karaktär. Ofta är de mycket angelägna, men ibland är de av rent kommersiell natur fast de bedrivs i ideell form. Jag pratar förstås om idrott. Det här är något som starkt och kraftfullt drabbar den ordinarie polisverksamheten. Här ser vi fram emot att kunna ha en utredning som verkligen ges i uppdrag att se över möjligheterna att lägga större ansvar på de rent kommersiella arrangemang som sker i ideellt namn.

Specialisering är något som kanske har med vidareutbildning att göra. Ett problem som jag nyligen uppmärksammades på, men som Folkpartiet inte har nämnt något om i sin motion, är det här med miljöpoliser. I mina kontakter med Riksåklagaren för inte så länge sedan framkom det att man nu har miljöåklagarna på plats. De har rena skrivbord och är väldigt sugna på att börja jobba. Men miljöpoliser saknas. Det är ju väldigt alarmerande att vi inte kan få en kraftfull polisverksamhet för att komma till rätta med miljöbrottsligheten.

Där behövs en insats. Men det har självklart också att göra med brist på resurser. Polismyndigheterna är ju tvungna att ta duktiga miljöpoliser, som kanske redan har utbildning, för att täcka upp inom närpolisverksamheten.

Jag finner det mycket glädjande att både statsministern och justitieministern har aviserat förstärkningar i vårbudgeten för en av statens kanske viktigaste grundfunktioner, nämligen att man har en polismakt som ser till att våldet mot medborgarna inte tas om hand av medborgarna själva. Det ser jag alltså fram emot, och jag fäster stark tilltro till att Yvonne Oscarsson ska driva detta hårt i sina kommande nattliga förhandlingar med regeringsföreträdarna.

Vi i Folkpartiet står självklart som vanligt bakom samtliga våra reservationer, men för tids vinnande yrkar jag här bifall endast till reservation 5.

Anf. 105 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag välkomnar att Johan Pehrson är med i denna debatt. Det tycker jag känns trevligt.

Angående dödsskjutningen i Skåne säger Johan Pehrson att den är en produkt av den situation som vi befinner oss i. Det skrämmer mig lite att han säger det. En produkt av vad? Är det en produkt av att vi beslutsfattare ständigt talar om hur lite poliser det finns, att det inte är någon mening att vi anmäler, eller vad är så att säga produkten? Jag vill att han försöker förklara detta bättre för mig.

Polisen har genomgått en stor omorganisation samtidigt som man har sparat pengar. Det är alldeles riktigt. Det är ett problem med närpolisorganisationen. Och jag håller med Johan Pehrson om att vi måste hålla

fast vid att detta är en bra reform och att vi ständigt måste säga att vi tycker det och att vi fortfarande tror på den här idén. Vi människor är ofta skapade så att om vi hör negativa saker och säger det själva, så sprider vi naturligtvis den andan till flera människor. Och till slut sätter det sig så att säga i människor själar att detta är en dålig reform. Då tänker jag framför allt på polisen som fortfarande har problem med att denna reform ska så att säga sätta sig. Då tycker jag att vi som tror på den här reformen så ofta vi har tillfälle måste säga att det är en bra reform.

Sedan håller jag också med Johan Pehrson om det som han sade om evenemangen, nämligen att det inte är så självklart att polisen ska bekosta alla ingripanden i samband med evenemang. Men det är inte så enkelt heller.

Anf. 106 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Det var kloka ord från Yvonne Oscarsson, och jag är beredd att ge henne lite rätt. Jag sade produkt av. Det är väl snarare så att det är symtomatiskt, man slår upp detta. Jag läste i tidningen om den här obehagliga dödsskjutningen två dagar efter att jag hade varit hos medborgare som hade talat om vad de hade för tillhyggen med sig när de följde spår i snön – alla tjuvar är ju inte så smarta – när de jagade dessa människor.

Men det är en allvarlig utveckling. Det gemensamma för dessa människor är ju att de inte känner någon tilltro till att polisen ska komma. Där kan vi vara överens. Sedan är det självklart människor som inte mår särskilt bra som tar till vapen på detta sätt. Det finns ju all anledning att fördöma, det är självklart helt riktigt.

Man ska tala positivt om polisen. Men man kan inte hur mycket man än talar få verkligheten att så att säga passa in på kartan, utan man måste faktiskt rätta kartan efter verkligheten. Det kan man inte komma ifrån. Och här om någonstans ska vi väl ändå tala om de problem som finns och kanske om behovet av resurser. Man kan ju tycka att det finns ett behov av resurser på alla områden som riksdagens arbete täcker. Men vissa uppgifter som vi beslutar om i riksdagen är mer centrala. Vissa saker kan ju kanske det s.k. privata samhället eller samhället i övrigt klara av utan att vi lägger oss i.

Anf. 107 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Det jag menar att vi ska tala positivt om när det gäller polisen är naturligtvis inte när det inte är positivt. Jag menar att när vi fattar beslut om en reform som vi tycker är bra så måste vi fortsätta att hävda att denna reform är bra, trots att det inledningsvis kanske innebär problem, för polisen och tyvärr även för invånarna.

Det som jag tycker är allvarligt är ju inte när Johan Pehrson och jag utan när andra människor hävdar att polisen inte kommer när den behövs. Det kanske inte alltid ligger sanning i det.

Förra veckan var det en artikel i Dagens Nyheter där chefen för Kommunikationscentralen i Stockholm med bestämdhet hävdade att rättssäkerheten vid den akuta utryckningsverksamheten i Stockholm är god och att man upprätthåller den akuta utryckningsverksamheten i Stockholm. Såvitt jag förstår är situationen inte så mycket sämre i Skåne,

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

utan när ledande chefer påstår att polisen kommer vid akuta utryckningar, så kan inte vi påstå någonting annat utan att ha fakta bakom oss.

Anf. 108 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Yvonne Oscarsson och jag kan säkert komma överens. Men poängen i debatten handlar ju om, vilket Yvonne Oscarsson själv säger, de akuta utryckningarna. Polisen kan oftast komma vid mordförsök. Det är helt riktigt. Polisen kan också komma vid många andra allvarliga brott. Men när det gäller vanliga tillgreppsbrott är faktiskt mitt intryck, efter besök hos poliser och kontakter med medborgare, att polisen inte kan komma, beroende på att man har andra saker som är mycket viktigare. Det är klart att ett lägenhetsbråk där det verkar vara fråga om allvarlig misshandel inte kan prioriteras bort för att polisen ska undersöka två andra lägenhetsinbrott. Polisen ska helst göra mycket fler utryckningar och inte enbart akuta.

Anf. 109 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Här presenteras och diskuteras förslag från den allmänna motionstiden till förändringar av polisväsendet från enskilda riksdagsledamöter och från partier. Man kan få ett annat intryck när man hör debatten, eftersom man svävar ut i olika frågor. Och hela tiden kommer man in på resurserna. Men resurserna har vi egentligen talat om i flera budgetdebatter och även i den allmänna debatten om trygghet kom vi in på detta.

Självklart har antalet poliser betydelse. Men jag tyckte att Yvonne Oscarsson så fint redogjorde för att det också är helheten som har betydelse. Miljöpartiet har samma åsikt som presenterades från Vänsterpartiet. Det handlar ju om tryggheten från början, hos barnen. Men man kan inte lösa dessa problem med bara fler poliser. Men det är klart att vi måste ha ett tillräckligt stort antal poliser för att sköta de uppgifter som vi har satt som mål.

Jag ska referera ett afrikanskt ordspråk när det gäller trygghet: Det fordras en by för att fostra ett barn.

Det tycker jag är väldigt talande. Det är det nätverket som vi måste skapa i detta samhälle där vi har så små familjeenheter, ibland bestående av bara en kvinna med barn. Det är det som vi från Miljöpartiet vill ge resurser till. Det tycker vi är viktigt.

Kristdemokraterna vill göra allt på en gång. Men så enkelt är det inte, eftersom pengapungen inte är så stor. Någonstans måste man ta pengarna. Och det är den debatten som vi hela tiden måste påminna oss om och redovisa varifrån vi tar pengarna. Jag tror att kristdemokraterna har bestämt att vi ska ha bara en karensdag i sjukförsäkringen. Och därifrån får man pengar till några fler poliser. Men det är sådana överväganden som hela tiden måste presenteras, annars får man helt fel bild, att några partier inte alls har intentionen att skapa resurser för trygghet.

Jag ska nu gå in på de reservationer som har fogats till betänkandet med anledning av motioner från motionstiden. Det handlar bl.a. om polisens arbetsuppgifter, där Miljöpartiet faktiskt ingår i majoriteten – tyvärr måste jag säga. Jag hade nämligen önskat att vi hade haft en polis som kunde göra lite av varje, som kunde komma i kontakt med personer i samhället på ett annat sätt. Men vi ser också att polisen tillförs så många

nya brott. Det är inte så att polisen avlastas, utan nya brott tillkommer hela tiden. Nu handlar det inte minst om IT-brott, så att polisen måste sitta och spana på allt som förekommer i detta sammanhang.

Vi måste förstå att något måste föras bort från polisen. Viktigt att ta fram i detta sammanhang är också att dessa förslag kommer underifrån, från polisen själv. Det är ingen som har kommenderat fram dem. När man är ute på besök – det gäller också ROPA-rapporten; ROPA står för renodlat polisarbete – har det framgått att för att hinna med det som är jätteviktigt måste någonting föras bort. Den utredning som nu kommer till stånd hoppas jag att regeringen inte ligger länge på utan att det verkligen sker något med det underlag som nu finns både genom BRÅ-rapporten *När behövs polisen bäst?* och genom ROPA-rapporten.

Det finns också andra förslag när det gäller att se hur vi på bästa sätt använder de 12 miljarder som går till polisväsendet. Det är ju inte bara fråga om en önskelista om att få mer, utan man kan också se var vi skulle kunna minska och göra en överföring inom budgeten. Det finns flera förslag från poliser. Jag kan tänka mig att man i utredningen även kan ta upp sådant.

Arbetstiden är ingen lätt fråga. Visserligen säger Riksrevisionsverket i sin rapport att om man minskade övertids- och förskjutningstilläggen med 25 % skulle man spara pengar motsvarande omkring 300 polislöner; detta genom att planera polisarbetet på ett annat sätt.

Som tidigare nämnts här är det inte så lätt. Det finns äldre poliser i poliskåren som inte kan kommenderas ut, så det här är bara matematiska modeller för hur man skulle kunna göra. Hur dessa poliser mår har också betydelse. Alla kan inte jobba nätter och sena kvällar. Det pågår dock en översyn och det nöjer jag mig med.

Evenemangskostnaderna är ett annat område där vi kunde spara pengar. Lokalt skulle de pengar som sparas kanske räcka till flera polislöner. Jag har pratat med Örebro län och där säger man att evenemangskostnaderna kan uppgå till 1 miljon kronor per år – alltså två polislöner.

Vi i Miljöpartiet har tidigare haft en reservation om detta men vi får inte med oss en majoritet på förslaget, utan man säger att man ska utreda vidare men frågan uppkom redan 1993. Kulturutskottet och konstitutionsutskottet har också behandlat detta och kommit fram till att man mycket väl skulle kunna låta andra betala evenemangskostnaderna, att polisen inte skulle behöva stå för dem. Därför tycker jag att det vore angeläget att nu konstatera att polisen inte behöver stå för dessa kostnader.

När det gäller interna utredningar av polisen tycker vi i Miljöpartiet att det är en självklarhet att det, när utredningar görs då poliser anmälts, inte är poliser som utreder, utan att ett oberoende organ gör det.

Vidare ska särskilda utredare inom polisen utreda brott mot homosexuella – det har ju varit svårt att få fram just orsaken och att bedöma på rätt sätt. Detta skulle vara ett sätt att komma fram, med den straffskala som är berättigad. Jag kan på sätt och vis instämma i det, dock inte fullt ut. Revisorerna har i förslag talat om att utredare med specialistkunskaper skulle kunna innebära en förbättring inom detta område. Jag yrkar bifall till det förslaget.

Miljöpartiet har en reservation om ordningsvakter. Agne Hansson nämnde att bevakning och säkerhet kostar ½ miljard om året. Det gäller

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

det privata, utanför polismyndigheten. Vi ser hela tiden en tendens till en ökning. Miljöpartiet tycker inte att det är en positiv utveckling utan anser att polisen ska ha monopol på att vara den som kan ta till våld. Man ska inte med pengar kunna köpa trygghet. Vi är mycket oroade över utvecklingen.

Det har framkommit många fall där ordningsvakter faktiskt har varit inblandade i misshandel av vanliga människor. Det är väldigt svårt att komma åt dessa fel därför att ordningsvakter, precis som poliser, har ett skydd i detta med våld mot tjänsteman. Jag har sett en tendens till att sådana åtal läggs ned. Man får inte rätt. I stället blir det en motanmälan. Ordningsvakterna anmäler den person som säger sig ha blivit utsatt för våld mot tjänsteman. Det här är inte en bra väg att gå. I min reservation kräver jag en bättre utbildning för ordningsvakter och en återkommande utbildning så att man får en beredskap för svåra situationer. Vidare handlar det om att prata om etik och moral.

I samma betänkande finns det en motreservation från Kristdemokraterna, Moderaterna och Folkpartiet som totalt vill avreglera. De säger rent ut att det är marknaden som ska avgöra hur folk ska skapa trygghet genom att köpa trygghet via privata vaktbolag.

Jag yrkar bifall till reservationerna 3 och 16.
(forts. 8 §)

7 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid dagens sammanträde

LU8 Redovisning och aktiekapital i euro

Mom. 1 (redovisning i handelsbolag)

1. utskottet

2. res. 1 (m)

Votering:

216 för utskottet

75 för res. 1

14 avstod

44 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 115 s, 39 v, 35 kd, 13 c, 12 fp, 2 mp

För res. 1: 75 m

Avstod: 1 c, 13 mp

Frånvarande: 16 s, 7 m, 4 v, 7 kd, 4 c, 5 fp, 1 mp

Mom. 3 (omräkning från euro till svenska kronor)

Yrkanden:

1. utskottet

2. res. 2 (kd, m)

3. mot. L10 (mp)

Förberedande votering:

115 för res. 2

15 för mot.

176 avstod

43 frånvarande

Kammaren biträdde res. 2.

Huvudvotering:

177 för utskottet

113 för res. 2

16 avstod

43 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 114 s, 39 v, 13 c, 11 fp

För res. 2: 76 m, 36 kd, 1 fp

Avstod: 1 c, 15 mp

Frånvarande: 17 s, 6 m, 4 v, 6 kd, 4 c, 5 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

8 § (forts. från 6 §) Polisfrågor (forts. JuU6)

Polisfrågor

Anf. 110 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag tacka Kia Andreasson för hennes påstående att Kristdemokraterna vill göra allt på en gång, men jag måste väl ändå få understryka att det kanske är att ha en lite överdriven tilltro till oss. Men tack ändå, Kia Andreasson!

Att vi hävdar mer resurser till polisen är inte så konstigt, därför att vi faktiskt avsatt 180 miljoner mer än vad regeringspartiet med stöd av Kia Andreasson har gjort. Därför kan vi ha förslag på vad vi vill göra med dessa 180 miljoner.

Min fråga till Kia Andreasson och Miljöpartiet blir följande. Kia Andreasson vill göra sig känd för att vara den som värnar miljöfrågor. Det är en hjärtefråga för Miljöpartiet. Hur kan då Kia Andreasson och Miljöpartiet sitta med regeringspartiet och besluta om endast 21 miljoner, som ska räcka både till den nya polishögskolan och till den nya miljöorganisationen? Kia Andreasson, som sitter i Riksåklagarens nämnd, har fått rapporter om att det finns risk för att den nya miljöorganisationen havererar så att man inte klarar av att genomföra det som var tänkt med reformen, på grund av att polisen inte har resurser för att täcka upp från polissidan. Hur har Kia Andreasson tänkt att försöka förändra det i vårpropositionen med sin kollega i regeringen?

Anf. 111 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Först måste jag göra ett förtydligande av vad jag sade om var Kristdemokraterna fick pengar ifrån till de ökade anslagen till rättsväsendet. Det är från sjukförsäkringen. Människor som är sjuka ska vara utan lön två dagar. Nu är det en dag. Om man är sjuk en vecka ska man få två dagar utan lön. Det måste poängteras att det är därifrån pengarna kommer. Det tycker inte vi är ett bra förslag.

När det gäller miljöbrottsligheten har Miljöpartiet tillsammans med regeringen avsatt 30 miljoner till att utveckla hur man löser och bekämpar miljöbrott. Det är inte fel på beloppet i pengar. Jag förstår inte alls frågeställningen.

13 miljoner har gått till åklagarna, som har utvecklat en väldigt bra organisation och anställt särskilda åklagare på heltid för att hantera dessa brott. Men tyvärr kan man inte säga det om polisen. Polisen har också fått ett stort belopp. Men det är inte pengarna, det är inte resurserna det är fel på. Det är en alldeles för lätt problemlösning att säga att bara man ökar resurserna löses alla problem. Det här är ett typexempel. Det är polisens organisation det beror på. De har inte kunnat göra detta så tydligt och organisera arbetet på samma sätt som Riksåklagaren har gjort. Det har jag också påpekat här, särskilt när vi hade skrivelsen om ekonomiska brott.

Anf. 112 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Det var ett tydligt klarläggande av Kia Andreasson. Hon kritiserar starkt polisorganisationen. Man har fått gott om pengar, säger hon. Det är inte beloppet det är fel på, utan det är att man inte kan hantera organisationen för att möta upp åklagarnas miljöorganisation. Av statistiken över landet, som även Kia Andreasson har fått del, kan Kia Andreasson se att det finns län efter län som inte har resurser att tillsätta en enda polis för att möta upp miljöorganisationen, bl.a. det län som Kia Andreasson själv kommer ifrån.

Men om det är en organisationsfråga måste Kia Andreasson åka hem till Göteborg och tala med företrädare för Västra Götalands län om hur man där ska ändra organisationen så att man kan göra en uppföljning i denna mycket viktiga fråga.

Kia Andreasson tog upp detta med karensdag, och det är ju en intressant fråga. Vi tycker precis som Kia Andreasson annars brukar hävda, att de starka i samhället ska vara med och betala. Vi som är sjuka någon gång ibland kan vara med och betala en extra karensdag med ett tak på tio dagar – precis som i dag – för att göra det lättare för dem som har det så mycket svårare.

Sedan hämtar vi inte hela beloppet på karensdagen, Kia Andreasson, utan det är många andra budgetfrågor som vi prioriterar annorlunda för att kunna lägga pengar på miljöorganisationen inom polisväsendet och åklagarmyndigheten.

Anf. 113 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det är bra att tala om varifrån pengarna ska tas när man säger att man vill tillskjuta mer pengar till ett visst område. Glömmer man det blir det helt fel. Att en ensamstående mamma med två barn ska

missa två dagar i sin sjukförsäkring, den fördelningspolitiken förstår inte jag.

När det gäller miljöbrottsorganisationen kunde vi öronmärka pengar till just denna typ av brott. Det var ett långt steg, men att sedan organisera verksamheten är faktiskt upp till polismyndigheten själv. Här har det brustit.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

Anf. 114 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Kia Andreasson sade i sitt anförande att man måste ge trygghet till barnen från början. Sedan gick hon på oss moderater om att vi vill ha mer polisresurser.

Jag tycker att detta är en väldigt sned debatt. Det verkar nästan som att både Kia Andreasson och Yvonne Oscarsson vill påstå att bara för att vi tycker att det behövs fler poliser i landet har vi struntat i familjen. Det vill jag med bestämdhet säga, att vi moderater har alltid värnat om familjen. Vi vill stödja och hjälpa familjerna på olika sätt så att de blir starka i sin position, vilket kan bidra till att barnen inte begår brott.

Men vi kan inte bortse ifrån att det begås brott. Man börjar ofta att begå brott i väldigt unga år. Man begår brott efter brott, och när man fyller 15 år kommer man in i polisregistret. Det är först då som det blir uppenbart att man har begått ett brott, trots att man kan ha en lång bana med brott som har begåtts före 15 års ålder.

Vi moderater anser att barn under 15 år ska kunna förekomma i polisregistret. Vore det inte en väg för Miljöpartiet att ställa sig bakom detta?

Anf. 115 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Om en registrering i polisregistret skulle kunna lösa dessa grundläggande problem, då hade det inte funnits någon tveksamhet, men Miljöpartiet tror inte att det är någon lösning.

Men vi tror att det måste bedrivas en djup forskning om de bästa vägarna. En myndighet som bedriver sådan forskning är Brottsförebyggande rådet. Där har man genom ett nytt projekt försökt att kartlägga vilka som kommer att bli yrkeskriminella. Vilka ungdomar kommer att göra en kriminell karriär? Det är viktigt att veta för att man ska kunna sätta in de rätta åtgärderna.

Brottsförebyggande rådet har studerat en åttaårsperiod, och man har sett att de personer som har en kriminell livsstil står för hälften av brotten. De som hamnar i denna kategori är faktiskt de som gör tillgrepp av motorfordon – detta är en ny studie som är mycket intressant. På andra plats kommer de som begår rån, och på tredje plats de som begår stöld. Det är för de ungdomar som begår dessa brott som insatserna måste fördjupas, och då helst på ett tidigare stadium. Socialtjänsten, Maud Eken Dahl, måste få de resurser som krävs för detta arbete, som är så nödvändigt.

Anf. 116 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Jag håller med Kia Andreasson om att man måste vidta också sådana åtgärder. Men det startar ju någonstans innan man stjälar en bil, innan man slår ned en gammal tant och tar hennes väska. Det kanske börjar med att man har som sport att snatta i affärer och senare begår någon annan stöld.

Är man under 15 år kommer man inte in i polisregistret, och då är det ingen som vet att brotten har begåtts av Janne Karlsson eller vad han nu kan heta.

Jag tycker att man redan då ska göra en markering. Men man ska ta hänsyn till andra saker också. Jag har inte påstått att det skulle lösa alla problem. Men man måste vidta alla åtgärder som går för att få stopp på den typen av brott.

Kia Andreasson tog upp en annan sak, och det handlade om ordningsvakter. Där tror jag att Kia Andreasson har missuppfattat hela diskussionen i utskottet om ordningsvakter och det som står i reservationen.

Motionärerna anser att det inte är myndigheten som ska styra antalet ordningsvakter utan att det är efterfrågan på marknaden som ska göra det. I dag är det Rikspolisstyrelsen som styr det totala antalet. Det är det som är skillnaden.

Kom då ihåg att vi är emot ordningsvakter. Vi är emot privata bevakningsbolag och sådant. Men det finns ändå en efterfrågan på ordningsvakter t.ex. utanför krogar där de gör ett väldigt bra jobb. Det är där som vi tycker att man ska ha ett bättre och mer flexibelt system. Men läs gärna reservationen om ordningsvakter på s. 45, så kanske Kia Andreasson förstår det här bättre.

Anf. 117 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det är ett härskarbeteende att säga att jag inte förstår. Men jag läser motionen där det står att marknaden ska styra antalet ordningsvakter efter behov. Det sade ju också Maud Ekendahl. Men det tycker inte vi i Miljöpartiet att marknaden ska få göra.

Ska människor som har pengar få styra utbudet av ordningsvakter genom att hyra in och betala för bevakning av området där de bor? Det kan vi studera i USA och i Storbritannien där det finns sådana områden som är totalt slutna och bevakade av vakter. Utanför ser det helt annorlunda ut. Så vill inte vi att utvecklingen ska se ut.

Dessutom nämnde jag det hot som finns. Om inte dessa ordningsvakter får utbildning och om det inte görs uppföljningar kan det ställa till problem för den enskilde i samhället som är mindre rustad att möta övergrepp från ordningsvakter. Det har skett övergrepp den senaste tiden, och ju fler ordningsvakter det finns, desto större blir hotet.

Antalet ordningsvakter ska inte styras av marknadsmekanismer utan det måste polisen sköta. Ordningsvakter ska ju vara ett komplement till polisen.

Anf. 118 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag har en fråga till Kia Andreasson. Det gäller prioriteringar och att man ska välja i politiken. Då är den de facto-privatisering som sker av polisverksamheten allvarlig, när privata vaktbolag tar över. Vad tycker Kia Andreasson och Miljöpartiet är värst, att man har privat produktion av sjukvård med gemensam finansiering eller att man har privat finansiering och privat produktion av polisverksamhet? Det senare har ju gett en del tveksamma resultat, t.ex. när det gäller tunnelbanan, som Kia Andreasson själv pekade på.

Anf. 119 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag vill inte att polisen ska privatiseras. Är det rätt uppfattat att Johan Pehrson frågade hur jag ser på privat finansiering av polisorganisationen. Den ska naturligtvis inte privatiseras. Anledningen till att jag har en reservation om ordningsvakter är att det inte ska ske en sådan utveckling.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

Anf. 120 JOHAN PEHRSON (fp) replik:

Fru talman! Jag ber om ursäkt om jag uttryckte mig otydligt. Frågan är enkel: Vad tycker Kia Andreasson är värst, privat sjukvård eller privata poliser? Vad tycker Kia Andreasson är mest angeläget att prioritera att förhindra i vårt land?

Anf. 121 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tycker inte att det går att jämföra. Privat sjukvård kan få finnas. Det har vi inte sagt absolut nej till från Miljöpartiets sida. Privat sjukvård, speciellt när det gäller alternativa insatser inom sjukvården, är naturligtvis viktigt för mångfalden.

Anf. 122 MARGARETA SANDGREN (s):

Fru talman! Som framgått av debatten här handlar det här betänkandet om en rad polisfrågor. Det handlar om deras arbetsuppgifter, arbetsmetoder, utbildning, arbetstider, arbetsmiljö, om interna utredningar, ordningsvakter, internationellt polissamarbete m.m.

Inledningsvis vill jag yrka bifall till reservation 2 under mom. 2 om polisens arbetsuppgifter och i övrigt bifall till utskottets hemställan och avslag på övriga reservationer.

Beträffande polisens arbetsuppgifter och i fem reservationer som rör evenemangskostnader och polisutbildningen och två reservationer om anmälningsskyldighet vid tillbud och frågan om interna utredningar begärs att utredningar ska tillsättas. I tre reservationer om arbetsmiljö, ordningsvakter och snatteri begärs att regeringen ska återkomma med lagförslag, och det torde kunna tänkas kräva utredningar innan sådana kan presenteras. I de flesta frågor där man kräver utredning har åtgärder vidtagits och utvecklingsarbetet på en rad områden fortskrider.

De frågor som motionärerna, i vart fall de flesta, har väckt är på inget sätt nya frågor utan har uppmärksammats såväl på departements- som på myndighetsnivå under flera år.

Att tillsätta en utredning kan ju vara motiverat om det inte redan pågår ett arbete för att komma till rätta med de problem som iakttagits. Om utredning av sådana spørsmål som man på myndighetsnivå redan arbetar med tillsätts – utredningar som kan vara både kostsamma och tidskrävande – kan det i stället verka hämmande för pågående utvecklingsarbete.

Låt mig först säga, innan jag går in på de olika reservationerna, att det finns delar i de olika motionerna där det inte råder några delade meningar om problemen. Det som skiljer oss är att vi i majoriteten och i en reservation från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet anser att de åtgärder som vidtagits i nuläget kan anses tillräckliga, medan man främst från Moderaterna, Kristdemokraterna, Folkpartiet och Centern inte har någon tilltro till att det arbete som pågår ska leda rätt.

Jag ska nu kommentera några av reservationerna. Att kommentera alla skulle ta alldeles för lång tid.

Beträffande polisens arbetsuppgifter har vi socialdemokrater och Vänsterpartiet en reservation och majoriteten har krav på en utredning vad avser arbetsuppgifter som i stället kan utföras av andra myndigheter. Jag vill då peka på följande.

Det är naturligtvis riktigt att man så långt det är möjligt ska renodla arbetsuppgifterna. I regleringsbrevet till polisväsendet för budgetåret 1999 angavs att Rikspolisstyrelsen skulle beskriva förutsättningarna för att ta andra myndigheter och icke polisutbildade personer i anspråk för uppgifter som normalt utförs av polis. Redovisningen skulle också omfatta andra åtgärder som kan vidtas för att komplettera polisens verksamhet. Rikspolisstyrelsen har redovisat uppdraget, i vilket bl.a. anförts att handläggning av passärenden regelmässigt utförs av civilanställda – något som har pekats på i några av motionerna. Skrivelsen bereds i Regeringskansliet med inriktning på ett ställningstagande under detta år. I Stockholms län har översyn gjorts av de polisiära arbetsuppgifterna och en rapport är sammanställd. En del av arbetsuppgifterna kan myndigheten själv besluta om ifall de ska utföra eller inte. Ett beslut är att vänta inom kort. Övriga delar, uppgifter som följer av lag och förordning, är frågor som polismyndighet och Rikspolisstyrelsen arbetar vidare med.

När utskottet våren 1999 behandlade frågan konstaterades att frågan var uppmärksammas och att resultatet av arbetet med den borde avvaktas. Tydligt är man nu av en annan uppfattning.

Även frågan om behovet av fler civilanställda är uppmärksammas. Vi socialdemokrater och Vänsterpartiet har inte ändrat uppfattning i förhållande till vad utskottet tidigare har uttalat, nämligen att det bör finnas en väl avvägd fördelning mellan polisutbildad personal och civilanställda.

I regeringens regleringsbrev för år 2000 anges också att Rikspolisstyrelsen ska utveckla metoder för att snabbt kunna redovisa rådande personalläge för att bedöma framtida personalförsörjningsbehov. Styrelsen ska också tillsammans med polismyndigheterna säkerställa en lämplig resurs- och arbetsfördelning mellan poliser och annan personal.

Också beträffande användningen av beredskapspolisen torde motionärerna vara tillgodosedda i och med den förändring som trädde i kraft i oktober 1999.

I reservationen om evenemangskostnader begärs en utredning om arrangörernas kostnadsansvar. Också i denna fråga pågår ett arbete inom Rikspolisstyrelsen med att ta fram riktlinjer för hur myndigheterna ska hantera frågan om ersättning för ordningshållning. Riktlinjerna beräknas vara klara någon gång under första kvartalet i år. Det är väl också rimligt att detta resultat avvaktas innan man ställer ytterligare krav.

Beträffande reservationen om polisens arbetsmetoder i vilken San Diego-modellen och New York-polisens arbete lyfts fram som efterföljansvärda, torde inte deras arbetsmetoder vara okända för polisväsendet. Jag tror att det råder en ganska stor enighet i utskottet om att det problemorienterade arbetssättet och det brottsförebyggande arbetet bör utvecklas ytterligare – arbetsmetoder som inte avviker så långt från det sätt på vilket polisen i San Diego och i New York arbetar.

Det framgår klart både i budgetproposition och i regleringsbrev till polisväsendet att det problemorienterade arbetet ska utvecklas – ett ar-

betssätt som handlar om långsiktigt, systematiskt arbete som utgår från kartläggning och analys av problem som fortlöpande dokumenteras och kontinuerligt anpassas efter vad utvärderingen visar. Det finns fler verksamhetsmål som tar sikte på det brottsförebyggande arbetet med dokumentation, strategier och samverkan med andra myndigheter och organisationer. En viktig del är naturligtvis också de enskildas engagemang i det brottsförebyggande arbetet. I övrigt kan nämnas, vilket också framgår av betänkandet, att en konferens om polisiära arbetsmetoder kommer att äga rum under våren.

Beträffande frågan om polisutbildningen, den som avser rekrytering av utomeuropeiska invandrare och utbildningsinslag rörande främmande kulturer, framgår det av betänkandet att man också här arbetar i den riktning som motionärerna kräver. I den andra delen krävs utredning dels om differentierad utbildning och huvudmannaansvar för polisutbildningen, dels om antagningsförfarandet.

Det är inte så länge sedan som polisutbildningen var föremål för översyn, och förändringar har kommit till stånd. En utvärdering som avser mål, innehåll, resultat, arbetsmetoder liksom frågor om kvalitets-säkring, arbetsorganisation och arbetsfördelning har påbörjats. Det är av stor vikt att man följer upp och utvärderar, och jag är övertygad om att om man finner skäl till justeringar när utvärderingen är klar, kommer man också att föreslå sådana.

Beträffande antagning till polisutbildningen bör det inte ankomma på riksdagen att fatta beslut om vilken myndighet inom polisväsendet som ska sköta antagningen.

Beträffande polisens arbetstider vill jag bara tillägga, utöver det som har anförts i betänkandet, att i det nu fastlagda löneavtalet är en del kopplad till polisens arbetstidsförläggning. Ett syfte med dessa extra löneökningar som det handlar om sägs vara att stimulera till arbetstidsavtal som effektiviserar verksamheten.

Också frågan om polisens arbetsmiljö är uppmärksammas och även den som rör skadeståndsrätten. Till det som anförts i betänkandet kan också läggas att både Polisförbundet och Statstjänstemannaförbundet-Polisväsende genomfört arbetsmiljöundersökningar i sina respektive medlemskårer. Resultatet av dessa är nu föremål för överläggningar med Rikspolisstyrelsen. Självfallet handlar en god arbetsmiljö om resurser men även om andra inslag, men det torde främst vara en fråga mellan arbetsgivare och arbetstagare att lösa i förhandlingar och på annat sätt.

Beträffande reservationen om polisens interna utredningar instämmer vi självfallet i vikten av att poliskåren åtnjuter ett stort förtroende hos allmänheten. Det är viktigt att utredningar och anmälningar mot polismän sker i sådan ordning att förtroendet inte rubbas. En utredning 1996/97 gav dock vid handen att hittillsvarande internkontroll fungerat i stort sett väl men att det ändå fanns skäl att stärka den interna kontrollen. Det föreslogs ett visst centraliserat samordningsansvar samt förordades att arbetet vid de länsvisa utredningsenheterna inom polisen koncentreras inom de sju åklagarregionerna.

I Justitiekanslerns rapport har inte heller framkommit något som talar för att utredningar generellt sett skulle hålla en icke godtagbar kvalitet. I regleringsbrev för polisväsendet för 1999 har Rikspolisstyrelsen fått i

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

uppdrag att i årsredovisningen ange vilka åtgärder som vidtagits med anledning av JK:s rapport. Den kommer att avlämnas den 1 mars i år.

Som framgår av betänkandet har polismyndigheternas resurser i fråga om interna utredningar koncentrerats i linje med vad JK anför. Redovisningen bör således avvaktas. Jag vill också erinra om att polisen står under tillsyn av JO. Alltså har allmänheten möjlighet att vända sig till JO med klagan om man är missnöjd med polisens agerande.

Till sist, fru talman, ytterligare en kommentar som gäller unga brottsoffer som inte vågar anmäla brott till polisen. Regeringen har gett Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Riksåklagaren, Domstolsverket, Kriminalvårdsstyrelsen och Brottsoffermyndigheten utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen, målsägande och andra bevispersoner. Utöver detta bedrivs ett grannlaga arbete i flera av rättsväsendets myndigheter som tar sikte på skydd för bevispersoner. Det är naturligtvis av fundamental betydelse att offer vågar anmäla brott. Problemet med brott mot unga har också på en hel del håll uppmärksamats inom polisväsendet och är föremål för specialinsatser.

Fru talman! Med det anförda vill jag än en gång yrka bifall till reservation 2 under mom. 2 och i övrigt till hemställan i betänkandet och avslag på reservationerna i övrigt.
(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 18.01 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 19.00 för middagsuppehåll.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 19.00.

8 § (forts.) Polisfrågor (forts. JuU6)

Anf. 123 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Först vill jag säga att de poliser av kött och blod som finns i organisationen, som vi nu diskuterar hur bristfällig den är, naturligtvis enskilt gör ett gott arbete. Det finns anledning att understryka det.

Det som vi diskuterar är ju organisation, metod, resurser och annat. Det är ju i första hand regeringen som är ansvarig för det, och det är det som inte fungerar.

Margareta Sandgren säger att det utvecklande arbetet av polisen fortsätter. Gör det verkligen det? Jag tycker inte att det är så konstigt att man inte har tilltro till det arbetet om det ser ut som det gör och som jag beskrev. Delar inte socialdemokraterna och Margareta Sandgren min bedömning av polisfunktionerna i dag?

Margareta Sandgren säger att det ska finnas en personalresurs med en god avvägning mellan polispersonal och civilanställda. Men ni har avsla-

git vår motion om fler civilanställda. Innebär inte detta att vi behöver fler civilanställda? Vad vill socialdemokraterna göra för att närpoliserna ska få vara poliser och inte syssla med utryckningsverksamhet? Jag kan dra en rad exempel på var det fattas poliser just av den anledningen; det handlar inte bara om resursskäl. 50 poliser saknas i Uppsala, likaså i Jönköping. Jag kan ta mitt eget län som exempel. Det handlar om 2 000 poliser och 700 civilanställda i Skåne. Det var några exempel. Vad vill socialdemokraterna göra åt det här?

Anf. 124 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Den här debatten handlar ju inte om resurserna. Det här har vi diskuterat i budgetsammanhang. Det har ju aviserats från regeringens sida. Både Laila Freivalds och statsminister Göran Persson har sagt att det behövs mer resurser till rättsväsendet och bl.a. till polisen. Till detta återkommer vi i vårpropositionen.

Jag tycker att det ska finnas en balans. Civilanställda har fått lämna polisen under de här svåra åren. Vi kan se nu att det har fått effekter, så att polisen får utföra arbete som tidigare låg på civilanställda. Vi är ute efter att det ska vara en balans i det här. Dessutom har Riksrevisionsverket pekat på en del när det gäller hur polisens resurser används vid utryckning och annat när de kanske skulle vara i närpolisområdet för att man bättre skulle kunna tillgodose människors trygghet i närområdena. Men vi tycker att det är en uppgift för i första hand Rikspolisstyrelsen och polismyndigheterna att göra den avvägningen.

Anf. 125 AGNE HANSSON (c) replik:

Fru talman! Jag hälsar naturligtvis med tillfredsställelse beskedet om utredningen – bara den inte tar för lång tid – och om resurstillskottet. Det är ett fall framåt. Men det räcker inte med det. Det gäller också att renodla dessa verksamheter, så att man får fler poliser i operativ verksamhet. Det tror jag är en målsättning som vi bör ha även från den politiska instansen. Hur vill vi se verksamheten? Vi har sagt för vår del att det ska finnas en operativ polisresurs i verksamhet dygnet om i alla kommuner i landet. Det är en viktig målsättning att sträva mot.

Sedan vill jag, fru talman, också ta upp detta med polisutbildningen, som har diskuterats här. Vi välkomnar naturligtvis den i Umeå och även ambitionerna om att få till ytterligare en polishögskola. Jag förutsätter att den kommer att vara i södra Sverige. Men man undrar lite över var samordningen finns när justitieministern gräver ett spadtag för polishögskolan och högskolan undrar vad de byggnaderna ska vara till. Självfallet måste vi ha en samordning mellan högskolor och polishögskolor. Var finns den samordningen? Var finns planeringen i dag? Hur står det till på det området? Jag tycker att det är angeläget att få besked om det.

Anf. 126 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Vid utskottets besök i Umeå diskuterade vi frågan om de lokaler som hade kommit till och som skulle användas för polisutbildning. Det tror man också att de kommer att användas till så småningom. Dessutom använder man sig naturligtvis av högskolans lokaler när det gäller de teoretiska delarna. Det är naturligtvis inte en uppgift för oss här i kammaren att tala om hur man ska använda de resurserna och hur den

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

här fördelningen och den samordningen ska gå till. Det måste ändå vara en uppgift för Rikspolisstyrelsen och den högskola som man kommer att samverka med.

När det gäller utredning av polisens arbetsuppgifter vill jag säga att man jobbar intensivt med detta på Rikspolisstyrelsen. Det har också polisen i Stockholms län gjort. Det kommer snart en rapport om hur man ska gå vidare med de uppgifter som polismyndigheten själv kan bestämma om man ska utföra eller ej.

Jag tycker att det är viktigt att man renodlar. Om man kan hitta andra som kan utföra arbetsuppgifter som i dag ligger på polisen – det kan vara administrativa uppgifter och kanske också andra uppgifter – ska man naturligtvis göra det. Men jag tycker att det är en sak för polismyndigheterna att titta på hur det ska gå till.

Anf. 127 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Margareta Sandgren kom med en kommentar till New York-modellen, som vi tog upp tidigare i debatten. Jag håller givetvis med om och instämmer i det som Margareta Sandgren sade om att brottsförebyggande arbete och problemorienterat arbete måste utvecklas mera. Men tyvärr har närpolisverksamheten, som skulle syssla med det här, inte möjligheten att göra det på många håll i landet, eftersom det råder en sådan polisbrist.

När det gäller den här närpolisreformen och polisens arbetstider har man tittat på en del län, bl.a. Margareta Sandgrens Jönköpings län. Man hinner inte mer än att slå upp andra sidan i den bok som jag har i min hand förrän man kan konstatera att RRV:s granskning visar att det fortfarande finns betydande brister i polisarbetet. Man tar just upp detta med att man inte kan fylla den här funktionen.

Margareta Sandgren stannade vid detta och ville inte på något sätt anamma New York-modellen. Jag fick en känsla av att Margareta Sandgren nästan viftade bort den. Då är min fråga: Har ni övergett den helt och hållet? Tycker ni inte att man skulle kunna ta det bästa i den modellen och använda och applicera på svenska förhållanden?

Anf. 128 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Det första handlar om polisens resurser. Vi har varit inne på det, så det behöver jag inte upprepa. Jag vet också hur det ser ut i Jönköpings län. Jag vet att man inte hinner med på grund av att man kanske har utryckningsuppgifter eller andra uppgifter. Man hinner inte ägna så mycket tid åt detta. Det är besvärligt. Vi har sagt att vi måste återkomma till det i vårpropositionen och anvisa mer resurser.

Jag har inte på något sätt viftat bort New York-modellen. Jag vet inte varför Maud Ekendahl gör sina egna tolkningar från sin bänk av vad vi tycker och tänker här från talarstolen. Jag har absolut inte viftat bort den modellen. Det finns säkert en hel del i den. Men jag tror också att Rikspolisstyrelsen och polisväsendet över huvud taget är uppmärksamma på det som man kan ta till sig. Flera delegationer har varit och tittat på det här. Bl.a. har man kanske fastnat för hur man registrerar och analyserar var brott har begåtts, av vilka och vid vilka tidpunkter osv. Det finns säkert en hel del i detta. Däremot kan man inte anlägga New York-modellen i Sverige. Därtill har vi alldeles för olika situationer.

Anf. 129 MAUD EKENDAHL (m) replik:

Fru talman! Man får ändå en känsla av det. Vi har ändå varit på resa dit och bör som politiker kunna ta ställning till vilka delar av New York-modellen som är bra för svenska förhållanden. Men ni har aldrig intresserat er för en sådan diskussion utan säger bara att man inte kan göra detta och att i stället Rikspolisstyrelsen ska titta på det här.

Anser inte Margareta Sandgren att vi politiker ska tycka till och lägga fram förslag i sådana här frågor?

Anf. 130 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Nej, jag tycker inte att politikerna i riksdagen ska ange exakt vilka metoder som polisen ska arbeta efter. Det finns säkert många bra metoder. Jag skulle vilja bolla tillbaka frågan, även om Maud Eken Dahl inte har någon ytterligare replik och inte kan svara.

Eftersom som vi kan vara överens om att vi inte helt kan applicera New York-modellen på Sveriges förhållanden, vill jag fråga Maud Eken Dahl vilka metoder från New York-modellen hon skulle vilja överföra till Sverige.

Anf. 131 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! Det kommer att bli intressant den dag när jag får möta Margareta Sandgren i opposition. Från regeringssidan säger hon här lite raljerande att oppositionen kommer med onödiga förslag, begär onödiga utredningar, som redan är på gång etc.

Jag hoppas att Margareta Sandgren verkligen inser vad som är demokratins pelare. Tänk om oppositionen skulle vara tyst, inte skulle tycka någonting och inte komma med några förslag! Då skulle vi inte ha en demokrati. Jag undrar om Margareta Sandgren och Socialdemokraterna är ute efter att vi ska ha en diktatur.

När det gäller vad polisen ska syssla med har kristdemokraterna under några år i opposition krävt en utredning. Vi har nu fått en majoritet för detta, och då protesterar Margareta Sandgren och säger att det är onödigt. Kan Margareta Sandgren förklara för mig om Europagruppens rapport och Riksrevisionsverkets rapport, utvärderingar av polisens arbete som tydligt talar om att åtgärder behövs, är onödiga?

Anf. 132 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Nej, jag tycker inte det. Jag säger ju att det pågår ett arbete inom polismyndigheten i Stockholms län, inom Rikspolisstyrelsen och på andra håll, där man tittar på polisens arbetsuppgifter och ser på vilka av dessa som kan överföras till andra myndigheter eller till personer som inte har polisutbildning.

Rikspolisstyrelsen har redovisat detta arbete för regeringen, och resultatet kommer att behandlas. Det är mycket på gång. Man ska naturligtvis inte alltid säga nej till utredningar, men jag tycker att man där det pågår ett arbete inte behöver kräva ytterligare utredning. I betänkandet om polisfrågor, där ett antal motioner behandlas, begärs inte mindre än fem utredningar och framförs tre nya lagförslag, som också torde kräva utredningar.

Jag menar att man kanske kunde balansera kraven något. Vi kommer att få behandla fler betänkanden som jag tror också kommer att kräva

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

mer av utredningar. Dessa leder kanske inte alltid framåt utan kan ha en hämmande effekt på det utvecklingsarbete som pågår.

Anf. 133 RAGNWI MARCELIND (kd) replik:

Fru talman! I rapporterna anförs att regeringen bör utreda vad polisen ska arbeta med.

När det gäller San Diego-modellen hänvisar Margareta Sandgren till utskottstexten, där det heter att denna metod inte på något avgörande sätt skiljer sig från det som kännetecknar det svenska problemorienterade arbetssättet. Min fråga är då: Varför lyckas inte vi lika bra i Sverige med det problemorienterade arbetssättet som man t.ex. gör i San Diego? Det finns två alternativ. Om det är en organisationsfråga, varför säger Margareta Sandgren nej till att utreda organisationen? Om det inte är en organisationsfråga, är det en resursfråga, och i så fall undrar jag om Margareta Sandgren är beredd att säga att vi ska tillsätta mer resurser för att få det problemorienterade arbetet att fungera.

Min talartid är snart slut, men jag vill också ta upp frågan att antalet handräckningsärenden på två år har trefaldigats i Jönköpings län. Kan Margareta Sandgren svara på om hon tror att det är en organisationsfråga eller beror på bristande resurser, dvs. på att det inte finns någon närpolis på plats när den skulle behöva ingripa, eftersom den är ute i handräckningsärenden för andra samhällsinstanser.

Anf. 134 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Om Ragnwi Marcelind hade läst lite mer i betänkandet hade hon funnit att det där står att man i San Diego har arbetat på detta sätt i ganska många år. Jag kan också tänka mig att man i USA kanske ger mer resurser till polisen. Man har där inte inställningen att se samhället som en helhet med andra faktorer som är precis lika viktiga, som skola, vård, omsorg, fritid, kultur och annat som gör att människor får ett bra liv. Jag kan alltså tänka mig att det också är en resursfråga.

Handräckningsuppgifterna har naturligtvis att göra med resurserna i samhället i övrigt, inom landstingen, inom kommunerna osv. Polisen är den sista länken i kedjan av dessa instanser och måste ställa upp med vissa handräckningsuppgifter, så att den har fått mer att göra. Det är illa, och det är sant att dessa kan skötas av andra.

Anf. 135 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Jag skulle vilja ställa en fråga om polisens internutredningar. Margareta Sandgren säger att JK och andra instanser har studerat polisens utredningar och funnit att man inte behöver hysa någon oro för att de går till på ett felaktigt sätt. Vi tror kanske inte heller inom Vänsterpartiet att man behöver oroa sig för det. Det handlar inte om ett faktiskt problem, utan problemet gäller förtroendet hos de människor som anmäler poliser och som inte känner att de blir trodda. De känner i sin själ att det inte har gått riktigt till, eftersom polisen har varit med om att utreda sig själv.

Vi ser detta som en förtroendefråga. De människor som inte känner sig vara trodda och tagna på tillräckligt allvar tappar kanske förtroendet också för de delar av rättsväsendet som inte har att göra med internutredningar.

Anf. 136 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Man har inte funnit anledning att göra några grava anmärkningar mot de utredningar som har gjorts. Också Yvonne Oscarsson förstår väl att det när det gäller om det har använts mer våld än nöden kräver eller än vad man som polisman får använda finns ett väldigt svårt gränsland. De ärenden som leder till åtal går också upp till Personalansvarsnämnden, där de behandlas av allmänföreträdare. Personalansvarsnämnden yttrar sig innan domstolen har fattat sitt beslut. Ofta är det väl så att domstolen hellre friar. Det är möjligt att det förekommer att man tappar sitt förtroende i detta sammanhang.

Man kan ändå peka på att anmälningsbenägenheten har ökat. Personer anmäler nu i betydligt högre grad om de anser sig ha blivit illa behandlad på ett eller annat sätt.

Anf. 137 YVONNE OSCARSSON (v) replik:

Fru talman! Som Margareta Sandgren säger finns det här ett svårt gränsland, eftersom polisen faktiskt får använda våld och ibland gör det. Människor upplever att övervåld har begåtts, även om så kanske inte har skett. Vänsterpartiet har ingen anledning att påpeka eller anse att ärendena utreds på ett felaktigt sätt, utan jag vill upprepa att det här handlar om människors förtroende och människors sanna upplevelse av att ha blivit för våldsamt behandlade.

Jag vill också göra en liten inbjudan till socialdemokraterna. Jag skulle när det gäller det brottsförebyggande arbetet vilja höra om Margareta Sandgren kan haka på oss när vi menar att man kanske måste börja i en annan ände. Det brottsförebyggande arbetet kan börja med arbete som inte i sig kan rubriceras som brottsförebyggande. Jag tänker bl.a. på att regeringen har talat om att man ska införa social kompetens som ett ämne inom skolans värld. Man vill stödja barn som har det svårt redan när de är små. Tillsammans måste vi hjälpas åt med att ge pengar till kommuner och landsting för att förebygga att vi år ut och år in ska behöva tala om att vi vill ha fler poliser för att stävja de brott som begås.

Anf. 138 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! I den senare delen har jag ingen annan uppfattning än Yvonne Oscarsson, och det har vi inte från Socialdemokraternas håll heller, utan vi tycker naturligtvis att detta är viktigt. Vi ser samhället som en helhet. Vi tycker att det är ytterst viktigt och ett fundament att man har bra levnadsvillkor och att barnen får en bra uppväxt med bra skola, bra vård och omsorg, bra boende osv. Det är oerhört mycket viktigare. Jag tror att i de klyftor som ändå breder ut sig i samhället så kan vi också se spår av kriminalitet, som har kommit just på grund av detta att några har och några andra inte har.

Vad gäller det första som handlar om internutredningar så ska man i årsredovisningen ange vilka åtgärder som man har vidtagit, och vi får väl återkomma till det om det visar sig att det är precis så som man befarar från Vänsterpartiet.

Anf. 139 TASSO STAFILIDIS (v):

Fru talman! Jag kommer att ta upp den del i justitieutskottets betänkande som behandlar den tvärpolitiska motionen So225, som bl.a. Barbro

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

Westerholm var med om att skriva här i riksdagen under allmänna motionstiden.

Tyvärr visas i vårt samhälle fortfarande en intolerans gentemot homosexuella, bisexuella och transpersoner, vilken bl.a. tar sig uttryck i trakasserier, våld och diskriminering. De hetska reaktionerna mot utställningen *Ecce Homo*, som vi i riksdagens homogrupp visade här i riksdagen för drygt ett år sedan, och det våld som riktats mot homosexuella och deras möteslokaler, inte minst under de senaste åren, talar sitt tydliga språk.

Homofobi är samlingsbegreppet för de negativa reaktioner en del människor visar mot homosexuella. Homofobi beskrivs i *Nationalencyklopedin* som en personlig, irrationell rädsla för homosexualitet, homosexuella människor eller egna homosexuella impulser. Även samhällets rädsla för och intolerans mot homosexuella kan kallas homofobi. Rädsla och okunskap ligger bakom homofobi. Det är därför nödvändigt att på olika vägar med kraft bekämpa de negativa attityder och felaktiga begreppsbildningar rörande homo- och bisexualitet som finns i samhället.

Vår mening är att transvestiter, transsexuella och andra transgendergrupper självklart ska omfattas av samma skydd mot diskriminering och våld som homo- och bisexuella. Dessa grupper benämns just som transpersoner, som är ett vedertaget begrepp.

Vi ledamöter från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet, Folkpartiet, Miljöpartiet och Centern – ja, alla partier utom Kristdemokraterna och Moderaterna – som står bakom den här motionen skriver bl.a. så här om varför denna motion är så viktig: ”Vi som parlamentariker i Sveriges riksdag vill medverka till att belysa och synliggöra situationen för människor med olika sexuell läggning och könstillhörighet.” Detta är vårt ansvar.

Fru talman! Jag hade ju hoppats att även justitieutskottets majoritet hade gjort fullt ut på samma sätt och synliggjort. Men så är det inte. Justitieutskottets majoritet har valt att göra det lätt för sig och samtidigt sälla sig till skaran av osynliggörare. Det jag pratar om är transfrågorna, som för första gången i historien lyfts upp i riksdagsmotioner med bl.a. krav på synliggörande och konkret handlande.

Tyvärr har inte justitieutskottet uppmärksammat frågan, och jag kan inte låta bli att undra vad detta beror på. Saknas kunskapen och insikten om vad en transperson är? Eller vad beror det på att justitieutskottet valt att inte ens citera rätt ur vår motion, utan helt och hållet osynliggöra transpersonerna?

Förtrycket mot homo- och bisexuella och transpersoner tar sig många olika former, alltifrån glåpord och nedsättande omdömen till grovt fysiskt våld och mord samt förstörelse av samlingslokaler.

Eva Tiby vid kriminologiska institutionen vid Stockholms universitet lade i höstas fram en avhandling där hon visar att 27 % av tillfrågade homosexuella personer råkat ut för någon form av hot eller våld på grund av sin sexuella läggning. Homosexuella i Göteborg är värst utsatta. Här uppger 36 % av de tillfrågade att de utsatts för hot eller våld på grund av sin homosexualitet.

I Norge kom i början av förra året en rapport där våldet mot homosexuella redovisas. Det är NOVA:s rapport från 1999. Enligt denna studie utsätts lesbiska kvinnor dubbelt så ofta för hot som kvinnor i den

generella befolkningen. För män är hot ännu vanligare, tredubbelt så ofta. Vidare är de homosexuella männen mer oroliga än de lesbiska kvinnorna för att gå ut. Detta går stick i stäv med vad som är fallet i den generella befolkningen. Iakttagelserna har lett till debatt i det norska stortinget om vilka åtgärder som behöver vidtas för att förebygga våld mot homosexuella.

Vi känner inte till några motsvarande undersökningar vad gäller hot och våld mot transpersoner, men undersökningar av våld mot homosexuella har visat att det som provocerar angriparen oftast är vad man uppfattar som könsöverskridande klädsel eller beteende. Då transpersoner ofta skiljer sig ännu tydligare från mängden drabbas de troligen minst lika ofta som homo- och bisexuella personer.

I maj 1999 möttes homo- och bisexuella studenter, Gaystudenterna i Sverige. Det skedde vid en konferens och en riksdag i Linköping, där polisen bedömde risken för oroligheter vara så stor att studenterna tvingades betala 30 000 kr för den vakthållning som polisen ansåg nödvändig för att kunna garantera säkerheten vid mötet. Redan att studenterna tvingades stå för dessa kostnader visar vilken diskriminering homo- och bisexuella utsätts för. Samhället ställer ju upp med betydligt större belopp när det gäller säkerheten vid t.ex. fotbollsmatcher, men här krävdes privata medel för att garantera en grundläggande demokratisk rättighet: mötesfriheten.

Det är oacceptabelt att våld, hot och diskriminering mot homo- och bisexuella och transpersoner är vardagliga företeelser i Sverige och i övriga världen. Att vara en person med utländskt ursprung och homo- eller bisexuell i Sverige är att vara utsatt för dubbelt förtryck. Man möter dels den intolerans, rasism och främlingsfientlighet som människor i Sverige visar personer med utländskt ursprung, dels den intolerans mot homosexualitet som såväl svenskar som de egna landsmännen kan visa. Jag vill poängtera att det nazistiska våldet i synnerhet riktas mot homosexuella.

Därför måste arbetet med att bekämpa våld, hot och diskriminering mot homo- och bisexuella och transpersoner bedrivas på ett tydligt och kraftfullt sätt. Här kommer polisväsendet in. En konkret åtgärd vore att låta brott och våldshandlingar riktade mot dessa grupper utredas av specialutbildad personal som har en mer ingående kännedom om homo- och bisexualitet och om transproblematiken än polisen och som därmed har bättre förutsättningar att se mönstren i brotten.

Och det är just detta som tas upp i reservation 14, där Vänsterpartiet tillsammans med Folkpartiet och Miljöpartiet ser det som väldigt angeläget att åstadkomma ett bättre skydd genom t.ex. särskilda handläggare inom polisen.

En annan åtgärd är insatser för att förebygga de brott och det våld som riktas mot homo- och bisexuella och transpersoner. Det kan t.ex. handla om bättre samarbete mellan polis, homosexuellas organisationer, kommuner, lokala brottsförebyggande råd etc.

Utskottet säger i sin motivering att man i utskottet inte är övertygade om att särskilda utredningsmän inom polisen generellt är det bästa sättet att tackla problemet. Nej, men det vore inte dumt att tala om hur justitieutskottets majoritet hade tänkt sig att tackla problemet, för justitieutskottet har ett ansvar för dessa frågor.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Polisfrågor

Naturligtvis handlar detta med särskilda handläggare om en lösning som sedan bör ingå i vad alla poliser ska klara av att utreda. Detta återfinns man i regleringsbrevet för år 2000 för bl.a. Rikspolisstyrelsen. Där står under rubriken Uppdraget bl.a. följande: "Rikspolisstyrelsen skall, som ett led i kampen mot brott med rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska inslag, upprätta en strategi för att säkerställa att personalen har god kunskap om grunden för dessa brott och om situationen för de grupper som utsätts för dem. I arbetet ska kunskapsstrategier som har utarbetats enligt regeringsbeslutet den 23 juni 1999 beaktas. Utbildningsinsatser som ingår i eller följer av strategin bör, där så är lämpligt, samordnas med övriga myndigheter inom rättsväsendet. Strategin skall redovisas till regeringen senast den 15 juni 2000".

I betänkandet kan man se i inledningen att utskottets majoritet valt en skrivning där man talar om "s.k." homofobiska brott. Det är inte så att det är "s.k." homofobiska brott. Det är ett vedertaget uttryck som även regeringen använder, dvs. homofobiska brott.

Regeringen ska ha fullt beröm för sina utmärkta regleringsbrev där den på ett kraftfullt sätt visar handlingskraft mot bl.a. homofobiska brott. Det gäller inte bara polisväsendets regleringsbrev utan också åklagarorganisationens, domstolsväsendets, kriminalvårdens, Brottsoffermyndighetens, Brottsförebyggande rådets och Rättsmedicinalverkets regleringsbrev, där man återfinns samma skrivningar. Här är det beröm till regeringen.

Men vi får inte glömma bort att detta uppdrag är nytt och att myndigheternas strategier ska redovisas till regeringen senast den 15 juni i år. Det ska för övrigt bli spännande att ta del av dessa strategier. Det tar således tid innan organisationen hunnit anpassa sig till uppdraget. Till dess är det viktigt att Sveriges riksdag reagerar med samma kraft som regeringen väljer att göra mot våldet. Därför finns också den reservation som Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Folkpartiet har gjort.

Det är också beklagligt att transpersoner uttryckligt undantas från skyddet mot diskriminering på grund av homosexuell läggning. Med undantaget ger man, motivet till trots, genom den nuvarande skrivningen mer eller mindre signaler att transvestiter, transsexuella och andra transpersoner faktiskt får diskrimineras. I betänkandet tar justitieutskottet just upp denna bestämmelse i 16 kap. 9 § i brottsbalken. Men återigen, fru talman, varför missar justitieutskottet just transpersonerna?

Fru talman! Det är även intressant att justitieutskottet valt att ta med en fråga som ställts till justitieministern. Frågan tar upp att införa homosexuella i bestämmelsen om hets mot folkgrupp, vilket justitieministern har svarat på. Det handlar alltså om en grundlagsfråga och ett helt annat yrkande i den tvärpolitiska motionen än de yrkanden som tas upp i det här betänkandet.

Fru talman! Med detta vill jag yrka bifall till reservation nr 14.

Anf. 140 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Det är glädjande att Tasso Stafilidis nu är nöjd med det som regeringen har skrivit i regleringsbrev och annat. Det visar på att den socialdemokratiska regeringen ändå har tagit dessa frågor på största allvar och att man ämnar att göra någonting åt det. Att man kräver en återrapportering redan i juni månad visar också på det.

Jag vill också peka på att en utredning är tillsatt som ska ta upp just den fråga som Tasso Stafilidis berör. Det står också i betänkandet. Det finns samtidigt en särskild utredare som ska titta på olaga diskriminering. Så visst görs det en del.

Där vi inte delar Tasso Stafilidis och övriga motionärers synpunkter är att man ska ha en särskild brottsutredare för dessa frågor. Vi är lite skeptiska till att man ska specialisera det. Det är inte det enda krav som har kommit på specialisering när det gäller brottsutredare. Det finns sådana krav också på andra områden. Vi tycker att det är en kunskap och kompetens som ska finnas i hela poliskåren.

Anf. 141 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det är helt riktigt att regeringen ska ha beröm. Den har gjort ett väldigt bra arbete. Det är första gången som det finns skrivningar i budgetpropositionen om de homofobiska brotten. Regeringen har också tagit väldigt allvarligt på detta och ser kopplingarna till det nazistiska våldet som främst riktas om homosexuella. Där är vi överens.

Jag har full respekt för den bedömning som justitieuskottets majoritet har valt att göra. Vi kan trots det inte blunda för de fall som uppstår och den okunskap som återfinns i polisväsendet. Det behövs kunskap, och polisväsendet är också berett att ta till sig den kunskapen. Men fram till dess att den har nått ut i hela organisationen måste även Sveriges riksdag och justitieuskottet ta det ansvar som regeringen nu tar för en långsiktig lösning.

Visst kan man se det som att det kanske är onödigt med särskilda utredare. Men vi ser det trots allt som viktigt, eftersom människor får illa. Precis innan nyårsafton var det en homosexuell man som blev nedstucken med kniv utanför sin bostad här i Stockholm. Vi har flera fall. Jag har här en lista med ett trettiofall personer som har blivit knivhuggna eller mördade på grund av sin homosexualitet, inte minst ishockeyspelaren Peter Karlsson som blev mördad med 64 hugg.

Anf. 142 MARGARETA SANDGREN (s) replik:

Fru talman! Det har blivit känt på senare år. Man har kanske inte tidigare känt till att det var på grund av sin homosexualitet eller annan sexuell läggning som dessa personer blev trakasserade, utsatta för övergrepp och annat och kanske också mord i vissa fall.

Vi behöver förbättra våra kunskaper. Det är riktigt. Men samtidigt har vi, Tasso Stafilidis, ställt oss bakom regeringens budgetproposition, i vilken det också framgår att detta är prioriterade brott som ska åtgärdas. Regeringen har också vidtagit de åtgärderna i regleringsbrevet.

Vi behöver som sagt förbättra våra kunskaper. Det är en process. Vi jobbar på så fort vi kan för att förbättra situationen också för denna grupp.

Anf. 143 TASSO STAFILIDIS (v) replik:

Fru talman! Det Margareta Sandgren tar upp är glädjande. I varje fall har majoriteten i riksdagen ställt sig bakom budgetpropositionen och skrivningarna vad gäller det aktiva deltagandet och kraftsamlingen mot de homofobiska brotten.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

Jag måste samtidigt upprepa min fråga om hur utskottet har behandlat frågan om transpersonerna. Det är trots allt första gången som dessa frågor tas upp i motioner i riksdagen. Det är två motioner. Det är en enskild motion av Barbro Westerholm som enbart handlar om transsexuellas rättigheter och sedan den tvärpolitiska motionen där vi lyfter fram problematiken som transpersonerna utsätts för.

Vad beror det på att justitieutskottet inte i sina skrivningar ens har nämnt att vi faktiskt har med detta i våra yrkanden? Finns det inte någon kunskap i utskottet? Vad beror det på att ni helt och håller valt att osynliggöra transpersonerna?

Anf. 144 GÖRAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag vill först tacka för utskottets relativt välvilliga behandling av min motion Ju214.

Det är glädjande att Rikspolisstyrelsen nu tagit initiativ till en samverkan med Försvarsmakten. Det är vidare utmärkt att man äntligen är beredd att pröva modern teknik vad avser kartor. GPS-markering under eftersökningar vore naturligtvis också ett väldigt stort steg framåt.

Jag kan också glädja mig åt att internationella erfarenheter nu kommer att kunna tillämpas även i Sverige.

Fortfarande finns det dock påtagliga brister att åtgärda. Jag ställde en fråga till riksdagens utredningstjänst angående statistiken över försvunna personer, frekvensen av återfunna samt vilka metoder som använts vid eftersökningen. Det visade sig att statistik i stort sett saknas. Man har dock nu tagit fram en ny blankett att användas vid eftersökning enligt räddningstjänstlagen.

Jag hoppas verkligen att den nya statistiken med den nya blanketten kommer att göra det möjligt att utvärdera vilka metoder som fungerar vid olika typer av eftersökningar. Såväl rent medmänskliga som ekonomiska hänsyn talar för att man ska använda den effektivaste metoden vid varje tillfälle.

Fru talman! Som en hjälp på vägen när det gäller utvärderingar har jag nu precis erhållit slutrapporten, jag har den här, från polisen i Essex. Rapporten behandlar främst olika metoder att med hund hitta försvunna personer. Den behandlar olika modeller för träning av hundar likväl som erfarenheter med olika hundraser.

Essexpolisen började samtidigt träna två blodhundssvalpar och två schäfervalpar. Träningen genomfördes på samma sätt, med s.k. *scent article*. Det betyder att hunden får lukta, *scent* betyder "vittring" här, på något föremål. Samtliga fyra hundar tränades alltså på samma sätt. Studien gjorde helt inom den ordinarie verksamheten hos Essexpolisen. Samtliga spåruppdrag gällde verkliga försvunna personer eller brottslingar på rymmen eller på flykt från brottsplats.

Resultaten är mycket intressanta. För det första visar det sig inte överraskande att blodhundarna redan som mycket små var helt överlägsna de vältränade hundarna av andra raser. För det andra, och det var något mer överraskande, visade det sig att de två schäfervalparna tidigt utvecklade en förmåga till spårning som var vida överlägsen de vanliga, vältränade tjänstehundarnas. Dock nådde de inte riktigt upp till blodhundarnas förmåga. Det förefaller alltså helt klarlagt att inte bara medfödda skillnader utan även träningsmetoderna har en avgörande betydelse för resultatet.

Fru talman! Rapporten rekommenderar följande konkreta åtgärder: För det första att *scent article*-metoden används vid träning av såväl ordinarie tjänstehundar som speciella *trailing hounds*. För det andra att alla befintliga tjänstehundar omskolas med en *scent article*-metod. För det tredje att standardbehörigheten för polishundar alltid ska innehålla träning på hårt underlag, underlag kontaminerat med andra vittringar samt operationella svårigheter.

För det fjärde att alla polishundstävlingar ska göras om så att man tävlar även med *scent article*-metoden. För det femte att en nationell standard utformas så att spårande hund kan användas som bevisning i domstol. För det sjätte att en speciell organisation bildas för att bevaka och vidareutveckla spårning med *scent article*.

För det sjunde, slutligen, rekommenderar Essexpolisen kraftfullt att inrikesdepartementet i London överväger att till alla polismyndigheter som specialister tillhandahålla blodhundar.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag uppmana alla intresserade som vill ta del av den här rapporten att ta kontakt med mig så kan jag lämna eller sända över den. Med en "Shakespearesk" ordlek kallar man den *Scent to jail*.

Anf. 145 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag skulle bara vilja göra ett förtydligande när det gäller reservation 12, Polisens interna utredningar. Där har Vänsterpartiet och Miljöpartiet uttryckt en avvikande mening beträffande det sätt på vilket de interna polisutredningarna äger rum när poliser har begått brott. Vi har tidigare varit med på den här typen av reservationer, och jag tror faktiskt att partiet fortfarande har den grundinställningen att det inte är helt bra om det är.

Det behöver ju inte betyda att det i sak är bristfälligt, det arbete som utförs inom polisväsendet. Det här är ju ytterst en förtroendefråga. Allmänheten måste ha fullt förtroende för att det här går rätt till. Då får man respektera att det inte räcker med att man gör interna utredningar inom väsendet och konstaterar att det här fungerar på ett tillfredsställande sätt. Det är alldeles uppenbart att det inte räcker.

Man måste vidta vissa förtroendeåtgärder. Då är kanske det som är angivet i reservationen en rimlig väg. Det behöver inte vara den enda vägen. Jag tror att det avgörande elementet är att man i det här hänseendet tillför utredningsväsendet personer som är helt oberoende eller fristående från polisen. Det gäller egentligen åklagare också. Åklagare och poliser kör mentalt ihop. Det är ungefär samma gäng. Det måste alltså in något annat element för att man ska få den här tilltron.

Med den markeringen hoppas jag att vi har förtydligat oss.

Anf. 146 YVONNE OSCARSSON (v):

Fru talman! Jag vill bara tacka Rolf Åbjörnsson för hans instämmande i mitt tidigare inlägg. Jag tycker att det är glädjande att kristdemokraterna ansluter sig till vår reservation. Tack för det!

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 februari.)

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Polisfrågor

9 § Straffrättsliga frågor

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU7
Straffrättsliga frågor.

Anf. 147 JEPPE JOHANSSON (m):

Fru talman! Den 30 november förra året hade våra fyra största dagstidningar ett gemensamt reportage. Det gav en skrämmande bild av hotet mot demokratin. En av rubrikerna lød så här: Våldet skrämmar till tystnad. Och det handlar inte bara om hot från mc-gäng och de nazistiska organisationerna. Rädslan att vittna och att anmäla, att ställa upp på rättvisans sida, håller på att breda ut sig i hela samhället. Detta är mycket allvarligt och oroande.

Några veckor före jul blev en ung grabb i tjugooårsåldern utan anledning nedsparkad och skadad i sin axel. Händelsen inträffade i centrala Sölvesborg, i min hemkommun. Sölvesborg är som säkert hela kammaren känner till en ganska liten stad. Det är en av landets mindre kommuner. Det fanns ett vittne som var berett att ställa upp och vittna om händelsen. Men offret vågade inte anmäla!

Våld och hot om våld sprider sig långt ned i åldrarna. Rädslan att ingripa och vittna håller på att sprida sig som en cancersvulst i hela samhället från ungdomarna på stan till oss medelålders och äldre, till arbetsplatser och skolor där man blundar eller inte lägger sig i då människor mobbas. Detta är mycket allvarligt. Det är ett hot både mot rättssäkerheten och mot vår demokrati.

Fru talman! Antalet brottsoffer måste minska. Det är viktigt att samhället markerar att man står på brottsoffrens sida. Det kräver naturligtvis att rättsväsendet har tillräckliga resurser, och här brister det i dag. Men det handlar också om hur resurserna används och om vilket civilkurage som vi vanliga medborgare, unga såväl som äldre, har och vågar ha.

Vi moderater har länge argumenterat för att övergrepp i rättssak och mened ska bedömas som lika allvarligt. Båda brotten utgör allvarliga angrepp såväl mot rättssamhället som mot enskilda. Kan vi inte bromsa och stävja de här tendenserna hotas grunden för vårt rättssamhälle. Lagstiftning och straffskalor måste ge signalen att det är viktigt och rätt att ställa upp och vittna, och att rättssamhället ställer upp för vittnen och för dem som vågar anmäla brott.

Det känns därför som vi i dag tar ett litet steg på vägen då utskottets majoritet trots reservation från socialdemokrater och vänsterpartister ställer sig bakom förslaget att ge regeringen till känna att de båda brotten mened och övergrepp i rättssak ska ha samma straffvärde. Det är bara att beklaga att vi inte kunde få ett enigt utskott på den här punkten.

Fru talman! Jag övergår nu till att kortfattat kommentera några av de reservationer och särskilda yttranden som vi moderater lagt i det här betänkandet. I betänkandet behandlas en motion om den s.k. sexköpslagen. Då denna lag antogs av riksdagen reserverade vi moderater oss. Vi har hittills inte haft anledning att ändra ståndpunkt i frågan. Vår uppfattning då lagen antogs var att den var mer symboliskt betingad. Vi har fortfarande den uppfattningen, och vi tycker att det är fel att bemöta sociala problem med kriminalisering.

Dessutom innebär lagen att endast en av parterna, köparen, kriminaliserar, vilket måste anses som ganska märkligt och svårt att förstå. Det är lagligt att bjuda ut en sexuell tjänst men inte att köpa den. Förnuftsmässigt och moraliskt är denna tingens ordning mycket svår att förstå. Det är alltså tillåtet att inbjuda till ett brott, att bjuda ut en sexuell tjänst, men att köpa den tjänst som bjuds ut är straffbart. Vi har ingen motion i denna fråga, men vi har markerat vår uppfattning i ett särskilt yttrande.

Fru talman! Moderata samlingspartiet avvisade lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor, den s.k. BBS-lagen. Lagen ålägger innehavaren av en elektronisk anslagstavla att under straffansvar dels hålla uppsikt över innehållet i meddelanden som sänts till anslagstavlan, dels sälla bort och förhindra vidare spridning av sådana meddelanden som utgör brott enligt vissa särskilt angivna brottsbalksregler.

För att förstå det orimliga i den här lagen kan det vara lämpligt med en liten och mycket kort liknelse. Det är lika orimligt att hävda att en kaféägare ska hålla uppsikt över det som sägs inne i kafélokalen som att hävda att en systemadministratör ska hålla uppsikt över det som yttras på BBS:en. Vi anser att lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor bör upphävas. Det verkar som om de som står bakom lagen inte helt insett hur den nya tekniken faktiskt fungerar, även om vi i den här kammaren använder den dagligen. En berättigad fråga till er som står bakom lagen är om ni känner till något fall där lagen kommit till praktisk användning. Och i så fall har ni alla möjligheter att redovisa det i fortsättningen av denna debatt.

Fru talman! Samhället måste stå på brottsoffrets sida. Det upprepar jag gärna många gånger. Svårigheten att delge vissa misstänkta gärningsmän innebär kostnader och merarbete för rättsväsendet, men ännu allvarligare är det att det orsakar onödigt lidande för brottsoffren. I vissa fall har det gått så långt att misstänkta brott hunnit preskriberas på grund av att gärningsmannen har hållit sig undan delgivning. Detta är stötande.

Ett sätt att komma till rätta med nuvarande förhållanden vore att ändra delgivningreglerna så att den misstänkte skulle anses delgiven och preskriptionen därmed bruten redan när den misstänkte delges förundersökningsprotokollet. Vår uppfattning i denna fråga har vi redovisat i reservation 17 i detta betänkande.

Fru talman! Vi moderater, i likhet med utskottets majoritet, anser att livstidsstraffet ska vara kvar som påföljd för särskilt grova brott. En minoritet av utskottets ledamöter vill avskaffa livstidsstraffet, vilket har markerats i en del reservationer.

Vi moderater anser dessutom att livstids fängelse ska införas i straffskalan för grovt narkotikabrott. Narkotikabrottslingar profiterar hänsynslöst på andra människors olycka och beroende. Lagens strängaste straff, livstids fängelse, bör därför kunna ingå i straffskalan för grova narkotikabrott.

I detta sammanhang vill jag ta upp att en enig riksdag hösten 1998 hade en annan uppfattning då det gällde livstids fängelse. En enig riksdag ställde sig bakom att straffskalan för brotten olovlig kärnsprängning och olovlig befattning med minor skulle omfattas av livstids fängelse. Har ni ändrat er nu när det gäller livstids fängelse även då det gäller dessa brott? Det står nämligen inte något undantag i era reservationer. Jag utgår från att ni i era anföranden redovisar er inställning i den här frågan. Man har

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

naturligtvis rätt att ändra sig efter hösten 1998. Man borde ju ha tagit med det i sina motioner.

Fru talman! En mycket stor andel av alla brott begås av ett mindre antal brottslingar. Vi har fått en kategori brottslingar som närmast kan klassas som yrkesförbrytare. Ett av skälen till detta anges, bl.a. av många polismän, vara den s.k. mängdrabatten vid många brott. Har en brottsling begått ett antal brott som renderar ett visst straff, vet han att straffet blir oförändrat eller bara obetydligt längre även om han skulle begå ytterligare brott av samma typ.

Om ett grovt brott normalt leder till ett års fängelse, så leder fem liknande brott till bara en minimal straffskärpning. Och det förekommer, som ni alla känner till, att brottslingar begår brott under sin permission och att detta inte alltid föranleder straffskärpning. Det förekommer också att brottslingar begår ytterligare brott i väntan på sin rättegång och att detta bara resulterar i en mycket liten ytterligare påföljd om ens någon.

Att ta bort eller kraftigt minska mängdrabatten ger flera goda effekter. Det skulle sända en tydlig signal från samhället att ytterligare brottslighet inte accepteras. Det skulle dessutom leda till att färre brott begås och därmed till färre brottsoffer.

Vi moderater har tidigare väckt förslag om att mängdrabatten ska avskaffas eller användas mer restriktivt. Det är tyvärr endast de moderata ledamöterna som har ställt sig bakom kravet. Och detsamma gäller tyvärr i dagens betänkande. Detta är olyckligt, inte för mig, inte för moderaterna utan för alla dem som i framtiden riskerar att bli brottsoffer.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till den första reservationen där vi moderater finns med, nämligen reservation 14. Samtidigt vill jag påpeka att vi naturligtvis står bakom alla moderata reservationer och särskilda yttranden.

Anf. 148 ALICE ÅSTRÖM (v):

Fru talman! I det här betänkandet behandlas straffrättsliga frågor och motioner från allmänna motionstiden, vilket gör att den här debatten kommer att spänna över ett ganska vitt område. Det kommer att göra att debatten inte alltid är så lätt att följa för åhörarna, eftersom vi byter från ämne till ämne.

Fru talman! Jag tänker ta upp ett par av de reservationer som Vänsterpartiet har i detta betänkande. Den första reservationen som jag vill beröra är reservation 2 om asylsökande och invandrade kvinnors situation. Vi vet i dag att många av de asylsökande kvinnor som inte har fått uppehållstillstånd i Sverige och som också väntar sig en utvisning håller sig gömda. Vi vet att många av dem jobbar svart hos arbetsgivare som utnyttjar deras situation – om de blir upptäckta kommer de att bli utkastade. Vi vet att väldigt många av dessa kvinnor blir sexuellt utnyttjade, misshandlade och lever under ganska vidriga förhållanden. Men dessa kvinnor vågar i dag inte vända sig till polis för att göra en anmälan eller vända sig till rättsväsendet för att få hjälp, eftersom de faktiskt befinner sig olagligt i Sverige. Man skulle kunna säga att de kanske får skylla sig själva och att det är bättre att ge sig till känna hos polisen och i så fall bli utvisad. Men många av dessa kvinnors situation är mycket svår.

Det gäller att kunna belysa denna problematik och att ändå kunna försöka hitta någon lösning för att se till att vi inte har en grupp som lever

här i Sverige, oavsett om den lever här olagligt eller inte, och blir så utsatt och så utnyttjad som många av dessa kvinnor blir. Därför har vi i en motion väckt ett förslag om att Sexualbrottskommittén bör belysa den här problematiken och att kommittén bör få ett tilläggsdirektiv för att även ta med denna problematik. Tyvärr är det bara Vänsterpartiet i justitietskottet som har ansett denna fråga vara viktig att driva. Det tycker vi är synd, därför att oavsett på vilka grunder som dessa kvinnor är här så måste vi ändå i Sverige se till att ingen kvinna ska behöva utstå miss-handel och sexuella övergrepp utan att vi på något sätt ska kunna skydda dem och kunna ge dem hjälp.

Nästa reservation som jag tänkte ta upp handlar om försäljning av sexuella tjänster. Jeppe Johnsson berörde också det absurda i denna lagstiftning. Moderaterna säger att det är fel att kriminalisera ett socialt problem. Jag tycker att det är ett ganska intressant resonemang från moderaterna om vad som är ett socialt problem.

Vi i Vänsterpartiet blir ganska ofta angripna när vi säger att det är en felaktig väg att kriminalisera själva missbrukaren, själva narkomanen, i dennes missbruk. Vi anser nämligen att det här är ett socialt problem. Där blir vi alltså ofta ganska hårt angripna från Moderaterna som menar att vi inte ser allvarligt på missbruksproblemen och att vi inte ser tillräckligt allvarligt på narkotikan och narkotikafrågorna. Vi skulle inte tillräckligt vilja bekämpa sådant.

När moderaterna använder det resonemanget i fråga om prostitution blir det ganska intressant. Innebär det att jag egentligen kan anklaga er moderater för att inte ta tillräckligt seriöst på detta med att män köper kvinnors kroppar – alltså på att det existerar i ett land att man kan köpa en annan människas kropp? Det är nog inte riktigt så Moderaterna menar men ibland är det intressant att tänka över vilket resonemang som används i olika frågor.

Vi i Vänsterpartiet är väldigt positiva till att den här lagstiftningen kommit till stånd. Senast i måndags besökte jag Prostitutionsgruppen i Göteborg. Tidigare, före lagstiftningen, hade man över 300 gatuprostituerade. I dag har man knappt 100. Men viktigast av allt är att man ser att det är en minskad tillströmning av unga flickor. Sedan vet vi att det här också finns på Internet och att det finns prostitution inomhus men detta har alltid funnits. Hos de grupper som arbetat med frågan mycket länge och som har kartlagt detta har det här inte varit ett problem som inte har existerat – att prostitutionen varit dold eller att det inte har funnits på Internet. Det har alltså också funnits men man har kunnat sätta in åtgärder vad gäller den grova gatuprostitutionen. Detta är en framgång.

Sedan vill jag lyfta fram en av de, som vi i Vänsterpartiet tycker, viktigaste reservationerna. Det gäller livstidsstraffet. Varför vill vi ha en utredning där man egentligen ska ha som målsättning att avskaffa livstidsstraffet? Ja, det finns två mycket tydliga skäl.

Det ena skälet är egentligen strikt juridiskt men det är också att se i ett rättssäkerhetsperspektiv. Det handlar om att skilja den lagstiftande makten från den dömande makten, om att man inte på något sätt får sammanblanda dessa två. När det gäller det hårdaste straffet som vi har i Sverige är det just fråga om denna sammanblandning. Domstolarna dömer men trots allt är det sittande regering som sedan genom nådeinstitutet de facto kommer att bestämma hur lång strafftiden ska vara. Det

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Straffrättsliga frågor

här är en farlig sammanblandning och något som dessutom definitivt bör undvikas eftersom det gäller det allvarligaste straffet som finns i ett land. Bara i det perspektivet bör man faktiskt se över det här och göra en ändring.

Det andra skälet har att göra med vad som händer med straffet i sig. Detta är ganska intressant när man går in och tittar närmare på det. Vi här i riksdagen har ju egentligen inte en enda gång diskuterat eller debatterat och inte heller skärpt straffskalor eller förändrat någonting.

Vad har då hänt med livstidsstraffet under tio år? Ja, 1989 hade vi 26 livstidsdömda i Sverige. Nu vid årsskiftet hade vi 101 livstidsdömda – alltså en ökning med 300 %.

Då kan man fråga sig: Har brottsligheten i Sverige ökat på motsvarande sätt? Har antalet mord i Sverige ökat med 300 % eller har den grova våldsbrottsligheten ökat? Nej. BRÅ:s siffror kom häromdagen. Våldsbrottsligheten har ökat med 40 % under 90-talet, så där ser man att benägenheten att använda sig av livstidsstraffet har ökat. Men viktigast av allt är att titta på hur långa strafftiderna är. För tio år sedan fick man nåd när man suttit fängslad i ungefär sju–nio år. Då fick man straffet tidsbestämt. Tidsbestämningen gällde något mellan 12 och 14 år. I dag har de flesta av de här personerna inte ens fått straffet tidsbedömt.

Vi kan titta på perioden 1995–1996 och på dem som fick straffet tidsbestämt. Var hamnade man då? Ja, det låg någonstans mellan 14 och 23 år. De som i dag suttit fängslade längst, utan att ha fått straffet tidsbestämt, har suttit inne i drygt 21 år. Den som suttit fängslad längst efter det har suttit fängslad i 18 år utan att få straffet tidsbestämt. När det gäller de senaste tidsbestämda straffen handlar det om 24 år. Vidare ligger ett på 19 år och ett på 18 år. Vi ser en enorm ökning i strafftiderna; detta utan att Sveriges riksdag en enda gång har diskuterat och talat om straffskärpning, om höjda straffskalor. Jag tycker att detta är allvarligt. Kontrollen över straffsatser och över den dömande makten ska ske genom lagstiftning, inte genom att regeringen utifrån olika opinionsbildningar, utifrån förändringar i samhället, helt plötsligt ändrar straffsatser.

Vi i Vänsterpartiet är oerhört oroade över de långa strafftiderna i dag och vi är oroade över att det är så många som i dag sitter på våra fängelser som inte har den blekaste aning om när de kommer ut eller om hur det ska bli. Detta skapar oerhörda problem också när det gäller återanpassningen. Det är inhumant att låta människor sitta fängslade under sådana förhållanden och det är inte bra i ett behandlingsperspektiv. Därför vill vi ha en utredning.

Tyvärr måste jag säga att det är synd att det i dag finns tre reservationer – det finns ju lite olika utgångspunkter i frågan när man uppmärksammat problemen. Men jag önskar att vi åtminstone framöver kommer överens om att vi måste titta närmare på frågan. Vi kan ha lite olika infallsvinklar och vi kan vara mer eller mindre säkra eller osäkra på detta med ett avskaffande eller inte eller om man ska titta på någonting annat. Men låt oss här från riksdagen åtminstone gemensamt titta på detta och faktiskt ta vårt ansvar i frågan!

Avslutningsvis ska jag tala om den reservation som Vänsterpartiet och Socialdemokraterna har när det gäller straffsatser och övergrepp i rättssak.

Jeppes Johnsson från Moderaterna var väldigt duktig i sin argumentation här om hur viktigt det är att komma åt detta, om hur rädslan sprider sig och om att detta börjar bli en cancersvulst. Vi i Vänsterpartiet är också oroad över den rädsla som sprider sig men vi tror inte att det är ytterligare straffskärpningar gång på gång som är det som kommer att åstadkomma en förändring i frågan.

För knappt ett och ett halvt år sedan skärpte vi straffet. Vi bör också se vad den straffskärpningen gjort. Men viktigt är också när man börjar debattera på det här sättet att fråga: Bör inte övergrepp i rättssak ligga på samma straffskala som mened? Jo, det kan säkert verka ganska logiskt och realistiskt. Jeppe Johnsson, våld mot tjänsteman är också ett väldigt allvarligt brott men det ligger faktiskt t.o.m. under övergrepp i rättssak på straffskalan. Bör vi kanske ändå inte se över detta?

Det finns en fara i att i en debatt hela tiden bara jämföra olika straffskalor. Vad som behövs för att ge vittnen trygghet – för att skapa trygghet och få människor att ställa upp – tror jag är att vi får en bättre polis som tar hand om vittnen och brottsoffer när någonting händer. Det behövs bättre kunskaper där. Hela rättsväsendet måste ha bättre kunskaper om bemötandet och om hur man stöttar. Även om straffen skärps när det gäller övergrepp i rättssak är det tyvärr så att de som hotar och som säger sig vara beredda att misshandla någon grovt eller att slå ihjäl någon är beredda att begå brott som är mycket grövre och för vilka gäller mycket hårdare straffskalor än för övergrepp i rättssak. Jag tror därför inte att den saken förändrar något i sammanhanget, utan det handlar om åtgärder på ett mycket bredare plan.

Med detta, fru talman, yrkar jag bifall till reservationerna 2 och 19 men för den skull står vi givetvis också bakom våra andra reservationer. För tids vinnande avstår vi dock från att yrka bifall till dem.

Anf. 149 JEPPE JOHNSON (m) replik:

Fru talman! Alice Åström säger att hon är oroad över de långa strafftiderna. Det är jag också, men jag skulle vilja vinkla det så här: Jag är mest oroad över den brottslighet som renderar de långa strafftiderna. Det är den jag är mest orolig för.

Alice Åström talar också om att för några år sedan innebar livstidsfängelse att man fick nåd efter 12–14 år, och sedan gick man på halvtid på den tiden. Det var inte mycket till att kalla för livstidsstraff.

Vi moderater står fast vid att livstidsstraffet behövs. Jag har full respekt för dem som har en annan åsikt. Men jag hävdar att det här straffet faktiskt också behövs. Jag tycker att det är viktigt att man gör en individuell bedömning när nåd kan ges. Jag tycker också det är riktigt att praxis har blivit att straffen är något längre i dag än vad de var tidigare.

När det gäller sexualbrottslagen jämför Alice Åström med eget bruk av narkotika. De flesta som brukar narkotika säljer den vidare. Ofta är det någonting som drabbar mycket unga människor. Det är visserligen en del unga också som går till prostituerade. Att man går till en prostituerad måste bero på att man inte kan få kärlek eller bli älskad på annat sätt eller på att man söker extra spänning i tillvaron. Men det är någonting som bara skadar den personen själv, inte andra. Självklart skadar det den kvinna som är prostituerad.

Jag ser att talartiden rinner ut, så jag återkommer.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

Anf. 150 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Det var en hel del frågor. Jag får börja med att säga att jag definitivt inte instämmer i Jeppe Johnssons bild av prostitution, vad det är som driver prostitutionen och vad det är som händer, vem som skadas och hur mycket. Det ligger mycket djupare än så. Därför tyckte vi i Vänsterpartiet att den här markeringen i lagstiftningen var oerhört viktig.

Därifrån till livstidsstraffet. Jag får väl kort börja med det särskilda yttrandet, som jag glömde att kommentera men som Jeppe Johnsson tog upp i talarstolen. Det var faktiskt ett enigt utskott som ställde sig bakom när det gällde illegal kärnvapensprängning och illegal hantering av minor. Eftersom man stod bakom det här betänkandet var det väldigt konstigt att man egentligen ville avskaffa det. Det tycker jag verkligen är att dra debatten på en lite väl låg nivå. Om man i ett land där det högsta straff som finns är livstidsstraffet i en konvention ska fastställa en straffsats för illegal kärnvapensprängning, är det självklart att man säger att det bör vara landets strängaste straff. Det skulle inte finnas någon annan proposition. Det skulle vara fullständigt befängt att säga att det ska vara tio år, för vi har livstidsstraff för mord i Sverige, men vi väljer tio år för illegal kärnvapensprängning. Men den dagen när vi i Vänsterpartiet får igenom att vi i stället ska ha ett tidsbestämt straff som det längsta straffet i Sverige och att det fastställs till ett visst antal år, kommer vi även att säga att konventionen bör hålla sig till det högsta straff vi har i Sverige.

När det sedan gäller livstidsstraffet borde moderaterna fundera på vad som hänt med de psykiskt sjuka och de psykiskt störda, för många av dem döms till livstidsfängelse i dag när de tidigare fick rättspsykiatrisk vård. Med moderaternas förändrade lagstiftning finns de i dag på våra fängelser.

Anf. 151 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Fru talman! När det gäller det sista Alice Åström tog upp vet hon att vi har lagt fram ett förslag om att när man dömer någon till rättspsykiatrisk vård ska det ligga ett fängelsestraff i bakgrunden.

Många av dem som döms till livstidsfängelse är, som Alice Åström sade, kanske psykiskt störda. Alla är inte det. De är kanske de allra farligaste fångarna. Det är oerhört svårt att göra bedömningen när de så att säga är färdigvårdade, vare sig de är på fängelse eller på sjukhus.

Jag tackar för förklaringen att ni så sent som hösten 1998 faktiskt kunde förorda livstidsfängelse för de här brotten. Jag förstår Alice Åströms förklaring, men jag tycker ändå att det är konstigt att ni den gången inte markerade att ni i stället ville ha ett väldigt långt tidsbestämt straff, för jag utgår från att ni redan då var emot livstidsfängelse.

När det sedan gäller sexualbrottslagen, att köpa sexuella tjänster, vill vi inte kriminalisera någon part. Men jag tycker fortfarande att det är märkligt att ni kan ställa upp på att bara kriminalisera en part. De kvinnor som deltar i köpet kan inte heller må så bra, så rimligen borde ni kriminalisera dem också. Då kunde lagen möjligtvis ha blivit något effektivare – det tror jag i och för sig inte i alla fall. Samtidigt jämförde Alice Åström med eget bruk av narkotika. Då kan jag bara tillägga att det är bra att ni inte har någon motion i år om att man ska legalisera eget bruk av narkotika. Jag hoppas att det var en parentes.

Anf. 152 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:
Fru talman! Det var många frågor igen.

Jämförelsen var att Jeppe Johnsson sade att man inte löser de sociala problemen – om vi ser prostitutionen som ett socialt problem – genom att kriminalisera. Det vi har sagt när det gäller dem som är missbrukare är att det är ett socialt problem. Vi kommer inte att lösa det sociala problemet genom att kriminalisera det. Det är en helt annan sak än vad Jeppe Johnsson vill få det till, att vi vill legalisera eget bruk av narkotika. Det är väldigt långt ifrån det vi har sagt. Jag önskar att Jeppe Johnsson kunde sluta att använda sig av det uttryckssättet utan i stället refererade det vi säger i motionen och i denna fråga.

När det gäller de livstidsdömda måste jag säga att jag inte blir klok på vad Jeppe Johnsson egentligen sade. När det gäller psykiatrilagstiftningen vill ni också att de ska få rättspsykiatrisk vård. Det kan vara en teknisk fråga hur man ska dömas och hur vi löser det här. Sedan säger Jeppe Johnsson att det är bra att ha livstidsstraffet, för då kan man göra en individuell prövning när man ska ge nåd. Samtidigt säger han att det är bra att strafftiderna har blivit längre – vad det nu kan ha att göra med en individuell prövning. Då finns det att man generellt gärna vill se längre straff.

Jeppe Johnsson säger att det, i fråga om rättspsykiatrisk vård, med en individuell prövning är väldigt svårt att veta när det är okej eller inte. Det är precis samma problem i så fall när det gäller livstidsstraffet. Det moderaterna egentligen markerar med livstidsstraffet och med att vilja ha längre strafftider är ett strafftänkande. Det har ingenting med individuell prövning att göra – inget av skälen finns att väga in. I så fall vore det ärligare om moderaterna sade att det är så, och ofta är man så ärlig även om det inte lät så i denna debatt.

Anf. 153 INGEMAR VÄNERLÖV (kd):

Fru talman! Det här betänkandet – *Straffrättsliga frågor* – har tillkommit med anledning av fem motioner från allmänna motionstiden 1998 och 33 motioner från allmänna motionstiden 1999. Vi kristdemokrater instämmer i det mesta. Av betänkandets 31 hemställanspunkter står vi bakom 24 och finns följaktligen med på sju reservationer. Jag tänker beröra det i mitt anförande.

Kristdemokraterna vill få stopp på all könshandel, dvs. handeln med människor för sexuella ändamål. I huvudsak är det kvinnor och barn som omfattas av denna handel. Denna snabbt accelererande handel med fatiga kvinnor och barn, i dag allt oftare från Östeuropa, som av brottsmyndigheten luras in i prostitution i europeiska storstäder är inget annat än slavhandel i modern tid. Handeln anses årligen omsätta belopp i storleksordningen 50 miljarder kronor. Den internationella könshandeln är lika välorganiserad som narkotikahandeln, men billigare och mindre riskfylld för de brottslingar som organiserar och driver den.

En knarkhandlare riskerar längre fängelsestraff än den som handlar med kvinnor och barn. Det arbete som redan kommit i gång inom EU måste utvecklas och fördjupas. Det handlar om att ge kvinnorna och barnen skydd, medicin, psykiatrisk hjälp och tillfälliga uppehållstillstånd. Det gäller också att på olika sätt förbättra EU-samarbetet mot brotts-

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Straffrättsliga frågor

ligorna, bl.a. genom att skapa ett juridiskt ramverk som kan fungera för de olika nationernas samarbete över gränserna.

Fru talman! I dag finns det inget brott som särskilt tar sikte på handel med människor för sexuella ändamål. Därför har 1998 års sexualbrottskommitté fått ett tilläggsdirektiv som går ut på att utreda om det finns behov av ett särskilt brott som tar sikte på handel med människor, främst då kvinnor och barn, för sexuella ändamål.

Den här brottsligheten är väl känd, och därför framstår tilläggsdirektivets till synes något aningslösa formulering som en smula förvånande. Vi menar att en kriminalisering av könshandeln och strängare straff för den som ägnar sig åt dylik handel är nödvändig.

Handeln med sexuella tjänster har debatterats här tidigare. Då måste jag säga att jag är något förvånad över Vänsterpartiets inställning. Man tycker att det är okej att sälja tjänster men inte att köpa sådana tjänster. Det betyder att den kvinna som säljer tjänsten faktiskt medverkar till en brottslig handling. Mannen som köper begår ett brott, kvinnan som säljer medverkar därmed till brottet. Jag vet inte på vilket sätt detta kan gå ihop med att ha ett feministiskt perspektiv på tillvaron.

När det gäller handel med sexuella tjänster föreslog 1993 års prostitutionsutredning i betänkandet SOU 1995:15 att all sådan handel skulle kriminaliseras, dvs. straffansvaret skulle omfatta både köpare och säljare. Den uppfattningen har vi kristdemokrater alltid företrätt. Regeringen gick emellertid i sin proposition 1997/98:55 *Kvinnofrid* emot prostitutionsutredningens förslag. Och den 1 januari 1999 blev det kriminellt att köpa sexuella tjänster men inte att sälja.

Vi kristdemokrater beklagar denna halvmesyr och menar att det enda riktiga är att även försäljningen kriminaliseras. En dylik komplettering av lagen skulle, förutom att ge en tydlig signal om hur samhället ser på prostitution, även skapa mera realistiska förutsättningar att arbeta mot prostitutionen. Polisen kan ingripa och adekvata åtgärder kan vidtas. Prostitution är inte bara ett möte mellan köpare och säljare. Ej sällan är den en del av den organiserade brottsligheten.

Fru talman! Vi vill poängtera att det är angeläget att en kriminalisering av säljare av sexuella tjänster genomförs först när det finns ett utbyggt system för att sätta in adekvata rehabiliterings- och vårdinsatser för dem som kan vara i behov därav.

I tidningen Expressen fanns det i söndags en stort uppslagen artikel med rubriken På besök i sexträsket – många av er har kanske läst den. Det var bra tajmat med tanke på dagens debatt. Tidningen hade stämt möte med ett socialborgarråd i Stockholm – icke kristdemokrat – på Malmskillnadsgatan.

Socialborgarrådet sade sig inte gilla sexköpslagen eftersom den var för tandlös. Den ger inget resultat i form av åtal och fällande domar. Tyvärr, fortsatte borgarrådet, så leder den inte till någon förbättring för kvinnorna heller. Antingen skulle det vara olagligt att sälja sex eller så skulle hela verksamheten vara tillåten. Så långt socialborgarrådet i Stockholm.

Lagens tandlöshet exemplifieras väl av följande fakta: Polisen uppskattar att ungefär 1 800 personer arbetar som prostituerade från och till i Stockholm med omnejd. Förra året gjordes 45 gripanden av sexköpare i

Stockholm. Knappt 20 gripanden har lett till åtal. Två av åtalen har lett till fällande domar.

Fru talman! Mot bakgrund av dels nämnda verklighet, dels utskottsmajoritetens uppfattning att prostitution är en icke önskvärd samhällsföreteelse framstår effekten av sexköpslagen mera som ett skämt. Vill man öka möjligheterna att komma till rätta med problemen bör regeringen ändra inriktning och även förbjuda försäljning av sexuella tjänster.

Sexköpslagen har visserligen resulterat i att de flesta av Stockholms prostituerade är borta från gatan, men ingen vet vad som hänt dem. De flesta som går kvar är drogberoende. Enligt uppgift från Socialstyrelsen finns det ingen statistik över antalet prostituerade i Sverige, vilket ej förvånar. Dock arbetar Socialstyrelsen för närvarande med en kartläggning av kännedom om prostitutionen här i landet. Resultatet av denna kartläggning beräknas kunna redovisas senare i vår. Det fick jag reda på i går.

Kristdemokraterna vill utvidga lagen om barnpornografi. Barnpornografi är dokumentation av sexuella övergrepp mot barn. Varje gång någon betraktar detta slag av pornografi innebär det en ny kränkning av barnet. Därför bör alla tänkbara åtgärder vidtas för att motverka spridning av barnpornografi. Enligt gällande lag är det inte straffbart att på datorns bildskärm enbart titta på en bild som innehåller barnpornografi. Sparas bilden till hårddisken föreligger innehav, vilket är straffbart.

När det gäller de bilder som i dag sprids via nätet är denna lag otillräcklig. En person kan gå in på ett särskilt Internetområde där det finns tillgång till barnpornografiskt material utan att lagra det, vilket i dag är lagligt.

I Danmark finns för närvarande ett förslag om att definitionen av innehav av barnpornografi ska kompletteras med en skrivning om att det också ska bli straffbart att mot betalning bereda sig tillgång till bilder som innehåller barnpornografi. Det kan nämligen ses som en form av häleri, dvs. befattnings med en produkt av en annan persons brottsliga gärning. Vi anser att den svenska lagen bör kompletteras på motsvarande sätt.

Fru talman! Vi kristdemokrater vill kriminalisera deltagande i och stöd till rasistiska och kriminella organisationer. En gradvis, långsam våldsökning bekräftar att samhället under avsevärd tid misslyckats helt eller delvis med normöverföringen till den nya generationen. De rasistiska yttringarna och andra grova organiserade brott som drabbat samhället de senaste åren måste bemötas med en effektiv lagstiftning.

Transnationella kriminella organisationer har i dag tillgång till kapital och kontakter som gör det möjligt för dem att bedriva helt legitima verksamheter som hotellrörelser, restauranger, nattklubbar, barer och egna företag i byggbranschen. Med hjälp av s.k. tvättade pengar kan de sedan underminera en marknad och försätta konkurrenter i konkurs.

En nödvändig åtgärd för att komma åt denna grova kriminella verksamhet och dess grogrunder är att förbjuda deltagande i och stöd till rasistiska och kriminella organisationer. Här måste EU:s medlemsländer samarbeta och ta fram gemensamma regler. Demokratin måste sätta upp gränser för vad som kan accepteras. Den demokrati som inte gör det upphör annars snart att vara en demokrati.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

Det är i och för sig bra att regeringen tillsatt en parlamentariskt sammansatt kommitté med uppdrag att utreda frågor om straffansvar för deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamhet samt vissa andra frågor med anknytning härtill. Kommittén ska överväga *om* och inte *hur* det bör göras straffbart att aktivt delta i organisationer som har brottslighet som ett väsentligt inslag i sin verksamhet.

Fru talman! Vi finner skälen för att kriminalisera såväl deltagande i som stöd till kriminella och rasistiska organisationer så starka att anledning ej föreligger att avvakta det pågående utredningsarbetet vars resultat mot bakgrund av utredningsdirektivet dessutom upplevs något osäkert. För att undvika tempoförluster bör lagstiftningsarbete i frågan omgående sättas i gång.

För att få bukt med den ökande ungdomsbrottsligheten vill vi kristdemokrater bl.a. att påföljden för personrån skärps. Dessa rån har under de senaste åren ökat dramatiskt i våra storstäder. Rånarna är ofta mycket unga och uppträder ej sällan i gäng. Respekten för gällande lagar är hos dessa ungdomar ej överdrivet stor, vilket till stor del beror på att påföljderna för rån för ungdomar ej är tillräckligt ingripande. Den 1 januari 1999 infördes den nya påföljden sluten ungdomsvård för ungdomar i åldrarna 15–17 år som begått brott. En rapport från Statens institutionsstyrelse i januari i år visar att 55 % av de ungdomar som finns på institutionsstyrelsens 32 särskilda ungdomshem är dömda just för rånbrott.

Med beaktande av att det kanske tar lite tid innan en ny påföljd hin- ner, som man säger, sätta sig är det ändå intressant att studera kvartalsstatistiken över de inkomna fallen under 1999. Med fall avses då en ungdom som vid ett tillfälle har dömts till sluten ungdomsvård. Under första och andra kvartalet inkom 16 % resp. 18 % av årssumman 80 fall. Därefter skedde en kraftig ökning. Tredje kvartalet svarade för 29 % och fjärde kvartalet för 38 %. Dessa siffror visar på de växande problemen med ungdomsbrottsligheten.

Till sist ska jag beröra livstidsstraffet, som vi redan har hört en del historik om här. Under slutet av 1900-talet ökade antalet livstidsdömda mycket kraftigt. 1989 fanns det 20 livstidsdömda. Tio år senare fanns det drygt 80 livstidsfångar på våra fängelser. Anledningen till ökningen är till stor del att regeringen ändrat sin praxis att bevilja nåd. Det straffrättsliga systemet är från ett allmänpreventivt perspektiv nödvändigt för upprätthållandet av den enskildes rättssäkerhet och ett demokratiskt samhälle. Det är viktigt att balans uppnås mellan samhällsskydd och rehabilitering.

Livstids fängelsestraff bygger dock på inställningen att en människa inte kan förändras till det bättre. Ett tungt vägande skäl för att avskaffa livstidsstraffet och införa tidsbestämda straff är att den dömande makten då särskiljs från den verkställande. I princip är det inte regering utan domstol som ska bestämma straffet. Specialfall kan dock tänkas uppstå vid brott mot rikets säkerhet, då regeringen rimligen sitter inne med mer kunskap än domstolen.

I dag dömer domstolen till livstids fängelse, varefter regeringen genom nåd kan omvandla straffet till ett tidsbestämt straff. Det är ej bra ur förutsebarhetssynpunkt. Vi kristdemokrater tror inte att livstidsstraff har större individuell preventiv effekt än långa tidsbestämda straff. En lagförändring behöver i sig ej innebära mildare påföljder. Om nådepraxis i

dag innebär att ett livstidsstraff omvandlas till ett tidsbestämt straff, kan lagen ändras så att domstolen redan från början dömer till ett tidsbestämt straff av motsvarande längd. Påföljden blir då förutsebar och politiskt neutral. Vi vill att regeringen låter utreda denna fråga.

Med anledning av Jeppe Johnssons inledningsanförande vill jag lite grann kommentera det som han var inne på i deras särskilda yttrande. Jag vet inte om moderaterna har fått någon liten släng av bondånger över sin inställning till livstidsstraffet eftersom man i ett särskilt yttrande kommenterar andra partiers ställningstaganden.

För vår del är det faktiskt så att Kristdemokraterna som parti än så länge inte har tagit bestämd ställning för att livstidsstraffet ska avskaffas. Vi har en ganska livlig debatt inom partiet. Det är en anledning till att det i dag finns tre reservationer i denna fråga. Vi kunde inte gå med på den något strängare skrivning som jag tror att Vänstern och Miljöpartiet har, därför att vårt parti inte har tagit ställning än. Där har också Jeppe svaret på varför kristdemokraterna gick med på att det skulle vara livstidsstraff för kärnsprängningarna.

Med detta, fru talman, vill jag säga att kristdemokraterna givetvis står bakom de reservationer där vi finns med. För att måna om tiden nöjer jag mig med att yrka bifall till reservation nr 6.

Anf. 154 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag helt instämma i det som Ingemar Vänerlöv tog upp om den viktiga frågan om könshandeln och människosmugglingen. Jag är väldigt glad över att Ingemar Vänerlöv tog upp frågan, eftersom jag inte hann beröra den i mitt inlägg.

Men sedan vill jag diskutera detta med sexköpslagen. Det är ganska tydligt att Kristdemokraterna och Vänsterpartiet har två helt skilda syner på detta. När Vänerlöv nu säger att det är ett möte mellan köpare och säljare visar det på vad vi från Vänsterpartiet tycker är en okunskap om just vilka krafter det är som ligger bakom prostitutionen, vad det är som ligger bakom köpen och hur förtrycket förändrar också ställningstagandena. Här kan man inte tala om köpare och säljare på något slags likvärdigt plan.

Ingemar Vänerlöv hänvisar till socialborgarrådet i Stockholm. Jag tycker att det är ganska synd att det är det som Ingemar Vänerlöv läser. De tre prostitutionsgrupper som har jobbat med den här frågan i så många år i Sverige och som finns i Stockholm, Malmö och Göteborg talar alla tre om väldigt positiva effekter av lagstiftningen. Kan det kanske inte vara så, om man tittar på statistik och siffror, att just den allmänpreventiva effekten, som kristdemokraterna brukar tycka är så viktig när man säger att man måste ha lagstiftning eller straffskärpningar därför att det har en allmänpreventiv effekt, har varit ganska stor i det här fallet? Många män har avstått från att köpa sex från kvinnorna. På så sätt har man uppnått väldigt mycket. Man kan inte bara se på åtal och fällande domar, utan här handlar det om en påverkan på ett mycket bredare plan.

Anf. 155 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Jag uppfattade ingen direkt fråga. Men, Alice Åström, ni som parti tycker ju att det är helt okej att den prostituerade kvinnan säljer

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

sin kropp. Hur tror Alice Åström att det hade blivit om ni också hade varit med på att kriminalisera även försäljningen? Tror Alice Åström att det finns någon prostituerad kvinna som från början har längtat efter att få ge sig ut i prostitution? Jag tror inte att någon vill göra det, men av olyckliga omständigheter har de hamnat i den. Det finns kvinnor som hellre prostituerar sig än går till socialen för att få hjälp med sitt uppehälle.

Om det hade varit totalt kriminellt både att sälja och att köpa, är jag tämligen övertygad om att många kvinnor hade avstått från att prostituera sig och kanske hellre hade bett samhället om hjälp, bara för att ta ett exempel.

Anf. 156 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Ingemar Vänerlov använder sig av exakt samma debattteknik som Jeppe Johnsson gjorde när vi debatterade här tidigare när Ingemar Vänerlov säger att Vänsterpartiet anser att det är helt okej att kvinnor går ut och säljer sex och sin kropp. Han får det att framstå som att vi tycker att det här är något positivt men att männen kan vi nog klappa till. Det är ett ganska dåligt sätt att debattera.

Vi i Vänsterpartiet tycker att det är oerhört viktigt att de här kvinnorna får stöd och hjälp och att man ska göra allting för att få dem att komma ur prostitutionen och det liv som de lever. Men däremot tror vi inte att man skulle underlätta för dessa kvinnor att få hjälp genom att göra dem kriminella och försätta dem i en mycket svårare social situation än vad de lever i i dag. I stället handlar det om att se vad vi anser är skulden och se var man ska lägga bördan någonstans, och där ser vi ingen anledning att kriminalisera kvinnorna.

Bara för att ett beteende eller en företeelse inte är kriminaliserad är det ingenting som man behöver tycka är okej, som man ska uppmuntra eller driva vidare. Kriminalisering är inte det enda sätt man har för att försöka förändra något i samhället. I det här fallet tror vi att det hade varit oerhört olyckligt om man hade gått båda vägarna.

Ser man nu vad som händer på det här fältet och hur det faktiskt förändras för dessa kvinnor när vi nu har fått möjlighet att göra något, kan jag inte annat säga än att jag är väldigt glad över att vi beslutade om den lagstiftningen. Jag är övertygad om att den på sikt kommer att innebära mycket positivt för de här kvinnorna och att vi faktiskt ska kunna minska prostitutionen i stället för att straffa de prostituerade.

Anf. 157 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! För mig framstår det ändå som tämligen underligt att Alice Åström kan vara glad över en lagstiftning som medger att en kvinna lagligen kan vara med och medverka till brott, som hon faktiskt gör när hon säljer sin kropp till en man som begår en brottslig handling när han köper den. Sanningen är sådan.

Sedan glömmer Alice Åström en sak, nämligen kommande generationer. Det handlar om de flickor som i dag är fem år, tio år osv. och som så småningom växer upp. Om gärningen att sälja är kriminaliserad är jag övertygad om att många av de kvinnor som annars skulle hamna i prostitution i framtiden inte gör det, just på grund av att de vet att det är olagligt.

Anf. 158 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! De här motionerna spänner över ett brett fält. Jag skulle vilja börja med att ta upp frågan om könshandel, modern slavhandel.

Jag hade förmodat att för justitieutskottets räkning få åka på en Europarådskonferens som beskrev och tog upp just de här problemen. Man blir förskräckt över vilka exempel som vi blev presenterade och som finns både i vårt land och utanför vårt lands gränser.

Vi pratar om mänskliga rättigheter, och alla säger sig arbeta för just de mänskliga rättigheterna. Då är det otroligt viktigt att vi tar krafttag mot den förnedring som just könshandeln och handeln med människor är.

Det sägs här att man ska ha ett ökat samarbete inom EU, och vi tycker att det ska vara strängare straff för sådana här gärningar. Europarådet arbetar för det här. Det sägs också att man före utgången av år 2000 – det är faktiskt detta år – ska kunna anta en sådan lagstiftning. Jag har inte sett några tendenser ditåt, men jag hoppas verkligen att det kommer. Jag tycker nämligen inte att man kan acceptera att det förekommer handel med människor på det sätt som det gör.

Jag tänker inte bli så långrandig, eftersom tiden är långt liden. Men jag tänker ta upp övergrepp i rättssak. Jag är medveten om att vi 1997 skärpte straffet för övergrepp i rättssak, men det behöver göras en ytterligare skärpning. Jag är glad över att det blev en majoritet i utskottet för det.

Normalpåföljden för detta bör alltid vara fängelse. När övergreppen sker systematiskt bör brottet alltid bedömas som grovt. Det är en viktig markering för vår rättstrygghet och vår rättsordning. Och som någon tog upp härifrån talarstolen är det ju målsägande och vittnen som har blivit utsatta. Därför är det viktigt med den här markeringen och att vi ställer oss på deras sida.

En annan liten sak är ärendet om elektroniska anslagstavlor. Jag anser att lagen om ansvar för dessa elektroniska anslagstavlor ska upphävas. Jag kan instämma i vad Jeppe Johnsson framförde i denna fråga tidigare i kväll. Man måste se det orimliga i sammanhanget. Vi kan inte skapa och ha lagar som vi inte kan efterfölja. Det har i dagarna kommit en utredning från Brottsförebyggande rådet om just brott när det gäller Internet. Där kan man se det orimliga i att ha lagen om ansvar för elektroniska anslagstavlor kvar.

Nästa fråga som jag vill ta upp gäller livstidsstraffet. Vi i Centerpartiet anser att livstidsstraffet ska finnas kvar, men vi kan ställa oss bakom att man ska göra en översyn. När det gäller livstidsstraffet finns det skäl att markera ett tydligt avståndstagande från de allra svåraste brotten. Det finns också skäl att låta regeringen bedöma när frigivning ska komma i fråga vid brott mot rikets säkerhet med hänsyn till säkerhetsintressen.

Det är inte säkert att ett avskaffat livstidsstraff leder till kortare strafftider. Även om livstidsstraffet, enligt Centerpartiets uppfattning, också framgent bör kunna utdömas finns det skäl att vara uppmärksam på utvecklingen under det senaste decenniet. I dag döms alltför till livstids fängelse – det har många tagit upp – medan benådningarna till tidsbestämda straff i det närmaste helt har upphört. På några få år har den genomsnittliga tidsbestämningen ökat från mellan 14 och 16 år till mellan 16 och 17 år. Hela ökningen beror på en mycket restriktiv tillämpning av benådningsinstrumentet under 1990-talet. I enlighet med det som handlar

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

om konsekvens, förutsägbarhet och humanitet bör detta förhållande uppmärksammas och prövas i en utredning.

Det är möjligt att överväga att man ska utvidga möjligheten att döma till tidsbestämda fängelsestraff genom att införa ett tidsbestämt straff-maximum vid sidan av livstidsstraffet. Ett annat alternativ vore att överflytta nådeinstitutet, dvs. omvandlingen till tidsbestämt straff, för alla brott utom brott mot rikets säkerhet till domstolarna.

Jag slutar med att säga en gång till att vi anser att livstidsstraffet ska finnas kvar, men vi kan ställa oss bakom att vi behöver göra en översyn utifrån det som jag tidigare har sagt.

Jag tänker inte gå in på ytterligare punkter. Jag vill bara till sist, fru talman, säga att jag ställer mig bakom alla mina reservationer. Men jag yrkar bifall endast till reservation nr 21.

Anf. 159 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Den svenska straffrätten har flera syften, dels ett allmänpreventivt, dels ett mer individualpreventivt. Meningen är att brottsbalansen med dess påföljder både ska avskräcka och leda till bot och bättring för dem som begår brott. Det är lättare sagt än gjort.

År 1934 lär den dåvarande justitieministern Karl Schlyter ha hävdat att verdergällningstänkandet borde bort ur den svenska strafflagen. Fängelserna borde tömmas och brottslingar hellre vårdas än straffas. De borde alltid behandlas med respekt för sitt människovärde, och om de nödvändigtvis måste sättas bakom lås och bom var själva frihetsberövandet straff nog. Intet ont därutöver fick tillfogas de intagna. Synen på den åtalade som människa först och brottsling sedan präglade också de processrättsliga reformsträvandena med muntlighet och samtidighet under denna tid. Utan Karl Schlyter hade vi inte sett rehabiliteringstanken som en del av själva straffmätningen.

Trots att vi i dag har fler påföljder och alternativ än någonsin känns det svårt att tala om humanism. Tvärtom framstår fängelser som våra kanske farligaste platser att vistas på. Antalet mord och självmord är mycket högt på våra fängelser.

Den svenska straffrättens humanism har sakta men säkert urvattnats till följd av gemensamma ansträngningar av både borgerliga och socialdemokratiska regeringar. Idéer om individualprevention, vård och öppna anstalter känns i dag mycket avlägsna.

Tron på möjligheten att med påföljd korrigera har försvagats. I stället har det avskräckande i straffet satts i förgrunden. Frågan om detta är så mycket mer effektivt bör vi alltid reflektera över när krav på hårdare straff förs fram här i riksdagen.

Jag ska kort belysa Folkpartiets nedslag inom den i huvudsak bra svenska strafflagstiftningen. Innan jag gör det vill jag markera att jag är fullt medveten om den kritik som nyligen – bl.a. av hovrättslagmannen Olle Ekstedt – har förts fram när det gäller floran av olika påföljder och att människor tillhörande etniska minoriteter eller invandrargrupper ofta döms till strängare straff. Detta torde dock till stor del vara en fråga om resurser och möjligheter till kompetensutveckling i våra domstolar.

Det måste även understrykas att diskussionen om både brottsbekämpning och straffrätt måste föras med ett internationellt perspektiv i allmänhet och ett EU-perspektiv i synnerhet. När vi i Sverige diskuterar

brott och straff måste vi ta vår utgångspunkt i hur vi bäst bekämpar den internationella brottslighet vars utbredning på sikt kan komma att utgöra ett hot mot tanken på ett öppet Europa.

Det känns så här i inledningen naturligt att ta upp lagens strängaste straff – livstidsstraffet. Jeppe Johnsson ville ju att vi skulle ta upp den diskussionen, och det gör jag gärna.

Antalet livstidsdömda i svenska kriminalvårdsanstalter har ökat under 1990-talet. Dessutom har regeringens nådepraxis blivit mer restriktiv, vilket medfört att den faktiska strafftiden blivit längre. Det måste ifrågasättas om livstidsstraffet är tillfredsställande från förutsebarhetssynpunkt, eftersom straffet regelmässigt genom nåd omvandlas till ett tidsbestämt straff. Denna ordning innebär dessutom att det är regeringen och inte domstolen som bestämmer straffets längd, vilket ur andra, mer konstitutionella utgångspunkter är ytterst tveksamt.

Det finns dessutom, som jag sade inledningsvis, som alltid anledning att ifrågasätta om det är straff för hela livet som leder till minskning av brottsligheten i vårt samhälle. Moderaterna tror uppenbart på detta, eftersom de återoppar mer av straff för hela livet. Jag är milt uttryckt mycket skeptisk till en sådan symbolpolitik, särskilt som det saknas vetenskapliga bevis för att den har någon som helst effekt. Vetenskap är annars något som både mitt parti och Jeppe Johnssons parti gärna brukar åberopa. Det bör således utredas om livstidsstraffet bör ersättas av ett tidsbestämt långt fängelsestraff eller kanske kunde kompletteras med ett sådant.

När det gäller misshandelsbrotten har min kollega Siw Persson pekat på gränsdragningsproblematiken med den psykiska misshandeln. Vid till synes mildare former av psykisk misshandel kan det vara svårt att styrka att denna har lett till sådana medicinskt påvisbara effekter som krävs för att man ska kunna döma till ansvar för misshandel. Det vore värdefullt om det gick att utreda om det är möjligt kriminalisera även "lindrig" form av psykisk misshandel.

Folkpartiet har i en motion lyft fram att det med nuvarande lagstiftning om olaga hot är svårt att komma åt beteenden som är ägnade att inge allvarlig fruktan utan att för den skull innebära något direkt fysiskt hot. Det är önskvärt att regeringen gör en översyn av lagbestämmelsen om olaga hot, så att även s.k. mer subtila hot kan beivras.

Att på extrema sätt utöva auktoritativt och odemokratiskt ledarskap orsakar lidande för många medborgare i vårt land. Det är därför också angeläget att, som vi pekar på i en annan motion, få till stånd en utredning om en straffbestämmelse i brottsbalken om otillbörlig påverkan, något som det resoneras om i en utredning som lades fram för ett par år sedan.

Fru talman! Det finns all anledning att vara bekymrad över attentaten mot personal i rättsväsendet. I dag rapporteras att chefen för Asptunaanstalten skjutits i benet mitt i centrala Stockholm. För en tid sedan besköts en vårdare vid Kumlaanstalten i mitt hemlän. Det skedde i hans bostad.

Vi måste se allvarigare på brott mot personal inom rättsväsendet. Det är här sannolikt fråga om en liten klick bland internerna. Det handlar om åtgärder för bättre kontroll av de intagna, deras kommunikationer osv. Man måste vara hård mot de hårda.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

När det gäller andra sabotage mot rättsstaten är det bra att en majoritet i utskottet har kunnat enas om att straffvärdet för övergrepp i rättssak bör vara lika högt som straffvärdet för mened. Det är ett stort steg framåt.

Slutligen, fru talman, vill jag lyfta fram frågan om elektronisk övervakning. Enligt Folkpartiets uppfattning är det domstolen som har det bästa underlaget för att bedöma om ett frihetsstraff ska verkställas genom intensivövervakning med elektronisk kontroll, s.k. fotboja. Detta förhållande talar för att en sådan övervakning bör utgöra en självständig påföljd och inte en verkställighetsform. Det finns därför goda argument för en ändring av lagstiftningen i sådan riktning.

Fru talman! För tids vinnande yrkar jag avslutningsvis bifall till reservation 10, men jag står självklart bakom samtliga reservationer från Folkpartiet.

Anf. 160 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Jag ska direkt gå in på reservationerna vid detta betänkande. Först yrkar jag bifall till reservation 3, om pornografi ur könspolitisk synvinkel.

Det pornografiska utbudet via TV:s betalkanaler och på hyrvideor skildrar oftast sexualitet och erotik som männens rätt att få utlösning så många gånger som möjligt och i alla håll som finns på en kvinnokropp, alltid till kvinnans stora tillfredsställelse. Det spelar ingen roll hur många män som än står i rad, och det ska även vara så många män som möjligt samtidigt.

I skildringarna finns det också väldigt unga kvinnor, och det verkar på dessa filmer som att ju yngre de är desto bättre skulle de må av behandlingen.

De som producerar dessa filmer, de som handlar med dem, distributörerna, och de flesta som konsumerar dem är män. Men hur, fru talman, formar dessa skildringar mäns beteenden och handlingar i ett vidare perspektiv, och vad händer i framtiden med alla de unga pojkar som, när de sitter vid datorerna och när de tittar på TV får dessa bilder rakt på sig, utan att få någon annan skildring av detta område?

Förr var man väldigt noga med att debattera den andra sidan än den som fanns i porrtidningarna, den med ömhet, med förtroende och med trygghet, men nu finns inte detta, utan det är bara en rå och direkt skildring som unga människor möter.

Hur formar detta kvinnorna? Av stort intresse är frågeställningen: I hur hög grad påverkas männens attityd av sexualiserad maktutövning gentemot kvinnorna?

Jag skulle önska en utredning om detta, och jag vädjar till alla i justitieutskottet att instämma i att en sådan är mycket angelägen.

Miljöpartiet och Vänstern begär i reservation 3 tilläggsdirektiv till den sexualbrottskommitté som nu arbetar och vars arbete ska vara färdigt till hösten. Jag går inte in på vilka åtgärder som man ska vidta, men jag vill att alla riksdagspartier ska fundera väldigt noga på detta.

Denna debatt borde ha föregåtts av en filmvisning, men en sådan kommer i stället att genomföras i Frejasalen i nästa vecka, den 16 februari kl. 14.00–16.30. Filmen heter *Shocking Truth*, och den visar klipp från filmer som kommer in i vardagsrummen. De har studerats och klippts ihop av en kvinna som också har gjort intervjuer med dem som

distribuerar och medverkar i filmerna. Jag tycker att alla måste se detta för att få veta hur det är ställt i dag.

Vi skulle också vilja ha en utvidgning för Sexualbrottskommittén när det gäller förstärkt skydd för barn som är offer för sexualbrott. Jag vet inte huruvida man skulle kunna få in det nu, men ibland följs direktiven väldigt noggrant.

Problemställningen är den att i dag gäller att unga lagöverträdare snabbt ska komma till förundersökningar och även skyndsamt komma inför domstol. Det gäller alltså dem som är utövare av kriminalitet. Men för unga brottsoffer, t.ex. sådana unga som har utsatts för sexuella övergrepp eller misshandel, kan det dröja ganska lång tid innan de tas om hand, alltså sex månader och mer än det innan brottsoffer kallas till förhör. Och sedan är det lång tid till domstolsförhandlingen. Vi har gjort förbättringar genom att de får stöd i rättsprocessen, men även under denna tid behöver dessa unga ett stöd och en snabbare behandling. Det skulle vi vilja ändra på.

Det finns också en reservation om svensk tortyrlagstiftning. I dag har vi ingen sådan lagstiftning, och därför finns det ingen möjlighet att i Sverige åtala personer som begått brott utomlands. Det skulle vara önskvärt att vi hade en sådan här lagstiftning. Det finns bara lagstiftning om misshandel eller grov misshandel, och det är inte samma sak.

Elektronisk kontroll har jag tidigare pratat om. Elbojan har ändå visat sig så pass effektiv att vi vill att domstol ska avgöra upp till sex månader, och det är med glädje jag noterar att Folkpartiet nu har samma åsikt. Det var ju också Straffsystemkommitténs mening när kommittén utarbetade det här. Eftersom vi var lite osäkra på hur det skulle utfalla i praktiken var vi återhållsamma, men nu tycker vi att det är hög tid att göra detta, och jag har som sagt tidigare motionerat om det.

Sedan kommer vi in på en annan viktig fråga som många andra också har pratat om, och det är livstidsstraffet. Tyvärr kunde vi alltså inte enas om en gemensam reservation. Vänstern, Miljöpartiet och Folkpartiet berör alltså hur man ska ersätta livstidsstraffet med ett tidsbestämt straff. Våra skäl har jag noga redogjort för tidigare, men jag kan upprepa att vi tycker att det är domstolen som ska bestämma straffets längd, och förutsebarheten är viktig i lagstiftningen. Jag kan instämma i det som Alice Åström sade här om livstidsstraffet.

Tyvärr, som jag sade, har det blivit tre reservationer. Kristdemokraterna är så försiktiga. De har inte bestämt sig. Det är en lite lustig reservation, full av ”om”, ”ifall att” och ”man bör”. Det är lite svårt att ha en utredning och sitta och debattera om ifall att man bör. Jag tycker att det är hög tid för kristdemokraterna att bestämma sig inom partiet i stället. Det behöver man inte ha någon utredning för, utan man kan tillsätta en grupp inom Kristdemokraterna.

Centerpartiet vill att domstolarna ska behandla nådeansökningarna och inte regeringen. Centerpartiet vill också ha ett långt straff och även ha livstidsstraffet kvar. Men jag tycker att man skulle kunna enas om den här utredningen och titta på hur långa strafftiderna ska vara.

Det konstiga, måste jag säga, Jeppe Johnsson, yttrande som har bifogats här om livstidsstraffet finner jag mycket märkvärdigt. När vi sitter och bestämmer om strafftider i dag är det ju gällande lagar som finns *nu* som vi utgår ifrån. När vi pratar om den här konventionen och vad som

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

ska vara strafftiden för de hemska brott som kan utföras med minor är det naturligtvis självklart att man tar det längsta straffet i *nuvarande* lagstiftning. Hade vi haft ett tidsbestämt annat straff så hade vi naturligtvis tagit det, men det är ju inte aktuellt, därför att moderaterna vill ju inte ändra heller. Så det här tycker jag är ett mycket konstigt yttrande. Det måste ju ske enligt gällande lagar.

Problemet med livstidsstraffet, att det har blivit den här utvecklingen, är ju också att en domstol som ska döma ut ett straff för mord har att välja mellan 10 år eller livstidsstraff. Då tycker man i domstolen att 10 år är för lite, och så tar man livstidsstraffet. Det behövs alltså någonting som är annorlunda i straffskalan. Det finns ett behov av det. 18 år; ja, då måste det vara ytterst allvarlig upprepade brottslighet. Det är det inte så ofta.

Sedan vill jag också kommentera kristdemokraternas och Ingemar Vänerlövs resonemang om prostitution, och speciellt då kvinnans situation. Anledningen till att inte kvinnan ska kriminaliseras är baserad på utredningar som gång på gång säger samma sak: Dessa kvinnor – de flesta; undantag finns ju alltid – är kvinnor som tidigt i barndomen har utsatts för incest eller övergrepp av andra slag och som har fått sin självkänsla totalt nedvärderad. Det gäller ju även män, för det finns ju män inom prostitutionen. Det finns många pojkar som har befunnit sig i samma situation. Det var det som var grunden för att inte kriminalisera.

Sedan kan man kommentera den reservation som kristdemokraterna har om människosmuggling. Man pratar om utsatta kvinnor som finns inom denna sexuella slavhandel och vad det innebär för dem. Är det de här stackars sexslavarna som Ingemar Vänerlöv vill kriminalisera, och vad skulle det då göra för nytta? Dessa kvinnor behöver ett stöd och en behandling och att man når dessa kvinnor på ett annat sätt. De behöver framför allt att vi ser till att inte männen köper deras tjänster. Dessa utsatta kvinnor behöver ju stöd även från män som är i en starkare position.

Med detta, fru talman, vill jag alltså yrka bifall till reservation 3.

Anf. 161 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Kia Andreasson! Vi diskuterar nu det här med att köpa och sälja sex. Prostitutionsutredningen förordade att det skulle vara kriminellt både att sälja och att köpa. Regeringen ändrade på detta och vill bara kriminalisera köp.

Jag tycker att det är lite märkligt att ni i Miljöpartiet menar att det är godtagbart som det är nu, att kvinnan medverkar till brott. Frågan är om det eventuellt kan leda till samvetsqual och om kvinnan har några etiska funderingar om detta, i stil med: När jag säljer min kropp till någon man så begår den mannen en brottslig handling när han köper. Förmodligen har Kia Andreasson aldrig funderat över det, men jag tror att det kunde vara lämpligt att göra det.

Sedan vill jag vidhålla, som jag nämnde i en kommentar till Alice Åström här, att vi måste tänka på de flickor och pojkar som nu är barn och växer upp. Jag är övertygad om att ju snabbare försäljning kriminaliseras, desto fler ungdomar kommer att räddas undan prostitutionsträsket.

Anf. 162 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tog just exemplet med de kvinnor som utsätts för sexhandel och slavhandel. Den kvinna som finns i denna handel, utsätts för påtryckning och befinner sig i prostitution; det är just det exemplet jag frågar tillbaka om, Ingemar Vänerlöv: Tänker den kvinnan på att det är olagligt, och på grund av detta faktum och denna vetskap att det är olagligt inte fortsätter med den här verksamheten?

Anf. 163 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Vi ska nog inte underskatta de prostituerade kvinnorna. Jag har läst att många kvinnor prostituerar sig för att rätta upp sin ekonomi hellre än att, som man säger, ligga samhället till last. De vill sköta sig själva helt och hållet. Då kan jag tänka mig att det borde vara förenat med vissa samvetskval att medverka till en brottslig handling.

Medan jag har tid för replik vill jag också nämna det Kia Andreasson var inne på. Hon sade att vi hade en något knepig inställning till livstidsstraffet. Inom vår parti har vi liksom, hoppas jag, inom andra demokratiska partier ett riksting som fattar beslut om vilken ställning partiet har i olika frågor.

Vi har ännu inte haft uppe någon sådan motion på ett riksting. Rikstinget har därför inte kunnat besluta vilken ställning partiet har i den här frågan. Sedan finns det motionärer som vill driva debatt och skapa opinion som har skrivit motioner, vilket är fullt tillåtet. Utskottet har behandlat dem. Vi har nu en reservation som har en viss lydelse, *take it or leave it*.

Anf. 164 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Ingemar Vänerlöv undviker kärnan i min frågeställning. De kvinnor som har kommit från länderna på andra sidan Östersjön har lockats hit med att de ska få arbete och få det bra i detta land.

Sedan lockas de in i en slavhandel, en sexhandel. Ska dessa människor undvika den situationen genom att man gör det olagligt och kriminaliserar dem? Den frågan fick jag inte svar på. Ingemar Vänerlöv har ingen replikrätt kvar. Men det är den frågan som jag skulle vilja ha svar på.

Visst får man skriva motioner om det mesta. Men det skulle ändå vara bra att väcka den motionen på kongressen, som Ingemar Vänerlöv här säger inte har tagit ställning, innan man begär en utredning i frågan.

Anf. 165 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är viktigt att Kia Andreasson respekterar att inte alla partier tycker lika. Vi har en demokrati. Jag tyckte att jag var tydlig när jag talade om livstidsstraffet. Vi i Centerpartiet vill ha livstidsstraffet kvar.

Vi vill att det ska användas restriktivt för de svåraste brotten. Vi kan tänka oss att införa en tidsbestämd straffskala med maxstraff vid sidan av livstidsstraffet. Vi kan överväga att lämna över nådeinstitutet till domstolarna, förutom vid brott mot rikets säkerhet.

Jag sade också att vi var öppna för en översyn. Jag tycker att det är viktigt att man respekterar varje partis ställningstagande.

Anf. 166 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Det är inte fråga om att jag inte accepterar det. Det är synpunkter som jag har här. Det får jag också ha, Gunnel Wallin. Synpunkten var att det hade varit bra om vi haft en gemensam reservation och kunnat enats om en utredning. Då hade Gunnel Wallins synpunkter kunnat komma fram i den utredningen. Där binder man sig inte, utan det är en utredning som man sedan ska fatta beslut om och ta ställning till. Det var min synpunkt. Det behövde man inte uttrycka så tydligt i reservationen i detta inledningsskede.

Anf. 167 GUNNEL WALLIN (c) replik:

Fru talman! Det är klart att vi ibland har lite bråttom. Men när man får till stånd en kompromiss måste man både ta och ge. När man kommer överens om en sådan sak måste skrivningen vara ganska vid, och då skulle det bara ha stått översyn. Vi hade kanske inte tillräckligt med tid. Nu är vi här, och så är det.

Anf. 168 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Då hoppas jag att vi nästan redan nu med en gång kan försöka formulera reservation och få med också andra partier på detta nödvändiga.

Anf. 169 YILMAZ KERIMO (s):

Fru talman! Vi diskuterar i dag justitieutskottets betänkande nr 7 om straffrättsliga frågor. I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden år 1998 och år 1999 som rör brott samt straff och andra påföljder. Detta är naturligtvis ett mycket brett ämne, vilket inte minst den föregående debatten visar. Det är därför omöjligt för mig att ta upp alla de områden som behandlas i betänkandet. Jag har valt att koncentrera mig på vissa avsnitt och kommer därför att ta upp frågorna om livstidsstraffets vara eller inte vara, straffen för grova narkotikabrott, kriminalisering av deltagande i rasistiska och kriminella organisationer samt det området där mitt eget parti tvingats reservera sig mot utskottets majoritet.

Det individualpreventiva syftet med straff handlar om att utforma påföljderna och straffen på ett sådan sätt att den som begått brottet motiveras att inte göra om det. Här kommer kriminalvårdsaspekten in. Straffet ska inte bara vara ett straff utan det ska också vara en ny chans i livet.

Det är en ständig diskussion kring hur långt man ska gå när det gäller straffvärdet för olika brott och vilka metoder som är mest effektiva när det gäller att uppnå det övergripande syftet, nämligen att förebygga och bekämpa brott.

Fru talman! Det har inkommit en hel del motioner rörande en tidsbestämning av livstidsstraffet eller en utredning om att tidsbestämma livstidsstraffet. Livstids fängelse är i Sverige en mycket ovanlig påföljd. Fängelse på livstid stadgas för närvarande endast, förutom vad gäller landsförräderi, för ett fåtal mycket allvarliga brott såsom mord, grov mordbrand, folkmord och grovt spioneri. Detta är brott där människors liv och hälsa – ibland hela nationens existens som självständig stat – är hotat eller grovt kränkt. I sådana situationer måste samhället reagera med kraft.

Regeringen kan tidsbestämma livstidsstraff av nåd. Under åren 1988–1998 tidsbeständes 16 livstidsstraff till drygt 17 års fängelse. I den gemensamma reservationen från Vänsterpartiet, Kristdemokraterna, Miljöpartiet och Folkpartiet invänds mot denna praxis att den ger en dålig förutsebarhet och att regeringen, inte domstolarna, bestämmer strafftidens längd. Det är naturligtvis sant att regeringen genom att bevilja nåd och bestämma längden på strafftiden i viss mån bestämmer hur långt straff en enskild intern i praktiken avtjänar. Samtidigt ger detta möjligheten att kontinuerligt utvärdera en enskilds rehabilitering i fängelset.

Vid utmätande av strafftiden fanns för domstolen inget hopp om att den dömda någonsin skulle kunna rehabiliteras. Genom en kontinuerlig prövning av dennes utveckling kan vi efterhand ta ställning till när en eventuell frigivning kan komma i fråga. För många av dessa kriminella gäller att de kanske alltid kommer att utgöra en fara för samhället. En ökad förutsebarhet måste i detta fall vägas mot samhällets legitima anspråk på att skyddas mot mycket grova brott. Utskottet anser därför alltså att det finns behov av att kunna döma till fängelse på livstid vid särskilt svåra brott.

Fru talman! Moderaterna har i två motioner till riksdagen begärt att livstidsstraff ska kunna utdömas vid grov narkotikabrottslighet. Det är inte första gången den frågan behandlas. Liknande motioner har behandlats av det förra riksmötet och av riksmötet före det. Redan då konstaterade utskottet att strafftiden för grova narkotikabrott redan i dag är mycket lång. Det är tveksamt om en ytterligare straffskärpning skulle ha någon preventiv effekt.

Det amerikanska samhället är i det här sammanhanget avskräckande. I USA sitter över sju gånger så många människor i fängelse som i Sverige per capita räknat. Trots det löper amerikanen enligt statistiken fyra gånger så stor risk att bli ihjälslagen av sin medmänniska som svensken gör. I en rapport som Brottsförebyggande rådet presenterat om internationella jämförelser hamnar USA i topp när det gäller risken att bli utsatt för grova brott. Följden har blivit att det finns amerikanska delstater som satsar mer pengar på fängelse än på utbildning.

Det finns från den politiska högern en ständig övertro på den allena saliggörande effekten av straffskärpningar. Erfarenheten visar att det sällan är så enkelt. Utskottet har inte heller denna gång funnit någon anledning att ompröva sina tidigare ställningstaganden och avstyrker alltså Ju901 och Ju908 i de aktuella delarna.

Fru talman! Det är onekligen så att en av gångna seklets främsta historiska landvinningar, kanske den allra främsta, är demokratins seger i västvärlden. Fortfarande lever miljoner människor under diktatur över hela världen. Vårt land är en demokrati. Det ska vi vara stolta över.

Demokratins villkor är dock inte oproblematiske. Grunden för ett demokratiskt samhälle är rätten att fritt uttrycka sin uppfattning och att respekteras för den och rätten att fritt organisera sig för att politiskt förverkliga denna uppfattning. Tar vi bort den rätten, ja då upphör vi också att vara en demokratisk stat.

I vårt samhälle finns det emellertid de som förnekar värdet av dessa friheter, de som förnekar människovärdet hos vissa medborgare. Det finns de som skulle vilja hindra mig att tala i denna kammare i dag för att de har svårt att uttala mitt namn och för jag inte är blond och blåögd. De

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Straffrättsliga frågor

går så långt att de skulle vara beredda att döda mig eller döda dem som försvarar min rätt.

Björn Söderberg mördades för att han försvarade rätten att slippa bli utsatt för nazistisk propaganda på sin arbetsplats. De två poliserna i Malexander sköts brutal ned under sin tjänstgöring. Bakom detta står organiserade intressen, människor som frivilligt slutit sig samman för att krossa vårt demokratiska system.

Vad blir samhällets svar? Har dessa människor samma självklara rätt som socialdemokrater, moderater, scouter och baptister att ingå i den organisation de vill och uttrycka de uppfattningar de vill? Eller är deras handlingar, deras åsikter, så avskyvärda att redan det faktum att de organiserar sig i sig ska ses som ett brott eller en stämpling till brott? Kort sagt: Måste vi demokrater försvara oss mot dessa angrepp på kärnan i vår demokrati med *alla* medel eller riskerar vi att skada demokratin genom detta försvar?

Det här är inga enkla frågor. Sedan augusti 1998 arbetar en parlamentarisk kommitté med att utreda bl.a. denna fråga. Kommittén om brottslighet med anknytning till vissa organisationer m.m. ska redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober i år.

När det då från kristdemokratiskt håll inkommer förslag om att redan nu ta ställning utan att invänta detta resultat kan man inte annat är förvånas. Man förvånas över hur lättsinnigt och bekymmerslöst kristdemokraterna avfärdar dessa frågor. Jag måste beundra den som kan vara så oerhört säker på sin sak i en svår fråga som den här – beundra men också frukta. För om man så lättvindigt kan avfärda rätten för alla att organisera sig, vad blir då nästa steg? Utskottet anser att det i denna fråga finns all anledning att invänta resultatet av den parlamentariska kommitténs arbete.

Fru talman! På en punkt har den socialdemokratiska utskottsgruppen sett sig tvungen att reservera sig. Det handlar om påföljden för brottet övergrepp i rättssak. Utskottets majoritet uttalar att det finns starka skäl som talar för en skärpning av straffet för detta mycket grova brott.

Det kan vi naturligtvis alla instämma i. Det finns emellertid också starka skäl som talar mot en sådan straffskärpning. Varför anser utskottet det vara ett mindre allvarligt brott att angripa en tjänsteman i dennes tjänsteutövning än att hota ett vittne? Det blir nämligen följden av utskottets ställningstagande. Vi i den socialdemokratiska gruppen vill påtala att nuvarande lag endast varit i kraft i tre år och att det ännu är för tidigt att yttra sig om dess effekter i alla delar. Vi önskar därför avvakta den vidare utvärderingen av 1997 års lagändringar på denna punkt.

Fru talman! Det återstår för mig att med detta yrka bifall till hemställan i justitieutskottets betänkande nr 7 utom vad avser mom. 15 och till den socialdemokratiska reservationen nr 15 på denna punkt.

Anf. 170 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Jag undrar om Yilmaz Kerimo vet om någon som har dömts till livstidsstraff verkligen har suttit av hela tiden. Är det så att man dömer till livstid och sedan sitter den personen hela den tid som straffet innebär? Om det inte är så – kan inte då Yilmaz se skäl att diskutera just det här glappet mellan tio år och livstid, alltså om det nu inte är så att man sitter av hela strafftiden?

Jag skulle också vilja fråga vad anledningen är till att socialdemokraterna inte kan bifalla reservationen om att få ett tilläggsdirektiv när det gäller den pornografi som jag gav en skildring av. Vad är skälet till att man inte vill ha en djupare syn på detta som jag anser som mycket allvarligt för den unga generationen och förhållandet mellan könen?

Sedan skulle jag också vilja svara på ifrågasättandet av att Miljöpartiet har kommit fram till ståndpunkten att höja straffsatsen för övergrepp i rättssak. Motivet står i betänkandet. Mened har ett högt straffvärde. Vi tycker att det här tillhör samma artbrott och därför bör ha samma straffvärde. Vi har nu sett hur angrepp görs mot den rättsliga prövningen, och det är allvarliga brott. Att hindra en riktig rättslig prövning i samhället är ett mycket grovt brott. Det bör tillhöra samma artbrott.

Jag skulle vilja ha svar på mina frågor.

Anf. 171 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Den första frågan gällde livstid. Livstid är livstid. Då ska man sitta livstid. Sedan finns alltid möjligheten att få nåd. Då kan det tidsbestämmas.

Vad gäller pornografin tycker vi att Sexualbrottskommittén, som tillsattes 1998, ska redovisa sitt uppdrag senast i september 2000. Vad gäller barnen finns det en parlamentarisk kommitté som tillsattes den 10 september 1998 som ska redovisa sitt uppdrag senast den 1 mars 2000. Vi vill avvakta innan vi kan göra något annat. Sedan får vi se.

Beträffande den tredje frågan tycker vi att vi ska vänta och inte ha bråttom. Den nya lagen har ju varit i kraft under bara tre år, och då är det för tidigt att göra ändringar innan man har hunnit utvärdera lagen.

Anf. 172 KIA ANDREASSON (mp) replik:

Fru talman! Problemet var att Sexualbrottskommittén inte ska utreda detta, vilket Yilmaz Kerimo tror ska göras. Det kommer inte att ske. Det var därför som det behövdes ett tilläggsdirektiv. Det kommer alltså inte att ske en sådan utredning med de befintliga direktiven. Därför undrar jag varför man inte kunde medge att det blev ett tilläggsdirektiv.

Livstidsstraff är livstidsstraff, men problemet är att det inte är så. Jag vill hävda att jag inte vet någon som har blivit dömd till livstidsstraff och som har fått sitta i fängelse hela livet. Det är på det sättet att regeringen under olika tidsperioder värderar tiden och sätter olika gränser.

Anf. 173 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Jag ska börja med att ta upp livstidsstraffet. Livstidsstraff är, som jag sade tidigare, livstidsstraff. Sedan ska det alltid finnas en möjlighet att tidsbestämma det. Det ska ske ur en rehabiliteringssynpunkt, om den fängslade efter några år visar att en ny chans kan göra det bättre. Då ska det finnas en möjlighet att få straffet tidsbestämt. Men om brottet är så grovt ska det finnas livstidsstraff.

När det gäller det andra så finns det en parlamentarisk kommitté som tillsattes för barnens bästa som ska se över detta med pornografin. Den kommittén ska redovisa sitt arbete senast den 1 mars 2000. Vi vill avvakta detta.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

Anf. 174 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag ska också ta upp frågan om livstidsstraffet utifrån det resonemang som socialdemokraterna har om att detta är ett livstidsstraff och att det bara är av vissa skäl som man nu kan få detta tidsbestämt. Det som sades skulle vara anledningen till en tidsbestämning av straffet skulle vara rehabiliteringssynpunkter och om man såg att det fanns några möjligheter för personen i fråga att återanpassas och att det var detta som skulle vägas in. Då måste jag ändå ställa frågan: Hur kan det komma sig att i stort sett alla livstidsstraff som i dag tidsbestäms hamnar på ungefär samma tidsperiod och att förskjutningen när det gäller straffår har varit så stor under de senaste tio åren? Det har skett en ökning med sex sju år av livstidsstraffet. Är de som får livstidsstraff i dag mindre rehabiliteringsbara än de som fick det för tio år sedan? Jag förstår inte riktigt detta resonemang. Trots allt handlar det bara om grov brottslighet. 1989 var det 26 personer som fick livstidsstraff. Nu är det 101. Det är en ökning med 300 %. Det finns ingenting i brottsligheten i Sverige som har förändrats på ett så drastiskt sätt så att det finns någon anledning till denna ökning.

Fru talman! Jag tycker ändå att socialdemokraterna med sin humanistiska kriminalpolitik och syn på detta också borde vara oroad över den kraftiga förändringen och den straffskärpning som har skett och att vi har så många livstidsdömda på våra anstalter i dag. Det borde oroa även socialdemokraterna.

Anf. 175 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Jag håller med Alice Åström om att det har blivit restriktivare bedömningar och en straffskärpning. Men livstidsstraffet kan, vilket även Alice Åström sade, efter en tid bli tidsbestämt, detta beroende på vilket brott som har begåtts och beroende på hur rehabiliteringsåtgärderna i fängelset har fungerat. Men det har blivit strängare, det håller jag med om.

Anf. 176 ALICE ÅSTRÖM (v) replik:

Fru talman! Jag måste ställa en fråga. Socialdemokraterna driver annars när det gäller rättsväsendet också detta med förutsägbarheten när det gäller straffsystemet. Men detta gäller definitivt inte för livstidsstraffet. Vore det inte bättre att man försökte hitta någon annan lösning på detta än att ha den konstruktion som vi har i dag?

Vi från Vänsterpartiet är mycket väl beredda att faktiskt diskutera om det kan göras ändringar i psykiatrilagstiftningen, därför att jag kan hålla med om att det finns en mycket liten grupp människor som är så pass psykiskt störd och så pass farlig och för vilken det är mycket svårt att hitta rehabiliteringsmöjligheter inom kriminalvården och för vilken det är svårt att hitta någonting. Men den gruppen bör kanske inte höra hemma inom kriminalvården, utan vi borde kanske kunna hitta lösningar inom rättspsykiatri för att också kunna skydda samhället från denna grupp. Men att ha ett generellt livstidsstraff som hela tiden genererar denna ökning och dessa långa strafftider kan inte vara en utveckling som vare sig socialdemokraterna eller vi i Vänsterpartiet vill ha.

Justitieministern sade i en debatt – jag kommer inte ihåg om det var en radiodebatt eller en TV-debatt, eftersom man inte gör någonting annat än läser, tittar på TV och lyssnar på radio för att försöka följa med – att

hon också försvarar det livstidsstraff som finns. Men i en avslutande replik nämnde hon att så länge som vi har den psykiatrilagstiftning som vi har så bör vi ha ett sådant här livstidsstraff men att det kanske finns en möjlighet. Och jag hoppas att socialdemokraterna trots allt kommer att ändra uppfattning i denna fråga och att vi ska få en utredning och kunna ändra på detta.

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Straffrättsliga frågor

Anf. 177 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Livstidsstraffet är en markering av det grova brott som har begåtts. Då ska det finnas livstidsstraff. Sedan ska det efter en tid från rehabiliteringssynpunkt finnas en möjlighet för nåd och tidsbestämmande av straffet, detta för att skydda samhället och för att från samhällets sida markera att vissa brott är så grova.

Anf. 178 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Fru talman! Först vill jag instämma i Yilmaz Kerimos argumentation när det gäller att ha kvar livstidsstraffet. Jag stöder hans argumentation. Vi är också överens om att livstidsstraffet ska gälla för mycket grova brott. Där skiljer sig våra bedömningar åt lite grann, därför att vi anser att grovt narkotikabrott är ett mycket grovt brott.

Jag skulle vilja ta upp en helt annan diskussion med Yilmaz Kerimo. Allra bäst är det att brott inte begås. Och polisen har ju en viktig uppgift – det har i och för sig vi också – att förhindra att brott begås och att om möjligt avbryta ett pågående brott. Om det t.ex. uppstår bråk ute på stan och hot om våld på gatan, då ingriper naturligtvis polisen för att förhindra att detta brott fullföljs. Polisen väntar väl inte tills det blir en allvarlig misshandel?

Med detta arbetssättet får vi i så fall både färre brottsoffer och färre gärningsmän. Jag skulle vilja fråga Yilmaz Kerimo: Är vi överens om att polisen bör arbeta på detta sätt?

Anf. 179 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Jeppe Johnsson vill att man ska ha livstidsstraff i fråga om narkotikabrott. Där är vi inte överens. Jag tycker att det redan är för långa straff för narkotikabrott. Vid upprepade brott kan det bli upp till 18 års fängelse.

Jag tycker att man ska se på orsakerna när det gäller brotten.

Att polisen ingriper på ett tidigt stadium är bara bra. Det är bra om man kan ingripa på ett så tidigt stadium som möjligt i fråga om alla brott som en förebyggande åtgärd.

Anf. 180 JEPPE JOHNSSON (m) replik:

Fru talman! Jag var medveten om att vi inte var överens om att grovt narkotikabrott är så grovt. Men vi är överens i den andra frågan, och det var dit jag ville komma.

Måndag den 21 januari utvärderades sexköpslagen i Svenska Dagbladet. Det står om 18 män åtalade för sexköp. Lite längre ned står det under en rubrik om att polis tvingas slå till mitt under akten:

”Redan tidigt stod det klart att den nya sexköpslagen är så luddigt formulerad att den gör både polis och åklagare frustrerade.

Könshandeln är svår att upptäcka, ännu svårare att bevisa. Poliserna har sett sig tvingade till spektakulära spaningsmetoder. De tummar på skyldigheten att förhindra brott. I stället inväntar de allt oftare fullbordat faktum och slår till mitt i själva sexakten.

Det kan dessutom uppfattas som integritetskränkande att polisen tittar in genom bilrutan och till och med videofilmar en situation där ena parten inte ens är misstänkt för brott. Att sälja sex är inte förbjudet.”

Min fråga blir: Anser Yilmaz Kerimo – vi är ju överens om att polisen, så fort det misstänks att ett brott ska begås, ska ingripa – att poliser som är ute och jagar sexköpare ska göra sitt jobb och avbryta innan det blir ett fullbordat brott? Som det är i dag verkar ni se mellan fingrarna, dvs. att man nästintill kan stå och titta på när ett brott begås – jag vill inte tala om att provocera brott – bara för att vara säker på att få fast den stackars sexköparen.

Anf. 181 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Jeppe Johnsson överdriver nu. Den nya lagen trädde i kraft för ungefär ett år sedan. Syftet är att avskräcka sexköparna från att köpa sex. Den kvinna som säljer sin kropp behöver hjälp. Det här är ett socialt problem. Jeppe Johnsson sade ju i sitt anförande att sociala problem inte ska kriminaliseras. Där är vi överens.

Det handlar alltså om ett socialt problem. Kvinnan är i behov av stöd och hjälp, inte av att kriminaliseras. Ifall kvinnan också kriminaliseras vågar hon inte ens söka hjälp och då blir det ännu värre.

Ett år med den nya lagen visar på att det blivit mycket färre sexaffärer på gatan, även om det inte är så lätt att få en fällande dom.

Anf. 182 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Även jag vill komma in på den lag som tillåter medverkan till och underlättande av brott, nämligen sexköpslagen. Det står i betänkandet, som en majoritet har godkänt – en majoritet som Yilmaz Kerimo tillhör – att prostitution icke är önskvärd. Då kan man anta att lagen kom till för att motverka sådan här prostitution. Vidare står det i betänkandet att det inte är meningsfullt att överväga ändringar i lagen innan man vunnit större erfarenhet av dess tillämpning.

Det råkar faktiskt finnas en del erfarenheter. I varje fall handlar det om försök till tillämpning. Vi kan hålla oss till Storstockholm där i alla fall ungefär en åttondel av Sveriges befolkning bor. Polisen har, som jag nämnde i mitt anförande tidigare, räknat fram att det finns ungefär 1 800 prostituerade i Storstockholm. Dessa beräknas ha ungefär 50 kunder per år. Vid en multiplicering blir det 90 000. För att inte överdriva kan siffran halveras. Vi är då nere i 45 000 sexköp per år. Man vet att det gjordes 45 gripanden förra året. Det handlar alltså om 1 000 sexköp per gripande. Detta är således inte speciellt verkningsfullt. Av dessa 45 gripanden ledde 2 till fällande dom vad det led.

Jag undrar om Yilmaz Kerimo tycker att den här lagen är verkningsfull. Jag undrar också vilka erfarenheter som bör vinnas för att man ska överväga en ändring av lagen så att det även blir förbjudet att sälja sex.

Anf. 183 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Som jag tidigare sagt har lagen varit i kraft i bara ett år men vi ser redan effekter. Det är långt färre som nu köper sex – man är rädd för att bli kriminaliserad.

Sedan till frågan om kvinnan också ska kriminaliseras. Som jag redan sagt är kvinnan i behov av stöd och hjälp. I reservation 5, som bl.a. Ingemar Vänerlöv undertecknat, sägs ju att kvinnor och barn är i behov av psykiatrisk hjälp och av stöd. Men i reservation 6 talas det om en kriminalisering. Detta är motsägelsefullt. Det får vara antingen–eller. Behöver de stöd och hjälp, eller ska de kriminaliseras? Det här går inte ihop. Ingemar Vänerlöv får bestämma sig.

Anf. 184 INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik:

Fru talman! Jo, det kan mycket väl gå ihop. Yilmaz Kerimo säger att de här personerna har försvunnit från gatan. Ja, det har de gjort. Men vart har de försvunnit? Bara för att det här inte försiggår ute på gatan är därmed inte sagt att antalet sexköp har minskat.

Yilmaz Kerimo var inne på reservation 5 från oss. Det är bra att den togs upp. Även Kia Andreasson var inne på den tidigare när jag lite grann missförstod frågan. I reservationen säger vi att vi vill ha ett stopp på denna slavhandel i modern tid där kvinnor och barn fraktas österifrån till europeiska storstäder och drabbas av prostitution.

Kriminaliseringen håller vi fast vid men denna könshandel vill vi alltså sätta stopp för. Den ska inte fortsätta. Det gäller att motverka den på alla möjliga sätt. Men sedan kan det mycket väl vara så att någon stackars kvinna österifrån mot sin vilja kanske fraktats västerut och sedan hamnar någonstans där hon åker fast så att säga. Vi vill, det framgick av anförandet, att man innan straff för försäljning införs ska ha hittat åtgärder för rehabilitering och vård för de kvinnor som är i behov därav.

Jag återkommer till att ni måste tänka på kommande generationer. Dagens unga pojkar och flickor kan till större delen räddas undan prostitution om en tydlig signal omgående går ut om att det är förbjudet att prostituera sig.

Anf. 185 YILMAZ KERIMO (s) replik:

Fru talman! Jag håller med om att handeln måste stoppas, men inte så som Ingemar Vänerlöv menar, dvs. att kvinnan också ska kriminaliseras. Man måste titta på orsakerna.

I reservation 5 – jag sade nyss att det här är motsägelsefullt – säger ni att de behöver psykiatrisk hjälp, socialhjälp och stöd. Det är vad de behöver. Men tror Ingemar Vänerlöv att kvinnorna, ifall vi kriminaliserar också dem, skulle våga söka hjälp? Nej, det vågar de inte. De vill inte bli registrerade hos polisen, vill inte bli kriminella. Därför söker de inte hjälp och då blir det ännu värre.

Vi måste gå till orsakerna till att det har blivit som det har blivit om vi ska hjälpa kvinnorna. Som jag tidigare sagt har lagen varit i kraft i bara ett år. Först får vi se effekterna. Sedan får vi göra en utvärdering och eventuellt utveckla det hela på ett annat sätt.

Anf. 186 MARGARETA ISRAELSSON (s):

Fru talman! Jag ska tala om klotter men låt mig först få tacka justitieutskottet och dess kansli för den utomordentliga genomgången och den fina behandlingen av den motion som inlämnats från Riksdagens tvärpolitiska barngrupp med mitt namn som första namn och som handlar om olovlig värvning av barn till väpnade konflikter. Det var väldigt fint att se att ni hade tittat så belysande på frågan. Det är jag mycket tacksam för.

Klotter är ett gissel på många orter. Ofta är det ganska få människor som är mycket aktiva och ständigt i verksamhet med sprejburkar för att i skydd av mörkret förstöra husfasader, tunnelväggar och andra större ytor som de anser passar för sitt mål.

Jag avstår här från att anlägga några som helst konstnärliga aspekter på vad de här personerna åstadkommer. Den som får sin egendom nedklottrad på detta sätt har svårt att förstå och att ursäktas det hela med att alstren skulle kunna ha något som helst konstnärligt värde. Det handlar i stället om skadegörelse – en skadegörelse som ofta består av inabsurdum upprepade signaturer, ord eller figurer. Skrämmande ofta är det rasistiska eller nazistiska slagord.

Myndigheter och privatpersoner som försöker komma till rätta med detta klottrande för en ojämn kamp. Trots avsevärda insatser är det svårt att nå framgång och få det att upphöra. Polisen står ofta maktlös, eftersom det gäller att vara på plats just när brottet begås. Det handlar i stort sett om att ta klottrarna på bar gärning.

Alltför ofta läser vi i tidningen om poliser som ryckt ut för att gripa klottrande skadegörare. Lika ofta läser vi att de inte haft möjlighet att vidta nödvändiga åtgärder för att kunna väcka åtal. Människor blir arga och irriterade men vänder vreden bort från klottrarna och kräver i stället en ändring av regelverket, av lagstiftningen: ”Nu måste det bli slut på allt klotter!”

”Sedan några år håller ett 15-tal klottrare Västerås i ett järngrepp. Klottrarna har vandaliserat, förstört och smetat ned byggnader och anläggningar på ett sätt som väckt ilska, bestörtning och vrede bland oss västeråsare.”

Så inleds ett uttalande av socialdemokraterna i Västerås som antogs den 31 januari i år. Uttalandet är ställt till justitieminister Laila Freivalds samt justitieutskottet, så flera av de närvarande i kammaren får tillfälle att läsa det i sin helhet vid ett senare tillfälle.

”Arbetet med att sanera och återställa efter klottrarnas härjningar har kostat åtskilliga 10-tals miljoner kr enbart för kommunen”, fortsätter det, ”pengar som vi långt hellre hade velat använda till skola, vård och omsorg. Till detta kommer de mycket stora belopp som alla andra fastighetsägare fått lägga ned på sanering och reparationer.”

Fru talman! Västerås är en vacker Mälarstad. Ingen av oss som valt att bo där accepterar den förfulning och förslumning som klottrarnas nattliga härjningar för med sig i vår stad. Klottret ska bekämpas och ska helst vara borta inom 48 timmar. Handlar det om rasistiska eller nedsättande budskap ska det gå ännu snabbare.

Redan för några år sedan tog vi socialdemokrater initiativ till att bilda det lokala brottsförebyggande rådet Värna Västerås. Inom Värna Västerås finns också Nätverk mot klotter med representanter för affärsidkare,

fastighetsägare, polis, åklagare, skola och socialtjänst. Inom nätverket samordnas en rad åtgärder för att komma till rätta med klottret i Västerås.

Vi är naturligtvis starkt medvetna om att klottret inte är en sak bara för regering och riksdag. Föräldrar, affärer, fastighetsägare, företag, föreningar, myndigheter, ja alla har vi ett gemensamt ansvar för att få bukt med klotttrarnas framfart. Allas medverkan är viktig för att stoppa klottret.

Nu krävs emellertid lagändringar för att få de instrument som ger polisen en reell möjlighet för att ingripa i samband med denna skadegörelse som kallas klottret. Jag vill understryka att de behov av straffskärpning som föreslås i min länskollega Göran Magnussons motion 1999/2000:Ju728 har sin betydelse om man ska underlätta utredandet.

Fru talman! Redan förra året instämde justitiekommittén i justitieministerns uttalanden om behovet av att överväga ändrad lagstiftning i vissa avseenden och hänvisade till pågående beredningsarbete.

I kväll när jag står i denna kammare vill jag rikta en direkt uppmaning till Justitiedepartementet: Se till att snabba upp departementshanteringen i denna fråga. Tillsätt inga utredningar utan kom tillbaka till riksdagen med direkta förslag som exempelvis kan ha sin grund i de förslag som framkom vid seminariet den 26 oktober förra året och som det hänvisas till i utskottets betänkande.

Anf. 187 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Tidigare under dagens debatt hänvisade Kia Andreasson till en afrikansk sentens: Det krävs en by för att uppföstra ett barn.

Det var en osedvanligt klok sentens. Min korta taletid ger inte möjlighet att utveckla detta, men jag tänkte tala om pornografin.

Jag har ibland funderat över hur samhället skulle fungera om vi i kretsen av nära och kära i ett mindre samhälle skulle spela upp live den typ av aktiviteter som varje natt utspelar sig i våra televisionsapparater i de svenska hemmen. Det är fullständigt uppenbart att detta inte skulle få förekomma, helt otänkbart. Jag tror egentligen nästan ingen kunde tänka sig att genomföra någonting sådant.

Genom den tekniska utveckling som har skett och det samhälle som vi har byggt upp är det här en verklighet, och vi står i stort sett alla handfallna inför detta. Man utmanar starka krafter om man säger att vi inte vill ha det här och menar allvar med det.

Därför tycker jag att det var stimulerande att se den reservation som Vänsterpartiet och Miljöpartiet har lämnat beträffande pornografi om ett tilläggsdirektiv till Sexualbrottsutredningen. Vi har alltså inte någon sådan uppgift i utredningen att se över den delen. Tvärtom finns det skrivningar som säger att vi inte får göra sådana överväganden därför att det då säkerligen kommer att inkräkta på tryckfriheten och annan grundlagsstiftning. Därmed är vi totalt handlingsförlamade.

Jag är inte beredd att acceptera det synsättet, utan jag menar att vi måste, med alla medel och alla krafter, motverka det här fenomenet. Jag tycker det är olyckligt om det här ska formuleras som en kvinnofråga eller i ett kvinnoperspektiv. Detta är ett mänskligt perspektiv. Det är ett fenomen som vi inte ska ha. Detta sug efter sexualitet är nästan som en drog i samhället. Ju egendomligare det blir, desto bättre är det.

Upp till kamp mot pornografin! Alla krafter ska vara välkomna.

Prot.

1999/2000:63

9 februari

Straffrättsliga frågor

När det gäller livstidsstraffet kan jag inte förstå annat än att det måste vara någon teknisk miss. Reservationerna beträffande livstidsstraffet är, utom Centerpartiets som är lite annorlunda, identiska från de övriga partierna. Det är ordet "långt" som skiljer. Det kan inte ha någon innebörd i sak. Vi som varit med i debatten i dag om livstidsstraffet är på det klara med att vi behöver se över det. Med det får jag tacka, fru talman.

Anf. 188 KIA ANDREASSON (mp):

Fru talman! Skillnaden i reservationerna när det gäller livstidsstraffet är inte bara ordet "långt". Jag lusläste dem. I reservationen från kd står det att det bör utredas "om" livstidsstraffet "bör" ersättas av tidsbestämt långt fängelsestraff. Alltså bör det utredas *om* det *bör*. De övriga reservationerna säger: "En utredning bör tillsättas med uppgift att se över hur man kan ersätta livstidsstraffet med ett tidsbestämt fängelsestraff."

Det är det som skiljer. Det var det jag tyckte var så underligt att vi skulle utreda *om* och *bör*. Och jag tyckte att det var en intern fråga för Kristdemokraterna.

Anf. 189 ROLF ÅBJÖRNSSON (kd):

Fru talman! Jag ser inte det som en skillnad realt sett. Det är klart att det är ett försiktigare sätt att uttrycka det på, och jag kan förstå varför man har formulerat sig på det viset. Men okej, det finns en nyansskillnad där.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 16 februari.)

10 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Proposition
1999/2000:55 Kommersiell lokalradio

11 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

den 9 februari

1999/2000:221 av Karin Pilsäter (fp) till socialminister Lars Engqvist
Spädbarnsdöd och stöd till drabbade familjer

1999/2000:222 av Karin Pilsäter (fp) till finansminister Bosse Ringholm
Förutsättningar för långsiktig tillväxt

1999/2000:223 av Helena Bargholtz (fp) till utbildningsminister Thomas Östros
Vårdutbildningen

1999/2000:224 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Narkotika på fängelserna
1999/2000:225 av *Göte Jonsson* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Fristående skolor

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 februari.

12 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 9 februari

1999/2000:516 av *Karin Pilsäter* (fp) till statsrådet Mona Sahlin
Förenklingar för företagande
1999/2000:517 av *Inger Strömbom* (kd) till statsrådet Lars-Erik Lövdén
Korrigeringsavgiften
1999/2000:518 av *Bertil Persson* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Gränsgångaravtalet med Malmö
1999/2000:519 av *Gudrun Lindvall* (mp) till jordbruksminister Margareta Winberg
Kulsytte i fågeljakt
1999/2000:520 av *Jan Backman* (m) till statsrådet Ingegerd Wärnersson
Vuxenutbildningskampanjer

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 februari.

13 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 9 februari

1999/2000:485 av *Inger René* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Skyddad adress
1999/2000:486 av *Carl Erik Hedlund* (m) till finansminister Bosse Ringholm
Hanteringen av skattelagarna
1999/2000:487 av *Inger Segelström* (s) till näringsminister Björn Rosengren
Statliga bolags verksamhet i porrbranschen
1999/2000:488 av *Rolf Gunnarsson* (m) till näringsminister Björn Rosengren
Tillväxtavtalen i Dalarna

1999/2000:489 av *Britt-Marie Danestig* (v) till utbildningsminister Thomas Östros
Förlängd tandhygienistutbildning
1999/2000:490 av *Marie Engström* (v) till näringsminister Björn Rosengren
Åtgärder inom regionalpolitiken
1999/2000:491 av *Amanda Agestav* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Åldersgräns på pornografiska tidningar
1999/2000:496 av *Kenneth Lantz* (kd) till justitieminister Laila Freivalds
Fängelsepermission
1999/2000:497 av *Jeppe Johnsson* (m) till justitieminister Laila Freivalds
Hot och våld inom kriminalvården
1999/2000:499 av *Rosita Runegrund* (kd) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Angolanska flyktingar
1999/2000:503 av *Kenneth Johansson* (c) till socialminister Lars Engqvist
Vård på lika villkor
1999/2000:505 av *Inger Lundberg* (s) till kulturminister Marita Ulvskog
Textade TV-program
1999/2000:506 av *Carina Hägg* (s) till försvarsminister Björn von Sydow
Sprängmedel för träning av minhundar
1999/2000:508 av *Carina Hägg* (s) till statsrådet Maj-Inger Klingvall
Dry sex och aids

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 15 februari.

14 § Kammaren åtskildes kl. 22.00.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 1 § anf. 7 (delvis),
av förste vice talmannen därefter t.o.m. anf. 45 (delvis),
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. anf. 70 (delvis),
av andre vice talmannen därefter t.o.m. 6 § anf. 103 (delvis),
av talmannen därefter till ajourneringen kl. 18.01,
av tredje vice talmannen därefter t.o.m. 9 § anf. 160 (delvis) och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

LISBETH HANSING ENGSTRÖM

1 § Utrikespolitisk debatt	1
Anf. 1 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	1
Anf. 2 GÖRAN LENNMARKER (m)	9
Anf. 3 MURAD ARTIN (v)	13
Anf. 4 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	16
Anf. 5 MARIANNE ANDERSSON (c)	19
Anf. 6 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	23
Anf. 7 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	26
Anf. 8 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	29
Anf. 9 GÖRAN LENNMARKER (m)	31
Anf. 10 MURAD ARTIN (v)	33
Anf. 11 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	33
Anf. 12 MARIANNE ANDERSSON (c)	34
Anf. 13 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	36
Anf. 14 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	37
Anf. 15 Utrikesminister ANNA LINDH (s)	38
Anf. 16 GÖRAN LENNMARKER (m)	39
Anf. 17 MURAD ARTIN (v)	40
Anf. 18 HOLGER GUSTAFSSON (kd)	40
Anf. 19 MARIANNE ANDERSSON (c)	41
Anf. 20 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp)	41
Anf. 21 MARIANNE SAMUELSSON (mp)	42
Anf. 22 VIOLA FURUBJELKE (s)	42
Anf. 23 HOLGER GUSTAFSSON (kd) replik	45
Anf. 24 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	45
Anf. 25 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	45
Anf. 26 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	45
Anf. 27 BJÖRN VON DER ESCH (kd) replik	46
Anf. 28 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	46
Anf. 29 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	46
Anf. 30 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	46
Anf. 31 KARL-GÖRAN BIÖRSMARK (fp) replik	46
Anf. 32 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	47
Anf. 33 BERTIL PERSSON (m)	47
Anf. 34 LARS OHLY (v)	48
Anf. 35 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	50
Anf. 36 LARS OHLY (v) replik	50
Anf. 37 MARIANNE ANDERSSON (c) replik	51
Anf. 38 LARS OHLY (v) replik	51
Anf. 39 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	51
Anf. 40 LARS OHLY (v) replik	52
Anf. 41 VIOLA FURUBJELKE (s) replik	52
Anf. 42 LARS OHLY (v) replik	52
Anf. 43 SVEN BERGSTRÖM (c)	53
Anf. 44 HELENA BARGHOLTZ (fp)	55
Anf. 45 CARINA HÄGG (s)	57

Anf. 46	BRITT-MARIE DANESTIG (v)	59
Anf. 47	ANA MARIA NARTI (fp)	61
Anf. 48	PER LAGER (mp)	62
Anf. 49	AGNETA BRENDT (s)	64
Anf. 50	STEN TOLGFORS (m)	66
Anf. 51	LARS OHLY (v) replik	68
Anf. 52	STEN TOLGFORS (m) replik	68
Anf. 53	LARS OHLY (v) replik	69
Anf. 54	STEN TOLGFORS (m) replik	69
Anf. 55	ULLA HOFFMANN (v)	69
Anf. 56	MARIANNE JÖNSSON (s)	72
Anf. 57	KARIN ENSTRÖM (m)	73
Anf. 58	WILLY SÖDERDAHL (v)	74
Anf. 59	EWA LARSSON (mp)	76
Anf. 60	BIRGITTA AHLQVIST (s)	78
Anf. 61	BERTIL PERSSON (m) replik	80
Anf. 62	BIRGITTA AHLQVIST (s) replik	80
Anf. 63	ANNA LILLIEHÖÖK (m)	80
Anf. 64	BENGT SILFVERSTRAND (s)	81
Anf. 65	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	84
Anf. 66	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	84
Anf. 67	VIOLA FURUBJELKE (s) replik	84
Anf. 68	BENGT SILFVERSTRAND (s) replik	85
Anf. 69	TREDJE VICE TALMANNEN	85
Anf. 70	HILLEVI LARSSON (s)	85
Anf. 71	BENGT-GÖRAN HANSSON (s)	87
Anf. 72	KENT HÄRSTEDT (s)	89
Anf. 73	MARGARETA ANDERSSON (c)	91
2 §	Justering av protokoll	92
3 §	Meddelande om ändringar i kammarens sammanträdesplan	92
4 §	Hänvisning av ärenden till utskott	92
5 §	Redovisning och aktiekapital i euro	92
	Lagutskottets betänkande 1999/2000:LU8	92
Anf. 74	STIG RINDBORG (m)	92
Anf. 75	RUNE BERGLUND (s)	93
Anf. 76	KIA ANDREASSON (mp)	94
Anf. 77	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	95
Anf. 78	RUNE BERGLUND (s)	95
Anf. 79	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	95
Anf. 80	RUNE BERGLUND (s)	96
Anf. 81	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	96
Anf. 82	KIA ANDREASSON (mp)	96
Anf. 83	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	96
	(Beslut fattades under 7 §.)	96
6 §	Polisfrågor	96
	Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU6	96
Anf. 84	MAUD EKENDAHL (m)	96
Anf. 85	YVONNE OSCARSSON (v)	99

Anf. 86 MAUD EKENDAHL (m) replik	103
Anf. 87 YVONNE OSCARSSON (v) replik	103
Anf. 88 MAUD EKENDAHL (m) replik	104
Anf. 89 YVONNE OSCARSSON (v) replik	104
Anf. 90 RAGNWI MARCELIND (kd)	104
Anf. 91 YVONNE OSCARSSON (v) replik	107
Anf. 92 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	108
Anf. 93 YVONNE OSCARSSON (v) replik	108
Anf. 94 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	108
Anf. 95 AGNE HANSSON (c)	109
Anf. 96 YVONNE OSCARSSON (v) replik	111
Anf. 97 AGNE HANSSON (c) replik	112
Anf. 98 YVONNE OSCARSSON (v) replik	112
Anf. 99 AGNE HANSSON (c) replik	112
Anf. 100 MAUD EKENDAHL (m) replik	113
Anf. 101 AGNE HANSSON (c) replik	113
Anf. 102 MAUD EKENDAHL (m) replik	113
Anf. 103 AGNE HANSSON (c) replik	113
Anf. 104 JOHAN PEHRSON (fp)	114
Anf. 105 YVONNE OSCARSSON (v) replik	116
Anf. 106 JOHAN PEHRSON (fp) replik	117
Anf. 107 YVONNE OSCARSSON (v) replik	117
Anf. 108 JOHAN PEHRSON (fp) replik	118
Anf. 109 KIA ANDREASSON (mp)	118
(forts. 8 §)	120
7 § Beslut om utskottsbetänkande som slutdebatterats vid	
 dagens sammanträde	120
LU8 Redovisning och aktiekapital i euro	120
8 § (forts. från 6 §) Polisfrågor (forts. JuU6)	121
Anf. 110 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	121
Anf. 111 KIA ANDREASSON (mp) replik	122
Anf. 112 RAGNWI MARCELIND (kd) replik	122
Anf. 113 KIA ANDREASSON (mp) replik	122
Anf. 114 MAUD EKENDAHL (m) replik	123
Anf. 115 KIA ANDREASSON (mp) replik	123
Anf. 116 MAUD EKENDAHL (m) replik	123
Anf. 117 KIA ANDREASSON (mp) replik	124
Anf. 118 JOHAN PEHRSON (fp) replik	124
Anf. 119 KIA ANDREASSON (mp) replik	125
Anf. 120 JOHAN PEHRSON (fp) replik	125
Anf. 121 KIA ANDREASSON (mp) replik	125
Anf. 122 MARGARETA SANDGREN (s)	125
(forts.)	128
Ajournering	128
Återupptagna förhandlingar	128
8 § (forts.) Polisfrågor (forts. JuU6)	128
Anf. 123 AGNE HANSSON (c) replik	128
Anf. 124 MARGARETA SANDGREN (s) replik	129
Anf. 125 AGNE HANSSON (c) replik	129

Anf. 126	MARGARETA SANDGREN (s) replik	129
Anf. 127	MAUD EKENDAHL (m) replik.....	130
Anf. 128	MARGARETA SANDGREN (s) replik	130
Anf. 129	MAUD EKENDAHL (m) replik.....	131
Anf. 130	MARGARETA SANDGREN (s) replik	131
Anf. 131	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	131
Anf. 132	MARGARETA SANDGREN (s) replik	131
Anf. 133	RAGNWI MARCELIND (kd) replik.....	132
Anf. 134	MARGARETA SANDGREN (s) replik	132
Anf. 135	YVONNE OSCARSSON (v) replik	132
Anf. 136	MARGARETA SANDGREN (s) replik	133
Anf. 137	YVONNE OSCARSSON (v) replik	133
Anf. 138	MARGARETA SANDGREN (s) replik	133
Anf. 139	TASSO STAFILIDIS (v)	133
Anf. 140	MARGARETA SANDGREN (s) replik	136
Anf. 141	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	137
Anf. 142	MARGARETA SANDGREN (s) replik	137
Anf. 143	TASSO STAFILIDIS (v) replik.....	137
Anf. 144	GÖRAN LINDBLAD (m)	138
Anf. 145	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	139
Anf. 146	YVONNE OSCARSSON (v).....	139
	(Beslut skulle fattas den 16 februari.)	139
9 §	Straffrättsliga frågor	140
	Justitieutskottets betänkande 1999/2000:JuU7.....	140
Anf. 147	JEPPE JOHNSSON (m).....	140
Anf. 148	ALICE ÅSTRÖM (v).....	142
Anf. 149	JEPPE JOHNSSON (m) replik	145
Anf. 150	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	146
Anf. 151	JEPPE JOHNSSON (m) replik	146
Anf. 152	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	147
Anf. 153	INGEMAR VÄNERLÖV (kd)	147
Anf. 154	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	151
Anf. 155	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	151
Anf. 156	ALICE ÅSTRÖM (v) replik	152
Anf. 157	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	152
Anf. 158	GUNNEL WALLIN (c)	153
Anf. 159	JOHAN PEHRSON (fp)	154
Anf. 160	KIA ANDREASSON (mp)	156
Anf. 161	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	158
Anf. 162	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	159
Anf. 163	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik	159
Anf. 164	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	159
Anf. 165	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	159
Anf. 166	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	160
Anf. 167	GUNNEL WALLIN (c) replik.....	160
Anf. 168	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	160
Anf. 169	YILMAZ KERIMO (s)	160
Anf. 170	KIA ANDREASSON (mp) replik.....	162
Anf. 171	YILMAZ KERIMO (s) replik	163

Anf. 172	KIA ANDREASSON (mp) replik	163
Anf. 173	YILMAZ KERIMO (s) replik	163
Anf. 174	ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	164
Anf. 175	YILMAZ KERIMO (s) replik	164
Anf. 176	ALICE ÅSTRÖM (v) replik.....	164
Anf. 177	YILMAZ KERIMO (s) replik	165
Anf. 178	JEPPE JOHNSON (m) replik.....	165
Anf. 179	YILMAZ KERIMO (s) replik	165
Anf. 180	JEPPE JOHNSON (m) replik.....	165
Anf. 181	YILMAZ KERIMO (s) replik	166
Anf. 182	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik.....	166
Anf. 183	YILMAZ KERIMO (s) replik	167
Anf. 184	INGEMAR VÄNERLÖV (kd) replik.....	167
Anf. 185	YILMAZ KERIMO (s) replik	167
Anf. 186	MARGARETA ISRAELSSON (s)	168
Anf. 187	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	169
Anf. 188	KIA ANDREASSON (mp)	170
Anf. 189	ROLF ÅBJÖRNSSON (kd)	170
	(Beslut skulle fattas den 16 februari.).....	170
10 §	Bordläggning.....	170
11 §	Anmälan om interpellationer.....	170
12 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	171
13 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	171
14 §	Kammaren åtskildes kl. 22.00.....	172

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Prot.
1999/2000:63
9 februari

Elanders Gotab, Stockholm 2000